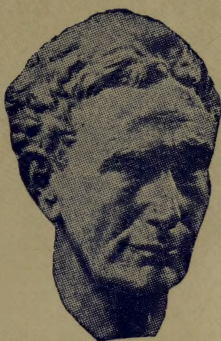

Special Book Collection
Brandeis University Library

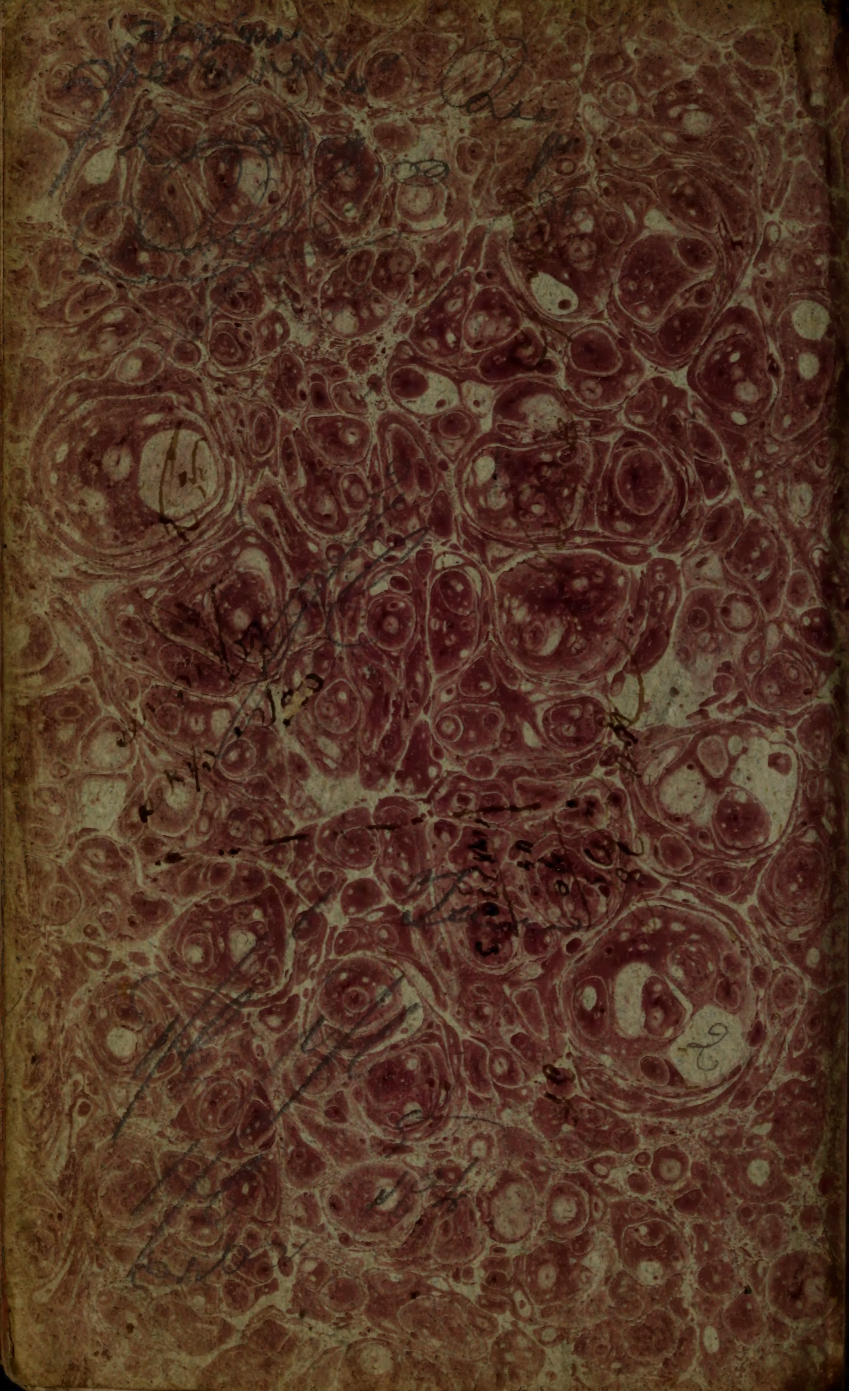

"The search for truth even unto its innermost parts"

In Honor of
Julius Marcus

In Recognition of
Mother's Day and Father's Day
1954

*The National Women's Committee
of Brandeis University*

זכר אמת לפני ה' ויהי רצון ה' מן הרע

ה' ויהי רצון ה' מן הרע

ה' ויהי רצון ה' מן הרע

פנדור

Bothfeld

Perisch

שלום

16
16
32

777

31

T

137

6489

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

Bikure ha-zeiten

בפורי העתים

מנחת בכורים לראשית שנת

תקפ"ה

גור בנזק רבני חכמים וחידתם, אשר עוררם בחיים חיתם, לדעת חכמה ומוסר, לתבון אמרו בינה, ועורר כלוה אליהם

Handwritten signatures and text:
מכהר המאסף
ערשטלינגע
א"ן

נייא אהרסגעשענק

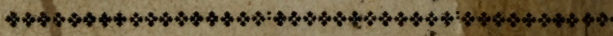
צור בעלעהרונג אונד אונטערהאלטונג

Handwritten text:
געבילדעטע איוראעליטען

Large handwritten signature and text:
Anton Schmid

(Bikure ha-zeiten)

(Erste Früchte der Zeiten.)

ו"ן

עדוקט ביי אנטאן שמיד, ק. ק. פרווילעגירטעס בודרוקער

WIEN, gedruckt bey ANTON SCHMID, 1824.

DS/101

B5

v.5

~~Handwritten text, mostly illegible due to fading and scribbles.~~

העתקה חדשה

מספר מורה נבוכים

מלשון ערבי ללשון עברי

פ א ת

הרב החכם המפורסם מוה' מענדל לעפין מסטנוב *

חלק א' פרק א'

רבים טעו לפרש מלת צלם שבמקרא בלשון תמונה ותואר. ועל ידי טעות זה באו לחשוב שהקב"ה הוא בעל גוף כמונו. לפי שנאמר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, ונראה להם מכאן שהש"ת הוא גוף בצורת אדם ובתמונתו ותוארו ממש. וחשבו שמי שאינו מאמין בדבר זה הוא מכחיש בדברי הכתוב. ולא עוד אלא שהוא כפירה בעיקר ח"ו לומר שאינו גוף עם ידים ורגלים כמוהו. אלא שלפי סברתם גוף הש"ת אינו בשר ודם כבן אדם השפל. אלא גוף גדול ובהיר יותר מגוף האדם, ועי"כ הוא נעלה ומרומם ממנו מאד. והנה יתבאר במופת שצריך להתרחק מן האמנת הגשמיות בחקב"ה לפי שהוא יחיד. וכל מי שהוא יחיד ומיוחד באמת אי אפשר להיות בעל גוף כמו שנפרש לקמן בס"ד. וביני וביני נבאר בכאן פירוש מלת צלם ודמות אליבא דאמת: ודע לך מעתה שמה שהמון עם קורין תמונה

(* הלח ידענו את האיש הזה ואת שמו הוא היה תלמיד חכם לרמב"ן ז"ל וחדש מצעני חסידות מחזקי המאסף ונעל חזר ספר חשבון הנפש.)

תמונה ותואר . נקרא בלשון הקודש תואר . כמה שנאמר
 יפה תואר ויפה מראה , מה תוארו כתואר פני המלך ,
 ואותן הצורות שהאומנים מחוקקים בגופים הגשמיים
 נאמר עליהם ג"כ במקרא יתארהו בשרד ובמחוגה יתארהו :
 וכל אלו הענינים אינם שייכים למהות הבורא יתברך
 חלילה וחס . וענין פי' צלם שבמקרא לפי האמת הוא על
 ענין הצורה המוטבעת במהות כל דבר ודבר שע"כ הוא
 ניכר ומיוחד מכל דבר אחר זולתו בפרטות כמו שהאדם
 מיוחד מכל הברואים ע"י השכל וההשגה שבו , ועל שם
 ההשגה השכלות בלבד אמר עליו הכתוב בצלם אלהים
 ברא אותו , ועל שמה ג"כ נאמר צלמם תבואה , לפי שאין
 בזיון שייך אלא בנפש המשכלת המוטבעת במין האנושי ,
 ולא לענין תכונת האברים ותמונתם , וכן נראה לי ג"כ
 שקורין לפסילי עכ"ם צלמים , וענין כוונתם ודמוים
 המיוחדים שלהם לא על שם תמונתם ותוארם , ופירוש
 הכתוב צלמי טחוריתם ר"ל אותן הצורות המסוגלות למלך
 מהן פורעניות הטחורים , לא תמונת הטחורים ממש .
 ואמנם לו יהא שמלת צלם מורה ג"כ על תמונת הדבר
 ותוארו , מ"מ הוא מורה ג"כ על הצורה המוטבעת למהות
 מיני הדברים כנ"ל , ומשמש ב' לשונות הנ"ל בשותפת
 השם , או שעיקר פירושו לכתחילה היתה להורות דבר
 אחד משניהם , ואח"כ הושאל להורות ג"כ על השני :
 ומעתה הוא משמש בלשון צורות המינים וצורות תמונת
 ותואר הגופים בידי שמים או בידי אדם כאחד . ומ"ש
 נעשה אדם בצלמינו צריך דפרשו לפי ענינו על ההשגה
 השכלית שהיא צורת המין שלו כנ"ל , לא על שם התמונה
 והתואר , ועי"כ נתבאר לך החילוק שבין לשון תואר וצלם ,
 ופירוש ענין צלם . ואמנם מלת דמות נשאלה ממלת
 דומה . ואע"פ שאינו שווין אלא באיזה ענין פרטי , כש"ה
 דמיתי לקאת מדבר , אע"פ שלא הושווה אליה אלא לענין
 האכידה שלה לא לענין כנפיה ונוצתה : וכן כל עץ בין
 אלהים

אלהים לא דמה אליו ביופיו. הושוו לענין היופי בלבד, וכן חמת למו כדמות חמת נחש, דמיונו כארי וכו', כולם לענין איזה דמיון שלחם לא בתמונתם ותוארם, וכן מה שנאמר דמות הכסא, דמות כסא וכיוצא בזה, ר"ל לענין הרוממות וההתנשאות לא לענין תמונת כסא בצורתה המרובעת ועובי ואורך רגליה וכיוצא בזה בדעת הטועים, וכן פירוש דמות החיות שבמקרא וכיוצא בזה. לפיכך כשנבחון האדם מצד השכלתו, שע"כ הוא רחוק מאד מכל הברואים תחת השמש, ובפרט מצד השגת שכלו הפנימית, שאין בה שום שותפות לחושים הגופנים שדו ולא לשום אבר מאברים, אז יתכן לומר שהוא מעין השגת הכורא יתברך, שאין לה שום סיוע אברים וחושים ח"ו, ואע"פ שאינו דמיון באמת, אלא בכדי לסבר את האוון, מפני כך נאמר באדם שהוא בצלם אלהים ובדמותו על שם השכל האלוהי המדובק בו לא לענין דמותו ותוארו ח"ו.

פרק ב'

זה כמה שנים שהקשה לי חכם אחד קושיא גדולה, ויש להתבונן בקושייתו ובתירוץ שלנו עליה, וקודם כל דבר אקדים לך, שכבר ידוע שמלת אלהים בלשון הקודש משותף לש"ת ב"ה ולמלאכים ולשופטי ארץ, ומצינו שתרגם אונקלס על פסוק והייתם כאלהים יודעי טוב ורע, ותהון כרברביא, מלשון שופטי ארץ כנ"ל, והוא פירוש אמיתי. ועתה נתחיל לבאר ענין הקושיא ופירוקה הנ"ל: אמר המקשה, לפי משמעות פשוטו של מקרא, שבתחילה לא נברא האדם אלא להיות דומה לבהמות וחיות שאין להם שום שכל ומחשבה לידע להבדיל בין טוב לרע כלל, ולאחר שחטא נשכר וזכה למדריגה הגדולה שלו, דהיינו להיות בעל שכר והשגה שהיא עיקר מעלת האדם שאין ערוך אליו בכל מעלותיו ומדותיו האחרות כולם, והוא עיקר מין האנושי כנ"ל, והרי אין לך תימה

גדולה מזו. שחטא האדם וגרם לו שכר יקר, דהיינו לזכות להשכלה שלא היתה אצלו קודם לכן. והא למה הדבר הוזה דומה, למי שאמר אדם פלוני חטא ונתקנה ברייתו ונעשה כוכב בין צבא השמים. ע"כ ביאור ענין הקושיא בשינוי לשון קצת. וזה לשון תשובתינו על קושייתו: אתה האיש הנמהר להתבונן לפום רהיטא עם כל הדומים לך הסבורים להבין ספר עמוק מורה דרך לכל דורות העולם כולם בעיון קל בשעה שהם פנויים מתענוגיהם, כמו שהם רגילים לקרות בספרי חול של שירים ודברי הימים, אין הדבר כמו שחשבת אתה לכאורה, אלא צריך להתבונן ולדייק בדבר זה היטב, כי הנה השכל אשר השפיע השם ית' על האדם שהוא תכלית שלימותו, ניתן בו תיכף מתחילה קודם החטא, ועל שם כך נאמר עליו שהוא בצלם אלהים ובדמותו, ובשביל זה דבר עמו ומסר לו מצותו, שנאמר ויצו ה' אלהים וכו', ואין מצווין לבהמות ולחסרי שכל, והנה ע"י השכל יכול האדם להבחין בין האמת והשקר ודיעה, והבדלה זו ניתנה בו בתחילת ברייתו בתכלית השלימות, אבל לענין דבר נאה ומגונה אינה שייך אלא בדברי הכלי העולם ע"פי מנהג המון העם והסכמותם, לא לענין הדברים המושגים בשכל, דרך משל, אנו אומרים השמים עגולים כתפוח הוא דבר אמיתי, והארץ שטוחה כטבלא הוא שקר, ואינו שייך לומר בזה נאה או מגונה, וכן בלשון הקודש אומרים על דבר קושט או בטל אמת ושקר, ועל דבר נאה ומגונה טוב ורע, וע"י השכל מכיר האדם בין האמת והשקר, ובכל הדברים המושכלים כולם. והנה מתחילה כשהיה אדם הראשון בתכלית שלימותו הנל במחשבותיו ותגבורת השכלתו, עד אשר נאמר עליו ותחסרהו מעט מאלהים, ולא היה בו כח להשתמש בדברי הכאי ולא להשיג החלוקים שביניהם, עד שאפילו הדבר היותר מגונה לפי מנהג עולם דהיינו גילוי ערוה לא הרגיש בגנותו ולא היה מגונה אצלו כלל, ואמנם לאחר שחטא ונטה לתאות יצרו והנאת חושיו

כמש"ה כי טוב העיץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים. או
 נענש ואז נודעה לו מדרגת יוקר אבדתו והפסדו. ומה
 שנעשה ממנו עכשיו. ולפיכך נאמר והייתם כאלהים
 יודעי טוב ורע ולא נאמר יודעי שקר ואמת. ויש להתבונן
 במה שנאמר ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי ערומים הם
 ולא נאמר ותפקחנו עיני שניהם ויראו, כי באמת לא ראו
 עתה דבר חדש מה שלא ראו קודם לכן. ולא היו להם
 סגורים על עיניהם והוסרו מהם עכשיו. אלא ר"ל שנתחדשה
 אצלם ידיעה חדשה דהיינו שנגלה להם דבר גנות באיזו
 דברים שלא הכירו בגנותם קודם לכן. ודע שפירש מלת
 פקח אינו ר"ל על חידוש ראיית העין אלא לענין גילוי
 איזה ידיעה חדשה. וכן ר"ל מה שאמר הכתוב ויפקח
 אלהים את עיניהם, או תפקחנה עיני העורים, פקוח עינים
 ולא ישמע. כענין שנאמר אשר עינים להם לראות ולא
 ראו, ואכן פי' הכתוב משנה פניו ותשלחו (ושנאמר ג"כ
 על אד"הר). ר"ל שכאשר שינה אדם את מגמת פניו נשתלח,
 כי מלת פנים הוא מגורת פנה, לפי שהאדם מסיב פניו
 כלפי הדבר שהוא חפץ בה. ולזה כיון הכתוב שכאשר
 שינה לפנות ולהתכוון לדבר שנאסר שלא יפנה אליו
 גשתלח מגן עדין, מדה כנגד מדה, מן השמים התירו לו
 לאכול ולהנות בנחת ובשלחה. והוא הגדיל תאותו לרדוף
 אחר המותרות והנאת הדמיון הנל, ואכל מה שהוזהר
 עליו מלאכלו לפיכך הפסיד הכל ונשתעבד לאכול מאכלים
 פחותים שלא הי' כדאי ליוון בהם קודם לכן. ואף גם זאת
 בטורח ובצער כמש"ה וקוץ ודרדר תצמיח לך בועת אפיך
 וכו', ופי' הכתוב וישלחו מגן עדין לעבד את האדמה
 אשר לקח משם. וגם הושווהו לבהמות במזונו ורוב
 עסקיו כמו שאמר הכתוב ואכלת את עשב השדה. ופירש
 לך במקום אחר אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו.
 יהי שמו הגדול מבורך וחכמתו וכוונתו המופלאה אשר
 אין בנו כח להשיג תכלית גזירתו ורצונו יתעלה.

הגדה לפרק ב' חלק א' מספר מורה נבוכים *

רבים נתחננו צתידו של הרצ ז"ל לומר הא תינה צפסוק והייתם
 כאלהים שדגרום אונקלם ותהוון כדדנניא, אלא צפסוק ונאמר
 אלהים הן האדם הי' כאלהך ממנו לקעת טוב ורע מאי אינא למימד ? ויש
 ליטב קעתו צאופן זה : דהנה ידוע שצרא הקצ"ה את האדם צעל צחידה
 חפסית * צכדי לראות שלימותו ולהיעצ לזולתו, לפי שזהו רצון קונו
 צצריאת העולם להראות שלימותו ** ולהיעצ לצריות *** , ולענין זה
 חנן אותו צללמו להכיר אמת ודקק : האמת, הוא להצחין צין אמת לשקר
 ולעלות צקולם הידיעות הללו לראות צצבוד גדלו יתצדך (עיין אלון מורה
 פרק א' סימן א) . והצדק, דהיינו שצרא את גופו מצצדים שונים חלולים
 חלולים, עלולים להרגשת אינד ועונג דהיינו טוב ורע הגופניים, ועי"כ
 נעשה האדם צעל לרכים ותאות צצע"ח אלא שנתן צו דיעה לכלכל לרכיו
 צמשפע ולגמול חסד צנות דהיינו להיעצ לצריות הכ"ל (שם), אצל כשהחל
 האדם לרצו ונעשו תזונותיו קשים וצנפשו יציא לחמו, כוועע אין קעתו
 לראות צמחסורו של חצירו, ואין לדיך לומר לראות צמעשה ה' וכצודו,
 והן אמת שאח"כ נתחננו להקל עול הפדנסה ע"י מלאכת שונות ****
 עד שהערימו להמציא להם תהצלות שונות גם צצנמת טוב ורע גופניים ,
 ענחות

* ר"ל שיצור לו האדם מעלמו איזה עסק עושה פירות, לבמרו לפי שעה או
 להתחנן צו להיות מהיר צמלחכתו זו, והם אינע לו אינו ונקרה של טוב
 ורע, אינו יכול הוא ליטול ענה צנפשו להוציא הפסרו צצכרו, לחפוקי רצון
 הנהמו שאין צו כח לזוז מעלמו כל עיקר אלא חס כן מצעזע ע"י איזה
 מקרה של טוב ורע ונקק לעשות פעולתו תיקף ומיד ע"פי הנאה ולער של
 חותה רגע *

** כצ"ל כל מה שצרא הקצ"ה לא צרא אלא לצצודו, ונאמר להודיע לצני האדם
 בצורתו וכצוד הדר מלכותו, ויפה דקק בהאון החסיד מווינלח נ"ע שמילת
 דצרא צצקדים מופסקת וון כרעותיה דקחי איהבדל ויתקש דלעיל תינה,
 וכרעותיה ר"ל כמו שעלה צצונו תחילה שיתקש שמו כו"ס ונקש צצצודו,
 ורומה לזה ת"ס צנוסה על הכל יתבדל שמו של ממ"ה וכו' כצונו וכו' וכרצון
 כל צית ישראל *

*** עיקר ההצעה לצני חסד שהרי הוטר לער שאר צע"ח לצורך האדם *

**** כגון לבדל עדרים להנות מחלצם וצחרם למרה ועורם ולעצודת משח ולבדל
 צמחים לפירות דחילני סרק לצנין ולהסקס, להתחמס וללרק את הצדל לכלי

עצמות רקחות זכחים וליידים, שדים עם כובנים צהיכלי מלך ושדים * ,
אלא שכל זאת הדעת נותנת שקתם בני אדם עם תועי לזכר הם, לפי שכל
ילוד אשה מתחיל להשתעבד לעצדת צהמותו של מלך זקן ונסיל משך י"צ
שנים גלדיך עלה וגזורה רצה להתקומם כנגדו וע"כ אין לנו אלא מתי
מספר גזורי נח שיכלו לנלחו, וכמו שאז"ל ראה שמספר לדיקים מועטים
עמד ושתלן בכל דור *

לא כן צאדם קדמוני שנצלה תיכף צדיעה והשכל כיותר חכם שכל
לאלאיו **) והונח בג"ע יחיד למולך צכיפה, והי' שרוי צהשקע
וצטח מכל מיני טורה ודאגה של פגעים דעים שנעולם ולא עלה אפילו
על מלות שנין אדם לחצירו כגון חימוד אשת חצירו וממנו ותלות הממשלה
והכבוד, כמלא שכל עצמו מופנה לנלות ימיו לתת גדולה ליוצר צדאשית
דהיינו לילך ולהכיר שלימותו ית' יותר לדיח ניחה למלך הכבוד, אלא שנעט
מחמת רוב טובה ונפתה צעלת נחש להרהר אחר מדותיו יתנצדק לחשוד
שמחמת כילות או קנאה ח"ו אסר עליו עץ הדעת והתחיל לפנות מחשבתו
ולשום כל מעייניו לחקוד צחמת טוב ודע הגופניים, ע"כ תלו החיים
צלווארו ונתגרש מג"ע לנקם מחיית נפשו צזיעת אפרו על אדמת נכר
וזהו ענין הכתוב בן האדם הי' נאחד תמנו לדעת טוב ודע, פירוש מאחד
שאותו אדם שגדלתי ודוממתי לחסרהו מעט מאלהים נשתמש צאותן מעלות
היקדות לחשוב מחשבות צתאות של מטעמים ולטעוט גם מתיקות מים
גנוצים של איסור, וביון שכן יש לחוש שיתאווה עוד לפרי עץ החיים ולהאריך
צדשעו להשתעבד צצכה יתירה שלו לעצדת ית"ד מדחי אל דחי אין קץ *
כ"ז לפי דעת הרב ז"ל, וצחמת נראה דכלל"ה לא קשה מידי, דהנה לפי
פסעות הכתובים משהע שהי' פרי האילנות מסגולים צצנע הצדויה זה
לאריכת ימים וזה לפתיחת הלז ומי הגיד לו למקשה שנפקחו עיניהם
צשכר עבירה *

אל

עצדת האדמה ולכל כלי מזון ולידה שנעולם, ונחלה נפולו המון הצצולות
צרות המתחדשות והולכות מדור לדור עד היום הזה *
*) ר"ל לא חנאי' פשוטים שאינם יודעים להצחין צעיוונים כמס"ה חיות איש מהגור
צמלחכתו לפני מלכים ותיצ' צל ותיצ' לפני חסוכים, וזוהי ענין מה שהרגם
אונקלם על פסוק והייתם לחללים ותהוון כדצדוה ר"ל גדולים צמעלה, שכן
דרכם של מסיתים מחלקיו קפה להשתמש צלשונם האשתמע לתרי אפי' *
**) כל יוצרי צדאשית צקומתם וצלציונם נצדחו *

אֵל הַדְּרוֹר

(נאך קאסמעלי)

מִדְּרוֹעַ עֲפַתְּ אֵל בַּיִת כְּלֵאתִי
דְּרוֹר עֲנוּגָה ! נָא דַבְּרִי,
הָאֵם שְׁלוֹמִי תִשְׁחַרֵּי,
הָאֵם חֶסֶת עַל יִלְלָתִי ?

עוֹפִי נָא מְבוֹר הַשָּׁחַת
אֵל קוֹל בְּכִי, אֵל הַקְּשִׁיבִי !
פֹּה אַךְ רוּחִי תַעֲצִיבִי,
פֹּה אֵין שְׁלוֹם אַף אֵין נְחַת .

מִפְּנֵי אִישׁ גְּדוֹד הַרְחִיקִי,
אֵל שְׂדֵי תְרוּמוֹת הַמִּלֻּטִי !
שָׂמָּה תִפְשִׁי תִשׁוּטְטִי,
שֵׁם רְצוֹן אַךְ תִּפְּקִי .

אַךְ טָרַם עוֹב תַעֲזוּבִינִי,
עוֹד אֲטִיף לְךָ מִלְּתִי :
עוֹפִי דְּרוֹר ! אֵל אֲהוּבָתִי,
אִם תֵּאבְּהָ תִנְחַמִּינִי !

אל לשמה את־פי תשאלי;
אהבה תענה בפניה,
בדמעתה על לחיה
את יפתי, דרור! תגלי •

אמרי, כי ראה ראיתיני —
הרגיעי, נפשה בתנחומתיך,
מהלי בדמעתה דמעותיך,
באחותך לבה נא הכיני! —

חיים בן דוב בער נינצבורג •

87204
13467-4545
1114 15 20 30

תפלת מנשה בן חזקיהו מלך יהודה.

בספרי חיזוניס הנקראים נעלמים (*אפוקרופε*) והכנזלים מספרי קודש כמו צן-סירא, עוזיה ויהודית ועוד דנים, שמה נמלאת גם תפלת מנשה בן חזקיהו מלך יהודה, כאשר הלכדוהו אנשי הכנז אשר למלך אשר צחוחים, ויאסדוהו צנחשתים ויוליכוהו צנלה, וכהלך לו אז חלה את פני אלהים וכנע מאוד מלפני אלהי אצותיו ויתפלל אליו ככתוב בספר דברי הימים (ל"ב, י"א — י"ד) ויאמר:

(א) אֲדוֹנָי אֵל עֲלִיּוֹן אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב וְיִרְעָם הַצְּדִיקִים: (ב) אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר עָלֶיהָ: (ג) אַתָּה עִמָּתָ גְבוּל לַיָּם בְּמֵאמְרָהּ גַּם אַתָּה סָבַרְתָּ מֵעֵינֹת תַּהוֹם רַבָּה בְּחוֹתֶם צָר: (ד) גַּם הָמָּה מִסַּפְרִים כְּבוֹדָהּ וְכָל יוֹשְׁבֵי אֶרֶץ רְגֹזוּ וְחָלוּ מִפְּנֵיהָ וְחָרְדוּ מִפְּנֵי אַמְיִן כִּיחָה בִּי רַב הוּא: (ה) וְלֹא יִכִּידוּ הַחוֹטְאִים וְעַמָּהּ כִּי אֵל קָנָא אַתָּה לְצָרֶיהָ: (ו) אַמְנָם מַה מָּאֵד נִפְלְאוּ חֲסִדָּהּ אֲשֶׁר עָצְמוּ מִסַּפֵּר, אַתָּה הוּא לְבַרְהָ אֵל עֲלִיּוֹן עַל פְּנֵי תֵבֵל כְּלָה אֶרֶץ אֲפִים וּמְלֵא רַחֲמִים, לֹא תַחֲפוּץ לְיִסֵּר אוֹתָנוּ כִּי אַתָּה יְעַדְתָּ בְּרוּב טוֹבָהּ הַסְּלִיחָה וְהַפְּסָרָה לְכָל הַיְשָׁבִים אֵלֶיהָ: (ז) וְאַתָּה אֱלֹהִים לֹא לְאֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב צוּיֹת לָשׁוּב אֵלֶיהָ בְּתַשׁוּבָה הֲלֹא הָמָּה הָיוּ מֵעוֹלָם עוֹשֵׂי רְצוּנָה וְשׁוֹמְרֵי פְקוּדֶיהָ: (ח) אַךְ לָנוּ בְּלִבְד בָּנִים שׁוֹבְבִים כְּמוֹנֵי הַיּוֹם הַתְּקִנְתָּ אִם יִבְשְׁלוּ בְּעוֹנָם יִשׁוּבוּ עֲדֶיהָ: (ט) גְּדוּל עוֹנֵי מִנְשָׂא כְּחוֹל יָמִים רַבּוּ פִשְׁעֵי נִגְדָהּ, עָנּוּ בְּכֶבֶל רִגְלֵי לֹא אַמְצָא מְנוּחַ: (י) יַעַן כִּי עוֹרַרְתִּי אֶת זַעַמָּה וְהִרְבִּיתִי עוֹנוֹתַי אֲשֶׁר כְּמִשְׂא כְּבֵד גָּבְרוּ עָלַי, לָכֵן אֲשַׁפּוּךָ שִׁיחֵי לִפְנֵיהָ בְּבִרְכִים בּוֹרְעוֹת וּבְכֶבֶד נִשְׁבֵּר: (יא) אָנָּה תִּגְנִי וְעֲנֵנִי חֲטָאתִי אֱלֹהִים

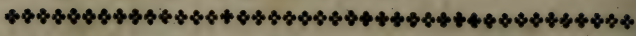
אלוה חטאתי ואודה עלי פשעי. אגא סלח נא מחל נא אל
 הורידני בתהום פשעי ואד האחוויני לעד בחבלי עוני:
 (י) הגני לפניך כנצר נהעב רחם עלי כגודל חסדך ואז
 אהללה שמך כל ימי חיי: (יג) גם אתה יודך כל צבא
 מרום והכל יברך יה מעולם ועד עולם הללויה:

אמנם בחלמוד שלנו לא הזכירו חנמינו ז"ל נוסח חפלתו גם תוכנו כל
 נסאד על שפתם דק אמרו (צנסהדרין דף ק"א ע"ג) שלשה זאז
 בעלילה קין עשו ומנשה, קין דנתיב גדול עוכי מכשורא אמד לפניו
 דנש"ע כלום גדול עוני מששים דזוא שעתידיס לחטוא לפניך ואתה סולח
 להם? עשי דנתיב הדרכה אחת היא לך אזני? תנשה דתחילה קדא
 לאלוהות הדנה ולצסוף קדא לאלהי אצותיו ע"כ. והנה נעלמה ונסתרה
 מה היטה העלילה אשר שם נגד דב העלילה? ועוד נפלאות צעינינו הפלא
 ופלא צמאמר דבי יוחנן משום דנש"י (סס דף ק"ב ע"א) מאי דנתיב וישמע
 אליו ויחתר לו, ויעתד לו מיצעי לי? תלמד שעשה לו הקצ"ה נתיב
 מחתרת דקדיע כדי לקבלו צתשובה מפני מדת הדין ע"כ. הכתוב הזה
 נסתד צמסתרים כאשר אוכיחך ואערכה לעיניך כמה שנאמר (דנצדי הימים
 ל"ב י"ג) ויתפלל אליו ויעתד לו וישמע תחינתו, ואם תחתד
 צתחתרת כל כנתי קודש לא תמלא ויחתר לו, ורש"י כתב ששמע צחון נפוז
 ויחתר לו, הנשמע שמך דנר זה מצעלי המסורה?

ועתה טרם כל אגלה אזניך מאמר דנבי לוי צירושלמי סנהדרין פוקי"ז,
 וז"ל: אמד דבי לוי מילא (קעפיג) של נחושת עשו לו (למנשה),
 ונתנו אותו צתוכו, והיו מסיקין תחתיו, כיון שראה שנרתו זרה לא הביח
 עצודה זרה שבעולם שלא הזכירה, וכיון שראה שלא הועיל לו כלום, אמד
 זכור אני שהי' אזני תקרא אותי את הפסוק הזה צצית הננסת: צלד לך
 ומלאוך כל הדנדים האלה צאחדית הימים ושנת עד ה' אלהיך ושמעת
 צקילו, כי אל דהום ה' אלהיך לא ידפך ולא ישחיתך ולא ישנח את צרית
 אצותיך אשר נשצע להם, הדי אני קודא אותו, אם עוכה אותי מוטב,
 ואם לאו כל אפיא שויג' והיו מלאכי השדת מסתמיין את החלונות שלא
 תעלה תפלתו של מנשה לפני הקצ"ה, והיו מלאכי השדת אומרים לפני
 הקצ"ה דנזמו של עולם אדם שצצד עצודה זרה והעמיד ללס צהיכל אתה
 מקבלו צתשובה? אמד להן אם אין אני מקבלו צתשובה הדי אני נועלאת
 הדלת מפני כל צעלי תשובה, מה עשה לו הקצ"ה חתר לו חתירה מתחת

כסא הכבוד שלו ושמע תחינתו, הדא הוא דכתיב ויתפלל אליו ויעתר לו, וישמע תחינתו וישיבהו, אמר רבי לעזר בר רבי שמעון צערצייא לוחין לחתרתה עתרתה ע"כ. וצמדש דנדים דצה פרסה צ' יש צו שינויקלח וכחוצה פתיחת שפתיו לתפילה צו"הל: התחיל (מנשה) קודם להקצ"ה, אמר לפניו דצ"ע הדי קדמתי לכל אלוהות שצעולם וידעתי שאין צהן ממש, דצ"ע אמה הוא אלוה על כל אלהים ואם אי אמה עונה אותי אני אומר (שמא ח"ו) כל הפנים שוות — אמר לו הקצ"ה הא דשע צדין הוא שלא אענה אותך שהנעסות אותי אלא שלא לנעול דלת לפני השצים שלא יהו אומרים הדי מנשה ציקס לעשות תשובה ולא נתקבל לפיכך הריני עונה אותך, מנין? שנאמר ויתפלל אליו ויעתר לו ויחתר לו, מלמד שהיו מלאכי הסדת מסתמין וכו' (פה יש משען ומשענה לדברי דש"י צצלי: צחון כחוצ ויעתר לו ע"ש). והנה צמדש דצה ויקרא פרסה ל' כחוצ המאמר צזה הלשון: דכתיב ויתפלל אליו ויעתר לו מה ויעתר לו? אמר רבי אליעזר צדני שמעון צערצייא לוחין לחתירתא עתירתא. וצזה יש סעד לחקן כוסח המאמר הנאמר צסס רבי שמעון צן יוחי — וצמאמדים הראשונים צידושלמי וצמדש דנדים נפקחו עינינו לקעת העלילה הנזכרת צתלמוד צצלי וכמעט היא נוללת מחדכי תפלתו אשר פה צהעתקתינו צאמרו דסס עלי — ואז אהללה שמך כל ימי חיי.

מה יתן ומה יוסף לך לשון רמיה!
נצור לשונך מרע ודרוש שלום הכנסיה!

תחת שלש רגלי ארץ, כי צהם דנה דעת יושביה, ולא תוכל שאת
 אותם, אם לא יעלה רוח המושל עליהם, לכלות פשע ולהתס
 חטאת להעביר ממחלת זדון מן הארץ, כקרוח אש המסים תצער אש איש
 את דעהו ונערו יחריו ואין מנצח * זקנינו אשר היו לנו לעינים להורות
 לנו את הדרך אשר נלך, ואת המעשה לעשות את הטוב והישר נתנו
 ליונים לשלש את אלה שפטים הדעים וקראו צממותם עלי אדמות: קנאה,
 תאוה ונצור, מי אשר לו עינים לדלות ולב להצין ולהשכיל, לא יראה
 ויצין אחריתם עדי אונד: הקנאה מכלה בוף האדם ומקצר ימיו כמאונד
 החכם: ורקנ עצמות קנאה, המקנא צמה ירפא, וצמה יכבה אש קנאתו,
 היעלה שמים ויקח לעלמו חכמה וגינה יתירה מחכמת ותצונת האיש קנא
 צו, וכן! מי שמקנא בצבורת זולתו, ציפיו, בצבורו ובהללחתו, אין
 תרופה למכתו, עד תהרה ישו צ רוחו עם בויתו לאדמתו, אשר לחארה
 יצקש, מאין יעלה תאותו? אין אדם מת וצידו חלי תאותו * דרוף ענוה,
 ונצור ירדפך, כי לא ציד חזקה יוקח הכצור לאשר אין כנון לו כפי מעלותיו *
 כצור חנמים ינחלו, הוא המסמן את האיש אשר לו נארה תהלה, אפס
 הכצור אשר ירדפו אחריו צעליו אין עמו שלם מהשלימות העונים, עמי
 הארץ יכדו לאיש אשר לו הון יקר צציתו, ואשר לו זרוע עם בצורה
 להדיע לכל מי אשר לא יסקוד על דלתותיו להשתחות לפניו ולדרוש שלומו.
 הלא צו יצו צלצם להם צעת שלא יהיו צריכין לקבל עוצה מהון ועושד
 אשר למו * וצהיות בי שלש אלה מתעורדים צלצות צני אדם צכל עת.
 הקנאי, כל מה שהוא רואה מתקנא צו, המתאוה, כל מה שרואה מתאוה
 אליו עצרו ואמתו ושורו וחמורו וציתו ואשתו וכל אשר לדעהו, הגבה לצ
 החפץ כצור, כל מי שפוגע צו מצקש ממנו כצור, ואין להם רגע צלא פגע *
 והנה מלצד רעות רצות ועלומות המסתעפות מהפחיתות האלה, עוד
 תמשך מהם עינים מעורדים מדנים עשחיתים את כל משפחות האדמה -

וגם על זה שמו עיניהם חכמי התלמוד ואמרו: לוי ואזוי יש לעוק על
 קרולי חומר, כי מאד מאד השחיתו דרכם על פני תבל, לא נארה לנסילים
 כבוד אשר הנחיל ארון העולם לזני האדם, כי הוא יצר עפרותו האדמה,
 אשר לא עשה כן לכל הכתובים, הוא צוה תוליד הארץ כפס חיה, הוא
 אמר ישראלו המים שרץ כפס חיה, ולאדם אמר לני יצרתך, לני בראתך,
 לני הפחתי באפך נשמת חיים, אם תאצה ותשמע לקולה אשריך בעולם
 הזה ועוז לך לעולם הבא, והיית כאלה מצנא המרום, תעלה משפל מנצך
 לרום שמים, ועל אל אלים תדבר נפלאות: והנה הנס המירו את כבודם,
 כתצנית שור אוכל עשב, תתעלם תשוקת משכיל, ועשתוכות משתנות,
 להרבות מוהר ולהרחיב מתן, נעושים עלי ארץ בחלפו, כעצמים אחרי
 כפלו, כי ונה חלקו בציתו מכל עתלו שיעמוד לבויתו ואדמתו, וצידכתים
 חרדס ככלב יחידתו, אם תצוקות יצקשו מפיה תשכיל ענתו, על
 שקר הוא צועה, אל הקיקיון הוא דואה כהר גבוה ותלול, אחרי גיו
 השליך נשמתו, אל מול כוגי תענוגי צער התאמן בהשחלתו, כה
 הוכה, ילוד אשה! צנגע העודון ונצנע סכלותו, על אולדות חושך נורד
 ושוכה נרודה צנוד החיים, לא צזה תהי' תפארתו, כי עוד מעט ילאה
 רוח אלהים דעה לצוד כל חמדתו, והיו כלא היו חמשים אלפי זהב אשר
 צקנינס מנד כבוד ציתו, אפס כי עלה הפודן כעיר פדואה אין הומה,
 ואין מעמוד לרוח כי ילא תמחילתו רוחו של נעות המרדות, מפוק הדיס
 הגזוהיס ליעלים יועלת חן, ואילת אהובים יתהלכו בחשיכה, ונצוכים הם
 בארץ על המחיה ועל הכלכלה, ולחס כצנים על מלות ומרודים יאכלוהו
 בעצנון, מלא כף נחת ישיבו ממלא ופנים עמל ודעות רוח, ומקול
 רוח ומעצודה קשה לא ידעו ולא יצינו איזה דרך ישכון אור והחמה מאין
 תנאל ויכלו צהכל ימיהם, רוצס חשוקיהם כסף ולדמים יאדונו ולמלאות
 אמתחותיהם כסף כאשר יוכלון שאת, וכל ישעם וכל חפסם צקניני קין
 והכל יתמיון על דוד כזני בני האדם, עושין עושר לא בחשפט, יגזלו
 ויחמסו, ישיבו גזולות, ינהגו חמוד יתוונים, יחצלו שור אלמנה, צוסקים
 את הדל ויקחו ממנו משאת צד, אולרים חמס ושד בארמנותיהם, ולא
 ידעו עשות נכוהה, יתוס ואלמנה הונו, לגר עשו צעושק, יצנעו דעיהם,
 כואזים עורפי ערף לשפך דם למען צנע צנע, ויקחו חוסן ויקר, הן המה
 אוילים הולכי חשכים ואין נובה להם, פתאום יצוא אידם, יתנו ניסס
 לככדי, כמי שהחשיך לו צדך אשר הוא מתהלך על פני התבל, ועצו
 לאחדים חיל והומה אשר צנהו ואשר נטעו, לא להם יהי' הזוע כי אם
 אים אשר יירשם ואחדים יקלרו צנהה אשר לא עמלו צו, והמה יתקו
 צעוקס

צעונס, ומהם אשר מזוייבם תלמים מפיקים, מן אל זן, הון ועושר
 צציתם וצמתל אנוש אינימו, התאור תאור וילכו צצדירות לצס, לספות
 הדור את הנמאה, רוח זנונים התעס ויזנו, עם הזונים יפרדו, ועם
 הקדשות יזנחו, וצנים זדים ילדו, כמו תכור צוערה מאפה, ולא יוכלו
 כקיון העמיקו צחתו, יצואו יעי הפקודה, יצואו יעי השלום, כימי הגצעה
 יזכור עונס, ויפקד חטאתם, והאחרון הנציד, כי רוצס ככולס חלק לצס
 כל העס כפולו איס לאוהליו, וכל איס הולך צצדירות לצו, והעוצ צעיניו
 יעשה, האמת והאמונה מתצודדים צמדצד הרים, ואיס איך צאדך לצוא
 אליהם כדרך כל האדך, כי השמן לצ העס ואטמו אונס תשמוע אמרי אל:
 אליהם לא תקלל: כי יפלא ממך דצד צין עהור לטמא צין קודש לחול,
 הסכת אזנך ושמע את אשר יאמרו לך העורים, אמרותיהם אמרות עהדות,
 ארשת שפתותיהם צל תמנע מלהטות צאדך מכלס, להעצידך צצדית ה'
 אליהך, כי צאמונה הס אתך למען תשכיל להיעיז אחריתך, להסיד
 משוכת חק מדרס ה' לצאות, אפס כי עז העס הזה צרוצ גאונס יהרסו
 השמות אשר עליהם הושפת העולם, ויהרסו ולא יצנו, דלת העס כפולו
 איס לאוהליו, להיות סודר ומורה צציתו ושס לו חקיס לא עוציס
 ומשפעים צל ידעס ה' לישלאל, והיוס הזה תאמרנה הסדים מאחרי
 הגדולים חקקי לצ, יגלו מוצמת לצצס, להשיצ לכל מוכיח, על פניו יענו
 לאמר: הלא כל העדה כולס קדושים קדוש יאמר להס, מדוע יתנשא אחד
 לקום מתוך העדה, וחדצ חדה לשונו שלופה מתערה, להכות אדך צצצע
 דן, וחדצ פיפיות צידו להגד לעס פשעס, מדוע פי האתון יפתח צדורו
 כשמואל צדורו, האיס העצצ כצוה, האחח צחצלי צו צדים קולו, קול
 יחיל מדצד צלשון רמים, וצרוח שפתיו יעמוס על צני דודו, ויניף יד לשונו
 צאיס רוחו, והדריך צנעלים על צמתי דאשי האנשים אשר גוצה להס,
 והי' כי יאמר לו מדוע אתה עוצד את מלות המלך ה' לצאות, הנה
 תשונתו הדמתה צלדו לאמור: מי שמך לאיס סר וצעף, המן העץ החיים
 אשר צוה ה' אכלת לצדך? הלא כל איס מישלאל יכול לעשות היכל ומקדש
 מלך לעצמו, כהנה וכהנה לועקים אנשי דמיס צקול ענות לחדף מערכות
 האנשים השלמים, וימררו ורוצו וישעמורו צעלי חלים צחן שחוט לשונס
 לאמר: דאי דרך מה עשית, עול קורה מצין עיניך, אף אס הוא צעצמו
 כיערוד וריק מכל שלמות, לפי דמיונו צקדצו קדוש, ותורת ה' צתוך מעיו,
 גס צוש לא יצוש צשער שער צו לאמר: לא פעלתי און, ואין צדומי
 דעיה, אף אס צעיניו עמך הנגע וחטאתו כגדו תמיד, ומכותלי ציתו

כי כד כי פחים וחצלים טמנו דגליו לזולתו, לא ישיב מפני כל, ואזנס
 אטומים כמו פתן חדש משמוע בקולן של סופדים אשר תבלות ה' יתנו,
 וכל עוד שיוסף המורה דרך הישר לעדתו לדבר אל העם קשות, בן יוסיפו
 השומעים סרה, הוא יצנה והמה יהדסו לעלות אל מול פניו ללדור
 לבלות עדותו, הן קלרה אורך הידיעה האחת, וקטנה היא מהכיל את
 העולה והסקר והחמם אשר תליז לו ידים, ויש לו דגלים, כל יסעו
 יתידותיו, יחדיו יכינו צארן כל מצקשיו, ותהי האמת נעדרת כל יכון
 צארן, לא תקום ולא תהי' לו יחד תקועה צמקום, סס נפלו סדור אכשי
 אמת סכאי צלע' והאיש אשר לא היה עהוד וצדק עונים לא הלך, וחדל
 מעשות משפט ולדקה צארן, יתהלל צראש כל חולות: חף אפי משפע, כי
 הוכה צגעעון וצערון ועיניו השע, זאת השערוריה צצית ישראל צסינת
 פידוד הלצנות, הלא הוא צצנת צני עמינו, הן עם אחד ושפה אחת
 דאוי להיות לכולנו, כי אז אחד לנו, אל אחד צראנו, ומדוע לא יהי'
 לאחדים צארן ישראל כולו, אף גם זאת צהיפה צארן אויביהם, אין
 שלום צכל מעגלותם וחלק לצם, כי תלא אש מקלע המחלוקות וצערה
 ואין מוכה, כי כל אחד ציער עליה עמים צצק צצק, עד אשר תעלה
 השלהבת מאליה לא תכנה, וצנת צצעה לה הנפש הלעב מצן המרתא,
 צאמרו: ישנו עם אחד מפורד ומפורד צין העמים, כי עם היותו
 מפורד צין העמים אשר שמה ההכרח גדול צאוד להתאחד, ולצנת אחים
 גם יחד, לצלתי יאמרו, ולא יהיה לשנינה צין העמים, לאמר: עם צווי
 ושפל הוא, אכשי ריק ומדון המה ומי יגור צאהליהם, ומי יסכון צצצרתם,
 אם יסכסכו איש את דעהו, אומר לצציו לא דאיתי, ואת אחיו לא
 הכיר, וצעצוד זה נעשם ה' מעל אדמתו, ואיכנה נוכל לדדוש שלומם
 וטובתם, עם כל זה לא ינחו, מפורד הוא צדעות, כי איש צצנו וצאחיו
 אכשים עצדים כמים, הן תוי יענוו איש האלהים, נקרא שמו צישראל,
 ד ציכו ס צצצל, וצפי קצת מחכמי התלמוד, ד צ, זה שמו וזה זכרו,
 פפוא אמרי רובן צבול, ומיעוטן צעדיות, וברלן צלשון הרעי הקורא
 המצביל כי יתנוון היעיו על כל האמוד פה עם הספר, לא ישים אשם
 עלי צהתיחסי מאמר ד צ עם הדבר אשר שנו חכמים צעשה, והליצו
 ליונים להשמד מצלשת ספטים הרעים המוליחין את האדם מן העולם, כי
 אשם גזילות ואשם עדיות ואשם עלות כצלות מעקור משחת
 ילאו אשר מתחלק לשלשה דאשים, דאשי המטות עקלקלותם, וכאשר ידצק
 האזור צמתני צמי האדם בן מדצק מספחת ולרעת ממארת שלשת הפשעים

המכרים

המכרים בקרב לביתם, בשבתם צניתם, ובלכתם בדרך, בשבטם ונקומם
 בדרך רעתם אחריהם * ואל תתמה עלי מלת ו כ ו ל ן שהודאתו אין איש
 מנוקה מעון זה, כי על ההמון יסגרו דברות קדשו, היות קורא אותם
 בשמותם עלי ארמות, שהם מתחלקים לשתי מערכות, המערכה הבדולה
 היא החומסת, והמערכה הקטנה היא היא המואפת, חזר וכללם יחד, כי
 כולן כלכדים צעון לשון הרע, כי יוציאו דנתם דעה על מעונות אריות
 שצחצורה, אשר חזרו אל עמק של הלכה, לבלות ספוני טמוני מעמוני התורה
 לדושי', כי טוב ה' לנפש תדרשנו ותבקשנו, ותלך לדרוש את ה', אבל
 אוילים מדרך פשעם יתעו, מרחוק יעמדו ויגדרו עליהם סרה למען
 כחשם, ונקול הסירים ישמיעו צחץ קולם, ויורו על המורים חניס
 שנויים כבחלי רמזים על השרירים אשר ה' קורא, ולמחיה שלחם האלהים,
 דור דור וחכמיו, להופיע ממכון שבתם צנר מלוה ותורה אור, ולחדש
 מקור נפתח לבית ישראל, מקור מים חיים, עליהם יהגו דיק, כי גם
 המה הם נעור ודיק מכל השלמות, למען לא ילינו עליהם על עבדם
 את דגריהם * ויפה אמר אחד מן החכמים: אם החתול אינה יכול ליקח
 הצמד לאכלה, כי המקום אשר הונח שם בצוה הוא מעל בצוה, מנגיה
 אותו ואומרת: תסרחת הוא * וכן מקרה ההמון אשר לא ישמע לקולן של
 סופרים * ועתה ירדי הקורא משכיל תדע כי סבת השחתת הארץ בצול
 וערוות היות שחתו צדית הלשון דגדרו עתק על תמימי דרך ההולכים
 צחורת ה' ולא יעו און לשמוע קול הקורא: "זה הדרך אשר תלכו צו,
 סוד מדע ועשה טוב" * ותה ימדון לצעל הלשון, אשר יסמוד פיו ולשונה,
 צו כל הללחתו תלוי, ומותר האדם מן הצהמה זולתו אין, הלשון עט
 סופר על ידו תגלה ותדאה החכמה הבלפונה בלבו, ילא לחץ ידבר את
 אשר עט בלבו, והיה מן הראוי שלא ישתמש בדגדרו דגדרי הצאי, כי
 אם דגרי אלהים חיים * ואמר אחד מן החכמים: אילו הייתי צהר סיני,
 הייתי מצקס מאת הקצ"ה להמליא לכל אדם שתי פיות; כי לא יתוכן
 שהכלי אשר נשתמש צו קודש, ישתמש צו חול, וציותר אם צו יצו לו
 לדבר דבר שלא כדת, הולך רכיל דובר שקרים, מוציא דבה, חונק ומדע
 לצטא צשפתיו דגרי כלה, ארור כוכל, אם תאכל, ראשו ופדרו, אותו
 לא תפקוד צתוך בני ישראל; וצעבד זה אמרו הקדושים: לא מלאמי לבון
 טוב משתיקה, כי צדוד דגרים לא יחדל פשע, יצחק ילעב יחדף ויקלל
 למעוערים צתפארה, וצאחרונה תהי' לו מרה, כי נפשו לא מטהורה,
 ומסיר אזנו משמוע תורה * החיים והמות ציד הלשון. היתה לפניו כלכלה

של תאנים אכלה עד שלא עשרה, מות צד לשון, עשרה, חיים צד
 לשון, כי ענין המעשר שלם ע"י הדבור, כי יצטא צמפתיו
 ויאמר: הרי אלו מעשר על אלה. הנה הראית לדעת, הדבור
 מתצב לו החיים, אם עשרה, והוא צמטמו מושך לו המות אם
 לא עשרה, והוא כח הלשון שהוא כולל דבר והפכו, ולמען ילמדו העם
 דעת להיות עיניהם פקוחות על פעולת האזר הראשי הזה. סופר מדבן
 במליאל שפקד על עצי עזרו לא וזין לכל לצי עזא מן שוקא, נפק אייתי
 לי' לישן — ליומין אמר ליה פוק זצין לכל לצי ציסא מן שוקא, נפק
 אייתי לי' לישן, וצזה ילמדו מוסר השכל, כי אין צמעלה כמו הלשון
 ואין טוב ממנו, ובאשר אמר לקנות לו מזון דע הביא לו כמו כן הלשון,
 שאין לך דבר דע יותר דע ממנו, כי כח וגבורה שם היוצר בקצרו באשר
 נפח נשמת חיים באפיו, ויהי לנפש חיה, לרוח ממללא, ומי שישמור
 לשונו מדע ושפתיו מדבר מרתה הוא החפץ חיים שמו כאה לו — נפש
 חיה. ואתה תחזה מה עמקו דברי חכמים כדבונות באמדם: האומר
 צפיו ענוש יענש יותר מן העושה מעשה אשר לא תעשינה, הנואכס כותן
 חנשים סלעים כמשפט תורת ה' תמימה, ואשר שם עלילות שקד על
 האשה אשר ארש כי מעלה צו מעל והיא נעמאה, מאה כסף ישלם צמיטע;
 וסיבת ההצדל ציאל צאל היעב החוקר האלהי, אריה דצי עילאי בגאון
 מהר"ל מפראג ז"ל, כי האדם הוא קרוץ מחומר מורכב מהיסקודות, לכן
 אין השכל לורת האדם, כי אין האדם שכל גמור, אפס השכל הדברי
 שהוא ע"י אבר גשמי, הוא הלשון, הוא לורת האדם, כי האדם יר ה'
 ית' צחכמה, והתאחדו שני הפנים יחד צנושא אחד, בגויה ונשמת חיים
 אלוה ממדומים, הדבור הוא שכלי כאשר גדרוהו צענס חי מדבר, ונצל
 מכל החי אשר על פני האדמה, כי גדרו חי ולא מדבר, מפני היותו
 צהעד השכל, ולכן מוצא דבה, חטאתו אשר חטא הוא דבור אשר הוא
 לורת האדם, וצעזורו הוא אדם שלם, צמספר מאה שהוא מספר שלם
 יענש, אולם העושה מעשה המתיחס אל הגויה כי יר לצדדע והוא מחליט
 האדם, על כן צחמשים ילא חפשי ויתקן עוותו, כעדכך כסף חמשים
 לאדם זכר, היות לורתו מוטענת צחומר, והשכל הדברי הוא לורה כצדלת
 לאדם, והאדם עצמו לורתו מוטענת צגוף, וזה נקרא אדם, ואין האדם
 עצמי שכלי צלא בוף, ככתוב ויהי האדם לנפש חי, ולא כתיב ויהי
 האדם נפש חי, יורה צזה כי הדבור משלים האדם ואין הדבור המתואר
 נפש חי' כדעת האונקלס הוא האדם, כי הוא צעל בוף והשכל הדברי

אינו מוטענע צאדס, ועדך האדס הוא לורה מוטענע צחומד ונאשר
 יתנוק האדס אל הרעות הנמשכות מסנות לשון רע, בנקל יראה ויזיט —
 כי רבים חללים הפילה, וע"י שאמר המלך דוד למפיוצות אלה וליצא
 תחלקו את הסדה, וקבל לשון הרע, אשר אמר יאמר העצב על אדוכיו,
 צזה ילאת צת קול ואמרה: רחשעס וירצעס יחלקו את המלכות וסצה
 התכליתית מהחטא הזה היא, לעשות פירוד וריחוק לאיש המדונד צו,
 לעורר עליו שגאה ומדניס, לכן כמשך ג"כ מזה החילוק ככל המלכות —
 ורעה אחד רעה מתגוללת צסנת מחלוקת המלוכה פשתה מספחת עוצדי
 ע"ז, והרצו לשפך דס נקי, המה היו צעוכינו, צו הלית הוא ית' אש
 ציון ויאכל חיל וחומה, וישלחם ציד פשעס צארן לא להס, וצכל זאת
 עדיין לא שצנו מתעויתו, כאשר גזר אומר רצינו סצצבל, כי כולן כלקדו
 צדשת לשון הרע, וחלק לצס עתה יאשמו, והנה מלצד הרעה העלומה
 הנמשכת מפעולת התועבה אשר נעשתה צישראל, כאשר יצוא לפנינו
 צעזר העליון, ועל אמיתת המאודע, העיד איש חי רצ פעלים, שמו
 מפאדים כל הבולים, פכו מקוס לצד ליוואי, הוא הגאון מהד"ל מפראב
 מנוחתו כבוד, מלצד זאת חדפה היא לנו לאטום אזינו משמות מאמר
 החוקרים אשר לא מצגי עמינו, והפליגו צגנות הסודר מחוצות הלק,.
 נענאטיפען פפליכטען דער גערעכטיגקייט, והאחת מהן היא הרק
 מאך מלעשות או לצד רצ אשר צו תתכנר ותשפיל יקר רעיד: מיידע
 אללעס וואס פערקעננונג דעס פערואנליכען ווערטהס דייער נעבעני-
 מענשען פערראטהען, אָדער רענועלבען העראכזעמטצען קאָננטע:
 רעדע אונד טהוע אלוף ניכטס וואָדורך דוא פֿעראכטונג דעס מענשי-
 ליכען געשלעכטס איבערהויפט אָדער איינעס איינציגען מענשען אן
 דען טאג לעגען ווירדעסט. היטע דייך פֿאָר הארטען אורטהיילען,
 פֿאָר ארגוואָהן אונד מיסטרוען אָהנע הינלאָנגליכע גרינדע, אָדער
 דער אנמאססונג דאו אינערע דער געזיננונגען דייעס מיטמענשען
 העראב צו ווירדיגען, איהנען אום איהרעס געגענוואָרטיגען פפליכט-
 ווירדיגען בעטראגענס וויללען אללע עמפֿאָנגליכקייט פֿיר טויגונד
 אכזושפרעכען. זעלבסט דייען גערעכטען אנוויללען אונד דיא פֿער-
 אכטונג געגען דאו לאסטער, דריקע ניא אויף איינע ארט אויס,
 וואָדורך דוא מיסקעננונג דעס פערואַנגליכען מענשענווערטהעס
 זעלבסט דעם לאסטערהאפֿטעסטען צו ערקעננען געבען ווירדעסט.
 והארכיו צזה על פי יסודות השכל הנרוד, כי זה כל האדס כפי המעלה,

איין טווענדהאפטער מענש. והמתזונן היטז דרנרי רזינו הקודש,
 זאמרו: איזוהי דרך ישרה סינוד לו האדם? כל שהיא תפארת לעושים,
 ותפארת לו מן האדם: יראה מצואר כי דעתו ודעת המחקרים ודורשים
 אוד יסוד העקרי דרנרי המדות, אשר הוא אצן צוחן על כל פרעי המעשים
 אשר יעשה אדם על פני תבל, הטובים אס רעים המה, אחת היא, כי
 זלעדי זאת דרנרי כחדה סתומה צעיני כל משכיל. כל צעלי מדע מסכימים,
 כי רק המעשה אשר התצורה הטורה מסכמת עליה לעשותה, היא
 הכנוכה והיסרה, והמעשה אשר לא ישרה צעיניה זרה היא לא תאמד לה.
 וכללו דבר זה בתאמד הכולל: האנדלע ריין פֿערנינפֿטיג, וואס דיר
 דינע פֿערנונפֿט אונאבהאנגיג אונד ריין פֿאן אללעם איינפֿלוססע
 דער נייגונגען אין איהר אורטהייל, געביעטעט. — התצורה היא
 תורני את אשר לחפון, ואת אשר לעשה, דיא פֿערנונפֿט מוס מיר
 דארשטעללען וואס איך וואָללען, וואס איך טהון וואָלל, היא
 תשפוט על הכלל ותקעה יתד במקום נאמן. אשרי האיש אשר ישמוד הכלל הזה
 זלכו לענען דעת הטוב ודע צעיני אלהים ואדם, וירחק הרע ויקדב את
 הטוב, איך ווילל נון וויססען, וואס פֿיר איין געועטץ דיא ריין גע-
 ביעטענדע פֿערנונפֿט אלו דאו האָכסטע, אלו דאו אייגענטליכע
 גרונדגעזעטץ דער זיטטליכקייט אויפֿשטעללט, ואחרי ההתצונותי
 צמוענות ודעת דליתי אוד צהיר מזהר התצונה נאָן, והוא: איך וואָלל
 איממער נור דאו וואָללען, נור דאו טהון, פֿאן דעם איך ואנען
 קאן: דים וואָלל יעדער מענש, יעדעם פֿערנינפֿטיגע וועזען, אונ-
 טער עבען דענזעלבען אומשטענדען, וואָללען אונד טהון. איך וואָלל
 מיר ניכט ערלויבען, וואס ניכט יעדעם אנדערן פֿערנינפֿטיגען וועזען
 עבענפֿאלס ערלויכט איז. איך וואָלל דאו אלו איין געכאָטה אָדער
 פֿערבאָטה אויך פֿיר מיך אנזעהען, וואס איך אלו איין וואָלכעם,
 אונטער עבען דענזעלבען אומשטענדען פֿיר אנדערע פֿערנינפֿטיגע
 וועזען אנערקעננע. וואס זיין וואָלל, אונד דארום זיטטליך גוט
 הייסט, איז ניכט פֿיר מיך אלליין, זאָנדערן פֿיר אללע מענשען,
 פֿיר אללע פֿערנינפֿטיגע וועזען אללגעמיין גוט. — וואס ניכט זיין
 וואָלל, אונד דארום זיטטליך בעזע הייסט, איז ניכט בלאָס פֿיר
 אנדערע, זאָנדערן אויך פֿיר מיך, פֿיר אללע מענשען, פֿיר אללע
 פֿערנינפֿטיגע וועזען, אללגעמיין בעזע. דיזעם אללעם דייטעט מיר
 אויף איינע אכטונג הין, פֿאן דער איך אנערקעננע, דאס איך זיא
 נעגען

געגען אללעס וואס איין מענש אונד איין פֿערנינפֿטיגעס וועזען אייזט,
האבען זאָלל־ איך ערקעננע נאָחמליך, דאס קיינער טהון דארף,
וואס ניכט אללע דירפֿען, דאס קיינער טהון זאָלל, וואס ניכט אללע
זאָללען. דאס איך מיר ניכט געגען אנדערע ערלויבען זאָלל, וואס
ניכט אויך יעדעס אנדערן אונטער עכען דענועלבען אומשטענדען,
געגען מיך ערלויבט זיין קאן. איך זאָלל אללע אלו מענש — צעל נפש
המוסכלת — גלייך ווערטה האלטען, זאָלל מיך איבער קיינען היינ-
אויסזעטצען. ואל תדמה נפשי, כי זולתי מצני אדם כמלאים צתצל,
למען אשיג תכליתי צהס, זאָנדערן איך זאָלל מיך אונד יעדען אנדערן
אויף גלייכע ארט אלו צוועק אנועהען, דען איך האבע אלו מענש —
צעל נפש המוסכלת — איינען אונבעדינגטען אבוזאָלוטען ווערטה פֿיר
מיך — וכן ישוו כל זולתי מצטלי נפש המוסכלת, איך האבע ניכט
איינען בלאָסען פֿערהעלטנישווערטה אלו מיטטעל צו עטוואס אנה-
דערן, ועל כן אני תכליתי לעצמי, רק הבריות אשר אין צהס נפש המוסכלת,
זינד צוגלייך אלו מיטטעל פֿיר מיך, אונד צו מיינעם געברויכע,
וכן לכל צני אדם צעלי נפש המוסכלת, אזל אני, צהיות אני אדם —
אייני כמלא פה, אלו מיטטעל, אונד צום געברויכע פֿיר אנדערע
מענשען. איך בין פֿערוואָן, וכל אשר אין צו נשנת חיים, זינד
נור זאכען. דויעס זיטטענגעזעטץ ווילל אכטונג פֿיר יעדעס פֿער-
נינפֿטיגע וועזען, אונד דאס איך געמעס דויער אכטונג, מיט דער
איך יעדעס פֿערנינפֿטיגע וועזען, נאך זיינען אבוזאָלוטען ווערטה,
אלו זעלבסטצוועק — גלייך האָכאכטען זאָלל, מיר ניכטס ערלויבע
וואס איך ניכט פֿיר יעדעס אלו ערלויבט אנועהען קאן, הנה החק
ההוא אשר יסדה אותו התבונה כטהורה צלתי נטייה למלאות משאלות
משאלות הנויה לספות הרה חת הצמאה, דויעס געזעטץ אייזט אלוף
דאו אָבערסטע זיטטענגעזעטץ, אייזט דאו גרונדגעזעטץ דער מאָרא-
ליטאָט, ורק המעשים הנוסתעפים מהדת הלך הדיא מועילים להיות
בל משפחות האדמה מצני אדם כלמדיס יחד, כאיש אחד, קאן פֿאָלל-
קאָממענסטע איינהייט אָרדנונג אונד הארמאָניא הערפֿאָרגעהען,
מעכטע דיס אללגעמיינ געשעהן! ווירד עם איינמאהל געשעהן? —
ואתה קורא משכיל הצט אל כל הכתוב פה וסיס עיניך על מלת תפארת,
שהוראתו לדעתינו הוא: יקר, אכט וכב: אז תשכיל, כי רצינו הקדוש כולל
העאמר הקנר הזה מעט הכמות יסוד ועיקר משפט המעשים אשר ה'
אלהינו

אלהינו דורש מן האדם ולמה זה לנו מחשים, וכפתן חדש ילעם לנו
 משמוע תוכחת מוסר השכל ולקבל האמת ומי שאמר, והאדם לא ידע
 לרון דין ק"ו צעמו כמו שאמרו חכמינו ז"ל: ומה המולא שם דע על
 עלים ואזנים כאשר קרה למרגלים כך הצאישו, ושפך הוא י"ת עליהם
 זעמו כנואמו: צמדד הזה יפלו פגריכם, וכל פקודיכם לכל מספרכם,
 אף כי המולא שם דע על דעיהו וכיואל מהדברים המבוכים צעיני אלהים
 ואדם רבה המטמה, פרץ על פרץ תשבע כל לשון, לכפש חיה שלחך
 יולרך הנה והנה עלומים כל הרוביך, הללנח תאלל חדנך ולא תחציא
 ותדקק לשונך לחכך? לצלתי יצוא המשחית וציער צכרם ה' לצאות מנער
 ועד זקן עף ונשים ציום אחד, ואם צכצת עון לשון הרע נתעכצו ישראל
 צמדד ארבעים שנה איך נקוה לשלום לנואל מנוחה, כי תבל העקרה
 צקנן צניה לתובה, כי מי מאתנו יעיו פניו לאמר חף אני מפשע זאת,
 ונפת תטופנה שפתי, ושקר שנאמי, ועתה הסנת ושמע דצרת האדם
 הבדול אמרותיו מאירים כספידים דורש טוב לעמו להוליכס צנתיבות
 החכמה, ידעס צקולו קול עוז, כאריה ישאג על כי הודידו צני האדם
 את עדים מעליהם על העל שחטאו דצוד פה, ויען ויאמר כאשר היו
 יולאים צני ישראל למלחמה על אוציהם, ולה' הישועה כי הוא לוחם
 מלחמתס, על כן יהיו מזהדים מטומאת שפתים כאמור: כי תלא מחנה על
 אוציק ונשמרת מכל דצד דע, ויש אל למסודת מכל דצוד דע, כי קרוש
 ישראל צקדצ המחנה להילס, ועס כי גדול עונו של צעל הלסון המסנצ
 פירוד וליחוק צין הצדיות, ותועצת ה' גם שניהם, עס כל זה הוא החטא
 היותר פדיר, והיותר דגיל מכל החטאים, לכן עורדני הקול והנה
 צצדרון דוח ומכאוצ לני על עס ממושך וממורט דוד יתום אשד אין לו
 קלין ושוער, ומוביח על מיגשיו, אולי ישמעו עס לא צינות דצדי יושד
 ואמת, אף כי צני אדם אשר זה דרכס ואינס מצקשים דק תואכה להגציר לשון
 שקר, כאשר ישמעו דצדי יושד ואמת, מחזיקים עוד צהבלים, ויוסיפו
 לענות סרה, אולי הדודות הצאות אשר לא נסתצבו צחטא הזה, ולא
 תענו כפסס, יפנו אל דצדינו אלה, ויזילו כפסס, ואחת מן פעולת לשון
 הרע נוכיר, והי' זה לעד ולאזכרת עון על השאר שהס רבו כמו דצו,
 ועל זה נקראתי להושיע אותס משוט לשון, והדצד הזה מביע אל המתים
 ואל החיים, אלפים ורצנות מישראל, ולא יכלתי לאטום אזני משאוב דמים
 אשד כשפך יוס יוס

זה לשון הכתב הנשלח

מלאך ה' צתוכינו, ישכון כבוד צאלינו, ענודת ראשינו, עד לצל
 ישראל, היושב אתנו לתדא עינים, ישפוט לך לאפסי ארץ
 להקים, תורה וחוקים, אדללים ועלוקים יורללו כצדקים, לכבוד שם
 תהלתו, אל חדר הודתו, לשמוע חמתו — הארובה מארץ רחצ ידים,
 תחת כל השמים, יפדוש כשחד על ההרים לפני מחנה ישראל להאיר יומם
 ולילה, לא ימיש מתוך אהלו, הליכות עולם לו, נתיבות החכמה ילך
 צדק חיים, להצין ולהודות נתן צלצו כלל הארץ, אשר יחיה עמי לאן
 קדשים, הוא הדגל הנודא, כבוד יולרו ונצוד התורה, אדונינו רב
 ישראל ופדשו, באון עולם, נשוש דודו, דאבו וישמחו צו, דנים יאתו
 לאורו, אליו מקצות הארץ נהרו, הוא הגאון הגדול המופלא מהוד"ר
 יהודה ליווא, יחי אדוני לעולם, וכסאו כשתם ויהלם יכון נלח . . .

מ'ום צא אדונינו לשבת צאלנו ארץ מעהרדין, יקרות משכנותיך, ועד
 ה' לאינו, מאליפות צחולותנו, טללים מצוקדי' מצקרים צהיכלך ישנו
 לפניך עקדים לשמוע תורתך, ישאו מדצרותיך, נכספם אליך ובס כלתה נפשי וצני
 בלי, לצנו וצדקנו ידונו: אשריך ארץ מעהרדין גדול צקדך קדוש ישראל,
 דאש בלות שומע אמרי אל, מקוד החכמה והתצונה, אשר ממנו ישקו כל
 העקדים, ישאנו מימיו ה' צניס, ממנו פיה ממנו יתך, כל דבר יקד
 דאתה עינו עין לא דאתה זולתך צדורינו, ועתה אדונינו, נודאות צלך
 תענינו, לנו ולמולקתינו, בציטה ודאה את חדפתינו, כסתה כלימה
 את פנינו, דאצה נפשינו, מקול מחדפים ומגדפים, צעלי לשון יגדלו
 לשונם יפערו לצלי חק, מכעיסים את ה' ואת עמו אשר צדוע דעה,
 ישאו אתנו מלחמה, צאמרס עלינו כל היום שם של לעז ולזות משפחות
 כאך ל' יד יחיינו דצדיהם עלינו, וכל מחשבותם, ישיחו צנו וצני שער
 נער וצער, ימיקו צרע עושק ידצרו, על קדושי עליון נפשות יקרות,
 נשמות עהודות, לרודות ומלוממות תחת כסא כבוד אלהינו צדור
 החיים עם אלותינו, יקצלו פני השכינה דאשוכה, צמעלה עליונה, דואים
 פני המלך הקדוש, הנאהצים והנעימים צחייבם, מנשדים קלו, ומאדיות
 צדו לעשות דלון קונס וחפץ לורס, יזכרם אלהינו לטובה, וזכותם יעמוד
 לנו, ואהי כבוע, ולני קדוע, אחשבה לדעת שוא ועמל הוא צעני,
 לאשר שומעו גם ראינו, גדולי כדור חמני ישראל הקדונים והדחוקים לצנו

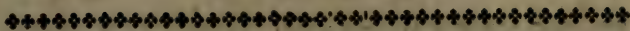
קנאה

קנאה לשם ה' נצאות, ידברו כפלאות, כחם אז כחם היום עמו
 צחיותם, יוסיף ה' ויאריך שנותם, וגדלתם לאורך ימים, גם מנהיגי
 הדור גדולי ישראל אשר היו לפנינו, זקינינו וחכמינו אשר צימינו הלכו
 לנוחתם, תמ"כ י כולם נתעלמו לדרוש ולחקור אחר מולא הדבר, הצינו
 צידאת ה' ודעת קדושתם, צדו חכמתם עמדו וחקרו נחקירות שנעתים,
 מלאו העול והסקר הזה שלא היה מתחילתו רק צעלילות דברים,
 ואויבים הולילו לקול הזה והוא שקד מוחלט כאשר יראה אדונינו מישרים,
 צכתנים הללו אשר כתבו חכמי הדור, שלא אחד נתן ריוח זין הדבוקים
 זה' אלהינו, יגידו לדקתם לעם כנרא, שנטי יה עדות לישראל נטע
 כאמנים, מנורת זהב כולה זע אמת קודש הלולים י ואתה אדונינו למה
 אתה תענינו ותנחנו זיק מונינו ומענינו, ואיה קנאתך ובגזרתך, המון רחמיך
 ואמתך עלינו התאפקו, כי מה נאמר ומה נדבר, אחד אשר דאינו את
 אדונינו אצינו אתה מנהיג הדור, ראש שנטי יה, שנטי פיסוד שנטי
 ומשלתן לעשות לדקה ומשפט נקדצ הארץ, ונדבר הזה תציט ותחדים
 ויפטים אדונינו אזנו משמעו זעקתינו, ולעקת אחינו אשר ישועו מזדוע
 דמה, ואין מושיע לנו ככל החכמים האלה, אשר ככל ערי ישראל, אם
 אין פניך הולכים לשלח דוחך דוח חיים להחיות עם רב י עיני כל ישראל
 עליך נדור הזה, שלחך ה' למחיה להעמיד עליונים ותחתונים, כולם לא
 נדראו אלא לזותא ולשרתך י דעה ישראל האזינה, הצט נא וראה שברון
 לצינו, ורחצון נפשינו, ונפשות עם ה' קהל גדול אשר מימים רבים נתרצה
 ונחערצה הנשפחה הזאת ככל גלילות ישראל, רצו להבדיל, צנים יולדו,
 דור שליטת ישורו אליך, הנה זעקו עקבה ארץ, צמד נפשם יתחננו להדים
 המכשול הגדול הזה, מדרך עם ה', אלה המלצינים את פניהם שופכים
 דמיהם ודם זרעותיהם, מבדפיהם ומחדפיהם ימקו צעוונותיהם, אשר
 יולילו דוחם על ישיני עפר, יכזבו על קדושים אשר צבן אלהים חסידתם,
 מתהלכים חוב שמים, מחיל אל חיל, יראו פני אלהים, צני עלייה
 ילילו על משכבותם, נדבר אלה המטיפים שפת שקר, נגד מעלתם ידברו
 עתק, ואנחנו ונצני צניהם צאנו לך, כציר ונאור, דוח אפינו, משיח
 נדקינו, יחיד נדורינו! עין הארץ! עליך עיני ישראל ישברון לאמור יהודה
 יעלה צתחילה, כי לו העז והגדולה, איש מלחיה, ידע אף ילדיה,
 בצור המושיע, תמיד וחריע, אלוף יהודה ככבוד אש ונלפיד יצעד
 באויביו ואויבי השם, יגעד יתמהו מבערתו, יחילו מאימתו, סקפו
 ובגזרתו, צאם נדברתו, יתפוללו הדדי עד, מנח נחרות אימת

נודלותיך

כודאותיך, ולנוגה צדק חניתיך, יתהלכו וינהרו כל אנשי השם הנוסתעפים
 אליך, לחקות צננפיך, יתלו בצורם מבינס למלאות דנדיך, יסכימו על
 דברי אמת וענות לדק, חכמי תורה יודעי מצות ה' צדק, האלופים
 הרצנים אשר צמדינת מעהדרין, הסמוכים עליך, ואחדיהם יחזיקו ב"כ
 שרי המדינה, ומנהיגי לאן קדושים, בצורי אנשים חזקים מאושיים, המה
 הגדולים האלופים, כשרפים מעופפים רצנים דקהל קדוש פר אב, אמרתי,
 כל אלה לא יסרצו כגד גדול אדונינו, ואלוף דורינו, ואל ידחו את דבן
 לכל אשר ירוס, וינקש צבדוד פרצה הזאת, אשר היא צבד אלהים,
 הסך ואמת את החיים והמתים קדושי עליון אשרתי אלהינו, ע"פי ראיות
 צדורות יחנו עדיהן, ילאו עין צעין, לקתם ותהלתם של הראשונים,
 חכמי ישראל עשו אשר צנחס, וגם אתה אדונינו, יגדל נח! לא ימוש
 מזרעו וזרע זרעו עד עולם. דברי המדבר, צנפס נכאה, וצרות נמוכה,
 תלמידך ישראל אשר צך יתפאר:

ההמשך יצוא לעונה צורך העמיד לצוא:

מחלקות הארץ *

קָחוּ מִיְדֵי הַתְּבַל
 קְרָא אֱלֹהִים מִמְרוֹמָיו
 לְבְנֵי אָדָם, קָחוּ אוֹתָהּ,
 תְּהִיָּה לְכֶם לְאַחֲזָה *
 לְצַמִּיתוֹת, לְנַחֲלָה, לְכֶם
 נְתַתִּיהָ, אֶפֶס פְּאֲחִים
 תַּחֲלִקוּהָ בְּלִתֵּי עוֹלָה *
 חֵיֶשׁ וּמְהֵר מְאֹד, זָקֵן
 גֶּעֵר, קָמוּ מִתַּתָּם
 יְדֵי כְּלָמוֹ חָלוּ בָהּ
 בְּחָרוּצִים * הָאֶכֶר פְּרֵי
 הַשְּׂדֵמוֹת הַפֶּשֶׁל, גְּבוּר
 צִיד, יַעַר וְאֲשֶׁר-לוֹ *
 הַכְּנַעֲנֵי נִשְׂא מְלוֹאֵי
 אֶסְמֵי הָעוֹבְרִים לְסַחֵר,
 וְנִשְׂאֵי הָעַם בְּחָרוּ
 בְּכָרְמִים וַיִּנּוֹתִימוּ *

המלך

* שְׂמִיעַ אֵיבֶרעוּטע צונג סאן שיללער *

הַמֶּלֶךְ סָגַר אֶת-כָּל-
 אֶרֶץ, סָגַר מַעְבְּרוֹת,
 וּבְקַסָּם שִׁפְתָיו צִוָּה:
 עֲשֵׂר תַעֲשֶׂרוּ לִי אֶת מַעֲשָׂוֹת!

וַיְהִי כִי כָלְתָה מַחְלָקוֹת
 הָאָרֶץ, וַיִּקְרַב גַּם
 הַחֲכָם מְשׁוֹט בָּהֶם * — — —
 אָפֶס מָה תָרַד לְבוֹ,
 בַּחֲזוֹתוֹ כִּי אֵין מָקוֹם
 אֲשֶׁר אֵין לוֹ שְׂמָה בְעַלְיוֹ.

אָהֵה אֱלֹהִים! בְּדִיקֵר-לֵה
 כְּמוֹנִי, אוֹתִי לְכַדִּי
 מִכָּל אָדָם נְשִׂית?
 צַעַק וַיִּשָּׂא קוֹלוֹ,
 וּלְכֶם הַיּוֹצֵר כְּרַע,
 וַיִּקְוֵד רֵאשׁוֹ אֶרְצָה * —

וַיַּעַן אֱלֹהִים: עַל כִּי
 הִתְמַהֲמַהְתָּ בְּמַמְלַכַת
 חִלּוּמוֹתֶיךָ, תָרִיב עַמִּי?
 אֵיפּוֹא הַיִּיתָ, אֵיפּוֹא
 עַת נַחְלַקְתָּ הָאָרֶץ?

וַיֹּאמֶר הַחֲכָם: הֲלֹא
 אֶצְלָךְ קוֹנֵי הַיִּיתִי,
 עֵינֵי דְבָקוּ בְפָנֶיךָ,
 וְאוֹנִי בְּזִמְרֵי שְׂמִיךָ.

אָנָּה הָאֵל שָׂא לְרוּחִי
הַשְּׂכּוּל מִחֶלֶק-לוֹ
מִחֶלֶק הָאָרֶץ בְּעַד
תְּרֻמָּתוֹ וּשְׂכוּרָתוֹ
מִנְעִימַת אֹרֶךְ הַצֶּחַ *

הִנֵּה אֶרֶץ נְתֻנָּה בְיַד
אָדָם, כִּכְר נְתֻנָּה לְעוֹלָם,
מִה־תַּעֲשֶׂה? הַפִּיעַ אֵל *
מִן הַקְּצִיר וְהִרְחֹבֹת
וְצוּר צִיד, אֵינִן לִי מְאוּמָה *
אֲמַנֵּם אִם תֵּאָכֵל לַחַיִּים,
עֲמִדִי בַשָּׁמַיִם,
עַתָּה תִדְפַק עָלַי שְׁעָרֵימוֹ,
אֲפַתְחֶם כְּחַפְּזֵי כַפָּיִם:

צבי בויער *

ונכתבים בלשון עברי ונחת עלונה חכמת לב

חנה מרים שורמן *

על כנפי ארץ שמועתו איש האלהים אביר הרועים
עטרת ראשי אדוני אנדראש רות בהנה *

מי ותן לי עט סופר מהיר למלא חשקי לבוא בכתיבי לפניה אבי
הגקר אחלי יוצק חן בשפתותי ויהיה נחל גבע מקור בינתי;
יען אשר פציתי פי אל תפארתי אדרב אל אדוני אבי בלשון
קדש והיו לו בכורי לקחי, אבל אמללה אני במאד מאד לאגור מעץ
הדעת, ולא חשתי לקנות חכמה ובינה; על-כן אחרתי להתראות
לפניה והסתרתני כיענה שיראה מאור עד כי אחשב כי דברי עוללים
אשר דברים המה בלעני שפה ימצאו חן בעיני אבותם מאמרי
הזר אשר דבר ידבר בחלקות, וזאת נחמתי בהעניי כי לה לבת
אנכי ולכן לא ימעט לפניה מעשה אצבעתי, וחיית ורביית אתה
וביתה.

בתה ואמתה חנה מרים שורמן.

שפתיו רעות רבים פעלים נר ה' אביר הרעים אדוני
גישברת וותיום *

קרה קויתיה אלופי ורעי מגיה חשבי ומשוה רגלי באילות כי
אמנם דבריה לי בדרכנות ומקור חיים פיה אבל הסתרת
את

* היה היום מחוננות מחסלת מאספת חסדתי חולי עיר קהלן על נהר רינים
נולדת ציוס ה' לחודש נחשעמער צנת חלף וסח מחות ושנע למניניהם
וסכי

את פניך ממני ועמדותי בהחלת משכתי אקנא באשרי יושבי
 ביתך וכל החולכים מחיל אל-חיל לשמות מים ממעיני חכמתך
 אשר בך נמשלתי כחציר גנות או כסוס כפרד אין הבין מי יתנני
 בידחי קדם ברוה תורהך את נפשי בשתילי זיתים שתולים על
 פלגי מים מי יתנני אף ללקוט שבלים אחדי למורה חיות
 ורבית אתה וביתך

תואבת לחכמתך מכסף, לחסדך מחרוץ
 נבחר, חנה מרים שורמן

לעיר הגדולה דובלין, לבעלה כבודה דורותאה מזור
 לאלמנת האיש הנכבד בן-הזרים מזור מעיר וטרקת

לבעלתי כבודה שלום

שמעתי את שמעך רעיתי בעלה כבודה וגלתי ושמחתי לאחת
 הטובה אשר נשאו לנו השמים בימינו לחדש את פבור
 עמך כי אני אמרתי בכלי דעת גלתה החכמה מקרב הנשים
 שבאנגלנד אחרי מות הגברת יוחנה גריה ומלכה אלישבע ז"ל
 אבל באה החכמה בלבך ודעת לנפשך נעמה, בך בחר ה' להיות
 לעטרת תפארת לכל הנשים נחלה שפרה עליך ותמצאי את
 מטמני מסתרים, על כן בפעליך ששתי בעל אור השמש לצאתו
 ונכסף נכספתי לאהבתך ואמרתי בלבי אבוא נגד יקר תפארתך
 בעשרת הדברים האלה לפי ענינת דעתי לכרות ברית מלח ביני
 וביניך, נחר בא לסחור ולקנות חכמה ובינה, כי טוב סחרה מסחר
 כסף ומחרוץ תבואתה ועתה אם מצאתי חן בעיניך הודיעי לי
 כל-תפצוץ וברוכה את לה הוד והדר לעמך

רעייתך ואמתך חנה מרים שורמן

שר

ותהי לה רוח חמה ותמצ חכמתה מחכמת כל הנשים צמעסה חוסר ורוקס
 צוולחטה חזן חסר וכסל ומנלחה צננינות כלי זמר וסיר ותפלה וחד מחד צעט
 חרע וצעט סופר וצמצעל לשונות סונות עברי וערבי רוני ויוני, כשדי וסורסי
 וכרסי ותמסר לצר צספת נרספי חנגלי וחיעליח וכל חכמי חמונתה קראו לה
 מוסת השויני ומוסת עולם

שר צבא *

כסתמך שודד תושד, ככלותך לזבדו יצגדו בך (ישעי' ל"ג ט')

ככה יציץ שר תפתה, בכור מות,
 ואישוני עיניו יבריקו הרף ועוו —
 אחרי גבור חיל היוצא למערכה;
 הוא אשר הורהו אכזריות במרגוע
 בלי להשטף מקצף אף ועברה
 הוא אשר הטיה את לב איש חיל
 מלחדור בתוכו רגש רחם * —
 עתה יחלוס תהלת אל־מות
 מרחפת עלי עפעפי עיניו השכורות
 וקרני פאר תצמחנה לו מבעד לצמתו
 רק שואפי דם רצח, רק צוררים
 התאבים לעלות פסגות תלולי ערכו.

ולהיות

* גם זאת (כמו המלנייה מות מחרף אלקים ציבורי העתים צננה
 העצרה אשר גם היא שלחה לנו מוחת המעתיק הנוכחי, ורק ע"י שגיחת
 המסדר האותיות נחתמה אחרי וואלף מאיער צמיון מהב"ל) היא
 העתקה חסיה מונלכת חזן של המשורר המפורסד קלאמשטאק צספרו
 Mesjade צלשון חצננו; גם צמחזה זה הראה המלך יוסי הספלה
 הולדות מלודות נבצרות צלתי תכליתיות, שאין מלחמ' ורעש הקרב אשר הליירוס
 חכנים צלשון לרפת Fracas מיעור חת רעיון הקורא צמחזה זה צרגש נפלה
 עיון הקורא צמחצני חכמה: פילח זה פיש ע שרי פ ט ען: לנס עחיוו דגל
 ישראל ה"ר"מ"ר נ"ע כך שני. וחס הוא הציור הנה על המלנייה
 המזכירה אשר סלגתי צננה העצרה, לצני יחשוב, שגם המלנייה הזאת מושגת
 צלור נשצ זה.

ול להיות זאב ערב וחתף שורד כמוהו.

רק המה יקרו ללבנו הנרעש* —

בדי שופר יאמר: האה! רוני נפשי!

ומרחוק ישמע נחרת סוסים דהרות אכירים

מרחוק יריח מלחמה. רעם שרים ותרועה *

עתה יוצא הכפיר מסככו לצוות אבדון

אזנו תשמע ועינו תחזה קולות וברקים

יתכוללו יחר במהומת ושאון שרה קטל* —

ישחק לפחד ולא יחת לבלהות מות

בצוארו ילין עוז ולפניו תרוץ דאכה

נכוחו ירעיש בזעף ואחריו יאיר נתיב דם

כמצח נחשת ובלב חלמיש ישמע

— קטורה כאפיו וכליל על זרון רוחו —

שוד חללי הרב ואנקת מדוקרי חנית* —

לבו יקשיח כמו אבן. יצוק כמו פלח תחתית.

משרתיו רשעים מיחלים לדברו כי יקרוץ בעיניו.

מפיו הרג ומטבח יהלוכו. כידודי מות יתמלטו.

את כל גבוה יראה. עשו לכלי חת —

וכני אשפתו יעלעו דם. ובאשר חללים שם הוא*

וישכח כולו. שגם הוא בשר ילוד אשה

קרוץ מעפר. רמה ותולעה אדם מן האדמה

ולא יזכור כי גם אותו יעורר האל

לבוא במשפט בין כל מתי חלד — — —

בערנארד שלעזינגער*

שוכן סהר (*).

לכן סר ער המות (שמואל ח' ט"ו ל"ג).

האדם הגוע — עיניו תחשכנה

תעמרנה כסנורים בל תהוינה עוד;
 פני הארץ ורקיע שמים ינוסו מפניו
 תוך אישון לילה ואפלה מנודחת;
 כל ישמע עוד דברת האדם וקול ידידות.
 כל יוכל הביע מלל ולנאום אמרים;
 כמעט יפטר (**). מאחוזת מריעיו קרובי בשרו
 בלשון רטט אין כינה ובשפה רועדת*
 עתה שואב נשמת רוח ממועמקי קרבו
 יזע (***) קר נוזל תחת, הולך עבר פניו,
 לבו דופק לאט לאט — עתה ישבות
 עתה יעמוד לבו — עתה ימות — —
 מהג"ל

הואב

(* גם סיר זה מועתק חספי מהמסורר הנזכר בחיבורו הנ"ל, להמליץ כי המות
 זה בחלוני יוספי הארץ על חדות העוה אל"הר צען הדעת, השכיל המסורר ידו
 לתאר היס יסוס מסוכני ירח, יוסז צקכז בני משפחהו, ונוספר להס חדשות
 ולגרות חסר לח ידעון העולם, והיוז המורת חסר צו נעשו בני אדם; כי
 כרי ירח יען לח העוה, לכן לח ידעו מות.
 (** לשון שילוח ע"ד פוטר מים (תסלי י"ז), ויפה שלחו צו חו"ל, וצ"ח —
 ענטלאכסען, אבשיר נעהסען — וצוונה זאת שמתני צו גם חנו פה*
 (***) לשון זיעה ע"ד לח יחגרו צויע (יחוקאל ת"ד)*

הזאב והרועה

בְּתֵאֵרוֹהָ לַעֲדָף הֵלֵךְ הֵלֵךְ זֶאֵב אֶחָד צִיֵּד לִצְבָק טְרָפוֹ, וְלֹא מֵלֵא דָבָר
כִּי אִם מַלְתָּעוֹת כַּפִּידִים מוֹנַחַת תַּחַת אֲלֵה אַחַת, וַיֵּאמֶר בְּלִבּוֹ:

אֶחָדן אֲוִלֵי תוֹכְלוּ הוֹעִיל, כִּי תִמְעַבּוּ צִי חַיִּת עֲדָף בְּדוֹלוֹת מַמְנִי, וְתַחֲשַׁנְכֶה
אֲנִי הַרְגַּמְיוּ, וְתִדְאֹו מַפְנִי, וְאֶלְלֵל, וְכַאֲשֶׁר דָּמָה בֵּן הַיָּה; מִדִּי לִנְתוּ הַלֵּאָה,
וְהִנֵּה כַּפִּיר אֲרִיֹוֹת שׂוֹאֵב לַקְרִאֲתוֹ, וַיִּחַרְדַּ הַזֶּאֵב מֵאֵד וַיִּכַּסּ מַפְנִיו, וְהֵאֲדִי לַדָּף
אֲחֲרָיו צִחַחַת כַּחוֹ, וַיִּפֵּן הַזֶּאֵב פַּתְאֹוס וַיִּרֵא אֶת הַמַּלְתָּעוֹת לְעֵינָי הֵאֲדִי,
וְהוּא עוֹמֵד וּמַשְׁתַּאֵה, צִרְאֹוֹתוֹ נֵאֲזָר צִאֹוֹתַי הַעוֹ וְהַבְּנֹודָה בְּאֵלֶה, וְכִי
הַפְּלִיא לַעֲשׂוֹת, וַיִּחַשְׁנֶה עַו מַמְנֹו וַיִּירֵא מֵאֵד, וַיֵּלֵךְ לְאַחֲרָיו דָּבָר אֲתוֹ

א.א

מַטְוֹז וְעַד דַּע — וַיִּשְׁמַח הַזֶּאֵב עָלָי תַחֲבֹלוֹתָיו וַיֵּלֵךְ צָבָחוֹן לְבוֹ נִכוֹן
וּצְעוּחַ — כְּהוֹקֵעַ כִּי לֹא תִאֲוִכֶה אֲלָיו דַּעַה — וַיִּכַּסַּק אֶת הַמַּלְתָּעוֹת
לְאַחַר: אֲתִיָּה מַחַת אֲלֵהִים! עַת דַּעַה סַבְנִי, הַיִּיתָן לִי מַשְׁעֵנַת, וְעַד
זַקְנָה וְשִׁינָה לֹא אֲעֻזְכֶן; אֲוִלֵי בַס אֲכַפֵּץ דוֹעַה וְעַדְרוֹ צָבָן, הַלֵּא! אֵין
כַּמוֹ בֵּן צִרְכָה עָלָי תַצֵּל — וַיְהִי בְלִנְת עוֹד כְּצַדַת אֶרֶץ, וְהִנֵּה הִר בְּצוּה
וְתִלּוֹל לִנְבֵד עֵינָיו, וְעַל דֵּאֲשׁוֹ מַרְעֵה לְנֶאֱחַן, וְלִרְבִּלֵי הַהִר עַבְדוֹ אֲפִיקֵי
נַחֲלִים עַמּוֹק וְרַחַצ יָדַים, שָׁמוֹ בְּצוֹל לְכָל עוֹבֵד רַבְלֵי, וַיִּשְׁמַע שְׂרִיקוֹת עַדְדִים
מַלְתָּעֵלֶה, וַיֵּאמֶר: עַתָּה אֲעִשֶׂה חַיִּל, הַפַּעַם אֲתַנְכֵּל! וְאִם אֵין לֵאֵל יָדֵי
לְעַבְדוֹ הַנַּחֵל, אֲמוֹנֵס אֶת הַרְוֵעַה שֶׁס אֲתַעֵה צַשְׁפַת שַׁקֵּד, הוּא צַחֲמוֹ
יַעֲזוּרֵנִי, צוֹא עַד שְׁפַתֵי צַנְקֵל, אִז אֲהִיֵן וְאַתְעַרַב צִין עַדְרוֹ, וְאַשְׁצַע כַּחֲפֵץ
לְצִי וַיִּקְרַע אֵל הַנַּחֵל כַּמַּעֲחֹוי קַשַּׁת — וְהַרְוֵעַה עוֹמֵד עַל דֵּאֵש הַהִר —
וַיִּקְרַע הַזֶּאֵב: „רועה, רועה נֶאֱמָן! סַבְנִי מַצַּר וּמַשְׁמִיעַ שְׁלוֹס צִינֵי וּצִין
„עַדְדָךְ הַנַּחֲוִה, עַבְדוֹ יַמֵּי הַזַּעַם! כֵּלוּ! — הִנֵּה עַתָּה הַעַם אֲשֶׁר כָּל
„הַיְלֹודִים יוֹתִיקוּ סוֹד אֲחֹוֶה וְדִיעוֹת, וְגַל־אֵבַע עִם כֶּסֶף צַמְדַחֶב, לֹא יִרְעוּ
„וְלֹא יִשְׁחִיתוּ כָל חַיִּתֵי יַעַר, רועה אֶחָד יַדְעַם וַיִּנְהַלֵּם צַמְעָה נוֹעַס; וְזֶה
„לֵךְ הַאֲוֹת כִּי אֵין צִלְשׁוֹנֵי דְמוּיָה, הֵא לֵךְ הַשְּׂבִיִים נַתְעוֹ מַלְחֵי — צִהִיֹוֹת שֶׁאֵין
„לִי תוֹעֵלַת צַס בְּצִרְאֲשׁוֹנָה, כִּי לֹא צַנְחַס יִבְנֵד אִישׁ כַּמוֹנֵי, עַל כֵּן הַט אֲזוֹנְךָ לִי
„וּשְׁמַע: כָּל יַמֵּי הַיִּיתִי פִּרְאָ צוֹדֵד, כִּי יִדְאֹו מַפְנִי כָל חַי, כַּדָּף מַחֲצַרְתִּי;
וְאֵת

וְאֵת

,,וזאת עלי לעצב ולקצוץ נפש, משכני כל אחריו בחגלים, צנקל יציאוני אליך,
 ,,שם אשכ כי אריותיה ונתעלסה יחד צמפלאות הטבע וניופי העדר,
 ,,אותה אהבתי ימים ימים" — כמשחוחס התראה אליו הרועה,
 ויאמר בואך לשלום איש צעורה! אלף תודות לך עלי בצעורה הזאת סבה,
 ותהי תמורתה ידידות נפשי לך; אך עוני צער לי ועדן לא נחה עלי דוח
 ממרוס — צאשר נכון להיות גם צעת השלוח הזאת — ולמשמע חוץ לא
 אוכל שפוע אם אמת יהבה חנך, על כן סלח נא, ליר נאמן, אם אנקש
 ממך עוד אחת ערס אסור למשמעתך, כדמנ פ"ך ואלאם האם אין
 צלשוך דמיה, כאשר הוּאלת לדד, ואמלאהו ממעדני לשנעה — נמעט
 כלם לדדד, ויפתח הזאב את פיו לצלי חוק, ויתדלו שינוי צמשטר צלי צדק
 לעיני הרועה, וינחק הרועה: הו! נוטך צשינוי וקרא שלום! ידשיעד
 פ"ך וגם אני — וידרוך קשמו עליו וימתכו. ונפלו אמר: ,,הלז יתעו
 ,,חנשי דע ותהי אחריתי כמוהו"

מורכי ליכטענשטערן.

פִּילֶפֶס וּסּוֹסו *)

יודע צדיק נפש בהמתו (משלי י"ג ו"ג *)

אחי וריעי, שמעו נא מלתי,

הטו לבבכם ואזניכם לאַחֲוֹתִי!

מקריה עליזה אביעה חדות;

מקום לפנים ילין בו צדק (**)

עתה בו צומחים שמיר וחדק

ממנו אשמיע יושר מדות *

עיר החכמה! קריה נאמנה!

רבות מעלותיך מי מנה?

בך אֵתִי נִיֵּא מְדַבֵּר נכבדות —

סְקַרְט גם פֶּלֶאטָא בך יֵצְרוּ

סְפָקֶלֶס וְעֵשֶׂינֶס כחומותיך שְׂרוּ (***)

הִיפִי וְהֵהֶפְלֵאָה בהיכליך גוסדות.

צדק

(*) דוּחַ חִידָעַע וְחִידַע חֹוִיס לְוִיחֹוּן *

(**) חֵטְעֵעַן עִיר הַחֲכָמָה נַחֲרָבָה וְנַחֲקוּמָה כֶּפֶר קִטְוֶן שְׂמִו סַע טִינָם *

(***) מִפּוֹרֶסס סַחֵל מִינְעֶרְפֵּחַ חֵטְעֵעוּע נֶסְכָּה הַחֲרָשׁ הַנְּחַשְׁתָּ — צֶדֶק חֲלָעַע — תַּעֲשֶׂה

יְדֵי חֲרָשׁ חֲוִיָּן פִּירִיאַס *

צדק ומשפט בשעריך נפגשו.
 חן גם חסד ברחובותיך נגשו.
 נודע ארסטד לשם ולתהלה —
 נפלאים חוקותיך בדברי ריבות.
 גם לכונן מדות שמת בית נציבות ;
 להללך פה אהגה אומר סלה .

אחשה מאנשיך גבורי המולה .
 לוחמי שערים באומיך ותחבולה ;
 מִרְחֵן וְסֵאֵל אִמָּם יְגִידוּ נִפְלְאוֹת — *
 טוב לי סלאן צדיק תמים .
 מכל גבורי היל שופכי דמים !
 נעימות מצותיו וכלתי נוראות . — **

בעיר המהוללה שופטים נוערו
 על אנשי נבל אשר בגדו
 באנשים להם טובות גמלו :
 אולם חלפו ועברו שנותיהם
 מבלי בא איש לצעק לפניהם ;
 לשוא עד בוש הוחילו ועמלו .

כי

(*) שנה סרסחות נעיר — אֲטֵעֵן — אל שדמות מערכה חלל עיר —
 תִּחְדָּאֲטֵהֶן — נלח סר ללח מִיִּלְטִי־אֲדָם איש אֲטֵעֵן על ללחות דרוש העליונים
 ועשה לבווי וון השועה גדולה . חלל הִיִּי סֵאֵל־אִמָּים הַבְּזִיר סר ללח
 טַמְסֵטְקֵלָם איש אֲטֵעֵן על לי חזיר סל קִסְרָקֵם ועשה היל וסס ככ
 (**) ידוע שחוקי דראקא כהונס דס .

כי נבלה כזאת יקרה מלפנים.
 בעיר הזאת המפוארה ביונים ;
 ויחר אפם למשפט להתוער . —
 לכן היתה יחד עצתם
 לקשור פעמון בחלון ביתם
 לבלתי שבת לשוא עולם ועד .

וכי ירצה איש לחזות פנימו,
 ימשוך בחוט פעמון וישמיע אלימו.
 כי יש לו לריב את ריבו — ;
 למען יבואו לשפוט צדק.
 לגרור גדר ולהחזיק בדק.
 לבל יבגוד אדם באיש נריבו .

ירחים חמקו וימים נועכו,
 גזו זמנים ועתות נהפכו,
 טרם משך איש בפעמון ביתם,
 עד כי צמח חציר קירם,
 יען כל נשמעה נבלה בעירם,
 ונקו מפשע זה אז איתם —

בעת הזאת וכימים ההם,
 חיה שם איש ושמו פִּי לָפֶס
 ולו היה בסוסיו סוס זקן וחלש,
 אשר לא יכול לפעול עבודתו,
 וימאן לתת לו מספוא ארוחתו,
 עד כי בעפר חוצות התפלש .

גם לבית השופטים הסוס רץ.
 יען לרעב מקונה משפטו נחרץ.
 ויאבה לאכול מהחציר בגד;
 אמנם לריק יגע באין אונים,
 לחנם התיצב על רגליו האחרונים.
 כי בל יכול את החציר להגיד.

רק בחוט הפעמון משך ויצל,
 והנה — הפעם נפשו משאול הציל!
 כי השופטים לקול הפעמון נזעקו.
 ויראו החוצה ולפניהם סוס צוהל,
 ויתמהו יחד וזה לזה שואל:
 למי הסוס? ושכיניהם טרם נרחקו

השיבו: כי פילפס הוא קונהו,
 ומפני כילות כל יחפוץ עוד כלכלהו,
 יען מרוב שיבה לעבוד כל יכול,
 ויאמרו השופטים: „בשמים שהדינו!
 „דבר הסוס בן * יבוא עדינו! — **)
 „הסוס יכלפל ודין יאכל אכול.

„בוגד האדם, וזר ונבלה מעשיהו,
 „הבוגד כבעירו אשר כנעוריהו,
 „עבד בכל כחו לאדונו ובעליו.

„וכבלות

(*) השעור כמו: כן צנות לנפחד דוצרות.
 (**) הכוונה המשפט הזה ראוי לנזח לפני כם משפטינו, כמו: כי יהי להם דגל
 צד חלי, ועיין גם צניחור לנתיבות השלום.

”וככלות כוחו משלה יעזבנו!
”הבוגד במטיבו אל כל יעננו —
”סוג לב הוא, ומשחתים מעלליו!

”גם ענוש יענש לב האבן!
”רפת יתן לסוס גם מספוא ותבן.
”כי אכזרי הוא גם מוסר פורע —
”עוד יתן לאוצר שלשים שקלים
”לבלתי הוסיף עוד מעשה נבלים
”כי צדיק גם נפש בהמתו יודע“.

יששכר בער שלעזינגער

[Faint handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

ד ר ו ש

מהכרת האמת, ומחוזק הבטחון והאמונה באלהים ית'.

**עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך
את יחידך ממני (נדאשית כ"ג י"ג)**

ידידי ורעי! האדם נתחלת היותו הוא נערד הקנינים והשלימות, אולם יש נעצבו כחות והכנות שונות על פיהן יוכל להקנות לעצמו העניינים אשר הועצו עליהם לפי תולדתו, אם יוחנכו ויודגלו תמיד, ואז יקל להם לשמור תפקידם ולעזור את צעליהם; אמנם צלעי ההדבב והחנוך אין זכאם לקדש האדם אל המצוקש ולמלאות חפצו, ולא זו כלצד, כי אם גם האדם צעלמו לריך שיעמול וישתדל צחדילות תמיד, אם ילכה להשיג דצד מה, ופעמים הדצה לא יוכל להביע לתכלית מאוויו רק אחרי יגיעה ושקודה דצה, צהקיד מעל פניו אצני נגף אשר סביב שחו לו, צהלחמו עם אויבי נפשו ומכשולות דצות העומדים לטענו, ונעצוב גם את הנאהב לו יותר, דצד צחירו לנחה נפשו, (כמאמר התנא: לפוס לעדא אגרא). דצד זה יורה עליו כנסיון החמידו צכל דצד וענין אשר נשתדל להשיבו מקמיניס הזמניס, וכמו כן הוא צעינו עמש צענין השגת האמת ושלמות הכפשי. אמנם דוצ צני אדם יחצנו, כי די להם צמה שלקחה אזנס שמן מנהו צימי ילותם, ולפי דמיונס המועעה דצת שצעה לה נפסס לרק ומשפט ומיטדים, ודצ להם להפקיע עצמם מאולתם ואינס לדיניס עוד להטות און לקול חכמה צחון תדוכה; לו חכמו ישכילו זאת, יצינולאחדיתם! מי יתן ותפקחנה עיניהם לחזות מלפניו צענס, אז ימהרו לדעת כי שקד נחלו וכצו בודלס. כי האדם צאמת צעת לאתו מגצול הסכלות והפתיות, עודנו משולל מכל חכמה ודעת, וימיס הדצה יחלופו ויעצורו עדס יקפה צנצני האמת, און יגיע עליהם צהשמש כחותיו אשר נתנו לו מאת

העצב

הטבע, ובהעזרו מהסגרות והאמצעים אשר יוציאו אל הפועל ע"י החנוך וההרגל הראוי. והסגרות האלה שמים כנה צמין וצמספר: אם סגרות חלוקיות, שהן הלמוד והמוסר, ואם סגרות פנימיות, והן הפיץ הנפש והבנת הלב. צדויותינו להרחיב ידיעותינו ולהחזיק עמודי אמונתנו לצלי ימטו מנסיוני הזמן ומקדיו, וצמפלטו לכונן את דגלנו ולשמרם מלכד, עד כי נלך צמח צאדחות מישור ולא נתעה צמזכות הטעיות וצמטכות הספקות אז צוקאי עלינו להשתדל תמיד צהשגת האמתיות ההכרחיות להשלמות המעלות והמדות ולא נללה לחקור אחרי היסודות המעמידות אתהן על תלן ולצחון הספקות אשר יעמדו לנגדן לדעת צמה יותר ויצטלו (כמאמרם ז"ל ודע מה שתיצ לאפיקודוס) אז נלך לצמח דרכינו וכשיצ האמת על כנה, ואז מוסדות אושרינו יתחזקו, וקסולי הכלחתינו צל יועדו. הן חיי הנפש יסצו צלנתם ויעלו תמיד מעלה מעלה, אין מעמד צמגודס ואין מנוח צמטכנותם (כמאמרם ז"ל הדיקיס אין להם מנוחה לא צע"הו ולא צע"הצ), כי צעצע נפש האדם לשאוף תמיד אל המעלה היותר גבוהה, מנמת פניה קדימה, ומטרה לדקתה יתרחק עוד יותר ויותר, מדי עלותה צצית ה', לכן לדיך האדם להוסיף אומץ יוס יוס ולהדנות מדת יוסרו, וכאשר יוסיפו ימיו ויאדרכו סנותיו כן ירצה שלימותו וכן יפרונו. ויפה אמר הלל הזקן ע"ה: אל תאמין בעצמך עד יום מותך, כי גס הזקנה אינם עדיצים לו לאדם לצל יסוב אחר וישצ לכסלה; וגם הדיק והחסס ציות לדיך סעד לתעבו ואזהרה אחר אזרה להחזיקו צתומתו. א"כ צוקאי לדיכיס אנהנו להשמד מאוד ולפקוח עינינו על דרכינו, לסקל מסלת חיינו מצודי מנשול הנסולות מסביצ לנו ולנלח המונעים ומקדי אסון ופגיע השעושים לכפות דגלינו, למען נוכל מלע משחיתותם. הן תולדות הזמן ומקדיו, הפועלים שנוי ותמורה צמסיצת התצל צללו או צמעללי האיש הפרטי, כלמו שלוהי ההשגחה האלהית וליודים נאמנים המה לכסות ולצחון את לצצינו, למען חזק תומתנו ויושרנו, ולצענוד השלים את נפשנו ורוחנו לעוצ לנו כל הימים ולהשציענו אושר צמני ונעימות נלח.

זכרו ידיו ודעי! את אשר ספרה לנו תורתנו הקדושה צפרשה שלפנינו, הביעו אל לוד חלצינו, זה אצדהס אצינו, איש המופת, צעל

האמונה השלימה ודצ פעלים. ראו כמה יבונות ועצצנות מצאהו, כתדוהו מנוחה הדרינוהו, כמה נסיונות נתנסה! ועוד לא סר טעמו וריחו לא כמד, עודינו מחזיק צתומתו ואמונת לצצו לא השתנה; הוא אשר צימי עלומיו בודל צין עובדי אלילים, גלולי צית אציו סצנוהו, ומחוך חשכת אפלה.

אפלה אשר כסתה פני תצל, אורו עיני שכלו ונפשו מטוהרה מסעיפי שוף
 והצל; הוא אשר צימי היותו לאיש לנש לנקה כשריון. ויאחז צמדות ישראל
 המשמחות אלהים ואדם, צהיותו אורב נאמן ללעיו, מואם מעשקות, כדי
 לצ צמתו צגופו ונפשו, אורב הצרות ומקדצן לאציהם שצממים, נאמן
 צעצקותו ונאהצתו לאלהיו; הוא צא צימי זקמותו לידי הנסיון היותר
 גדול, להקריב צנו יחידו צחיד נפשו לו לעולה, לללות תקות שיצתו ואחרית
 כחמתו כמו רגע, ולהשחית צדי אורו צתנפת חרצ' מי מצני חמותה אשר
 יצא אליו תלזה כולת ולא יחדד לצצו ויאחר מלעשותה! אך חיד נהג
 אצרהם אצינו ע"ה? הכי עלה צלצו שמון הדבור נגדו ית? אם התענהמה
 מלקיים בזירתו? לא כן! אף רגע אחד לא נתעבצ למללות רצון אל,
 אמונת לצצו חזקה צה' ומדות עוצו, ורוחו נכון צקרצו לצטוח צנודלו,
 כי לא ילזה ה' דצד אשר לא יגיע לטובת יליר כפיו, וידיעתו שלימה
 ונאמנה, כי עלת ה' עמוקה מחקור, ולכן מיהד ולא איחד מעשות מצותו,
 ונאהצתו הזכה צאלהים התנדצ להשיצ לו פקדונו אשר הפקד מאלתו צשמחה
 וצטוב לצצו. וצמו האצ שלה ידו להשחית את צנו וגם הצן הושיע את נולדו
 אל המאללת והנה קול קורא מן השמים לאמר: אל תשלח ידך אל הנער
 ואל תעש לו מאומה. כצד עמדת צנסיון והדלית לכל כי ידא אלהים
 אתה ואכנתך אליו זכה ושלימה. יש סגד לפעולתך והדרך על צניק ודעך
 עד עולם!

כה נהג ה' ית' את אצרהם אצינו, מופת הליקיים, אצי המאמינים.
 ועתה עלינו לקחת מוסר ולאחזו צמדת אמונתו, כשרון מעשיהו,
 ודחצ נפשו יעירו אותנו למסול צינרנו ולהתגצד צמחצצתינו, להשתכל
 צאחציות המציאות מדגובע לנפשינו, המאירות עינינו להביע כפלות
 מתורתו, והמחזקות צלצנו אהבה שלימה ונאמנה לאל, צמה שנתאפק
 לכבול המקרים ולהתנדצ צאצדת הסגולות החציונות עלינו ציותר, אם
 הליקה תדרשם מאתנו.

אמנם איזה הדרך ישכון אור? ומה הנה הסנות העוזרות אותנו
 להתאמן צאמונתינו ולהשיג התכלית היקד הזה? — ואומד
 לתשובת השאלה הזאת כי הכרת האמת היא הסבה הראשית והידיעה
 המקודית לכל ידיעותינו, צה יתהלל המתהלל הסכל וידוע צמה נחקרצ
 לאלהים, ומה ה' אלהינו קודש נאמתו; צה נכיר עוצות הצודא אשר חכנו
 וההכנות הדנות אשר הכין צחנולתו לתקן עניינו ולהלליח דרכינו; צה
 כחצונן

כתזקן בודל מעלת התקוה אשר פתח לנו ונטער צנפסותינו רצ ערך
 המתנות היקרות המכוונות לתועלתנו והנאות להשלמת עלמותינו ולזה
 כון המשורר ע"ה צאמר: דע את אלהי אביך ועבדהו בלבב שלם •
 איך דעת צלי הבנת הלב והבחנת השכל, ע"כ החיוב עלינו להתזקן
 צדדים המשלימים מדות הנפש ולצחון עינינו אמונתנו, למען נגיע אל
 האמת שהפריד העיקר מן התפל ולהצדיל צין אמונת תהו לאמונת שלימה,
 וע"י זה יאורו עינינו ויפתחו שערי לבנו, ולא נוכל עזוב את ה' ית',
 מקור השלימות ומצוה האמת •

ואולם דעו יקירי ודעי! כי החקירה לצדה לא תספיק למלאות התכלית
 הנשגב אשר שם ה' לתועלתנו, כמו שאמרנו ז"ל: לא המדרש
 עיקר אלא המעשה, כי הידיעה והמעשה הם שני עינים מתחלפים,
 החקירה היא מפועל השכל והמעשה מפועל הרצון. הנסיון יורה כי
 דנים המה אשר עלו צחמתם למדרגה עליונה, ומעשיהם אינם רלוים,
 ולכן צהיות כי מדיעת הטוב לא יתחייב צהנת המעשה הטוב, אל תנוח
 דעתנו על מה שקינינו לעצמנו מהלמוד וההכרה, כ"א נשתדל להחזיק בטוב
 ולפעול לרק צכל וכלתנו • אהבת הטוב לצדה היא מקור המוסר, ממנה
 יסתעפו הקנינים המדותיים, אשר צהתחצרו יחד ידוממו הנפש אל המעלה
 היותר עליונה, ומי זה אשר יפעול טוב מתשוקת הנפש וחשקה, הוא
 החסיד המעולה, תשוקתו מתחזק תמיד ותתחדש יום יום צקרצו, כמו
 שראינו צאצרהם אצינו ע"ה, אחרי אשר הגיע להכרת הטוב והאמת,
 התאמץ מאוד לפעול הטוב צכל אופן המלאו צנגלהו ומצונו, ידיעתו היא
 המנהלת אותו צדרך החיים, ואהבתו אל הטוב האידה נתיצתו לצל ויכלו
 רגליו ולא ימערו אשוריו •

בה רצו המכשולות והמוקשים הפרושים לרגלנו! ומה גדלה חוצותינו
 להסקיף תמיד על מעשינו ולהשים עינינו על הדרכתנו והנהגותינו!
 למען נוכל להעיד צנפטנו כי שמרנו דרך ה' ולא סרנו מלשלם החוצות
 אשר שמו עלינו האמונה והבדקה • השמידה המעולה הריה הנרחית להשלמת
 הנפש; כי כמה צני אדם החושצים צדעתם כי צנר קנו מדת הלבק ולא
 יוכלו לקוד ממנו, אכן ראינו כי צהשתמות מקדיהם ויחוסיהם, גם דעותיהם
 משתנות, אמונתם אצדה, ומדותיהם הישרות ספוטמו מן צלהות • רנות
 סנה הסנות אשר תלכה השתנות דיעות צני אדם מעוב לרע, מהם
 העושר המופלג, העוני החזק ושאר המקרים המתהוים צתצל • לכן עלינו
 להשתמר מאוד צכל מפעלות יקינו לצל יהרם צנין המוסר והמדות, ולחזק

תמיד את צדק הנפש, כמה שנשדש צנו אהבת הלדק והמישרים, ונשתדל
לעשותה שולטות ורודה בכל מעללינו.

והגדולה שצנסות הממלאות לנו השלמת הנפש ואושרה היא חזק
הבטחון והאמונה באלהים ית', העוזר והסוּוֹך ידיו
צחולשתינו והמלי איתנו מצד הברות והתגרות המשוטטות צאדך. כמה
גדולה מעלת הצטחון! ומה דצו תועלותיו! כי צהצדר לנו מליאת הצודא,
אשר הוא חכס לצ ואמין נח, תנח כפשו מעצצון הלקרות והיגרות ולצנו
נכון צטוח, כי חסדו וטונו צל יעצנו לנח. אמנס מה נעשה אם אין
לנו עמוד חזק אשר נוכל להשען עליו צצכדנו את דפיון יכלתינו, קולד
ידיעתינו, ורצות המקרים המשתנים והמונעים הנמלאים צעולם. דק הרעיון
הצצב, כי יש צודא משגיח ומטיב, יחזיק לצנו, ירצה תקותנו ויעמוד
לימין צציון להקיתו משפלותו ולהצטיחו כי אלהיו עמו אשר ירד צעיניו,
ולו הכח והממשלה לפקותו משחת ולהלילו מכל דע ומכאוצ אשר גזר עליו
צחכמתו וטונו, כמאמד הכתוצ: כי הוא יכאיב ויחבוש ימוחץ וידיו
תרפינה.

ועתה ידידי ועמי! מחקודה גם אחרי היסודות, אשר נשען עליהם
הצטחון השלם, למען נתחזק צו ולא נהיה נצוכים ומתעיס אנה
ואנה צעמק עכוד הזה. דעו כי היסוד הדאפון וההפחלה להצטחון,
הוא האמונה החזקה והצדודה צמדותיו ית', שהמה החכמה והיכולת
והחנינה. הנה גם על פמי הענע כולה סמני המדות האלה גלויס וידועיס
ואינס נעלמים מעיני הצוחן צלצ ישר, אותות גדולות ועדות כאמנה הם
לנו, כי הצודא ית' אשר הוא צעל היכולת והחכמה וההעצה לפעול כל
אלה, צודאי ציכלמו גם להטיב עמנו, יודע צאמת מה טוב לנו, מכיר
הסצות הנאותות לעוצותינו ונחמד צס צרצ חסדו אהבתו וחמלתו. אך
ציותר יצדרר לנו ענין נשגב זה, כאשר נשים לצ להתצונן ולהשכיל צרצ
המקרים המשתנים צחצל ותמורות תהלוכיהם, איך הסצות היותר דעות
לפי דמיונינו, צרוצ פעס יתהפכו לטובות האדם צלא דעת, ונפתע פתאום
יוליאונו מן הערצוצ הגדול אל הסדר, מאצל לשמחה ומחשך לאור, הלא
תהיה זאת לנו לאות ולמופת כי יש משגיח עליון, דוזה צתקונו וחפץ
צאושדינו האמתי, ודאוי לנו לצטוח צוי ואס נצצונן עוד, כי פעמיס
הרצה יצעח האנוש צנח עצמותו, וחכמתו ותצונתו לו למשען ומשענה,
עס ידיעתו קולד יכלמו; גם ישען צזולמו, עס שהצנצל לו חסדו
ודפיונו

ורפיונו, ולא נעלם ממנו צגידת האדם ותרמיתו; יקרה הטוב מן הקנינים הארזניים, עם שיקע צאתת כי המה משתנים ועוזרים ולא יקומו לעד, ואיך ח"כ לא נצטח צאלהים ית' אשר לו לצדו נתכנו עלילות? לא ישתנה ולא יתחלף, מכיר כל הסצות והמסוכצים, ענתו העליונה לא תכזב ולא תצולע, בוזר ומקיים, מלצה ועושה, מנהיג צדלונו כל כחות הטבע ומפעלותיהם, וידו לא תקצר להושיע צדצ או צמעט.

אך מתנאפי הצטחון השלם, שיתאמן האדם תמיד להישיד לצו ולהיטיב מעללו, הלא אז נוכל לחכות לה', כי לא ימנע הטוב מאתנו, ותקופת לצנו תתבצד, כי תהיה משכרתנו שלמה ממנו חלף המעשה הטוב והישר, כמו שאמר התשודר ע"ה: בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה י ומתנאפי הצטחון עוד להרצות אותותיו צכל ענין וצדד מה יקרנו, בימי הצלחה, ובימי הרעה. צימי ההצלחה מחוייבים לנו להכיר עונתנו ולהודות לאל חסדו אשר בצד עלינו, להשתדל ולאחוז צצדקות ההסתפקות, למאס המותרות ולהשתמש צקנינים לעונותינו ולטובות זולתינו, ונלפפה העוד והאומץ מאל, כי יקיס אותנו צהצלחתנו וישמור את כל דכושינו אשר דכשנו צאמונה וציודר. כל עוד שיתבצד הדעיון צנפסנו כי הוא ית' מושל ורודה צכל, משגיח ומנהיג כל מקרה צני אדם הכוללים והפדטיים, ולא יעשה צד כי אם צדלונו, וכל מגמתו דק לעוז לנו, בן נהיה צשמחה מתמדת ושון לא ישתנה, עינינו נחות, לצנו צטוחות, ונפסנו תרביע צבו. אולם צהסיד ממנו הדעיון הזה, אז יבצה לצנו וירחצו עינינו, מאויי נפסנו יעדיקו אותנו ויציאו מורך ודאגה תמידית צקדצנו, ותפעס דוחנו מידאת אצדון את אשר השגנו, ונפחד הכליון את אשר קנינו, לשוא נבקש אז הענג, כי ישיגונו הנגעים, ותחת המנוחה נשיג אנהה חלילה! גם בימי הרעה נזכור, כי האלהים אנה אותס ליקינו צחנמתו והשגחתו, אם על הדרך העונש, או עלדרך הנסיון, להטיב לנו צאחריתנו ולסצצ על ידיהס אודר הנפש והשלמתה, ולא יעדרונו אורך קלס, וצהאחדס צל כאמר כואס, כי אם יתמהמה העוד, נחכה לו כי צא יצא צל יאחר, כמו שאמר המלך הכנס ע"ה: מוסר בני אל תמאס ואל תקוף בתוכחתו כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה.

ידידי ודעי! שיתו נא לצצנס על דרכס והשתדלו מאוד להקנות נפסנס מדת הצטחון אשר סין ערוך אליה, היא הנדרת לאדם משך ימי חייו, וצפרט צזמננו זה, אשר המה ימי הדעה צאמת, צהתמעט המחיה והכלכלה, והתקרה הלכה ודלה י יהי לצצנס שלס עם ה' ועס

תורתו , חזקו והיו לאנשים , האמינו צאלהים כי מאתו כל אלה והוא
 עשה לנסות אותנו לדעת את אשר צלצנו , ולעורר נפשנו להשתכל
 צאמתו , להרחיק ולהסיר תלות לצנו מעניינים האוצרים והחולפים , ולא
 נצק צחמות תצל המדומות והצוגדות , כי אם תערוג נפשינו להדצק
 צאלהים , לזנות אדחותינו ולהשתעשע צגבלות הנפש ויקרתה ' אז נוכל
 לצטוח צאמת , כי ה' ית' יודע מכאצנו ולדת לצצנו , הוא המבין נרי
 ותדופה לתחלוצי צדיותיו , ואינו מקפח שכר כל ילדיו , הוא הממתיק
 ימי הצדיק הכלחם עם יצרו ומתגבר על תאותיו , והמשמח לצצ המיחלים
 לחסדו ; גם הוא ישוץ ירחמנו , מצדה לדוחה יוליאנו , כימות דאינו דעה
 כן ישמחנו , ויעה אותנו ואת כל מתי תצל אל נתיצ בהצלחה , צדחמיו
 וצרוז חסדיו אמן .

שיר יסודתו בהררי קודש ליום הנקדש חג מתן
תורתנו הקדושה *

לאט לי נפשי אל תאיצי
מתני תשוקתך ואל תפרוצי
הצנע הבט כבלע קדושים
הגבל הגיון כל תהרסי
פן תוקש כמעט תפלסי
ותחת ענבים יעלו באשים *

מי יתנה קדושת היום
מי בימים כמהו איום
יום מלכינו בשם קרא
נועד מאז לאהבת כלילים
לרוות דודים בקודש הלולים
יום הששי מראשית ברא *

בחודש השלישי ששי לחדש
פרש חופתו סיני בקודש
אשריך סיני מקום מה נורא!
זה היום וזה מקום כבודו
אזה מעולם לשכינת הודו
הרים קרנו עטהו אורה *

השחר עלה בעוז חביון
שבעתים בהדרו ליום אפריון
ירפד חרוץ על עבי שחקים

איום ונשגב ממולח בנעימים
 גילה ורעה ברכבי עולמים
 אש מתלקחת קולות וברקים *

גם בני אלהים חתו ונכהלו
 מה פעל אל זה אל זה שאלו
 נורא! אם לשכט אם להיים
 היעשה ה' כלה ונחרצה
 ואם חמרה גנוזה יורר ארצה
 ה' תנה הודך על השמים *

החתן יכהן פאר ותפארה
 אלפי שנאן נושאים עטרה
 שרים ושרות כנעימי זמירות
 מנצחים בקול. שירה חדשה
 ושרפי קודש משלשים קדושה
 ותעבור הרנה במהנה מאורות *

הכלה לקראתו תערה כליה
 בצעיף ענוה כסתה פניה
 כלה נאוה אין בה דופי
 בת נדיב מכנות ירושלים
 יפת פעמים נכונה שדים
 כלילת ההן וכלילת היופי *

הר אלהים שם נפגשו
 הרבו משאות נשיקות פשו
 הרגוע נפשי העת לחשות —
 לשוא תעמולנה שפתי חומר
 לכלכל נשגבות לכיע אומר
 כמעט קט. וחללת קחשות *

מהולל אקרא בשפתי רננות
באשרי כי אשרוני בנות
כי בי חשק מכל בנות אמי
האמירני ואנכי האמרת'הו
הרויני צהצחות מנשיקות פ'הו
נפשי יצאה בדברו עמי:

”פתי תמתי הטי אזניך
שמעיני אנכי ה' אלהיך
ארשתיך לי באמת ואמונה
ארשתיך לי לנצח נצחים
השמרי מהבלי שוא ומדווחים
כי לא ראיתם כל תמונה”

כאלה וכאלה אזני תשמענה
על לוח לבי חרותות כלנה
אמרות טהורות מווקקות שבעתים
קול ה' חוצב להבה
הצית בלכבי רשפי אהבה
לא תכבה עד בלתי שמים*

והיום הזה שנה שנה
מעלה אזכרה אהבה ישנה
וגם נצח ישראל לא ישקר
משגיה מחלונות מציץ מהרכים
ואם יתמהמה אנחנו מחכים
נפשי לה' משומרים לבוקר*

ש—א

מליצי עשרת הדברות

אלהי עולם צמיני כהופיע
ארחות חיים צחיריו להודיע
צענן מתלקח דעס נורא ,
עשר דנדים עמו לשמיע ,
חקי חיים למו הניע
צעער דנדים , יסודי התורה

ענד ענדים עלו סס עליך
צענודה קשה המד חיך
צניך היולדים השליך יאור נאננים !
עניך דאים עליך חמלתי
צשפטים נודאים אותך באלתי
„אנכי אלביך אשר הולאתיך ממזרים !“

לולא אנכי צכפי שכותיך
לולא צאותות וצמופים הולאתיך
ענד עולם את היית !
ענדי אתה צחסדי קניסיך
צקולי שמע אנכי פדיתך
צקולי שמע ודצית וחיות !

אלילי זוען צמופתי ככלמו
 עונדס הכותי והמה דמו
 סלל הנדד החצנים האשרים!
 לי תשתחווה, לי צדך תכריע
 לי קולך תתדומס, לי תריע
 „לא יהי' לך אלהים אחרים!“

גם אמונת שוא וחלומות הצל
 גם נביאים אלה למשוש ואצל
 אטום אזניך משמוע צקולם!
 סקן תסקן מעוכן ומנחם
 קוסם קסם צאלהיו מכחש
 אל חסן להם מאפע פעלם!

קדושת שמי לדיק צל תצטא
 שפת כוז שמי צל יעטה
 צמשפט שא צמורא שס קוניך!
 מה אנוש צשמי לדיק יזכרני
 לא ינקה לשוא יפקדני —
 „לא תשא לשוא שס אלהיך!“

ששת ימים נכסי החלך לקנות
 צזיעת אפרו לחמו לצצרו לכנוס,
 יעמל אדם תצל דאצ לכפשו!
 ויום שזיעי לכוח הוא, עזרו, וצנו,
 צחו, אמתו, צעירו וכל אשר צמעונו,
 „סמור את יום השנת לקדשו!“

זו להתנוון חכמת הכרואה
 זו לזכור ידי צדקה צדקה
 ידאיתך ונסלחך עלי ישבה!
 לזכור צמאדים, משם הולאתיך
 הנה שמור שנת לעולם לוייתך
 מחללי שנתות נפשותינו אהבה!

מה חיך עלי חלך ?
 דאשיתך הלא הוא ילך ?
 דפה — נח לאת מרחס בורמך!
 כל תדאה יה צארן חיים
 אס לא הנקת שדים
 תבוע ולא תעמוד רגע בעורחך!

אל תנשה כבוד לאיך
 מיום העיב לבך פיך
 קענת מחסדים במול בקומך!
 קחה מוסר וימך יארכו
 סרה ומרי חיך יסחו
 „כנך את אביך ואת אמך!“

זכור ימים היית בעעורך
 מלז כחלית וננעו שכך
 צאין אהנתם חתופך מות!
 מיום נולדת יהנך עלימו
 לזעם עמלס צימי לצאימו
 תיקרם ערי יטיבך מות!

כפוח רוחי אכזרי לא יהיה
 לקול תשוקתו כלצנן לא — יהיה
 גם לאף, טורף כפס ויחיש קנך! —
 לרות שנאתך צדדונך אל תיגע
 הפֶּדֶד מִדַּתְּוִקִי נקמה צדגע
 שופך דם האדם יומת „לא תלמח!“

מנע חסן ריעך לקצוע
 עמלו שמור לא לכבוע
 אחוה ציושר ען אלוף!
 הסר מדמה צמכר ומקנה
 והעצמת אדם צלתי מוכה
 אהוב אמת „לא תגנוז!“

שנוך תשוקתך לאשת ריעך
 הלא צונונים תהרוס חייד
 אישה שכלך כדוב צאף!
 צדית — הפֶּדֶת — ריב שלחת
 אהבה הרס — צניס ברשת
 תרים קלון — „לא תנאף!“

השופט ישפוט למדאה עיניו
 דעת אמת חשבו רעיוניו
 על פי עדים יקום ויבקר,
 תסכלכו ולא ירשיע רשע
 עדים תשחד לך שרעה,
 „לא תענה צדעך עד שקר!“

צית, אשה, וענד אהך
 חבל, יופי, וכלמן ריעך
 חסוס תאור ולל תאנה!
 לעתיקיו, עדיו, זהב וכספו
 לכוסו וזקרו ויגיעי כפו
 „לל תחמוד“ ולל תתאור!

עס מאמין צאלקיך וצדת
 יש מיר מלבו פשע וחטאת
 אף כי אתה צחורי! אשר שמעתי צלזניך!
 שדרו לכבכס וזרעו אהבה
 יצאחו לכס פדחי סלוב
 יסוד עלותי „ואהבת לריעך כמוך!“

כמים קדים לכפש עיפה
 כשחר בקוע אחרי תעופה
 לשוחרי מוסר אלה הדברים!
 ינושו ויחפרו עונדי אלילים
 בעקרו אצונה, מוסר דלים
 אשריעו כולרי אלה צדורים!

מואת צבי בויער

פתרון מאמרי חז"ל *ופסוקים נעלמים אשר
אין להם שחר.

א

עת לעשות לה' הפרו תורתך רבי נתן אומר הפרו תורתך (משום)
עת לעשות לה' (צרכות דף כ"ד ע"ה).

הפליאה במאמר הזה יושבת צפתח עינים, מה הכרח דני נתן להרוס
סדר הפסוק להפכו סופו לראשו וראשו לסופו? ואי' החדשות
אשר הוא מניד? והנה דנו דעות מפרשי התלמוד למיאל חזון וביאור,
ואחשבה גם אני לחות דעי, לפי דעתי אין כוונת דני נתן לחדש דבר או
לפדש הכתוב, רק לקיים מה שאמרו חכמי תלמוד לא תעמוד דרעה,
ודני נתן הי' נלוה לדנינו הקדוש צמענת סדר המשניות כאשר עיניך
תחזנה צתלמוד צצא מליעל דף פ"ו, דני ודני נתן כללו האמר דקורות
שלפניהם וסדרו את הנסכנות וחכמי התלמוד התקדקיס לנלי שס קנלו
למילין המתנגדים העוז או איזה דעה, וכן סונצ התנא סוף מסכת ידים
לסיום צפסוק וכשלקה מה אומר? ה' הדיק! לפי שאינו מאושר לסייס
בהכחשת כופר לנצודה האומר מי ה' אשר אשמע צקול? וזו הסצה תכליתית
גס צספר משניות ממס' צרכות לנלי חותם משנה אחרונה סוף הפסוק
הפרו תורתך פותח ל' נתן וחותם עת לעשות לה'.

ב

(**) טוב שברופאים לגיהנם (קידושין דף ל' סע"ה).

המאמר הזה הוא סתום ועמוס ועליו יתעלם העלמת טעם, כמה
גדולי ישראל היו רופאים, שמואל אסיא הוב, דני אצוב
אסיא

הפתרון לשני המאמרים האלה (א - ב) הוא צינת נצון נוצנת ומקור חכמה
חדוני חזי, המוטלג כס"ת מוח' ישראל סב"ל לנדח.

(**) אמר המעריך סב"ל ב"ע אחוה דעי בט חני לצאר המאמר הזה: נוסח השצעים
זקנים

אסוף הוה, ואחריהם חכמים תפודתים כמו הדמז"ס והדמז"ן, ואיך בלה
 ונחללה עוז שדרופאים לביהנס? לכן אמרתי חלילה שהכוונת המאמר יהי'
 משפט חרוץ על בני אדם, צעלי חכמה ולדיקים העוסקים בחכמת הרפואה
 חלילה! אמנם המאמר הזה ידע אצן פנתו על מאמר אחד: אמרינן בתלמוד
 (צנא צתרא דף כ"ח) צדאש כל אסיון אלא חתר, ואמרינן צסנהדרין (דף
 קי"ח) גס אלה ביין שגו ובשכר תעו — פקו פליליה ואין פוקה אלא גיהנם
 כלומר שחיות יין הרבה גורם את האדם גיהנם כמו שאמר החכם אל תדא
 יין כי יתאדם כי המדנה שגרת כל עצמות דומות לו למיטוד וזה טעם
 טוב שברופאים הוא כנוי ליין שהוא ראש כל אסון ואלה אשר ידליקם
 הוא מוריד שאלה לגיהנם.

ג

פתרון מלת שרד* (סמות ל"א יו"ד, ל"ב י"ט).

בלאו כל מפרשי תורה מלאו פתרון למלה זאת, ועיין צימוד תרבוש
 האשכנזי כתב שגס הוא לא ידע פתרונה ולקעתו יחידה היא זו
 ע"ס' והדמז"ן ז"ל העיר עוד כי צלולת עשית צבדים לא הוזכר עשות
 צבדי שרד וגם צעיכו יפלא כי שמות ל"ט א' כאמר מן התנלת והארגמן
 ותולעת שני עשו צבדי שרד ולא נזכר קש יומהן? עוד יש מקום להרנות
 דקדוקים שם צעיכו הזה והעולה על רוחי הוא היות שרד לשון יתרון
 כמו שאמר (צמדצד כ"ח ל"ו) עד עלי השאיר לו שרד, וכאלה הרבה,
 וכן הוא מדרש חז"ל ציומא (ע"צ צ') הביאו הערוך צזה, והיינו לפי שאמר
 (שמות ל"ו) והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אותה הוה שרד,
 ולא

זקנים צפסוק מתים כל יחיו רפאים בל יקמו (יסעי' כ"ו י"ד) הוא לפי
 העתקם (eu de iatros ouμη αυασησως) רופאים כל יקמו. והנה
 ידוע כי טמעהיקים החלו היו מכת הפרושים, והפרושים היו מתנגדים לכת
 הא'ים יחי הנקראים צלשון הקודש רופאים, כי המלה הזאת היא חרמית לידוע
 וכן תוארה צלשון יוני ליהודים האלכסנדרי (θεγαπρευτοι) ולפי שצעלי כת
 הזאת היו מנחשים תורה שצעל פה הכלימורה צהעקפה המזכרת וכן צעלי
 הלמוד חומים טיב שברופאים לגיהנם.

* נעתק מאחד והמכתבים השלוחים לעצם ידי מאת הדוני דודי הרב הנאון החכם
 המפורסם כ"ס תוה' ועקקח סב"ל למה זל' אשר גם עתה שפתוהיו דוגמית
 הרבה חכמה ודעת.

ולא נאמר תה נעשה ציתרון הזה? וכמה הלכתא רצנתא הי' למשמע
 תזה לעינין הזמנה מלתא, הקדש נטעות, קדשי צדק הצית, וכאלה הלכות התלויס
 צשערה. ותי חכס יצין אחרית דגד מדאשיתו, עיניו דואות כי לפי דצוי
 הנתנדקזיס צעס, הוא דגד הכמע? שיעלה תרומת התרומה צלימזוס
 כפי לורך המלכה מצלי שוס יתרון! לכן למען חזק לצ המתנדקזיס פן
 יחוסו לעלמן שיומלא הנותר מוטל צציון ככלי אין חפץ צו! לכן מיד כאשר
 נלטו על הדמת תרומות הקדש, להפיס דעתס ולוזוס, הוצטח להס מלז
 מדאשית כי גס מן היתרון יעשו צגדי קדש, וצגסגס אלה יעלו ללזון
 לשרת צקדש. ודעת לנצון נקל להטעים לעלמו, כי על כן לא הוצר צלואת
 עשית הצגדים ענין צגדי שרד. ולאשר לא ידעו אז שירות צגדים אלו ומה
 יעשה צהס? לואת עשו מן היתרון הזה מעשה אורב, ידיעות ישרות מצלי
 שוס תמונת לצוס, למען יהי' מוכשרי' לכל דגד אשר יהי' לורך צאלה.
 ועשו נואת מכל אשר נמלא צידס כותר הכשאר לפניהס אחרי העלות כל
 צגדי הוונה אשר נלטו עליהס צפדטות לעשות אותן, ועשו כאלה מכל
 מין לצרו מן התכלת והארבמן ומן התולעת שני, אמנס מן השס לא נמלא
 צידס כותר להעשות תמונו צגדי שרד, ולכן (שמות ל"ט א') לא הוצר שס,
 וכן צפ' עסעות (צמדנד ד') שס נאמר כי על הארון יפרשו מלמעלה צבד
 תכלת, ועל השלחן יתנו צבד תולעת שני, ועל המוצנצ צבד ארבמן, ומלין
 הי' להס אלה הצגדים? הלא המה את אשר עשו מן הנותר לפניהס הן
 המה צגדי השרד ומן השס לא היה כותר לכן לא נעשו עמו צגדי. וצזה
 סרו יחד כל הקושיות והקדוקיס אשר ישתרבו עלו צענין הזה, וסורס
 דגד נמלא כי הוא זה שס הנאה להס להקדאות צגדי השרד ודו"ק, כי
 לדעתי הצגדים כניס ואמתיס. ואפשר שגס הראצ"ע צדמיותיו צמחוב
 מחוי על פי זה יעו"ס, וע"פ הצגדים האלה דלוי לתרגס כתוציס אלו צל"א:
 דיא געוואגדער פֿאָן דען איכערכלייבענדען שטאָפֿען —

ד

צופניה צפן רוח ושמן ימינו יקרא (משלי כ"ז ט"ז)

באור והעתקות דל"א של שמן ימינו על כח ידו וזרועו יושיע לו,
 צלתי ככוכיס צניכי מכתה טעמיס. א) כי לא מלאנו סיכסה
 שלמה דגד מכל אשר חפץ להודיע, דק צאר הכל מפורס וסוס סכל. ב) לא
 מלאנו צכל תנ"ך שס שמן הושאל על כח וסרף המקויצן תוך העלמות,
 כי למוצן זה דלינו ומוח עלמותיו ישוקה (איוב כ"א א'); ואס כתוב
 וכשתן

וכשמן צעלמותיו (תהלים קי"ט) שם המוצן על כמן ממש, והעד רישא
 של הפסוק כנויים נקדצו, אשר הוא ג"כ מים ממש ג) מי יקווה לשמוע
 מפי מלך חכם כמוהו, שיורה שהאיש אל יסבול זדון זעקת אשתו המריצה
 רק ייעלהו להכותה באגרוף? חז"ל אמרו בחין ערכם: ילד תינוק ואשה
 שמאל רוחה וימין מקדצת, והוא יתאכזר להחלק היותר חלוש ונזני אדם?
 מי לא יודע שהנשים צדוץ ימיבם מלמעדות חלושות המזג ורפות הצדיות
 פעם הדות, פעם מיניקות, גם נשעת ווסתן מלמעדות מאוד, ואיך מלך
 חכם מכל בני קדם, אשר רוח קודש התנוססה על שפתיו, יתן מקל דשע
 מקל חוצלים צדי צעל מחקף, אשר אולי הביע הוא צעלמו מדון אשתו
 ע"י מנשיו הנשחחים, והדין עמה וישרים משפטיה? — אולם לדעתי גם
 פה לא סר הדורש עוז לעמו, הסולל מסלת המוסד ומשמיע כסופד כועס
 המדות הנאות לאדם, להודיע נשעת נת רבים מה שיעשה האדם וחי
 חיי נדקה וחסד; ודנריו לקוחים מחכמה המוכיח — פאפולאָרע פֿילאָזֿ-
 זאָפֿיע. — ואען: חלק הראשון מהפסוק נכד צארוהו דש"י והמכלול יופי,
 ונפעמיבם הלך הצעל תיקונים לציאור ותדגום דש"א, ומה אוסיף על
 דנריבם? אולם צחלק השני נראה כי השם ש מן מושאל פה להודאת השיע
 הכחלק והשיווי — דאו גלאשטע זאנפֿטע געשמיידיגע צו בעצייכנען —
 כמו וחלק משמן חכמה (משלי ה) רכו דנריו משמן (תהלים כ"ה) • השם
 יך אמר האז"ה לפי שיעקר נח והיכולת של אדם ציד והוא כלי חפץ לכל
 מעשהו ופעולתו, ע"כ השם הזה משתמש בלשון ע"ז הדחצה לענינים רבים
 וסונים עכ"ל עיי"ש. לכן נראה לי שגם פה מושאל שם יך על ההודאה
 הנקדחת בל"א — בעטראָגען, בענעהווען — יען רוצ מעשה בני אדם
 נעשה צעור יקם ומעשה הכוונה שעלת החכם הוא שיאזור עלמו צמדת
 הסבלות שידצד על לב אשתו הכלית אתו דנריו חן ורחמים, אולי יסוצב
 לננה אליו יהפוך רוחה ותשתנה לעוז לו ותחפיים אליו. וכן דרך דורש
 עוז ורודף שלום לרלות רוח הננעם, להיות מן הנעלצים ואינם עולצים,
 שומעים חרפתם ואינם משיצים, וצפדט משוכנת חיקם, אשת צדיתם, ויחודגם:
 זיא פֿערבערגען צו וואָללען היעסע דען ווינד פֿערבערגען; ער
 דופֿע ליעבער זיין זאנפֿטעם בעטראָגען (געגען איהר) צו הילפֿע.

ב - ד - ש - ג - ר

יגיד עליו רעו מקנה אף על עולה (איוב ל"ו ל"ז)

דלחין והדוחק בפסוק זה לכל הפירושים הנראים עד הכה נודע לכל קורא גם איוב; והזרות היותר גדולה ממלאה ציבור ל"א ואלפזאבן, שפירש: רעו ושיעירו דלוכו כמו רעיון וכמו זנת לרעי עב"ל ומה יעשה צתיצת עליו? אז יונדח לענות כמו אליו; ולא מלאנו בכל תנ"ך פעל הביד רק לשמוע הלמ"ד גדיקא ולא למלת היחס אל. דוק ותשכח: לפי ציבורו דנק מקנה למלת אף וכנר הדס דש"י קיעה זו עיי"ש. גם צתיצת עולה נלחץ מאוד. —

לכן אחיה דעתי גם אני: הן דש"י פירש שהבסק הראשון הוא צתיצת מקנה יען שהוא מועמד צעם דציעי, וחלק השני מתחיל מן מלת אף. והנה ידענו שהזרות צם' איוב רצו כמו רצו, והכל מודיע לנו שהוא ספר ישן נושן, ומה חידש אם ממלאה צו מלה אחת שאותיותיה מתחלפות זו צו? ואחשוב שהמלה רעו נחלפת וראוי להיות דועה, ושיעורו רועה מקנה ל"ל הדועים אשר צדה; גם על עולה שיעורו האוסר וקושר עול על לוהדי כנהנה לחדש צדה, והתיצה על הוא פעל נבזר משם עול — בעינאכען — מגזרת כעו, ותיצת יגיד עליו הולכת על שני חלקי הפסוק. ומעמה הכוונה הכללית היא זאת: צפסוקים הקודמים במליץ לספר מהמחזות השמימיות מבטם ממטר מדק אש תהלך אדמה ודעם לחזו קולות נזדחת החדם המתהלך לרחצי בקיע ומורה חיצי קדמותו להפגיע על כל יושבי אדמה; ועמה מצאד שהמחזות האלה נודעות ונלויות לרועי מקנה הדועים על פני אחר צמדחצי הכנר ועל חלולי יצול הדים, יותר מלשוכני צתים צחדים מוחשנים צקריות והיכולת, כי המה צחומותיהם האפלות כל ידאו וכל יציעו ככה כפלאות תמיס דעים. גם האכרים ועוצדי אדמה האוסדים וקושרים עול על למדיהם לחדש ולעבוד שדמותיהם, גם המה יענו אף יגידו מה נורא וכהדר מהלך הענע על פני חולות ושיעור הפסוק:

יגיד עליו רועה מקנה אף נל (או אוסר) עולה יגיד עליו.
 ויחוגס: יעדער פ"ה הירט קאן עו בעצייגען, יעדער יאכשפאננער
 עו פֿערקינדען.

ב — ד — ש — ג — ר

הילדות

הילדות*

ילד מאשר! מי זה יתן לי לחבל,
 את רב טובך, ואת נפשך הטהורה!
 כל עושר וכבוד, המה שוא והבל,
 השלוח בלבך! אך היא אבן יקרה.

תישן לכטח, ועל עפעפיה תנומה;
 חלמות שקטות, מנוחתה ישמרון,
 אלה רעים נאמנים, לשנה נעימה,
 עם שכיות המרות, לפני דמיונה יעבורון -
 תיקץ, ותראה את אביה בשמחתו,
 לקראת הערישה ירוץ, בצדקת פנים,
 ישאה, יביאה, לאמה אהובתו,
 על ברביהם תשעשע, ירוך עדנים,
 עליה תצפנה עיני כל קרוביה.

בראותם

* הרופסצה הוא, חברו החכם ברוקן והיא מחלת אצלו:
 Hereux enfant que je t'envie etc.

החכם הנ"ל היה לעמו הצרפתים, את אשר היה החכם קספה לאשכנזים,
 שניהם עטלו בחינוך הילדים, להרריכם ברוך ישר, אשרי האבות המשכילים,
 אשר יסציארו ספרי היקרים אלה ביד בניהם ובנותיהם, כי או יצליחו להשכילם
 ולהטיב לבותם, וטוב להם כל הימים.

בראותם כי טוב לך, חרותם גדולה,
 שמחה ימצאו, באחד שחוק מפניה,
 ובנשיקת פיה אחת, תשביעם גילה,
 במעט תשתפק, נפשך התמימה,
 כי רחוקה התאוה, מקור כל גהי,
 לכן עיניה כי יביטו דבר מאומה
 עונג תמלא, ואם חרס אדמה יהי,
 והעצב בסערו בין פרחי נעוריה,
 רגע ינועה, ועוד מעט תרגיע;
 בהביטי הדמע נוזל על לחייה,
 אביט מצחה, בהיר בעצם הרקיע.
 גם החסרנות לאיש, בך נעימת ויזפי;
 בך נחמד נלעג לשונה ושפלת קומתה,
 הן ישישים, אשר בכל חמדה יתנו דופי
 עמה תהי להם עדנה, בגדל אהבתה.

ילד מצלח! מי זה יתן לי לחבל,
 את רב טובך, ואת נפשך הטהורה,
 נצור! נצור! כל ימי מושבך בתבל,
 הגיל בלבבך, ואת אבן היקרה!
 אהה! מרחוק אביט, להקת עננים
 אליה לעוף מהר, כנף יאריכו,
 ברעם יבואו, עתים רעים ושונים,
 שמחת ילדותך בבואם, חיש יבריתו;
 אז תומת נפשך, מתת יד הכריאה,
 מפגעי חלד, לא תצילך ביום עברה,
 גם נפשי — אהה חנם! — מיגון מלאה.

ולחצים

וְלִהְצִים שְׁנוּנִים עַפְּסִים. נִצְבַת מְטָרָה.
 מִיַּד הַזֶּמֶן. שְׁתִּיתִי קִבַּעַת סָף רַעַל.
 הָאֱהוּבִים וְהַנְּעִימִים לִי. עָלוּ הַשְּׂמִימָה.
 אֶת רִבְצֵי שְׂדֵרוֹ. זָרִים בְּנֵי בְלִיעַל.
 וּבְנוּנָה הַבָּרֶק. תּוֹחַלְתִּי נַעֲלָמָה!
 הַמְּזוּל הָעוֹר. אִם עוֹר יִדְרוּךְ הַקֶּשֶׁת.
 בְּשִׁנְעוֹנוֹ. בִּי לִירוֹת בְּנֵי אֲשַׁפְתּוּ;
 אֲדִיקָ יֶלֶד נְעִים! אֲמַהֵר לְגִשְׁת.
 עִמָּךְ אֲשַׁכַּח יְגוֹנִי. וְאַנְחָם מִרְעַתוֹ. —
 וּמִי לֹא יִמָּצֵא נַחַת בְּשַׁעֲשׁוּעֶיךָ?
 מִי לֵב קָשָׁה לֹא יַחְמוֹל עֲלֶיךָ הַמֶּלֶךְ?
 עַת בְּתוֹמְתְךָ. תַּחֲבִקֵנִי בְּזִרְעוֹתֶיךָ.
 רוּחִי לְבוֹשׁ קִדְרוֹת. יַעֲטָה גִילָה. —
 כָּל מְרֹאוֹת בְּאֶרֶץ. נַחֲשָׁבוּ כְּהַבֵּל
 נִגְדָה דְמוֹת הַיְלָדוֹת הַמְּאֻשְׁרֹת!
 וְהֵעֵת אֲזַמְּרֶךָ עָלַי הַגִּזּוֹן בְּנֶבֶל
 מִכָּל עֲתוֹת תַּיִ. לִי הִיא הַנִּכְחָרֹת!

יֶלֶד יִקִּיר! מִי זֶה יִתֵּן לִי לְחַבֵּל
 אֶת גִּיל לְבָבְךָ. וְאֶת נַפְשֶׁךָ הַיְשָׁרָה
 שְׂמֹר מְדוֹר עֵקֶשׁ. מְדַרְי תִּבֵּל
 דָּבַל יִגְזְלוּ מִמֶּךָ. וְאֶת אֶבֶן הַיְקָרָה!

יעקב שמואל ביק

שרי לא מצאנוהו שגיא כח ומשפט ורב צדקה לא יענה
(חיוג ל"ז כ"ד)

משכיל לא - תפלה.

בִּזְרָא עוֹלָם מְאָפֶס וְאִין.
בְּלַח וּגְבוּרַח עֲמוּדֵי תְּכֵנֶת,
בְּחֶסֶד וּרְחֻמִּים כָּל טוֹבוֹ הַתְּכֵנֶת.
מְרוֹם יִשְׁבֶּת מְרוֹם מַעִין *

נִסְתָּר אַתָּה וּבִסְתֵּר נִעְלָם.
וּבְכָל פֶּה שִׁמְךָ תִּהְיֶה;
פְּלֹאֵי אַתָּה, רַב הָעֲלִילָה.
וּבְעֲלִילָה נוֹדַע לִיצוּרֶיךָ כָּלֵם *

גוֹיִם וְלֹאֲמִים מֵאִזְ יִרְאוּךָ.
בְּמִשְׁפָּטִים שׁוֹנִים יַעֲבֹדוּ אֱלֹהֵיהֶם;
בְּמִשְׁפָּטִים עֲבָדוּ וַיִּהְיֶה בְּהַבְלִיָּהֶם.
הֲלֹא אוֹתָךְ אֶחָד! וְלֹא־כִשֵּׁם קִרְאוּךָ *

מִה שִׁמְךָ כִּי תִקְרַב בְּקוֹל?
מֶלֶךְ מוֹשֵׁל — רוּחַ וְהַיִּים —
מֵלֵא הָאָרֶץ — רוֹכֵב שָׁמַיִם —
יְחִיד מְסֻתָּתָר וְנִגְלָה בְּכָל!

הַשְּׁפִיתִי בְּשׂוֹר שְׂמָךְ יִמְלִלֹן ?
 כְּלוּאֵי חֲמוֹר יִגִּיעוּן שְׂמִיךְ ?
 עָפָר וָאֶפֶר כִּי יִקֹּבֹן שְׂמָךְ.
 כְּבוֹד סִתְרֶךָ חֲלֵל יִחְלִלֹן •

בְּמָה אֲשַׁחֲרֶךָ אָנֹכִי כִּי יִתְחַמֵּץ לִבִּי,
 בְּמָה אֶהְלֶלְךָ תַּכְבֵּדִית הַדָּר וְהוֹד !
 נִפְלְאֹת מַעֲיָנִי, וְנִפְשֵׁי נִבְסָפָה מְאוֹד —
 הֲרֵאֵנִי נָא כְּבוֹדֶךָ וְאֹמְרֶךָ אָבִי !

הַחֲדִיל יְרוּמִם אֶל קִדְשֵׁי לֹא הוּחַל ?
 דְּמִיתִיךָ אֱלֹהִים, וְלַחֲקוֹר אַחֲרֶיךָ נִלְאַתִּי,
 אַתָּה יֹדַעַת וְאֲנֹכִי זְמוּתִי — דְּמִיתִי —
 אֲנוּשׁ לְבִי וְלִכְלַפְלָךָ לֹא אוֹכֵל •

פָּנִיתִי לְמְרוֹמִים, אֵיֶצֶף לְמַעְלָה,
 סְבִיבוֹתֶיךָ קִדְשׁ שֵׁם מְצֹאֲתֶיךָ,
 מְצֹאֲתֶיךָ יֹדַעַתֶיךָ, וְעוֹד לֹא רֵאִיתֶיךָ,
 הַלִּיבוֹתֶיךָ מְנַגֵּה וְעֵינֵי מְעוֹפְלָה •

אָבִיט אֶרְצָה, שְׂמָה אַחֲקוֹר,
 בְּצֹאֲצֹאֶיךָ וּמְלוֹאָה, בְּחַיֹּת וּצְמֹחִים,
 בְּהַדְרָה וְהַמּוֹנָה, בְּנִבְוָהִים וּנְמוּכִים,
 בְּכַפֵּי תְנַשְׁמֹת פְּרוֹת לַחֲפוֹר •

וּבִידֵי תוֹשִׁיָה, אֱלֹהִים, חַיִּיתֶיךָ,
 כְּזֹאב טוֹרֵף, וּבִשָּׂה נֹאֲלָמָה,
 בְּנִפְשֵׁי, דְּמוּתֶךָ, וּבְתוֹלַעַת אֲדָמָה,
 חַיִּיתֶיךָ אַחֲוֹר — וּפְנִיִם לֹא רֵאִיתֶיךָ •

וּבַהֲפֹלוֹתָהּ יוֹצֵר, יִצְוֶרְךָ מִמֶּה לֹא נִפְלִינוּ.
 כְּגֹדֶל כְּקִטְוֵן מֵעֵשֶׂה יְדִיךָ לֹא תִשְׁבַּח;
 כְּמוֹהַ יְדַעְתָּם וְעַל־כֵּדָם נַעֲלִיתְ שִׁבְחָה,
 שׁוֹכְחֵי אֱלֹהֵי גְדֻלָּתְךָ, אֱלֹהֵי! לֹא הִכִּינוּ *

נִשְׁנֵב אֶתְּךָ שׁוֹכֵן מְרוֹמִים,
 וּבְרוֹמֵיךָ לְשִׁבְתָּ, לְרֵאוֹת הַשְּׁפִלָּתָה,
 עֲנוּתְךָ תִּשְׁגַּבְּךָ, וּבַהֲשִׁיִּלְךָ גְדֻלָּתָה,
 אֵל אֱלִים וְאָבִי יְתוֹמִים *

* * *
 הִרְבֵּה נִשְׂאוּ יְלָדֵי הָאָדָם,
 וַיִּמְרוּ כְבוֹדְךָ בְּרֵהֲבִים וְשִׁקָּר:
 אֱלֹהֵי חֲלֻלוֹךָ אֱלֹהֵי אֵין־חֶקֶר,
 וַיַּעֲרֹכוּ גְאוּנָה כְּשׁוֹכֵן חֲלָדָם;

וּכְגֹדֶל לִכְבֹּב אֱלֹהֵי יְתְרוֹמָמוּ:
 כִּי אָנוּשׁ הֵמָּה וְאַתָּה אֱלֹהֵיהֶם שִׁכְחוּ,
 וַיִּסְקוּ מֵעוֹן קִדְשִׁיךָ וַיִּמְאַדְמָתָם בְּרָחוּ,
 וּבְעֵינָי עוֹרוֹנָם רֵאוֹת סִתְרָךָ זָמְמוּ!

שְׁמַרְנֵי מִשְׁגִּיאוֹתֶם, מִרְדּוֹף הַבְּלִי שׁוּא!
 * פֶּן אֶתְנַאֵה וְאֶנְשֵׂא, וְלַעֲלִיּוֹן אֲדַמָּה
 הוֹדִיעֵנִי נָא קִצֵּי מִדַּת שְׁכֻלֵי כְּמָה;
 פֶּן אֶפְרוֹץ הַגֵּרֵר, נִטְעַתְהוּ לְקוֹ *

בְּשִׁגְם הֵם בְּשֵׁר, וְחִטְאַתָּם נִגְדַר פְּנִימוּ,
 דְּרִכֵּי רַחֲמֶיךָ בְּלִבָּם לֹא יִכִּינוּ;
 מוֹסְרָךָ לְמִשְׁפָּט לְנִקְמָתְךָ יִשִּׁימוּ,
 * וְאַךְ קָנָא וְנוֹקָם, חֲנוּן! אֶתְּךָ בְּעֵינֵימוּ *

קצרי

קצרי הדעת מהבין ועזי לב משמוע,
 תעו מהוהו להבל, ובדי ריק ייעפון;
 על כן ינאצו שמה ובכבוד זכרה יחרפון;
 צר תחזה אנוש, ופקודתה עליו לרוע;

אך לספוק על ירך נתת לו ידים,
 ואת פיהו פצית להקש בדברים,
 גם מצחו תארת נגדה להרים,
 ושכמו פכה הגבהת ליסרו כפלים;

ואתה אבי השלום, תמים החכמה ודעת!
 בחסד ואמת תדין, ובמשפט תשגשג ישע,
 הלא בעון זמתם אס-יאשמו שוקדי רשע,
 בכסלתם כשלו ואתה געלית מכעס*

מה נפלאו עלילותיה, אלהים, עמקו מאור!
 משפטיה מה נאמנו, לערי עד מלאכותיה*
 אך הבל מרית אדם, שוא יתאזרו נגדה;
 במרדם תבצע אמרתה, נאצו, תתעלה הוד*

עדת מרעים פי ירועו, יתאזרו אנשי מעל,
 מועצותם עמל והות, וזמת סוד יעמיקו,
 סער קטב נפשם ורוחם סופה יפיקו;
 מגמתפניהם להרע, גמחו מות ובליעל:

התירר אלוה להפריעם, וזרועה לשטנם תחלל?
 אם נפשם בקרבם תהבוק, ורצון לב אנוש תגער?
 תייהו עלי ארץ למה, ואדם מה חזית מעץ יער?
 טוב ורע איך תשפוט, ונקי ואשם במה תפדל?

הלא

הלא אתה ה' תשקוט, ותביט מכון עולמים.
מעולם יסדת ארץ, ועמוריה נאמנו מאנוש
מעט יעוון פניה והדרה רגע תמוש,
אתריהם חיים ישגו, ותשועת נצח לקמים.

כי יעם עריצים ותמת חושבי שוד
במשק ארבה וילק בציצית אורה רענן;
אך קצירו ילוקקו ושרשו באיתן שאנו,
יוסף כפלים פריו ומשנה יפאר הזר.

אכן "רוח עריצים כורם קיר"
ירעשו ירגזון זרים, יגושו נגוש ועולל,
ירחבו ימיקו ויהרוגו, שב וגבר ועולל,
יהרסו ויבלימו, הרבה בהלות ועיר.

הלא רעם ורעש מעשיה, סער וסופה ואש מתלקחת
מלאכה גפרית ומלח, נפץ וברד ורוח זלעפות,
שרפי מות נסיה, רשף ולהב וגחלים עפות,
יצעת תהום רבה, מצלת שאול מתחת.

יתחברו יחד ויתגודדו והרעידו סביבות ארץ,
יתפוררו הררי אל ימסו ויתכו אש אוכלה,
ישתפכו אל חק האדמה והיתה נבלה ואבלה,
נוה וכרמל ילחכון ופרצו רב פרץ.

אתריהם תהומות יפתחו ועלו פרזון ומבצר,
עברו שטפו והשחיתו ויוסיפו מהמה ורצח,
ישימו קריה ויושביה והיו למשואות נצח,
אך עזובה תעורר שמה ונשאר אנוש מזער;

שׁוֹד וְשָׁמָּה יִשְׁאוּן וּכְבֹדָה יִלְלֵת שְׂאִיָּה.
הוּי וְאֲבוּי יְרוּעַ נְהִי וְאָהָה וְאֵבֶל.
בְּסַתָּה אֶרֶץ צְלָמוֹת וְהֵם יִמְלֵא תִבְלִ;
— — — בְּעֶצְתָּךְ אֱלֹהִים יִגְדִּילוּ תוֹשִׁיָּה.

מִתִּים לֹא יִשׁוּבוּ וְלֹא יִקֻּמוּ מִמִּי שְׁחַת.
בְּעֶצְתָּךְ אֱלֹהִים נֶאֱסָפוּ וְנָחוּ מִצָּר וּנְאָקָה;
עַל קִבְרֵם תִּצְמַח יֵשַׁע וּמִבֵּין עִפְרַם צְדָקָה.
וְרַחֲקוּ יְגוֹן וְאֲנָחָה הוֹדְחוּ אֶל שְׂאוֹל תַּחַת *

עַל רְאֵשֵׁי הַהָרִים פְּלִטָה שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה הַשְּׂאִירוּ—
הַמָּה יִרְבוּ וַיִּפְרוּצוּ וַצֹּאֲצְאֵיהֶם לְהַמּוֹן עַמִּים;
הַמָּה יִתְעַלְזוּ וַיְרוֹנוּ וְאַחֲרֵיהֶם בְּגִלֵי יַמִּים
יִצְהָלוּ בְּשִׂמְחָה וַיִּגְדִּילוּ וַיִּזְמְרוּ אֶף יִשְׁירוּ *

א' ש - א

המלך

ה מ ל ך ו מ ש נ ה ו

סוּם נחמד היה למלך אשורש, מרוב יופיו נתן לו המלך היתרון
 בכל הסוּם אשר בארות המלך, ויעש לו סוּם זהב כלי משעו מאבני
 יקר משכנו מור ואהלים, ורוב עדיו מתנו ודסנו — ויהי כשמע המלך
 פתאום, כי מת הסוּם הַיָּקָר הזה, חיל ועדה אחזרו, וחמתו צערה צו
 עלי שער האדוה, ויקח את הדומה צירו וידן לקדחתו להפית מהר צלי
 הביד אליו חמלתו אשר חטא. ויהי כי ראה זאת אחד מן השדים היושבים
 לאשוכה צמלכות, וירע הדבר צעיניו מאד, וילך לקדחת המלך וישתחו
 לפניו אלה, ויאמר: אֵם נא מלאתי חן צעיניך מלך ככד! הרשני נא
 דָּבָר כאשר עם לצבי, והסר פחדך מעלי, לכל אהך מאומה תחת לשוני:
 ידעתי כל ימי שנתך על כסא המלכות, חסו עיניך על כל אהך מאבני
 לחמך, וצדו אהנתך כסית על כל פשעיהם — אך זאת הפעם סלח נא
 לדוני המלך! הסנחת את אשר לוית זה שנים לא כצדיקים:

” יֵדַע כָּל פּוֹשֵׁעַ מִדּוֹעַ יְמוֹת, מָרָם יוֹבֵל לְמוֹת.”

אֲוֹלֵי יֵטַדַק לַפְּנִיךָ ויחיה עוד צלל חסדך סלה, ועתה הרף נא מלכי!
 /ונעשות כדבר הזה, ואל נא ישפך דמי עזך צדיך הנקיים, דק הואיל
 נא הַלֵךְ אַחֲרַי לֹא אֵשֶׁר לֹוִית. — ויאמר המלך כניס דצדיך, כשלתו מרוב
 כעסי קום לך אליו והגד לו משפטי חלתי עליו צדק, ואחרי כן מות
 יומת הפושע ואשקוט ולא אכעוס. ויקרא השד את שער האדוה ויאמר
 אליו: שמע משפטיך כי צן מות אתה מפי המלך; אך טרם תכלה אודיעך
 את כד סבל פשעך, צענודם תמות כפשיך צמלות המלך, ואחת אחת
 אשמיעך אותן: ראשון שגית אשר הַיָּמָה הסוּם היקר. בכל הממלכה, ולכד
 עון כזה גדול מנשוא שנית, אתה הסיצות כי אף וחמה פעמו את לצ
 העוז צמלכים שחתת רחמיו, הַלֵּת צלצצו לנת אשועדתו נלח. שליטת,
 נתת את אדנינו המלך לשמאה צעיני עמו וצעיני כל דואיו; כי צהשפך
 דניך צדבר המלך, אז באחד האכזרים יתראה פניו באחרית הימים, כל
 השומע

השומע יִחַק לוֹ לֵאמֹר: אֵיךְ לָךְ אֲדָרְךָ שְׂמֵלֶכךָ פְּרוֹן, יִשׁוּפֶךָ דָם זָהָמָה צֹלֵם
 דְּמוֹ יִשְׁפֹךְ" הוּא לֹבֵה — וַיְהִי עֶדְךָ תְּפִילָתְךָ, הַמָּחֵס עַל פְּשָׁעֶיךָ —
 וְחַת — — • הַמֶּלֶךְ עִמָּךְ וּמִשְׁתַּחֲוֶה עַל מַשְׁנִיאוֹ, אֲשֶׁר הוֹדִיָּצוּ צַפְסוֹ עַח
 לְצַדִּיק כְּצַדִּיקֵי הָאֱלֹהִים, וְכִי אֲחַת יִהְיֶה חַנוּ, וְכַוֵּן לְבוֹ כִּי דַק עַל כְּבוֹדוֹ
 חָסוּ עֵינָיו • גַּם כִּמְדָדוֹ דְּחַמְיוֹ עָלַי עֲצָדוֹ וַיֵּאמֶר אֵל הַשֵּׁד: כֹּאֲכֵד פִּלְחֵךְ וְצַקֵּעַ
 עָלַי שָׂדֵהוּ כֵן חֲתַרְתָּ כְּצַדִּיקֵי הַיִּשְׂרָאֵלִים צִקִּידוֹת לְצַדִּיק, וַיִּסַּד אֶת עֲצֵנְתוֹ וְאֶת
 דְּנִיד הַזֶּהֶב אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּשֶׂס עָלָיו מַשְׁנֵהוּ וַיִּקְרָא, "כִּפְּרָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ
 הַחֲפִיץ בִּיקָרֵי הַמֶּלֶךְ" כֵּן יִהְיֶה כְּצַדִּיק, לֹא יַעֲשֶׂה לוֹ מַלְאוּמָה, וְחִיתָה
 נַפְשׁוֹ צְבֻלִי • —

תִּיקָר כְּבוֹד רַעַךְ חָף וּפְשָׁעֵךְ,
 כְּבוֹדְךָ תִּחְגַּדֵּל וְגַם תִּשְׁיֵג יִשְׁעֵךְ •

מִדְרָכֵי לִכְטֵעֵנְשֵׁמִיין מִטְרִישׁ •

ה ש ח ר

צ'ללי ליל כסו, גם חזיונותיו חיש עפר, אימתו כל תזעתנו, צדו
הכוכבים למעונתם, והלפידים מכזודה האירה, ותלכט פני
הדקיע, גם הארץ מלאה חסדה, עדיה תעור קשתותיה, שלחה חיליה
למדחוק, ותניח צועדת כלפידים, וכמו גזר לרוץ אורח דוכנת על מרכבותיה
ישועה; בנני ליל עזרו מחתרותיהם, והולכי אורחות כל יחתו מוחמת
שודדי ערצ; חיתו ערף וחמף כל יפילו אימתך, בשאבותך צמדנד וערצה,
וקול הינסוף כל ישמע ציער וחודש; ארזי אל ידמו ראשם, מוזהבים
מרחסי לילה אגלי טל, ומצין עפאיהם מומד עוף השמים זמירותיו —
ואתה, בן אדם! מה לך נדמם צירכתי מטתך, תיטן תכוח סרוח על ערשך,
מצלי להתענג מאור שלמת יולרך? מדוע לא תראה צעפעפי שחר? —
כל קצני תנל ואישיה נתונים נתונים אל האדם המדגיש המשיג המקשר
והמנדיל, כולם שמרו עת צולו צלאתם מחדרי תוהו אל היכל הישות צששת
ימי הצדיאה? מי יקשוד מעדנות השכל צלעדו? מי יפתח מושכות המושבות
אם איננו? מי ישים מעמדי חודש וחושז אפסו? מי ינעה קו לדעת טנע
אדניה צלמו? רק זה האדם חותם תכנית מלא שלימות מוכן להתעדן כדן
יחד כוכבי צוקר ויריעו כל בני שחק — יתהפכו צתחצולותיהם זה נגד זה
צחקים חק למו שדי ממעל; הוא שמחת הצדיאה ותכלית כל היצורים,
הוא תפארת עושיהו — לכן הקיפה משינתך! כי הרגע צו צוששת
מלחיות חיי ההרגשה וההשכלה, לכנח צל ישוץ פקח נא עיניך ודע כי
על רגע אשר אצדת לדיק יציאך האלקים צמשפע

יששכב בער שלעווינגער

תורת נפש בתת ה' המתפרצים במלכות נעאפל לפני
חיל מלכנו הקיסר יר"ה *

אלהים! אתה יסדת סדרי חנמה בכל גלילות ממלכתך; אתה קשרת
 איש באיש מין במין ושמת גבוה עליהם; ארית מלכים ושומעים
 ורק בלכתם בארצות החקים תקום להם בחנמה רבה, מגמת פניהם אל
 תעודתם, וכמלכה כאשר מלכה דרך אחת להם אז אל מחוז העוזה אליה
 נכווו צרוב חסדיך; נתת לעדת הדבורים תלכה עולדת צעמה ושנת נועם
 צידה לנהל עדתה כחפץ חכמתך, אל משמעתה יסודו ועוז להם לרקח
 נעימות הדגש ללוט דונג להאיר צצית אלהים; תמות המלכה ושעבודה
 צעדה, לא תאגוד עוד נופת, ודונג לא תכין עוד, איש איש הולך אל
 אשר ישאנו ברוח, ועוד תעט ואיננו כן אלהים! אותה חנומתך ליסד
 אושר החננה צסוד יחידיה למשמעת האחד, אשר עליו פת הוד המלכות
 ובהדרת החנונה רוחו הפלית עיניו על דרכיהם ואיש איש ילא
 לעבודתו שמה: האכר ישים לזרע, כל יגיע נעימה לו, כי עמלו לפיהו,
 ומעבודתו ישא צרכה. הסוחר יסלח מכללתו על פני כל חנות הפצל ולא
 ידאג, החקים למחסה לו, צמדצר ציער ילך לנעח דרכו, צאסוד המשפט
 יקי כל עולה וחדצ נוקמת מתהפכת לעיני הסודך וימנעוהו מעשות כל רע.
 אולם צטרוע פדעות צחצרה, ואישיה יסלחו דסן מפני המלכה והחק.
 עד מהרה חדל האושר, ותחת שלום רק צעפס, אין מלכה ואין מקשיב!
 המשפט מתאצל, המלכה חוגרת סק, והדשעה חרע צצנט צדול כל קמיה.
 זרס דס נקיים על פני כל חנות, ועלי כס המנוחה והשלום, שעבודה
 קטב ושאינה. אז צצנו, צת צאמה, אשה צצעל נעוריה, אין חמלה, גס
 עולל גס סצ— דוב שוקק! החננה מוע תמוט, והצדויה תחשב לפול—
 ככה אלהים! נתת אושר האדם צידו כי תנחנו תצונתו, אכן אולתו

חסלף דרנו, וזרשת הרעה ילכך, צהשיאו זרון לכו ללכת שובצ צתהו אל
 דרך. — צאיים רחוקים גזרה השערורה, וכמעט היתה יך שלטת לה,
 לולא לזית לחסיךך מלכנו, לעשות שכר למצול זה לכל ימח צעזרתו כל
 היקום; עורדת רוח מלכנו והוא לזה וחיליו עתרו צין השערורה וצין השלום
 ותעלר המבפה, לצדק חרצ מחנינו נסו המתפלדים, ואיש איש נחפז אל מחצוואו
 להמלט על כפשו; לזית ישועות צארך כי הגדלת מלכנו לשום המשדה על
 שכמו, ללות שלום צארך. הודינו לך אלהים! כי הפלית חסידך ראש
 צלאופים ולגביר נתתו על מלכים, לשמור מולא שפתיו צלאתם וצואם,
 סליו ישמעו וצעמם יעשו כן. יפרח שלום צארך ולדקה וחכמה ישורו,
 החרצ צל תמותת עוד מחנות נקיים, שמורה תהיה צידי המשפע, לנקום
 נקם מאויצו המנוחה, מפירי צדית החצרה צזרון, להרום אצן פנת אשרה.
 ימים על ימי מלכנו אלא כוסיפה, אלהי השלום והחסד, חיה יחיה עוד
 שפעת שנים עד צלי די, לעוצת עמיו ולשמחת כל ישרי לצ אמן.

ברוך שענפֿעלך.

ה ק ב ר *

עֲמוֹק הַקֶּבֶר עֲמוֹק מְאוֹד
 וְעָלַי שְׁפָתַי אִמָּה חֲשֵׁכָה.
 שְׂאִיָּה חֲתוּלָתוֹ וְעֶלְטָה,
 וְאַרְצָן לֹא־נֹדַע מִכַּעַד לָהּ *
 נֹעַם זְמַרְת בְּעָלַי הַכֶּנֶף,
 יְשִׁינִי הַקֶּבֶר בֶּל יַעִיר ;
 חָנֶם תִּטַּע פְּרָחֶיהָ עָלָיו הָאֲחֻוּהָ.
 בְּאֶפֶי יְרִידֶיהָ קְטוּרָה בֶּל יִשְׁימוּ *
 הַכֶּלֶה תִּתְיַפֵּחַ שְׂמָה
 תִּפְרֹשׁ בְּפִיהָ מֵרַת רוּחַ חָנֶם *
 יְתוֹם כִּי יִהְיֶה נְכָאִים,
 שְׂתֵם אֲנַחְתוֹ, הַקֶּבֶר לֹא תִרְדּוּ * —
 אָבֵן גַּם הַמְנוּחָה, אָבֵן
 גַּם הִיא רַק בְּקֶבֶר מְעוֹן לָהּ *
 דֶּרֶךְ הַקֶּבֶר רַק הַמְסִילָה
 הָעוֹלָה אֶל אֲרֻצוֹת הַחַיִּים *
 בְּסַעַר יְהֵמָה הַלֵּב וְרוּגוֹ,
 יַעַף וְלֹא יִשְׁקוּט בְּנִבְכֵי הַחֲלָד *.
 הַמּוֹת יָבֹוא וְשִׁלּוּם לְרִגְלָיו,
 חֲדַל כֹּל רוּגוֹ, אֵין בְּעֵתָהּ *

ברוך שענפֵעֵלדֵי

נאך דעם רייטשען

מאמרֵי

מֵאֲמֵרֵי הָאֱמוּנָה *

שְׁלֹשָׁה מֵאֲמֵרִים הֵמָּה נִכְבְּדֵי הָעֵינַיִן
 מִפֶּה אֵל פֶּה הִגְמוּ נֹכְעִים, וּמְקוֹרֵם בְּקִרְבָּנוּ.
 כִּי הֵלֵךְ יְחִוָּה אֲמַתָּם,
 אָדָם, בִּיקָר בַּל יֵלֵין.
 בְּבָגְדוֹ בְּשִׁלְשֵׁת הַמִּילִין

הָאֲנוּשׁ מְהוֹלָל בְּחוֹפֵשׁ, וְחֶפְשִׁי הוּא. (ב)

אִם אָסוּר יֵצֵא מִרְחֹם,
 אַךְ אֵל תִּתְּנוּ לְקוֹל הָעַם לְשִׁנּוֹת מִהָאֲמַת,
 אֵל תִּתְּנוּ לְבַעַר לְהַתְּעוֹתְכֶם בְּמַעֲלָלָיו *
 מִפְּנֵי עֶבֶד, עָלוּ פְרוֹק יְפֹרוֹק,
 לְאֲנוּשׁ חֶפְשִׁי בַל תִּירָא וְתַחְרוֹג *

וְאֵת הַצְּדָקָה יִשְׁחַר הָאָדָם. (ג)

אֵינְנָה מְהַבְּלֵי הַחַיִּים,
 בְּבִשְׁלוֹ בְּכָל מִשְׁלַח יָדִים,
 לֹא יִבְשַׁל בְּצְדָקָה בֵּת הַשָּׁמַיִם *

והצפונות

* פְּרִיֵּעַ אֵיבֶרזֶעטצונג דער דרייא ווארטע דעם גלויבענסס פאן שיללער *

והצפונות משכל המשפילים.
נגדות ללבבות. הצדקה מכלפלים.

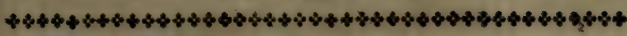
אל אחד יש, רצונו קדוש וחי.

לא כרצון אדם יחלוף ברגע.
רם מעל כל העתים וחוצות, מרחף
חי עליון אחד על כל רעיונות.
ואם הפל יתחונג בנצח החליפה,
רוח שוקט אחד מעורר בתוך החליפה.

שלשה מאמרים האלה נכבדי הענין תנצורו.
מפה אל פה תביעום, מקורם בקרבנו,
ולבבינו יהיה אמתם.
אדם ביקר ילין, בהאמינו בשלשת המילין.

מאת צבי בויער.

קאניגליכער אבערלעהרער אן דער קאניגל. דייטשען - אונגארישען
אונד דער דאמיט פֿעראייניגטען, העכראאישען שולע אין סאקא.

הציפור והעכבר

העכבר, מה זה רוחך סרה? ומדוע מנעת היום זמירותיך הנועמים לכל און שמעת?

הציפור, נאלמתי מפחד זלילה, כפלה עלי כמסא כזך לא אוכל שאת.

העכבר, מה קרה לך? אולי יש לאל ידי לעזרך, אהוני!

הציפור, הכני שוקט בכלוב זלילה, כמעט מצלי סוף רוח, צא עלי אחר זלאת — והוא מאכלי לחמי אדוניו — והגדיל עלי עקב,

חפץ לזלעני חנס על לא דזר; לולי השמטתי מפנה לפנה טרוף העריפני כרבע.

העכבר, הגד נא לי זמה ינא לקראתך צחרז צמקל או צאגרוף?

הציפור, לא צאחד מכל אלה אשר דמית; רק רוח עושים נשף עלי, וכלא היה הייתי, הצלגתי, אך עקני חולה ולא אוכל זמור

כתנוול שלסום מאפס כח ורפיון.

העכבר, עתה ידעתי מי הוא אשר צא עליך אויבי הוא עד למות, ושמעתי אמדים לי, רק צעזורי הרטה תת שצתו צצית אדוניו,

להשגיח עלי מדי גאתי מחור הקיר וחולה להכרית גזעי מעל פני הארץ. אמנס אליך רק לשעשע עמך צא, ולא להדגך;

ועתה אל תירא מפניו, כי לא צער הוא, וידע אם ידע לך ישלס לו כפי מפעליו; כי אותך אהצו כל צני צתינו מאד.

חלף נעימות זמירותיך אשר צמו תתענגמו מדי שצחך פה.

הציפור, כן דזרת, לא אירא עוד מפניו, אך אותך אירא דב ממנו, כי צתדמה ענת כפתלים יעצתני: היות חרף למוות כפשי למען תת תואנה אל איש דיצך להדע עמדי ולהמתני ואז תמות

כפשו בגללי, ואתה — תגלל —
ברשת לציפור לב מרמה!

מרדכי ליכטענשטיין

בן סירא

אויסצ'ינע

Handwritten signature

II

273

Handwritten text

Handwritten text

273

Handwritten signature

II. *Handwritten text*

אויסציגע

דער

שענסטען אויפֿזעטצע

אויס דעם

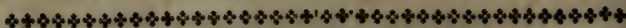
מ א ס ק

Handwritten text, possibly a title or header, located at the top of the page.

Handwritten text, possibly a date or a specific reference, located in the upper middle section.

Handwritten text, possibly a main body of text or a list, located in the middle section.

Handwritten text, possibly a signature or a concluding note, located in the lower middle section.

ה מ א ס ף לחדש תשרי תקמ"ו

א

שירים

תהלים מזמור פ"א וכוונתו *

ברצות יהוה את עמו. חק לו בתקע שופר חג.
ערות בראש חדש שמו. לעד ביום
בסה בחג *

למנחם על הגתית לאסף *

א וְנִשָּׂא עוֹרָה מְנִצָּחַ
עָלַי גִּתִּית וְנִשְׁמִיעָה
נָאֵם אָסֶף וְנִרְיָעָה
לְהַלֵּל אֵל לְשִׁבְחָה
קוֹרָא דְרוֹר אֱלֵינוּ
וַיִּפְרָקֵנוּ מֵעֲבוֹד צָרֵינוּ *

הרנינו

* השיר הזה הוא יסוד התהלת אברהם אשר חזר הרצ הכולל מוסר"כ אברהם הכהן הרופא השלם עם כל ס' ונלים, ולהיות הספר הזה יקר הערך וחיינו מלוי צד כל איש נליגה הנה חזיה שירים (והסודו) כי נעמו *

דברי המאספים *

הדנינו לאלהים עזנו הריעו לאלהי יעקב *

ב וּבְצָחוּ שִׁיר וְהִרְגִינוּ
לְעִזָּנוּ מְקוֹם זִבְחַ
לְמַחְסְנוּ מְקוֹם טָבַח
יָקַר הָבוּ וְהִבִּינוּ
קוֹל מִהַדֵּל הַשָּׁמַיִם
וּלְאֵל אֱלֹהֵי יַעֲקֹב הָרִיעוּ *

שלו זמרה ותנו תן כנור נעים עם נבל *

ג שָׂאוּ זְמֵרָה וּזְמֵרוּ
תְּנוּ תֶּן לְאָבִי נֶצַח
תְּהַלְלוּתִי עָלַי מִצַּח
לְצִיץ יִשְׁעֵי הַעֲטָרוֹ
חֵישׁ עוֹרְרוּ כָּל חֶבֶל
כְּנֹר נְעִימוֹת עִם נְעִימוֹת נְבֵל *

תקנו צחדש שופר צכסה ליום חגנו *

ד וְחַקְעוּ לוֹ בְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ
בְּקוֹל שׁוֹפָר וְהַלְלוּ
בְּעוֹז קֶרֶן תְּגִדְלוּ
לְרוֹכֵב עַל זְבוֹל קֹדֶשׁ
זְכָרוֹן תְּרוּעָה תְּנוּ
לְשִׁמּוֹ בְּכֶסֶה זֶה לְיוֹם חַגְנוּ *

כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב *

ה רָאוּ כִּי חָק וְצוֹ מִלֶּךְ
לְיִשְׂרָאֵל לְהַצְרִיחַ
וּמִצְוָה הוּא לְהוֹכִיחַ

כִּמוֹ אֱלֹהִים בְּכָל פְּלִיָּה
שָׁנָה בְּשָׁנָה לָנוּ
מִשְׁפָּט לְאֵל צוֹר יַעֲקֹב נִתְּנוּ •

עדות זיכרון שמו זכאמו על ארץ מלכים שפת לא ידעתי אשמע •

ו וְעֵדוּת זֶה אֲדוֹן אֲרִיץ
בְּיוֹסֵף שֵׁם וְאַפְרָיִם
בְּצֵאתוֹ אִזּוּ בְּמִצְרַיִם
בְּקָרֵב אוֹכְלֵי שְׂרִיץ
בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי
שָׁפָה אֲשֶׁר לֹא לִי וְלֹא יִרְעֵתִי •

הסירותי מסנל שמו כפיו מדוד תעננה •

ז אֲנִי אִזּוּ שֵׁם הַכִּינֹתִי
(יִדְבֵר אֵל) רְצוֹן יֵשַׁע
וּמִסָּבֵל בְּנֵי רָשָׁע
שָׁכַם עַמִּי הַסִּירְתִּי
כִּפְּיוֹ לְקֹשׁ כֹּל יִתַּע
מִסִּיר וּמִדּוֹר תַּעֲבֹרָנָה פֶּתַע •

זנה קדחת ואחללקי אעקך צסתד רעם אצחנך על מי מדינה סלה •

ח וְעַתָּה בְּצָר קָרָאתִנִּי
אֲחִלְצֶנָּה בְּכָל פַּעַם
בְּסִתְרֵי קוֹל הַמּוֹן רַעַם
עֲנִיתִיךָ רְאִיתִנִּי
עַל מִי מְרִיבָה סֵלָה
אֲכַחֵן אֲנִסָּה אִם בְּצָמָא תִּלְהֵ •

שמע עמי ואעידה נך ישראל אם תשמע לי •

ט שְׁמַע עַמִּי וְאֶעֱיֶדֶה
בְּךָ זֹאת בְּעֵבוֹר תְּחִי
וְיִשְׂרָאֵל בְּלִי דָחִי
אֲנִיעָה וְאֲנִידָה
אִם לִי בָלָב וּבִנְפֹשׁ
תִּשְׁמַע וְאִם רַק בִּי תַחֲפֹשׁ הַפֶּשׁ •

לא יהיה נך אל זר ולא תסתחור לאל נכר •

י זְכוֹר וּשְׁמוֹר וְלֹא יְהִי
בְּךָ אֵל זָר וְנִכְרְתָה
וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה אֹתָהּ
לְאֵל נֹכַר אָבִי נְהִי
אֵל תַּחֲזִיק נָא זְכוֹר
מֵהָאֱלֹהִים מֵאֱלֹהֵי נֹכַר •

לכני יהוה אלטיך המעלך מלדן מלדום הדמז פיך ואלמלאהו •

יא בְּמִצְרַיִם פִּקְדָתֶיךָ
יְהוָה הוּא אֱלֹהֶיךָ
וּמֵאֶרֶץ מִשְׁנֵאֵיךָ
אָנֹכִי אֲזִי הָעֲלִיתֶיךָ
פִּיךָ פָּתַח הִרְחִיבָהּ
לִי וְאִמְלֵאָהּ וְלֹא אֶכְוִיבָה •

ולא שמע עמי לקולי ויסדלל לא אזה לז •

יב וְעַמִּי אֲזִי שִׁכַּחְנִי
וְלֹא שָׁמַע בְּרוֹב מְרֹד
לְקוֹלִי הוּא כְמוֹ פֶּרֶד

וְיִשְׂרָאֵל נֶאֱצַנִי
בְּחַר בְּאַרְחוֹת הַדָּק
בְּזוֹ לִי וְלֹא אָבָה נְתִיבוֹת צָדֵק·

ואשלחהו בשירות לנס ילכו במועצותיהם·

יג וְרִגְזֹתַי וְשַׁלְּחֹתַי
לְאֶמִי בְּהַדּוּם יִין
בְּשִׁרְיֹרוֹת רְאוּת עֵין
וְלֵב יְרוּץ וְזִנְחֹתַי
אוֹתָם וְיִסְתַּכְּסְכוּ
וּבְמוֹעֲצוֹתֵיהֶם כְּסוּס יִלְכוּ·

לו עמי שמע לי ישראל בדרכי והלכו·

יד וְלֹן עַמִּי בְּרוֹב עוֹשֶׁר
לְאֶמְרֵי קִשְׁטֵי שִׁמְעַ
וְיִשְׂרָאֵל יְרוּעַ
בְּלִבְתָּם בֵּין שְׂבִיל יוֹשֶׁר
לוֹ לִי תְהִי נִמְשַׁכֶּת
נִבְשָׁם· וּבְדַרְכֵי תְאוּהָ לֶכֶת·

כמעט אויזיהם חכמי ועל לריהם חשיז ידי·

טו אִזִּי אֲשַׁמִּיד וְאַבְגִּיעַ
כְּמוֹ רִגַע מִשְׁנֵאיִמוֹ
וּכְמַעַט מִחֲטֵאיִמוֹ
אֲשַׁבֶּרָה וְאַכְרִיעַ
אֶח אוֹיְבָיו לִקְבֵר
עַל צוּרְרָיו אֲשִׁיב אִזִּי יַד שֶׁבֶר·

משנאי יהוה ינחמו לו ויהי עתם לעולם •

טו מִשְׁנָאֵי אֵל יִבְחָשׁוּ
 אֲזֵי לוֹ מִפְּנֵי פֶחַד
 יְהוָה • כִּי יִכַל יַחַד
 גְּאוֹנִם אֲזֵי וַיִּבְשׁוּ
 וַיְהִי לְעוֹלָם לְמוֹ
 עֵתָם לְשִׁבְרֵי לְעָרוּץ אוֹתָמוּ •

• ויאכילכו מחלצ חטה ומלוד דגש אשניעך •

יז וְאֵז אֵל יֶאֱכִילֵהוּ
 דִּגְן חֲטָה וְכָר נֶפֶת
 בְּהוֹד נֶזֶר בְּמוֹ תוֹפֵת
 לְפָנָיו יַעֲמִידֵהוּ
 חֶלֶב יְבֹול אֲרוּךְ
 מִצֹּר דְּבָשׁ תִּינֶק וְאֲשַׁבֵּעֵךְ

* * *

2

מהר"י ז"ל צעת מחלק עם אנשי דודו על ענין הלולב והתיומת באופן
 שהוא לצדו כי' מנשיר ודנו עליו חזריו ופסלוהו ושלא למהר"ר
 פרץ לעזרו, וכה אמר:

רבים אומרים: זנתה תמר!
 ואני יחיד, מה אענה ומה אומר?
 עליך פריץ! להפוך בזכותה,
 אמך היא לא תגלה ערותה •

* * *

הנקמה • משל •

איש חזיון ונכה רוח עמד על יד שער המלך, לנקם לו מחו' צחמלת
 הצאים שמה; והנה גם אחד משרי המלך צתוך הצאים, איש זדון
 וזליעל וארוב רשע: ויאמר לו האיש, אהה אדוני! תנה לי מה להחיות
 את כפשי ואת נפש ילדי העטופים בדעב: ויחוק לו הזליעל ויחדשהו וישלך
 לו אבן לידו אשר שלח העני לקבל זה גמול טומו: ותעל חמת האיש בקרצו
 לאמר, הבס אם נתון לא יתן לי מה לי ולו כי יחדפני היום קבל העם:
 ויבקש כעת לקחת נקמתו ממנו, לולא חכמתו עמדה לו לבלתי הדנות
 מכאוצו ונגעו: לדעתו כי כצדק האל מכל עבדי המלך ואדוניו אהבו: אכן
 שמו את הדב' בלבו, ואת האבן בכיסו, עד צא יצוא יום קום לו: ויהי
 אחרי הדגדים האלה ויקטוף המלך על עדרו אשר נשא כי זדון לבו השיאו
 למדות גם את פי אדוניו אשר אהבו: ואלו המלך עליו לאמור, הדכיננהו
 על החמור דרחוצות העיר ואמרו אל העם וישליכו בו אבנים ורפש ועיש
 חרות, וקראו לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ בקלומו: ויהי
 כשמוע אותו העני אשר חרפו בשער המלך, ויזכור את האיש ואת אשר
 עשה לו ואת האבן: וימהר ויקחהו מכיסו וידן גם הוא החונה להשליכו
 עליו ולהשים לו גמולו בדאשו: ויהי בהחפזו וירא את האיש ואת אשר
 נגזר עליו והנה הוא שצב קלון וצו: ויהפך לבו ויעמוד פתאום כי
 נכמדו רחמיו עליו וחתתו שכבה: וישלך את האבן ארצה ויאמר, לא, כי
 לא אקח נקמתי מאיש מוכה ונגוע בעונו: וישב אל ביתו ויאמר:

אבל הנקמה לא — תועיל ולא תאות לבעליה!
 כי — אם אדיר האויב סכל הנוקם;
 ואם נרכה נקלה הוא אכזר • — —

ל—

ב

מכתבים

על דגד הכרח חינוך הנשים כלאו*

פרק רביעי *

מִיּוֹם הַיּוֹתָהּ, בְּעֵבִירוֹת נוֹלָדָה,
 גַּם בְּעֵבִירוֹת יְמֵלְאוּ יְמֵיהָ;
 כָּל הַחַטָּאִים מִבְּנֵי אִישׁ נִכְרְתוּ,
 לוֹ נִכְרְתָה כִּתְוֹךְ בְּנֵי עַמֶּיהָ! —

גם הקנאה מדה גדועה למאוד; ואם מזינו נעדים צעלי מדה הזאת, האשם לנך נפל על ההודים או על המהנכים, וכאשר המדה הזאת החלה לשרוש בלצנס, יהיה עודה הדצה ועמל גדול להכרית מקרצם החסדון הזה צעת יבדלון ויען שהילדים מנעוריהם יש להם נעיהו חתן פנימי לקנא צדיעיהם, ולצקס ג"כ מה שהם רואים ציד אחר, לכן חיוצ על ההודים להשגיח בהשגחה מעולה ושקידה חדוזה על זה, מצלי לתת תקומה למדה המנוסה הזאת שלא תלא מנח אל הפועל לגמדי, ואולם אם כבר פרצה לנאת ולהתגלות מעע מזעיר, מאוד ישימו עין לנצול צתחצולות להכריתה ולהשמידה, לצנות דיק ולשפוך קוללה, חוק ובצול ישימו צל תעצורנה וראשית דגד לא יעשו הצדל צין קננים, לתת לאחד פי שנים על חלק האחר, או להלציס לזה צגדי משי ורקמה ולהאחד צגדים פחותי הערך, כי צזה יעירו ויפיהו גחלת הקנאה הלוהטת תחת עפר השחרות, ונעת צואם צימים, האש הולך וצוער, וכלהצה תצער, ותאכל נקלה הצידות היקרות, וצאחריתם יקנאו אל כל מה שחקר להם, כי משרש הקנאה תלאן הדצה מדות רעות, שנאה, נעם, רדיפת המותרות, צנע, דע ניין, ולרות דרות ורעות כרוכים צעקנותיה, נעו מעבלותיה

* עיין המחסף לשנת התקנ"ד קס"ז עד קל"ח.

מעבלותיה אל לאבון נפש, נעם ומכאונים, מגינת לב, תוחלת נכזבה,
אוכל את צדו כמו שאמרו הרבה כנזאים על תכונת האיש המקנא,
ודקצ עצמות קנאה, ופותה תמית קנאה, תסמד שערות צדרי צדרי קצ
כל מקנא — !

ראו נא, ממה שאמרו חז"ל, לעולם אל ישנה אדם צנו צין הצנים,
שצציל משקל צ' סלעים ויילת שנתן יעקב ליוסף נתקנאו צו אחיו
ונתבלבל הדבר וידרו אבותינו למזרים. כמה גדול כח הקנאה, שיסנצ
כמה דעות עד דוד דוד, ואיך ראוי ונכון להזהיר תמנו, ולחנך הילדים
מנעודיהם שלא ידבק מאומה צידם מן המדה הזאת, אולם כדי לזרז
הילדים ולהלביצ התשוקה צנפסס, שיביה האחד חרוץ ושוקד ללמוד כמו
האחד ראוי לפי שעה לתת יחרון צמעט להאחד צאזיה ענין להיות לחוסר
להשגי, ואשרי משגיל לפי העת והמקום והענין! אולם אם ירביש האצ
שתכונת נפש הנער נוטה אל מדת הקנאה, לדיך למנוע תמנו דווקא מה
שמשתוקק, וכנה יעשה כל הימים עד שהוסר חסרון הזה מקצרו.

עוד ישים על לבו להדריך הנער צין אנשים יקדים ויורהו (כאשר יוסיף
שנים ויוסיף דעת) איך הנה ששים ושמים צחלקס, יגילו למתת
אלהים אם מעט ואם הרבה, לא יקנאו צעושר, לא ידפו להון, ולא
ינקשו עוצות הזמנים הנעדרות מהם, וילמוד אותו ללכת צעקווחס; גם
ילך עמו צצנרת חסידי לב, המקנאים צדע עיניו לכל אדם (כי הדבר
כיכר יתר מאלד הפנו); הגם שיש להם כל הדרי כסף וזהב אופיר, לא
תניח להם הקנאה ליטון, והמה יכלו ימיהם צדאבה, ומצטעדים לצדוד
חיל ולא ישצעו מעווס, ואם על דרך זה יורהו את חסרון הקנאה ועונש
צעליה, שכל הצרות והמזוקות, כליון עינים דאצנת נפש ומורת רוח
כופלים צחלקה, שזאת גודל כל דע עין, וזה נחלת כל מקנאים, ע"י כן
יחדר הנער ממדאה עיניו, תמונת הקנאה תצהלבו, רגליה יודדות מות,
ואל רפאים מעבלותיה, אז ירחיק מעליה דרכו, לא יפלס צנתינותיה, כי
אם להסתפקות יקרא, היא תחיל אובציה שטון וגייל, דרך ציתה יצער,
וישמור מזוזות פתחיה, למען ימלא לרון צעיני אלהים ואנשים!

כללו של דבר, שהמורה לדיך השתדלות להדגיל חניכו צכל מדה טובה,
ולגנות צפניהם כל מדה דעה עד שיכירו החסרון צדעתם צדוד
בלוי, וזה תועלת גדולי ולדעתי לא טוב ונאה להנדיח ולנות הצנים
שיצואו לצקס סליחה על חטאם והמדותם, צעוד שאינם מכירים מעלנוס
ענין החטא, כי הצקסה היא דק משפה ולחון, ולצם צל עמס, ומה
יעיל צקשת הסליחה, והוא לא ידע שאשם? הלא צפיו תחנכים ידבר.

ולצו כל עמו, וע"י בן ידגיל עלמו לחטופה וחלקקות, וזו דעה חולה
 מאד ממנו טובה הדעה! אך ענין אחר הוא כשמניד שגיאותו וסדורו,
 ומנין המעוות אשר העוה וינטיח להזהר ממנו, אז לצו כשכד צקדו,
 וילך מעצמו לזקש סליחה מצלי הכרח ואונס כלל, כי כמש"ל כד, יכד
 חטאו על עד אשר ישמע מפי מורהו שנסלח לו, אז פיו ולצו שווין,
 מחשבותיו ונעויו שפתיו יחד יכונו ללכת מעגל טוב.

ועוד ראוי לכל מורה משכיל לספר ללמידים מהקוללים והמאורעות
 שנתשכו מדוע המידות המכרות, כדי שיתנו על לבם לעצמם, כי
 הסיפורים כאלה מועילים מאד, לרדת חדרי צענם, לעשות דושם כלצמם,
 יצינו לאחדיתם וזה פעלו המידות הרעות, ויזהרו ללכת בדרך עקש,
 וזה פעלו המדות הטובות; ואמרו לכו ונלכה בעקבות חמימי דרך, כורנו
 דרכיהם ונאורם כאלה אור!

ש—ם

ה מ א ס ף

לחדש מרחשון תקמ"ו

א

שירים

הסופר למתו

אֵיךְ נֶאֱסַפְתָּ מִפְּנֵי הָרָעָה
וְאֵין שָׁם עַל לֵב בְּמִבְרִיךְ
עָלֵי מְדוּת נִכְבְּרוֹת וְטוֹבוֹת
הָאוֹכְרוֹת בְּאַבְרֵן נֶפֶשׁךָ
אֲשֶׁר הִיא בֵּין חֲסִידִים תַּתְּחַסֵּר
כִּי כִּיקְרוּתֵיהֶם כִּיקְרוּתֵךְ —
לְבָנִים הָיוּ כָּל עַת בְּגֵרֵךְ
טַהֲרֵת וְרַחֲצֵת בְּמַיִם אֶת כְּשָׁרְךָ
וּבְגִלְגוּל שְׁלֵג גִּלְגֵּלֶת גִּלְגֵּלֶתךָ
דָּבַר מִן הַחַי לֹא אֶכְלֶת מִמֶּיךָ
אֶף בֵּינֵן וְשִׁבְרֵי אֵינְנוּ מֵהוּל סְבֵאָה;
וְעַל אֱלֹה גְבֵרָה מֵדַת עֲנוּתֶנוּתֵךְ
כִּי מֵעוֹלָם לֹא הִשְׁיִבוֹת לְמַקְלָלֶיךָ

ולא

וְלֹא אֲנַפֶּת בְּמַכְעִסֶיךָ
 כִּי אִם נְחֹת לַמַּכִּים גִּיּוֹךְ
 וְתַט שְׂכַמְךָ לְסַבּוֹל עֲלֶיךָ
 וּמִפְּנֵי רִצּוֹן אַחֲרִים בְּטִלְתָּ רִצּוֹנִי
 הַיְמִינוּ וְהַיְמִין הַשָּׁמַיִלּוּ וְהַשָּׁמַיִלּוּ דְרַבְּךָ
 אָהָה ! מִי יִנְחַמְנִי עַל שְׂבָרְךָ
 כִּי מִי יִדְמָה לְךָ בַּחֲבִירֶיךָ ? —
 כֹּה סֵפֶד וַיִּקְוֶנָּה בְּמַר נִפְשׁוּ הַגֹּבֵר
 עַל סוּסוֹ כִּי נָפַל וּמַת בְּדַבָּר *

ל

ב

יִפְקֹד מִקוֹמוֹ

ג

תּוֹלְדוֹת גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל

תּוֹלְדוֹת רַבֵּינוּ מֹשֶׁה בֶּן מִיִּימוֹן זַכְרוֹ לְבִרְכַת נְצַח *

בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הַדְּלָשִׁטִּין הוּא חֹדֶשׁ נִיסָן, שְׁנַת אֲרֻנְעַת אֲלֵפִים
 וַחֲשַׁע מֵאוֹת תַּשְׁעִים וְאַחַת לִיזִירָה נוֹלַד הֵרַצ מֹשֶׁה צ"ל
 בְּיִימוֹן צַעִיר קוֹרֵד צ"ל בְּצֶלֶק שְׂפֹאֵכִי יַעֲזֵן בְּמַחֲזוֹ אֲלֵלְלוֹז יַעֲזֵן, הוּא צָן לֵאצִּיר
 הַחֲכַס ר' יוֹסֵף צָן ר' יִצְחָק הַדִּיִּין צ"ד יוֹסֵף הַדִּיִּין צ"ד עוֹבֵרִיה הַדִּיִּין צ"ד שְׁלֹמֹה
 צָן הֵרַצ ר' עוֹבֵרִיה הַדִּיִּין, וְאַמּוֹ הֵיטָה צַת קֶצֶב, אֶךְ לֹא נוֹדַע שְׁמֵהּ, וַיְהִי
 צַהֲקֻסְתָּה צִלְדָּתָה וְהַמַּת, וְהַמַּנֵּה יֵלֵא הַאֲוֹד הַזֶּה הַמַּאֲיִד לְכָל יִשְׂרָאֵל צֹאֹד תּוֹלְדוֹתוֹ

צימי נעודיו הלך מציתו *) וילך לעיר שהיה שם הרצ יוסף צן מל"גס
והתחיל ללמוד ממנו והפליג בחכמה עד שהיה שמו נודע בשער צת רבים
לרוב ידיעתו ונקיטותו בחכמות רבות, וצאלכסנדריא ודמשק הקיס צית
העדרט והתאספו אליו רבים מהגלילות אשר סביב, וכסרו אליו גויס לשמוע
מפיו תורה, ולשמות צמתא את דצדיו, וכבוד גדול עשו לו.

בהיותו צן כ"ג שנה והוא צארץ מולדתו **) התחיל לכתוב החצור
הגדול פידס המשנה בלשון ערבי וצתחילת שלשים לחייו גמד
אותו צנולדים. סדר זדעים כעתק ע"י הרצ יהורא צן שלמה הספרדי
המכונה צן אלחרי"ו והוא היה קרוא מעיר מלרזעל"יע (קדיה עליזה
מליאה כנענים וסוחרים צמדיות לרפ"ת צמחוז מלרזעל"צ) ע"י ראשי
חכמים להעתיק אל ל"הק פידוש הסדר הזה. והמעתיק הזה גס ילא שמו
צכל גויי הארץ שהוא משודר ומליץ גדול ולו יד ושם צכל חכמה.

החכם הזה דאה כנמצאה שפרוצ עבודה ועלעולים הנוצדים על
לומתיכו, עתידה תורה שמשחכ, יאצרו החכמות זישתצטו
צלמודי המוסר והדת, על כן צרוחצ צינתו וגודל דעתו עמד לתקן המעוות,
לברוד גדר, ולעשות מסלול חדש אשר לא דרך צו אדס צענין למוד התלמוד,
שיהיה קל למצין ולצלתו מצין, כל אחד כפי דרכו יקנה לכל הפחות טובה
המשחנה ותמימות המעשה, ושיהיה הנהגתם ועבודתם צסגנון אחד לא
לבודות זה צנה וזה צנה; על כן און חקר ותקן העתקת המשנה בלשון
שהיו מציינים ומצדדים צו והדים המכשול מצני עמו שלא יגרו צגדונס מה
שלצס אינו מצין ויחלק להם סעיפי התלמוד לענפים ולמחלוקות רבות
צין צהנהגתם עם ציתם צין צהנהגתם עם חצדיהם צין צענין המידות
הדעות והמוסריות למען ידע איש מלאכת חוקו המוטל עליו צינו לצין
שמים וצין אדס לרעהו, ומה גדלה טובתו עמנו צחצור הזה. אמנס לאשר
צכל דור ודור עומדים צני צלי שם עליכו לכלותינו כן עמדו צימיו גס כן
לנשי מדי חכמים צעייכיהם וכנזכירם נגד פניהם ואשר צחזקתם וגובה לצס
מטלו צהמון הנקילים המאמינים לצדדיהם מצלי צחיהו והצאישו את ריח

החכם

*) כפי הנשמע על דבר הקלף והציון אשר צחוהו דעיו וחחיו צהקסותו צהצנת
התורה, וילעגו עליו לחמור: צן קלצ, מה לך ולתורה וחכמה? צנה מצית חציו.
**) חננו כותני קורותיו כי לאחר שולח כרסו צתורה וחכמה צצית מדרשו של צן
מל"גס, סצ לארץ מולדתו, ולא הלך ציתה אצותיו החלה, כי אס אל ראשי
העיר לצקס הדשיון לדרוש צרצים, וצצנת דרש והפליג להראות את חכמתו.
חציו הכירו ויקס וילך מצ"הם וצקסו ויוליכרו לציתו צכצור.

החכם הזה, הולילו דבר ודופי עליו, הפכו מחוק למד ואור לחושך ולדבריו
הנאמרים באמת ובתמים הפכו ללענה שוא ודבר כוזב, וחסידי לב האומללים
קצרי יד לכלכל משפט מדעת עזאזל נמשנו בעצמות חלקות לשונם וכתפתו
מהם לדבר תועה על האיש הקדוש הזה; לו חנמו ישיבילי שכוונת החכם
ותכליתו נחזוריו היה להרצות תורה ולהאדירה, להביאם אל עוהר האמונה
והדת ציושר ונחום, ולחנך צענייהם התורה והמצוות ודרכי מדות יקרות
חודת האדם ונמוסיות להיות מעשיהם דלויס ונחמדים גם צעניי אלהים
גם צעניי אדם, ועל כן שלח לפני צאורו הכולל, הקדמה ארוכה על כל
הסדרים ועניניהם וינאל דזה כוונתו צדמיזה מענין סדר הלמוד ותכליתו
שיהיה כפי התיקון והסדר הראוי להועיל לא על דרך פטפוט ולהג הרצה
שהוא יביעת צד ב"א שיהיה הכוונה לקנות שכל טהור ולו וסדרה ישרה
ולניעות יתירה ומעלת מדות תרומיות להחזיק קיום הקצון בכלל ונפרטי
וינאל דזה המקום ב"ב העיקר מהנצואה אשר התיחסה לנצואים, ואשרי כן
הולך וחוקר אס הפרושים המקובלים הלכה למשה ונאמרו כללותיה ודקדוקיה
ופדטיה ומדבר על חלוקי הסדרים ואופניהם הראוי להם צאיכות

ובסוף הקדמתו מציא חקירה יקרה ועוצה ואשר לרוב סגולתה יעלוני
כליותי להעתיקה בה צקיור נמדן לתועלת צעירים לימים למודי
שכל (למען היות צם אש החשוקה, ולהציער גחלי הכוסף לשום לב אל
דבריו, ולא יפנו אל דהצים וטעי כוזב), יראו חדשות ונלודות וישמעוד צדים
שלא שמעתן חזון מעולם היוצאים מפני דובר אמת, עדיו יתצנכו, ירוו
נפשו העיפה מנחלי תצונתו, ויענו צלוק בני דוח ה' דבר צו ומנחו על
לשונו ו אס אונס דנים וכן שלימים שכבר נהנו מדבריו, הלא תלוי צלונס
לקרות שנית אס אין, כי דק תועלת צעירי ימים אכחנו מצקשים, וצענייהם
הדברים העתיקים נחדשים מקרוב, וצזאת אני צועח כי יאשרוני על אשר
התעוררתי לצצס, גליתי להם את הצאל, כוצע מים חיים, אז ישנרו
למאס, וינדעו על הצרכים לשחות, ודנים ילוקו צידס אל פיהם מן המים,
כי זה משה האיש ה' הורה את העץ וישלך אל המים וימתקו — ! וז'ל:
יהיזדרו לדון הדרישה צדצני החנמים לבן זכות, ונעיב לעיין צהס,
ואל מהר להרחיק דבר מהס, אצל כשירחוק צעניכו דבר מדריהס,
נדביל נפשינו צחכמות עד שכצין עניניהס, ועל כן לא תמצא לעולם
מרחיק דריהס אלא איס מצקס תארה, ונותן יתרון להנלות המודגשות,
ואשר לא האיר לנו דבר מן המאורים הצהירים, ומפני שידעו אמיתת
דריהס כלו צעקס הווא כל יעיהס, לו לשקוד עליו ושמוהו תכלית

החכמה ואלמדו אין להקצ"ה צעולמו אלל ד' אמות של הלכה צלנד ,
 וחשז לנדך לזה הדנד , שאס תסתכל לותו על פשעו תמלאנו רחוק
 מאוד מן האמת , כאילו ד' אמות של הלכה צלנד היו התכונה הנדרשת
 ושאר החכמות והידיעות מושלכות אחרי גיוו ? ונזמן שס וענד ואחרי
 שלל ביתה שס הלכה הנכבד לומד שאין להקצ"ה חלק צעולמו כלל ? —
 אזל אס תעיין זה הדנד עיון שכלי , תראה צו מן החכמות דנד פלא ,
 וד' u כי הקדמונים נתקיים אללס שכל דנד נמלא ינטרך עב"פ להיות לו
 תכלית , וכאשר נתקיים להס זה הדין הכללי התחילו לחלק כל הנמצאים ,
 לדעת תכלית כל עין מהמינים , וראו כי כל נמצא שהוא מלאכותי
 כמו המשור להכיף על העץ , וקרדוס לחתוך זה , היא תכלית עשייתו
 ידוע . אזל מה שהמציאתו המלאכה האלהית והחכמה העצמית , יש
 מהס אשר תכלית מציאותס נעלמת מחקירת הדעת , אמנס דנדריס
 שהס גדולים ומעלס יותר גלוי , ידיעת תכלית צריאותס תעיד יתרון
 אנשי החכמה . אך על הכלל יש לדעת שכל הנמצאים נמלאו צשציל
 האדם ; מהס למאכל מהס לתועלת זולתו מהס לרפואה , וכל מה
 שתמלא שאין צו תועלת לפי מחשבותיו תתלה הדנד צחולשת שכלנו ,
 כי אין ציכולת האדם להיות דעתו מקפת וכוללת ידיעת כל הטעמים
 והתכליות , וכאשר מלאו התכלית צשציל האדם , הולדנו לחקור מה
 תכלית האדם ? וכאשר הארינו לחקור מלאו לאדם פעלים דנים מאוד
 וחקרו על כל פעולותיו הכוללים למאוד פעל בויוחד , ומלאו קוטצ
 תועל אחד אשר אליו יצנו צלכתן כל שארי הפעולות להיות תכלית
 אחד צלנד צשצילו ננדא ושאר פעליו הס לקיים עמידתו , והפעל
 האחד שהוא הוא לצייר מושבלות ולדעת אמיתיות , והכנדנד
 שצמושכלות לצייר צנפשו אחרות הצודא וכל הנלוה לענין ההוא ,
 ויתחייב להרחיק דוצ התענוגים הגופניים , שהאדם נשיהיה דודף
 תארת ומצדד המורגשות על המושכלות ומעצד שכלו לתאוותיו , אז
 לא יתודע הכח האלהי אליו (ר"ל השכל הצהיר) וישוצ אז כאילו הוא
 צדיה גזורה שוחה צתוך יס התורה ונתצדד מאלו המוקדמות שתכלית
 העולס ומלואה הוא איס חנס ועוצ , אשר לו יד ושס ד"א וגמוס ,
 כאשר יהיה לאיס ההוא מעיני האדם הדעת והמעשה , דהיינו הדעת
 לצייר צשכלו אמיתת הדנדריס ע"פ שהס עליו ולהשיג כל מה שאפשר
 והמעשה הוא תקון וישד הדנדריס העצמיס והנמוטיס שלל יהיה
 שטף צתענוגים ושלל יקח מהס אלל מה שיהיה צו תיקון גופו ונקון

המדות

המדות כלם, וע"כ האיש שיהיה על ענין זה הוא הפגלית והוא
החפץ וזהו הדבר מוסכם מהכנזאים *"

י. ואם ישאל השואל אם החכמה האלהית המליאה האדם צמצול תכלית
ליור המושכלות מדוע המליא השם כל האנשים אשר לא ילידו מושכל?
ואחשוב שאנשים כאלה הם לשתי סבות, האחת להיות משמשים (ועוזרים)
להמשכילים שאלו יהיו כל בני אדם מצדקשים חכמה נשחת תיקון
העולם **, והסיבה השנית מפני שאלו אנשי החכמה המה מעטים
מאוד וזה הדבר נתחייבה צורך החכמה האלהית, ואין לשאול מדוע,
כמו שאין לשאול למה היסודות ארבע, ונצול בהמון לעשות חזרה
לחכמים שלא ישארו שוממים, וגם יהיו קצתם עוזרים לקצתם, וא"כ
כתצדד שהכוונה הנויחית צדדיית כל מה שיש בעולם ההוא הנפסד
חינו אלא איש השלם הכולל הדעת והמעשה, ומזה תדע שעל כיון
שאנו שאין להקצ"ה בעולמו אלא ד' חמות של הלכה, כי ההלכה
צורך ישר כשהוא מדחיק בהמותות ומקדש להמושכלות אותה אהב ה'."

סדר מועד נעתק ע"י יוסף בן יצחק בן אלופאהל צמנת שמונים
לשטרות תקנ"ז ועורח גדול היה לו ג"כ, כי הוצרך ללנת אל
ארבאח"עין וצמדיכות וס"קא (huesco) ולחלות פני זקני חכמים אשר
צמאר"ג באסא על כהר עז"רא, לתת ליו שני סדרים הם מועד ושנים
אשר נמלאו לצד צידם, ונפל צבורלו סדר מועד. וסדר לשים נפל צבורל
בר"ר

* כמו שמיני שמויורים כלם לעשות לזקה ומשפט, לזקש קרצת אלהים ודעת
דרכיו, כמו שיטעיה קורח צברון — הכזה יהיה לזם? הלז זה לזם הצרחה,
פתח חרצות רשע, הלז פרום לרעצ לחמך וכו'. וחתמה על הכרז מהמתחסדים
שדוחגים על נפש רעייה ואיש צאחיהו יקנח צערה ונעם אם ירחה צו דבר
שלא כהובן לדעתו מטעם שכל ישראל ערונים ואחנים לא ידאג צערה שירעצ
לפרום לו להם או כדומה לעוצת גופו, הנה פיו יפער וידו יקפוק, ישפות
שלום צמפזיו ולצו יקצן חון; גט משה רצינו חמר מה ה' שחלל ממך כ"ח
ליראה! ר"ל יראה רוממות וכבוד אשר מתנה הסתעף כל יוסר ולדק, וכל חכמי
הפילוסופים מודים שאין האדם שלם אלא כשיהיה כולל הדעת והמעשה, דרשו
נא הטיז הדעת והמועשה, גם חכמינו ז"ל אמרו לא המדרש עיקר אלא
המעשה, ומי מהמון שומרים זה הכלל? דאית בני המעשה והנה מעוטים,
דאיתו — לקחת מוסר!

** צינו נא את דברי החכט אהם החפילים שצניכס כלמו יהיו כלם חכמים כלם
נצונים כלם יודעים, ואינם לומדים שום אומניונו או ידיעות ואחרות לפרנסתם;
כ"ח כלוחים צחלרם וסם ילפלו כסות עגור, זו דעה הוליה!

ה"ר יעקב זן משה עכסאי הנקרא בר"ש ועזרת חזרו הכנס החסיד
 ר' חיים זה"ר שלמה רופא זן בא"קא' סדר נזיקין נעמק ע"י שלמה
 בר יוסף וסדר קדשים ע"י נתנאל הרופא בר יוסי בן אלמע"לי, ומס'
 סנהדרין העתיק ר' יהורא אבן תבוןי וצפוק יו"ד הציף הקירי גדולה
 באמונה ועיקדים ומדנר ממחלוקת הכיתות והדיעות לפי השתנות שכלם,
 וכוונת תכליתם המשושטת צעניני ע"הצ וגמול ועונש, והרמז"ס משיצ
 עליהם צענות ישראל ונסדרות חזקות לשזור את צדיחי עענותיהם ולהפיל
 מצלרי חזימותיהם.

ובסוף דבריו הציף העיקדים וי"ג יסודות האמונה אשר גם עליהם רצו
 החולקים, וכתבו שעה עליו, ואף כי עדות הרמז"ס נעדות
 כל החננים, ונעדותו על פיו מספריו אשר חזר שכלם מלאים יראת ה'
 ודוממותו, שהיה מאמין גדול כנזן וירא אלהים וסוד מדע, וכנר התפרסם
 באומותינו גדול מעלתו ועדו, לכן היה דאוי לו לחלק כנר, ות"מ לא
 חשבו לכבודו ועדערו עליו ויורו המורים צחזי לשונם להפיל מספר
 יסודותיו — ועל מה דאוי ועל מה ככה כהייתה זאת, לא ידעתי נפשי,
 ופן ואולי קרה זאת להעדר המשפט וההסכמה, כי נראה שהוא כסגולה
 לאומותינו העדר ההסכמה והתגברות קתיתנו על קתיתנו, ומי חדש ולא
 ישמע קול ענות קול חונכ להצות אש, כי נשקה אש ציעקז ולהצה צישראל?
 ועל מה? על אשר איש כפתרון דוחו יפתר, יחד קולעים אל השערה ואת
 המערה יחטיו! —

ומכל ההמון אשר הפליגו לחלוק עליו דברים, לזר אחד כודע לו
 לאוהב דבק ידיב את דינו, והוא דון יצחק אברבנאל, וישאך
 לו לזרו להפך בזכותו ולהלדיקי צהשפטו, הלא כה דבריו נספרו ראש אמנה
 ומדוע שיחי ונעסי חס לזי בקרצו, כי שמעתי אומרים ונשכילי עם, כלכה
 אחרי מאהצינו חסד"אי ואל"צו וכשליכה ממנו עזותות משה איש
 האלהים כי טעמתי מעט דבש פינותיו ויעדי סודותיו, מחקו לחכי
 והמה אומרים המת עכסוצ תחת שפתיו — כי משמתי את כל כליו
 ומלאתי כל מחשבותיו דריאות וטובות, והמה דברו עליו כזנים, ויחשבו
 דבריו מאיש שוגה ופתי, וימדדוהו ורצו צענות חלושות דקות
 ושדופות קדים; עלי כהפנו צירי כי אראה שני יוני באיות או שני
 עפרים יקומו ללחק על הנשר הגדול צעל הכנפים — לכן דברתי כלזי
 להוציא לאור משפטו, אני אעבור כל טובי וארך להגילו מיד לודרוי
 כל חלים אותו!

ועוד חזר שמונה פדקים לנז' אבות כלסון הבני והרשיע צמ' הזאת
 המאמר להיותו יקרה צעניכה מפני שהיא מדצרת צמידות האדם
 החסונות והישדות והאדיכו לכזר זהם ולהודיע איך אפשר לאדם להדגיל
 עלמו צמידות העונות עד שיסוצו קנין חזקה ויהיה קבועות צנפשו* וכאשר
 דלו חכמי לונ"יל (לא ידעתי לכוון אם הוא Lyon הקדחת על שם המחזו
 Lyonnais היושבת צידכתי ים האמלעי; או אם הוא Luniville קרית
 מלך מלפנים מונחת צפלך Lottringen ושני אלה הערים נמלטים צמדיות
 לרפת) פירש זאת המשנה והפרקים אשר הקדים הרצ צצילאורו הענייני
 ונקשו מהחכם הרצ שמואל אכן תצון להעתיקו* וזהוית שרצרי הרצ נאמדים
 מפו ומזוקקים שצעתים, רבו דרציו משמן והמה פתיחות לכל צאי שער
 החכמה, והנה מעצמות תכונת נפשו לא מלאכו ידיעה יתירה זולתי ממה
 שקדע וכצחין מתוך חזודיו יען מחשבותיו ופעולותיו יחד יתלכרו ולא
 יתפרדו וזהו דמות האיש הישר שפיו ולבו שווין והמה דומים לראי מולך
 כן יתגלה ויתראה מתוך תמימות וטהר מחשבותיו דשמי והרועי פעולותיו
 אשר עשה צימי חלרו, לכן הסנמתי להעתיק פה דק פרק דציעי :

הרבעשים עוצים הם המעשים השווים הממוצעים צין שתי הקצוות
 ששתייהן דע הא' מהם תוספות והצ' חסרון (למשל הרצות לרקות
 מצלי צחיכה הוא פזרנות, וקפיצת הידים היא כילות, והממוצע הראוי
 היא כדירות שיעיין למי ומה ומתי וכמה) ואעפ"י יסונח צלמת הממוצע
 ואליו לדיך האדם לכוון, וכמו שהגוף כשיאל משוויו נראה על איזה
 דך נטה, ונעמוד כנגדו צהפנו עד שישתווה ואח"כ נסתלק ידינו מן
 ההפני ונעשה מה שיעמידהו, כן נעשה צמידות* ומה שעשו החסידים
 הקדמונים לנעותם אחרי קלה האחרון לפעמים, כמו צרום ולגוש האמד
 והצודד צנעדות? לא עשו דצד מזה אלל או דרך דפואה או להפסד
 אנשי המדינה, וכאשר דלו החכמים צעניכהם שהחסידים עושים אלה
 כפעילות, ולא ידעו כוונתם חסצו שהם עוצות, כוונו אליהם צחשצם
 שיהיו כמותם, ויענו את גופם ויחשצו שהם קנו לעצמם מעלה ומדה
 עונה וצצה יתקדצו אל השם (כמו שעוד היום דצו הנסילים המסנפים
 גופם ומונעים מעצמם אפילו הענג הראוי ומותד, ואומדים צלצצם
 הלל ה' צוה זאת, חלפת המקילה לעלות השמימה — ויש חושב לצדד
 עולם שכלו עוצ, ויצוה תצל וחמודותיה למלאכה נצוצה ונמם, ויאמר
 צחלקות לשונו מה יושיעני זה, וכאשר הביע עתה להנשא אל הנוחה
 ואל הנחלה, אז הוא נמהר ופוחז לשאת משאדות העולם וחמודותיו
 גרורות צשמלתו על שצמו, ולא יעצרו הגשם לקחת מלוא חפציו כל

אשר יוכלון שאת, וצפיו ידבר מלכי ואלהי מה חתן לי ואנני הולך —
 והס לא ידעו כי ילכו ארחות עקלקלות ואלו הפעולות דע, ונמו
 שחיינו שהש"י ענה ע"י נבואו זכריהו וזוה אותם ציושר וצמעה לבד
 לא צלום, וכה אמר להם: כי צמתם וספוד צחמישי וכו' הלא צמתני
 אני? וכי תאכלו וכי תשתו וכו' — כה אמר ה' לצאת לאמור: משפט
 צמת שפוטו וחסד ורחמים עשו, איש את אחיו, אלמנה ויתום גד ועני
 אל תעשוקו, ודעת איש את אחיו אל תחשבוו כלצנכס, והאמת והשלום
 אהבו! —

לרוב חכמתו וצקיותו צדיעות דנות, היה אהוב לצדיות, וימצא חן
 צעיני השולטן אשר צמלדים ויקח אותו להיות לו לרופא, ובהיות
 זה הדבר טבעי להיות אומן שוכל אומנתו, לכן גם הרופאים בדאותם
 את כבודו וזאת רוב גדלו אשר נשאו השולטן ויקאלו למשה וישעמוהו והלשינו
 עליו שערב סם המות צתחנשת אשר עשה לו צעת חליו, והשר צחסדו
 וצאהצתו אשר אהב אותו לא דנה להאמין ולהסוד אותו ככ"א גמר כלצו
 שהרופאים לשנאתם אותו העלילו עליו להדפו ממעלתו, עכ"ז להיות יולל
 ידי חוצתו להדאות כאילו רוצה לפסוק עליו הדין לזם להציאו לפניו,
 וידמוזו לו שימלט מהר על נפשו ויתחצא, אז נס אל מעדה אחת צכצרת
 ארץ הסמוכה למלדים וזס חצר ספר יד החזקה כלשון עברי נח וחצרו י"צ
 שנים אחרי פי' המשנה והוא ד' חלקים כוללים י"ד ספרים והספרים נחלקים
 להלכות דנות על כל הש"ס והדינים והמשפטים והחוקים.

חתימה בדרך הסמוך

ה מ א ס ק

לחדש כסליו תקמ"ו

א

שירים

לכבוד

סמואל הטוב מלך אדיר ואיש חסד

לודוויג י"ו יר"ה

מלך פראנכנע ונאוראדע וכו' וכו'

באשר נתנת וחוק כל יעזור, לפטור את היהודים ממש צווי מאד שהטילו עליהם גדולות קדמוניות, לשלם מנכ נפשם בשער.

מה רם פתרה!	לודוויג מה גדלת!
ימים יחרידו	חופיה מלאו צים
צרים יפחידו	מבצריה ברזל
מבם הוריה	גדל אל בסאה

הפלא הפלאת
אל יושבי שפל

כאור

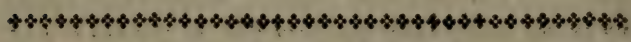
יען לעשות משפט
מה טוב אור חסדה

כְּאֹר שֶׁמֶשׁ לְעֵבִיר חֶשֶׁבֶת עֶרְפֵּל
וּבְהִיכְלֵי הַמְּלָכִים שְׁלוֹם הַרְבִּית

נִם אֶל זֶרַע יַעֲקֹב חֶסֶד הַמִּצֵּאת
תָּתֵם מִכֶּסֶם נַפְשָׁם נַפְשֶׁךָ גַּעְלָה
וְלַצֶּלֶם הָאֱלֹהִים קִנְיָת קִנְיָת

וְתֵאמֶר אָדָם הֵם בְּזוּם בְּזוּיֵנוּ
אֲאִסוּף חֶרְפָּתָם זֹאת אֶעֱשֶׂנָה כָּלָה
בֵּית יַעֲקֹב מִכֶּם זֶה כֹּל עוֹד יִתְנוּ

בערלין אדר תקמ"ה לפ"ק מאת נפתלי הירץ וויזל :

ב

יפקד מקומו

ג

תולדות גדולי ישראל

תולדות רבינו משה בן מיימון זכרו לכרבת נצח :

ח ת י מ ה

וכאשר במד החצור הגדול הזה חצר עול ספר המלות והוא לדעת
כעין הקדמה, נפני שנונת המנס היה צחוריו צחינת תכלית

הסדר, וזה אשר שמר בכל זמן ובכל ענין, וגם לחת טעם וסצה לכל
 מצוה בסדרה ובהלכותה, כי אם יסכל ההמוץ מצלי לנקש סדר וסצה כלל
 ולא יצוק להם תכלית, זה יציא לפעולות הכל כי כוונת כלל התורה
 על שני דברים והם תקון הכפש ותקון הגוף; אמנם תקון הכפש הוא
 שינתנו להמוץ דעות אמתיות כפי יכלתם, ומפני זה יהיה קלתם צפירות
 וקלתם צמחל, שאין צמצע ההמוץ לסבול השגת הענין שהוא כפי מה
 שהוא. ואמנם תקון הגוף יהיה בתקון עיניו מחיתם קלתם עם קלתם,
 וזה הענין ישלם צמני דברים, האחד מהם, להקיר החמס מצנייהם,
 והוא שלא יעשה כל איש הישר צעיניו, אצל יעשה כל אחד מהם מה
 שצו תועלת הכללי; והשני ללמוד כל איש מדות מועילות בהכרח, עד
 שיסודר ענין המדינה. ודע ששתי הכוונות האלה, אחת מהן זלל ספק
 קודמת, והוא תיקון הגוף שהוא ההגבת המדינה ותקון ענין אנשיה כפי
 היכולת, והוא הצדיקה יותר תחילה, מפני שאין יכולת להביע אל הכוונה
 הראשונה והוא תיקון הכפש אחר שיביע אל השנים האחרות ותורת משה
 דצינו הכוללת כל המצות העצמיות למודיות ומוסיות שמעיות ושכליות; אמנם
 צאה לתת לנו שתי השלמות יחד, ד"ל תקון עיניו צמי אדם בהסיד העול, וצקנות
 המדות הטובות והמעולות, עד שתתכן עמידתם והתמדתם על סדר אחד,
 להביע כל אחד מהם אל שלימותו הראשון. ואקרי שהחכם המצונן את
 רוחו הענין אשר עליו וצארו ולחלקו ולסדרו צאופן הראוי, והיה הצדור
 גדול מאד עד שנמשע החטיף התועלת המכוון שיהיה מועיל לכל אדם,
 על כן שת אל לצו גם עוצת ההמוץ אשר תקלד ידם המועיל עלמס
 מהצדור הגדול, והשתדל לחצר חצור יכולול כל דיני התורה ומשפטיה עד
 שלא יהיה דצר חסר ממנו, ולא יחצרהו צלשון בתלמוד לפי שלא יציורה
 מאכשו אומותינו כי אם יחידים, ומלות ממנו זרות וקשות אפילו לצקיאים
 בתלמוד, אצל חצרהו צלשון המשנה המורבל כדי שיקל להקורא צלי עמל
 העיון וטורה ההשכלה; כי עיקר כוונתו ומחשבותיו כפי אשר יתגלה לנו
 מעצמות מוכן חצוריו היתה, להנחיל לנו דצרי אמת צדורים, והולכים
 על הסדר בהנהגה מיוסרה ומפורשים למציני מדע, ללמד דעת וידאת
 ה' לעודי לצ התועים מדרך השכל, להציא מוסר צלצס למען יחקשו
 מטומאת היצר ומגבולי המחשבות המזהמות; וכל מבמתו צחצוריו וחקירותיו
 ללמד דעת כל עמי הארץ, צין צעיניו האמונות צין צדעות ומדות להישייר
 ולתקן להולכים צחשך, וע"כ חצר ג"כ רוצ ספריו צלשון ערצני שהוא
 הלשון שהיה כל העם מקצה מדברים צו ומצינים, כדי להאיר עיני לאומים,
 לעשות

לעשות לרי לפשטתם ותדופה למחלת בופס, ואם רצים מאומותינו דנוהו כמלאכת הדיוט, וירצו במשיח ה' וידברו עתק עליו, השורש לצד שלא ירדו לעומק דבריו ולא צחכוהו מלך הראוי להכיר טובה מחשבותיו ויוקד למודיו במשפט השכל, וכל זה מחסדון דנעתם (וכמו שהוא עצמו מתעורר על עיני הסכלים ההמה צפתיחתו לספרו המורה ודבריו בהשכל טמה) לא נחסרונו, כי עשו ענו סופר מהיר דובר נחות בלשון נקיה יפה אף נעים סמוכים צעור עשם ודעת, דברי חפץ וכתיב יושב כמקדמות נטועים, והוא מכת הקדושים אשר בארץ, לא יולא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן כ"א הכל נפה ומנופה מצורר ומלוצון צתכלית הצחינה והלירוף, תהילת ה' יצטר, ואת חוקי ה' ותורתיו יפאר צמקלות, יגלה עדות הרשעה להצותה צעיני כל צעל נפש, ויאשר הלךקה ללכת צמעבליה כי דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, וזה מופת גדול ועד נאמן על גדולת נפש החכם הזה שיש לסמוך על שכלו ודבריו לשמוע צקולו ללכת דבריו יותר ממה שיש לסמוך על חצורים אלפים מן ההדיוטים, וכל חכם לצ האורב את אליהו ואורב כל אדם ישמה לנו ותבל נפשו בלמודי האיש הקדוש הזה, יכיר את מעלות הנכבד, ויתן כבוד לחצוריו, אשר כל הוגה צם יהיה נמעין המתבבד, וממנו יקנה כל שלימות ותתחזק נפשו האמונה צתום וציושר לא כאמונת הפתאים מצלי צחינה. וזה עד לעצמו על גדול תפארת חצוריו רוצם מהם כעתקט צלשונות זרות, וצפרט ספר המדע אשר נעתק ע"י החכם (Georgius Gentius) אל לשון לאטיין, ולפני ההעתקה הזאת תלך אגרת בתוצה להקורא מהחכם הזה, וצהיות ששפתותיו דוצצות משרים ונפלא הוא בלשונו אשר נחות ידבר וגם תהלת הדמצ"ס יספר, אמרתי להציגה הנה. **אל** הקורא שלום! אחרי אשר נכנסתי וצאתי אל תוך חדרי ל"ה ורליתי דברים אשר מעולם לא חשצתי ולא עלה על לבי, שעם שפל וכצזה מכל העולם כמו עם היהודים, יהיה חכם וכנזן כמו שרליתי. אני צתחילה חפצתי וחשקתי ללעוד את הלשון להצין בלצד הכ"ד ספרים על מכת לעשות, ולכן התחננתי אל האל י"ת שימלא משאלות לבי, והוא צדחניו במלני עוצות והפיק דלוננו עד אשר צננרתו והמלתו יגעתי ומלאתי יותר ממה ששאלתי ממנו. "

אל קורא ין צקדאי צספריהם ומלאתי ספר צתוך ספרי דצינו משה צד מיימון אשר נקרא הליכות דיעות וקדחתיו פעם ושתיים, וצננור יופי הלשון ויוקד הדברים שלשתי צו ומלאתיו מועיל צמאוד, לביותו כולל דברי חכמה ומוסד המתקוים מדצש, צלדק כל אמריו חין צסם נפתל ועקש, כלס נכחיס למצין, וצכלל כלס דאויס לכל ביתות צני

אדם

אדם והמוכס • גדלותי שהסס היה בעזרתי, והעדכתי עוד אליו תפלתי
 שיתמיד חסדו עמי, ויתן לי דרך להעתיק אותו תלשון עזני אל רומי
 לתועלת העולם, גם צזה האלית' הפיק רלוני, עד שנסיתי עשיתי והשלמתי
 כאשר היה צלצני, צדוך אלהים אשר לא הקיר תפילתי וחסדו מאתי! "
 "עתה אתה הקודש הויל והשולחן ערוך לפניך קרב אליו ועווס
 תועלותיו, נסה עוזותיו, איך הוא מדריך ישרה לאשר נעה
 מן הדרך הנכונה, ומאיר לתי שכל צערוון הסכלות והרשעה, מייסד
 המידות לאשר הרגיל נפשו צדעות, ומרפא לחולי הבוף והנפש, מייסד
 לפתאים צחכמה ומוסר אשר הוא טוב מפנינים • וכפי מעשי רומינוס עם
 צתו, כאשר צקשו אותה לאשה שני אנשים א' דש וא' עשיר, ואציה לא
 דנה להשיאה כ"א את הדש, וישאל המלך אלנכסרד לרומינוס על זה,
 ויענהו: ארוני המלך! עשיתי זה צעזר היות העמיד חסד דעת ומוסר
 מלשמוד עשרו, והדש הוא צעל מוסר וחכמה, ומתוכה יוכל להתעשר • —
 אזל עתה חנה פנו אלו צעלי מוסר? חזל על דאצדין ולא משתכחין!
 ולא נשארו כ"א מעטי מספר, כי כל אחד אחרי שרירות לצו הולך,
 ונבהל ודוף אחרי קינוי הנלי עולם, מצזים את ללוס, החנס עושה כמו
 בסיל, ונזון כמו הדיוע! אליכס איסיס אקרא וקולי אל המוכיכס, צואו
 אלי פתאים והצינו ערמה, וכסילים הצינו לצ, קנו לדי למנתיכס ורפואה
 לנשתותיכס להנהיג צמשים דרכיכס ודגליכס צנתיצות חיים!"

"הנה צאמת תוהתי ושמתתי לקדחת מולאי הספר הזה, אשר הוא
 לאוי להכתצ צלותיות מוזהצות, צהיותו מלא כדמוון חכמה
 ומוסר, דאיתי ספרים אחרים אשר הם נכחים וטוויס, אזל לא יקרים
 ומועילים לכל העולם כמו זה, לכן העתקתיו שלא יהיה נסתר לצלתי
 מצין אותו צלצונו, כ"א נגלה וקודע לכל מי שמצין צלשון רומי, לתי
 שילכה חיים טוויס וארוביכס צעו"הו, כי לא דצר יותר מתוק ממה
 שהודה דצינו משה שהוא עדצ דצר, שמי שינהוג עצמו דרך מוסריו
 ומנהגיו הטוויס יהיה צלתי חללים, ואף כי חסריו דעת ילעבו וישדוקו
 ממה שהוא מצעית חיים צלתי חללים, אני יודע שהחכמים ישצחוהו
 ויאשדוהו."

"לבן אתה הקודש הנצד, תהר קח מוסריו ענדס עטרות לך, קשרס
 על אלצעותיך כתצס על לוח לצך ותעשה כמו אפלטון אשר לא
 דנה שתלמידיו יכתצו מוסריו כ"א צתוך לצס, ונדלותו א' תתלמידיו
 כותצ צמבילה מה שהיה שומע ממנו, לורה לשרפה, ואמר לו כתוצ צלוח
 לצך מה שישמע אזוך מדנדי החכמה, ואל תציע צמבילה פן תאצד לך
 כשתצקסס

בשתקשקה, כי כל חכמה אשר לא תכנס עם צעלה אינה חכמה, וכן אמר סוקרטסוס אל טלמיוס כאשר שאל למה לא היינו לכתוב צספר מה שמע ממנו, אמר לו מה מאוד אתה צועה צעדות הבהמות המתות, ואתה חושד הדעיונים החיים, הלאו גנאי גדול הוא אם אתה דוכה להיות חכם, ויפגשך איש הדרך וישאלך על דבר חכמה, ולא תוכל להשיב מלבך אל תשוב אל ציתך לדאות וללמוד צעודות הבהמות, מה הדין בהחכמה! — כן תעשה אתה הקורא, השתדל לקצוע צלצך לחכמה והמוסד הכתובים צספר הזה, ויהיו צך קטורים וקצועים צמו הכפס והגוף, ותשמור לעשות בכל הכתוב צו ומתוך זה תגיע אל מדרגת החסידים אנשי מעשה, ותגיע צעזרת האל לאהצתו ותקשר עמו קשר של קיימא ולא תחסד דבר: תהיה אהוב למעלה ונחמד למטה. צרוך מן השם ומצורך מן הצדיות, וצאו עליך כל הצרכות והשיגוך. "ע"ב לשון החכם.

אבנים מקור הקנאה והמשטמה היה מחמת ספר מורה נבוכים וספר המדע שחבר, עליו כתבו שטנה, והגדיל המחלוקות שחשדוהו לאפיקורס, כי קמו צמונטפול"ער אנשים צבי צליעל, דצ אחד ושני' תלמידיו הוא ד' שלמה ותלמידיו ד' יונה וד' דוד, ודברו תועבה עליו, עד אשר קנאו חכמי נצרו"נה ויתר קהילות פרוצאכ"נה ונרו והחדימו את שלשה החגאים האלה. ונראותם כי כלתה אליהם הדעה עם שכיניהם, הוסיפו להצעיר את הקנאה למלא דשעת מועזותם, וישלחו אחד מהם עם כתניהם צכל גלילות צרפת, ויפתוס צחלקות לשונם ע"י תחצולות מדמה, והטיחו דצדיהם צאזניהם עד אשר שמעו לקולם, ויעקו אותם בדונס, לשלוח נדויים וחמות לדצני נצרו"נה, ונראות החכמים האלה כי נסקה ציעקצ את הגולה הזאת, צחרו אחד מהם מחכמיהם, הוא החכם הישיש ד' דוד צן קמחי וישלחו אותו ליתר הקהילות להקטל ולעמוד על נפשו מיד כל מדינה ומדינה וכל עיר ועיר, ממגלת קאטאלאכ"יען ואלאגאכ"יען לא התמהמהו לשלוח מצודים וחדימים לקבל הנוודים.

וזה פתגמן התשובה אשר הגיע להדצ הכ"ל מן ד' יהודא הדופא, דצדיה חדים נחרצ פיפיות, והמה פתיחות למחון ולפצוע חדרי צענו, וכל השומע ישחומס לצו, זאת ענינה:

י' גער ה' צך הסען, דוד הוא הקטן, מאין צאת? הלא ידעת אם לא שמעת כי מקלת דצדי מורה נבוכים, דצדו על עמידת השמש צבצען ועל פי האתון כי זה צמדאה נצואה ודך משל וכו' ותדע ותשכיל מן מוצא דבר, כי העם ההולטוס צחושך התחזיקים צס' המורה, נדפס הס נדפס, לא אור החכמה נגה עליהם, ולא שם

חכמת יונת מקרא צהם. ונתה שמו צקולי אישך להשלים עם
 התורה ולהתלונן צללה, והיה אם שלום תענך, אז תתענג על ה'
 וסר עונך והעלאתך תכופר וכו'. וצכל זאת מצוה עלינו לחוס על
 כבוד של הרמז"ס ולהודות כי היה צדורו כאיש חמודות, ולו צכל
 חכמה עשר ידות, ויותר מהמה מדותיו דנות וחייבים לנו לדון
 אותו לכף זכות וכו'."

ועל האגרת הזה השיב דנינו דוד קמחי, גם נפשו עליו תתעטף לשמוע
 חדופים על איש האלהים אשר אין עול צנפיו, ואין צו שום חטא
 ועון, זולתי אם שמחשנותיו צענינים שכתב צחצוריו היו זכים וצבירים
 יותר ונמחשנותיהם אשר לא מחשבה כ"א תזימת תפל כדיר חלמות, ואם
 גסות הרוח וגאון לצב הכה צעורון את עיני שכלם מצלי דאות הנוגה
 נגדו צמסלול ודרך הקודש, מה להם כי ידכאו צשער צת דצים את הפקח
 הדואה צאמת וצתניים המדאות הצבירות משמחי לצ ומוציצות נפש?
 מדוע דצרו סרט על איש אשר אין צו נפתל ועקש צדרכיו מנהגיו ומדותיו
 כאשר שונאי עמם צעל כרחס יספרו שצחו, אם עה עיניהם מדאות
 מצלי מקוה — וקדר עליהם היום, והשמש יתפך להם לחשך, וימששו
 צדעות הצדויות ומזימות ההצלים כעור צלהדים? — על כן עטה
 כמעיל קנאה ויקנא למשה צמחנה העצדים הנלים עליו, ודוח כציר
 אמרי פיו.

„**יהודא** אתה ידוך אחיך וכו', אזל אערבה לפניך ואוכיחך כי הוצאת
 מפוך מילים, וה' הוא יודע כי לא צבה לצו ולא פניתי אל דהבים
 ושעי כצו ולא נעיתי מדרך האמונה, ואם הדשעים הוסיפו וגרעו
 לבגאי להאשימני צענייכם המה את עוונם ישאו ואתם לא תנקו כי
 חשדתם נקי חנם. אזל צאמדך כי הרצ התמים על אויביו יתגבר
 וקדחת לכל קהילתנו עוברי דת — הן זאת לא צדקת כי יש צהם
 חכמים גדולים ודצנים שעוצה לפרנס מנדיכו — סדת מן הדרך
 צהחזיק יד צני צליעל, ונחנו מה? — לא עלינו תלונותכם כ"א
 עליכם; ואם נשים התלמוד צינינו וציניכם ידענו כי נצדק, ואנחנו
 הם המחזיקים צדת וסומכים דצרי חכמינו — צתינו פתוח לרוחה,
 מפרנסים נעים צלנעה, עושים צדקות צכל עת, העל אלה יאמר
 עוברי דת? — חלילה! ואם אתאמץ לעלות צסולם אשר הקים לנו
 הרצ מורה צדק אין תימה צזה וכו', ואתם חשדתם אותי על לא חמם,
 דא ה' וישפט! —“

גם הרצ דנינו משה צד נחמן היה צומתי נפשו וצעזעי ידו לתמוך צימין
 דקרו, ולקצר כחמוו צלצו להתנלל על אודות המורה אשר הרעיש
 ארץ והרביז ממלכות, וילצט דקקא כשריון, ואהצת אדם למזח יחבור,
 להשצית אויב ומתקס, וצוה יצוא אל המלחמה שערה.

„אל כח דצותי! בצהמות תחשצוני, כתצניע שוד אוכל עשב, כתצו לי
 מאיזה עעס דנתס לחוצה? — כל ארץ דרפתי דצניה ושריה כלס
 הסכימו לנדות את כל אשר יהגה צס' המורה וס' המדע, למה
 פרשתס לדוב הקהילות דשת החרס, לשאלו צאלה נפסס, ולא נתתס
 כצוד להרצ הגדול? — פערתיס פיכס והערדתס דצדדים נשמעין
 למדחוק צאמדנס על הגאון, יש לנו גדול ממנו שנעשה דרוקי —
 הנה זאת לא דקתס, לא דצרתס נכוכה, ואוכיחה ואערכה לעיניכס,
 כי לא אשא פני איש, ואל הגאון ומוראו אקנא.”

„הלא שאלתס עוצרי דרך, הנאדריכיס לשון ומפליגיס לספר צשצו
 של הרצ הגדול, צמעלת חסידותו צעווס ענותותו צגדולת יחוסו
 ונדצת כיסו? אס דאייתס ספריו? אס דקקתס צחצוריו? השמעתיס
 אותו מצעט דצדדי חו"ל? ויותר ון דקין לא לכס להקל דאש כנגד
 שער המזרח — מי הגה הלקוקיס אשר היו צוויס צתורה? מי נתן
 לתשיסה הציייתוסיס? הלא הרצ עשה זאת! — והנני מעיד עלי
 שמיס וארץ, כי שמעתי ממבידי אמת שצכל ארצות מלכות תימן, היו
 מצוקדים סס הרצ צכל קדיס, בחייכון וביומיכון ובחיי דרבנא מושה
 בן מיימון, ולמה דצותי תצלעו את נחלת ה'? — וכו'.”

וכאשר ילא הר"ד שלמה מונטפיל"עד לתצות דעה והשחית את דרכו
 ונעשה מלשין ומוסר ואכל קודלא צי השולטן והכותרים, לשדוף
 ספריו עד שהביע הדצדים אל הקרדי"נאל עם אשר היו היהודיס והגלויס
 אליו צסכה גדולה וללעג וקלס צפי הגויס, אז קס דרמצ"ן ויחצו
 אגרות לקהלות אראגאנ"יען נאווה"דא גס קאטאלאנ"יען לנדות ולהחריס את
 דצי שלמה עם שני תלמידיו עד שיצונו מדרכס הרעה אשר העזו מלחס
 להוילא לעז על הרמצ"ס.

גם דניס מוצקי ארץ הסכימו לקייס ולקצל עליהס ככל הכתוב ע"י
 הרמצ"ן ויסלחו כתציס צכל גלילותיהס כדצדים האלה. „ונצת
 הזאת לצשו צבדי חדרות ועטו מעילי קנאות, חזקו ונתחזק צעד עמינו
 וצעד תורת אלהינו לצל תהי לכס לשמחה, והירא דצד ה' כאיש מלחמות
 יעיד קנאה צלי פחד ויכאה, ויקנאו למשה ולתורתו הקדושה, המושה
 אותנו

לפתו מים הסגלות, החוקים אשר שנונו צגרים הגידו את כבודו ושמונו
הולך בכל המדינות.”

ויעתה קמו שלטה חדשי משחית והם נסייתים את העם ומדיחיים לכתוב
מדורות על הרצ הכוזב, ולכל איש אשר נשחת לבו ועוהו,
ובהתה עינו יפתוס צפיהם וצלשונם ינצו לו להוליכו צמחשכים עד אשר
החדיו הקולא צם' המדע וס' המורה, לזאת יחדד לנציו והנה צלש
נצדתינו וקנחתינו דצדנו לכל הקהלות אשר בכל מלכות אראגאח"ען להקהל
ולעמוד על נפשם, להיות ידיהם עמנו להלחם צהם ולקדש שם שמים
המחולל ציניהם ולהסכים לנדותם, להחרימם ולהצדילם מקהל (כאשר
עשינו לשלמה צ"ר אצרהם ושני תלמידיו דוד ויונה) אם הם שחו פיהם
או ישיחוקו לצד על הרצ הכוזב עד שישובו מדרכיהם וממעלליהם.”
והמחלוקות האלה הגדיל כמה שנים, עד אשר בס דצני לרפת שנו
מדרכם ונחמו מאשר עשו, וצושו מאשר כתצו, ושלחו

כתצים להתנלל לפני חכמי פראוואל"ני; ושם אז הטומאה המעורר מדנים
הוא שלמה צר אצרהם ושני תלמידיו הדומים לו אחרי אשר דאו כי לא
כתקיים תחצולתם ולא עלתה צידם תחשנתם, לעלות אצד ולהבציה עוף
מעל הנסר הגדול אשר יפרוש כנפיו, לעלות אל השמש, עומד לנס עמים
תל שהכל פונים אליו, ואין גם אחד מהחכמים אשר הכירו מעלתו
ומעלת חצודיו נתנו למוע דבליו, ודצים מעמי הארץ הוולצו חושים להלחם
צערו ולהצילו תכף מעול וחומץ, אז לעת זקנותם מינות מוצקה צם, עצו
דרך ה' והלכו חשיכים שרונים אצרותם, נעו מעגלותם — זה חלק מחדר
דיצ, וזאת תנת עורר מדנים; המה יאצדו, זכרונם כעשן יכלה, גם
קנחתם גם שנחתם כמובים יהיה; אמנם זכרון הצדיק יעמוד לדוד דורים
ונעשי ידיו להתפאל לא יצולו, וצקצ ספריו יחיה שמו לתהלה ולתפארת
עד אין קץ! —

כמו הפסל, נסך חרש מעשי ידי אמן, צתצנית הדד ומיושר המחוקה
צנועם הצצע, כתפארת אדם חי, עומד מול מסכה הנסובה מידי
חרש משחית; אז (מפאת שהצדד נכד מלך הפכו כיתרון האור מן החשך)
הרואה את הפסל הראשון, יצדד לתת לו פי שנים יקר וגדולה, לו משפט
הצחירה צחכמה וכשרון המעשה, צאשר שאחותו הפסולה הקרובה אשר
נכחו תעמוד משחת מלחיתה לא תואר ולא הדד לה ומגדלת ומרוממת
עודגת מעלת הכנצד והמסולל — כמו כן נכד מעלת לדיק צאמונתו
יחיה, ציום מסה ומדיצה כאשר יעמדו נכחו צני צלי שם יען הדתצ"ס
צבל הקטעות ושנאת חנם והמדיצות והצצוים שעצרו עליו, היה מן
הנעלצין

הבעלזון ולא מהעולצין, שומע חרפתו ומחרים, לא היה פולה פה לננות
 ולהקל בצבול אחד מטס, יש צד 777 וירוס עד כי יעצור הזעם ויתל
 תפארת מדותיו הלא הם גלויים ונדחים מצין ספיר ספריו וחזריו אשר
 כתב לצנו ותלמידו, שהוא היה עניו ושאל רוח מעורב עם הנדיות, זרין
 לעשות חובתו ומתיר צמלכתו, אורב טהר לצ מואס צדע ותמיד חושק
 לשפיע עניי עם צדקה ולהושיע לצני אציון לקל עושק נקי כפיס,
 תודבל להעמיד תדותיו תמיד צנוקת האמצעות וצורח מהקלות, והדגיל
 מעורויו ללכת צדק לדיקים לשנת צלל אכזי מדע, ולהתחזק צעפר דגלי
 חכמים ללמוד מדקת מעשיהם, הולך תמים ודורל אמת לצצנו, תוכו
 כצרו ולשונו מדצרת מה שלצו חושב, ונעלה על כל צני דורו צתומתו
 וחכמתו, הונן דליס מצקר החוליס העניים ונותן להם לפואותיו מדנה
 צסתר לרקותיו ומאזני כף, אהצת אדם מכריע על כל מדותיו הטובות,
 כוטה שמו לצבול עול הליצור, ועם רוב חולשתו ורפיון כחות כפשו וגופו
 היה מתיחד ומתצודד ללמוד וללמד, ולמען הראות תפארת יקר דוחו והוד
 תכונת כפשו, אעתיק הכה צקילור כמדן מעט מדצדיו אשר כתב לצנו
 ולתלמידו ה"ל זה לשונו:

מדה שזכרת מענין צואך אללי, צוא תצוא צרכה על דרך הציקור לא
 לקבל תועלת הלמוד, כי קצר זמני מאוד כמו שאספר לך: אני שוכן
 בצמרים והמלך שוכן צאלקאי"דה ולי על המלך מכהב כצד מאוד, אי
 אפסד לי מנלתי דאותי צכל יום צתחילת היום, אוננס כשיצאלאו
 חולטה או יחלה ה' מצניו או מפלגשיו לא אסור מטס, וכשלל יהיה סס
 מכשול ולא יתחדש שום חדוש, אסוב למצרים אחד חצי היום, על כל
 פנים לא אביע קודם, ואני מתרעב, ואמלא האכסדרות כלס ונללות
 צני אדם בוים ויהודים צהם חשו צנלתי חשו וסופטים וסועדים
 אורבים וסונאים ערצ דצ ידעו את עת שוצי וארך לעל הצהמה
 וארחץ ידי ואלא אליהם לפייסם ולרצותם כדי למחול על צבודם להמתין
 אותי עד כדי שאוכל אכילת עדאי, והיא מעת לעת, ואלא לרפאותם
 ולכתוב להם פתקות ונוסחאות דפואות, חייליהם לא יסור הנכנס
 והיואל עד הלילה, ולפעמים צאמונת התורה! עד סוף שתי שעות
 מן הלילה או יותר, אספר להם ואלום ואדצד עמהם. ואני שוכן
 מדקן מדוב העיפות. סוף דצד לא יוכל אחד מישראל להתצודד עמי
 וזלת יום השנת אז יצאו כל הקהל ואהיב הצצור תמה שיעשו כל
 ימי השצוע."

וזה

וזה טופס הכתב צדק קלרה אשר כתב לנו החכם צדמותו וללמו על אודות ספר המורה שחנך זה לשונו :

ויעוד כי אני תוחל על כנודי ומותר על עלכוני הרצה, ושמע ממני כי אני לא חזרתי זה החצור כדי להתגדל בו צין היהודים, השם יודע כי לא ערתי בו דאשונה אלא לעצמי ולכפשי. ואני ידעתי ונתחמת אללי כי יפול זה החצור בלא ספק ציד מקנאים ויבנו ויפחיתו מעלתו, ויפול בלא ספק לשרידים אשר ה' קורא על האמת וכו' שאתה אחד מהמונס, ואפילו לא יהיה לי צומני זה זולתך, די לי. — ודע כי יש הנה צעירי אנשים אשר אין להם שם כלל וכו' ותביע להם מן הקנאה שלא ראו לעיין בזה החיצור כלל כדי שלא יאחד עליהם שקצלו חועלתו (אתה הקורא אל תתאדם בצדרי החכם הזה, קרא באותם פעמים ושגש, כי אמת יהגה חינו, אמנס ידעתי כי האמת יעחץ — חף ידפא) והם צפחות מעלה מזה מאור וכו' והמה עם הזמן וההכלחה צעלי צרות, ואעפ"כ אני חושש להסולא משגיח עליהם, ואם הכריחם הזמן והענין לומר שאיני צעל דת ולא צעל מעשים, יאמר זה, וכל זה לא כלו לא יזיקני ולא יכעיסני, ואפילו דאיתי צעיני ושמעתי צאזני, לא הייתי חושש, אלא ארצד עמו והייתי ככנע אליו ומשיבו צדדים טובים נאים ורכים או אשתוק פני הענין ולורך השעה. —

ועתה צעיניך תראה הקורא היקר! מכל צדרי המשכיל כי תס וישר הוא האיש משה ולא עולתה בו, והוא ארום כל המדות והמעלות שמו חכמים; יודע מה שלריך לרעת ועושה מה שראוי לנשות, מעשיו כאחדים צפתיל מחשנותיו ורצויו מעידים עלי יושר לצבו כי בו חדות ללם השלימות וכשרון המעשה החכמה והמישור. — אם אמנס התקדו שמו צעבים, עננו צדד וקלי אש, והמעטירו פחים ורפדית עלי דאשו, יתעטף צשמלת לרקתו ותומתו, ויתן המסוה על פניו ויעמוד חזק כסלע איתן, ולא יפנה אל רהבים ושטי כזב, כ"א צועח זה' הוא יעציד הזעם, גואלו חי הוא יפרקהו עלריו. —

סוף כל צדד מדוץ ספריו שחנך יתבלה ויתדאה שהיה יחיד צדונו נמשל לאותות השמים שלא יתחדשו כ"א צסנוצ מאות שנים ויותר, פעם אחת; וציותר נראה בו דמות פלא, מפני שצביות כח האדם נגדד וכנצל מכל טפחות חלדו מלקצן חכמות דנות, וגם הסתכלנו הרצה פעמים שחכמה אחת או חלק אחד מסעיפותיה יש צס די והותר עמל ועורח עד יקצן צזרועו ויאסוף צפמניו כל פרעיה ורקוקיה אפילו האיש השוקד ומאמץ כח להשיג, ואעפ"כ הרעצ"ס הרצה והגדיל בכל החכמות והמדעית

מחדש כמו טבעות אלהיות מורכבות מדותית הכונת השמים, וזקי
 צדיעות ולמורי אדיסועולוס אפלטון גאליוס ענמיטיוס ושארי חכמי
 קדם וזננו, וזה הוא מפורסם, נדלל לשח מכל יתר החכמים המפורסמים
 בענין הזה שלא הבזיל עלמו בחכמה אחת כ"א הפדין כפרן מים רחב ויהי
 לנחל שועף, על כן שמעו פולך בכל הארץ. יומם לא התדלל לעמול בכל
 מאמלי נחו, אף לילות לא נתן לעפעפיו תנומה, עד אשר האיר עיני
 המונינו בכל מדע, והקיטנו מן התדקמה, אמן לכו בצדורי כח לעלות
 המסילה העולה צית אל, להודיך חכמה ותנומה, לשגור למאים צמי
 חכמה, להכל עלות על מצוע המדעות אשר עימיו מן המקדש יולאים,
 וזרוח פיו חיילים יגבר להפיץ ענני מחשבות הכל ודעיונות המוניות מקדש
 הלצנות, לעשות דרך לעגור מחשבות טהורות ואמת, על כן כל גויס
 יאשרוהו שהוא הגולל חושך מפני אור ומעניד לילה ומציא יום, ועד
 אפסי ארץ יכללוהו, ויכנוהו בשם חכם האמיתי הנסר הגדול כבוד מזרחי
 וכו מערבי, ועוד הכנו ציקרו ותהילתו יספרו בכל דור ודור *)

על האשה אשר נשא (אמנם לא מלאטי בשום ספר ממי לקחה ומה שמה
 ומאיה משפחה) חנן ה' לו שני ילדים בן ובת, אולם צמו מתה
 עליו בנערותה, וצנו היחיד והחציב צדמותו וללעו היה חכם ונזון גדול
 ויותר לו לנצור ואציו אהבו, כי למד אותו כל החכמות, הבן הלך בעקבות
 אציו וינא שמעו בכל הארץ, ותהילתו באיים הביקרו על דבר חכמתו וטוב

בכבנתו *

ויהי

(* החבורים אשר חזר ואשר קאתם יולאו לדפוס וקאתם עורנו בכתובים אלה הם :
 אגרת החיית השמים, אגרת תישן, אגרת לחכמי פרסיל"ע, ס' הישות,
 מלות הגיון, ס' הורבות, ס' החלופות, ס' ידעיות ה', ס' הסיבות, מונחים
 צעקד הספרים של Vatican, ס' הנמצא ס' הנפש ס' הרפואות מועתק ללשון
 לאעי"ן, ס' באב מוכי חיצור צערבי וזה שמו שער משה, (והוא עורנו עמנו
 היום צעקד הספרים להקנין הנביד ר' מאיר פירדלענדר, וכולל חבור השמונה
 פרקים והקדמתו לזרעים בלשון ער"צ ונח"עין) * ושאר ספרים על הרפואות ועל
 הלחמים אשר לא נעקרו ללשונינו, פירוש אבן סינא Comment. Abencinnae
 חזר במלרים והעתיקו ממ' חזן שנה שקבל תשולטן הגדול מלך מלרים (חולי
 הוא ס' הקאנון הגדול אשר צדינו והוא כולל כל חכמת הרפואה) שנת ר'
 חלף התקמו ליזירה ונמלא צצית עקד הספרים של הכומר dominici, וממנו
 טופר שהינן פערדינאנטוס הראשון שאל מוננו שיתן לו הספר הזה וישקול
 כסף מחירו שני מאות ככר זהב וימאן לעזוב לו הספר לגדל חשיבותו, וש"ת
 הרשב"ם אשר מדפס צוויינאחה, מלמד ס' הוד והמורה ושי' המשניות הדועים
 ומכרים לעיל .

וירי כי ארנו להדמנ"ס הימים לשנת צמלדים, ויקום ללכת אל ירושלים
 וחשב לשנת עד יום מותו, אך אחרי כן היתה רוח אחרת עמו, ולא
 עמד שמה ימיה רבים, וישב אל תלדים, ושם שקעה שמשו, ויבוע ויאסף
 אל עמיו זקן ושבע ימים צן שבעים שנה, ונקצר בגליל העליון נכבוד
 גדול, ויבנו ויספרו עליו כל העם מקטון ועד גדול, וישימו אצל גדול
 ויום שלשה ימים!

זאת תולדות איש האלהים, ואלה היו קורותיו, כל ימיו איש תם
 וירא אלהים, דודש עוז לעמו, ולא נטה ממעשול האמת אף כי
 סצצוהו לרות רצות ודעות, ואשרי העם שככה לו, וצדק שנתן מצדו
 וחכמתו לכשד וקס! — ואחס המשכילים צעם שקרו על דלתות ספריו,
 הכינו לצצנס לדרוש דעת תכונת נפשו ועל חזרויו, קנו מדע מספרו
 המדע, והורו עלמכנס צספרו המורה, הפוך צה דכולה צה, לנו גם
 אחס צנתיצותיו ללבוז האמת והשלום, לצקש שלום וטובת כל אדם
 כיהודי כעדל, ותהיו לתפארת צין העמים.

ובטרים אחתום עוד לי אליך הקורא דבר, האזין התלללותי ואס לא
 תמלא פה ספורים יותר מתולדות האיש הגדול הזה כאשר קוית ודמית
 דראשיתך, הן לא עלי אשם, גם אנכי נכסף נכספתי לדעת יותר ממנו,
 מה הביע אליו צננות חלדו עהמאודעות וההללחות ויתר הקורות, כי
 המה מעורדים אהצה ותשוקה להדמות כמוהו, אך מה אעשה, אם מגיד
 ממנו דבר אין? — ינלתי להשכיל צינה, ואצח אל העין, צאר חפרוה
 שרי המדע, כדוה משכילי עם, והנה אצן העתיק יומין על פיו — וכאשר
 גללתי את האצן וראיתי מים עמוקים, עמוק עמוק הוא עד שאין יד
 שכלי מגעת לשאוב ממנו, כמעט נלמתו וחרצו מדוב ימים ושנות עולמים —
 אנכי נצב על עין המים ואומר מי ישקני? מי יקסוד חצל צחצל ונימי
 צימי עד שישאוב וידלה ממים עמוקים? והנה אין אמתו יודע עד מה!
 והמעט אשר דליתי צעמל וטורח דצ קצנתי מרוב ספרים וציותד מספרי
 ח"כ אף שאינו מספיק כ"א למלא פי — הנה הצלתי לך, וצתום לצצו
 ונקיון כפי עשיתי זאת, למען תת לו זכרון ושארית לדוד האחרון, ולא
 יסוף זכרו מזדעבו עד עולם; על כן תדויני לכך זכות, ותלדך המחשבה
 למעשה! —

שמעון בר"ז

ה מ א ס ך

לחדש טבת תקמ"ו

א

שירים

לכבוד חיה מהולל זשערים, ציתו פתוח לרוחה, ירח חלבים וחסן צמלותיו, ה"ה
 ריעי ומיודעי פ"ומ וקלין עט, לפני מלכים יתולל, שוחר עוז יפיק רלון.
 כה"ר נפתלי הירץ מעדלסהיים נר"ו צעיר טעראסצורב על יום צטורה, כאשר
 צחמחה לצו בלה חת חזני לחמור, עזה ה' חסד עם עמו ציד חדונו המלך המושל,
 חדיר ורצ הצנוות לודוויג י"ו יר"ה ומשל צמלכיות פראנצע ונאווארי וכו' כי נתן
 דם לכבוד ישראל כל יתנו עוד חכם נפסס זשער *

* * *
 אל מי דמית?
 גם דרכי יושר;
 אף לא רוב עושר;
 לשם טוב קנית!

* * *
 בהדרה נפתלי
 תקי אל שמרת
 יגון לא יטה
 בין שרים אנשי שם

* * *
 מים יריקו,
 ישקו ישיבועו;
 אומר יביעו,
 רצון יפיקו!

* * *
 בשמים מעל
 ארץ תוציא לחם
 בן אישים כמוך
 ומנגידי עמים

צוֹף אִמְרֵי שֹׁפָר	כַּעַת בְּשֵׁרֶת טוֹב
אִזְרֵי לֶךְ זֹרֵחַ;	לֵאמֹר: שׁוֹר בֵּית יַעֲקֹב!
כִּה חָק עַל סִפְרֵי	כִּה דְבַר הַמֶּלֶךְ

* * *

* * *

מִכֶּם בְּשֵׁעַר	אֵל יִתֵּן יַעֲקֹב עֹז
בָּא אֶל מִטְבַּח,	בְּמִכֶּם שׁוֹר וְשֵׂה
עַל בְּהֵמוֹת יַעֲרֵי!	רַב יִתְרוֹן הָאָדָם

ס א ח

אוהבך כנפשו	בערלין אדר שנת תקמ"ה לפ"ק
-------------	---------------------------

נפתלי הירץ וויזל

ב

מ כ ת ב י ם

כ א ר ר ח ו ב ו ת

להסקות ערכות מעט ל"הק ולהלמיה צה השרשים הנמלחים צמסנה
ושקולים על מסקל העצרי, למען הרחיצ את בצולה והגדל הפארתה

נודע לכל משכיל, כי מעת בצד האויב, ויגל ישדאל מעל אדמתו, נשכח
הדנה מן הלשון העזרית, כי לא נשאר לנו ממנה דק מה שנמלא
צת"ך, והשאר אשר לא השתמשו בו הנציחים, מנלי נודך אליו צחיצור
מאמדיהם וסדוד מליצותיהם, חכחו לא נדיע מאומהי — ודצד שפתים
אך למותד להודיע את כל היקר אשר הלך מעמנו ע"י אצדת שלימות הלשון,
וגם המעט הנמלא צת"ך יש צו מלות מסופקות, כי לא נודע צדוד עניניהן,
ופרטי הודלותיהן, אכן ניחס להן ענין הנערך אל המאמדים אשר נמלאו

זהם ; גם נצקם להן לפעמים עזר מלשונות המזרחיים הקדושות אל העזרות
 וממלא כזה במקומות הרבה צפידש"י והלאה ע"ש ואשר גדולי מפרשי המקרא
 וכבר נהגו צימי חכמי הפלמוך להביא ראיה משאר הלשונות על מלות
 מסופקות שצחקרא כמ"ש צמס ר"ה דף כ"ו לא ידעי דצק מאי ועלמא תיה
 וכו' . והוא הענין שהשיב החזק למך הכוזב צמאד צ' סי' י"ח ,, מלא
 ,, אותה (ר"ל השפה העזרית) מה שמלא נושאיה (ר"ל קבל ישראל) כתדלקלה
 ,, דלותם וזרה צמעוטם וכו' והיו אלו שלש לשונות משותפות מתדמות
 ,, הארמית והעזרית והעזרית צמתייהם וצחלכותיהם וצמושייהם וכו' .
 ואמנם אין ספק שצימי חכמי הפלמוך, עדין היה קיים חלק דב מן הלשון
 הנכבד נמנו אחרי הזמן ההוא צמסך לוק העיתים ; ויותר מזה צימי חכמי
 המשפה שהמה ידעו לדכי הלשון צמלימות צלי ספק, ולכן לא סרו גדולי
 מפרשי המשפה מלת צאור למלות שממלאו צמשימות, צאופן סיביה מולאן
 מלשון העזרית, וגם השדשים אשר לא נמלאו כלל צמקרא והשחמשו זהם
 צמסכה על משקל העזרי, יתלו החסרון ציקועיתו ויתרון דעת שלמות
 הלשון הנודע לחכמים ההם, וכמו שצאד זה הדמ"צ צפי' המשניות ריש
 מס' תדומות וצמס' כלאים פ"צ משנה ג' צמלת ויופך יע"ש, ואין לורך
 להרבות ראיות אל הענין הזה הנגלה ומצאד לכל מצין, ואמנם ראינו
 לעורר על זה צקארה, למען הודיע על מה העזעו אדני הדורש אשר שמנו
 מנמת פנינו אליו .

והנה המעט הנשאר לנו מן הלשון, מאת ה' היתה זאת, כי הקים
 אנשים חכמים ונבונים לצנות חומותיו ולהקים את עמון"ו,
 ולהרחיב את בצורו, עד כי ימין וממאל יפרץ ואין מחסור דבר אשר לא
 כוכל לצעא צו צמפתיים . ומשכיל על דבר ימלא עוז פדיו ותנוצתו, לכלכל
 דבריו צמשפט, וכל איש אשר אהצת הלשון נוססה צו, ידומס קדנה להביצ
 דלתות נחשת ולעשות צריחי צדל למען לא ישלטו צה זדים המונגדים לדרכי
 הלשונות, וילמד דעת ודרך צבונות מן החכמים הקדמונים אשר השתמשו
 צה צדצות עוצתה, כי עמד טעמה צה ולא הודקה מגלי אל כלי, וצבולה
 לא הלכה . וכל המלות הנענלות צדצרי החכמים אשר השתמשו צהן צעת
 הדיא, אין דאוי שיכול הספק צהוראותיהן ומשקליהן, אף כי נפללות הן
 צעינינו, כי המה ידעו את משפט הלשון, וצעקצותיהם נלך, ואת חקותיהם
 נשמור, וצאודם יהיה לנו אור המאיר נשמש צהדים . וככל אשר עשה
 הדמ"צ צצאור פעל תרס ויפך אשר זכרנו שלא הדחיקס ממוכה הפעלים
 העזריים אף גם כי צלעדס אין מחסור צלשון כי המה נדדפים מן הפעלים
 שממלאו צמקרא, מנ"ש צהמלא צדצריהם מלה על משקל העזרי המצטרפת

איזה הוראה אשר לא התצטרף עיניה כל כך צמלה האחוזה דרדני המקרה
 וקרובה אליה בהוראותה, שאין ראוי שנעוצ בהשתמשות צמלה בהיא אשר
 יש זה תוספות צאור הענין. ואיני מסופק בצדוד הכלל הזה הנוהג גם
 בשאר הלכות שמציאים צעלי הלשון דאיה מן המלות אשר השתמשו בהן
 אנשים חכמים וידועים מצעלי הלשון הריא; ויותר מזה ראוי ונכון הדבר
 לעשות כן צל"הק. צעצור שאנחנו עדים בצדד וידענו צידיעה נאמנה ששכל
 צעמינו חלק רב משלמות הלשון אשר היה כודע צימי קדם, ועוד נוכיח
 לקמן שיש צלי ספק בצדדי חז"ל פעלים עבריים אשר לא נמאלו צנתוב.
ורן אמת שהמדקדקים האחרונים ויש מן הראשונים סרו מן הדרך הזה,
 ומאלו לשים את הכלל הזה צל"הק, יען הסתמם על משענת מאמר חז"ל
 שאמרו: לשון תורה לעצמה ולשון חכמים לעצמן. ואני צעניי לא
 אמלא משען ומשענה צמאמר הריא, לרחק את הכלל הזה, ואף
 כי נצער אנכי מדעת וידעתי שכל מצוי ומך ערכי מלחלוק על הקדמונים,
 ולהכריע צין הדעות, תלחאני האהבה אל האמת אשר צלצי כתורד צערה,
 ולא אוכל למנוע מחמת דעי צציאור המאמר הנוצר ואומד: כי לשון זה
 לא מלאתי צס"ס רק צמקומות שהקפידו החכמים על תלמידיהם והזהירו
 אותם מלשנות לשון המשנה או ההלכה מן הלשון המקוצל אללס, ומורגל
 צצר צפי החכמים אשר צחרו איזה מלה, ויחרו לה איזה הוראה מיוחדת,
 אף שיש יתר הצאור צמלה אשר יצחרו צה ע"פ דרני המקרא, מ"מ לא ראו
 לתת דעות לתלמידיהם להשתמש צלשון אחר על הענין הזה ממה שהסכימו
 צצר החכמים הקדמונים, שע"פ שאין המלה הריא מצוחרת כל כך ע"ס
 דרני המקרא, רק היא מלה מיוחדת מוסכמת הוראתה ע"פ החכמים
 (ונמנהג כל החכמות להיות צהן מלות מוסכמות מצעליהן ככודע) ובענין
 הוראת מלת פגול שענינה לשון תעוב כמ"ס דס"י צפ' קדושים, והסס
 הזה נאמר צמקרא צאסור עצודת הזנח צמחשצת חוץ למקומו, וצבל הס"ס
 מיוחדת הוראת הסס הזה והפעל שלו על עצודת הזנח צמחשצת חוץ
 לזמנו, כי חוץ למקומו פסול יקרא צצדדיהס ז"ל ככודע, וכ"כ דס"י צצאור
 צמס' פסחים דף י"ו ע"צ צד"ה איזה עון הוא נוסא וכו', וכ"ה ענין
 מצצעת ומצנפת כמ"ס התוס' צמס' יומא דף כ"ה ע"א צד"ה נועל מצנפת
 של אחר מהס וכו' יע"ס, ולכן הזהירו מלשנות הלשון כי חששו פן יהיה
 השנוי הריא סצה להרצות מחלוקת צישדאל, אחרי שכל אחר יצנה צמה
 לעצמו, וישתמש צאחת מן המלות שיצחד צה, ופן ואולי צדצות הימים
 חשחכה המלה אשר הונחה צעלס וראשונה על הענין הריא צהסכמת
 החכמים, ויתעוררו עי"כ ספיקות על הכוונה סאמיתית ולא יודע על איזה

אופן שהיתה, כי נקל הדבר מאד להשתנות איזה ענין ע"י השתנות הודאות
השמות הנדקפים, וכמ"ס צתי"ט צפ"ק דעדות צד"ה אללל אלדס חייב וכו':
"והיינו טעמא שחייב לומר כלשון דבו שהרי יש טעם כלשון למה אמר כן,
"כל שכן שלפעמים אפשר שכשיטתו כלשון אחרת שאפשר ללל למשמע
"מיניה צורתו הלשון כפי המכוון כלשון שאמר רבו", וזהו מה שאחשוב
צדיותו מאמרם לשון תורה לעצמה וכו' נלומד שאין ראוי שיפול לז חכם
על איזה מלה שהשתמשו בה חכמים ואינה מסתמט עם דרכי המקרא, כי
למנס דרך החכמים כן הוא, שלל יתקשרו צענות מנהגי הלשון, רק
יסכימו לפעמים על יחוד איזה הודאה לאחת מן המלות, והיא תקום לעד
צדריהם על הענין שהוא ולכן אין לשנות מלה מן המשנה או הנכונה
צאיזה הלכה, למען הקריב אותה אל לשון הכתוב, והיו מקפידים על זה
כשמעו מפי תלמידיהם שהפילו לשאת על שפתם מלה הנכונה במקרא
ועצו המלה המוסתמט מן החכמים על הענין שהוא, כמ"ס צמס' ע"ז 77
כ"ח ע"צ צעל מיניה ד' אסי מד' יוחנן יין שמסכו נדרי מהו? אמר ליה
ואימא מזגו? אמר ליה אלא כדכתיב קאמינא! עצה עצה מסכה יונה אל
לשון תורה לעצמה וכו', אף שמלת מסכו נראה ע"פ דרכי המקרא מכוונת
יותר אל הענין הנאמר שם כמ"ס התוס' שם צד"ה כדכתיב קאמינא יע"ס,
וכן צמס' חולין דף קל"ז ע"צ כי סליק איסי צד היני אשנחי' לד' יוחנן
דקא מתני לי' לצדיה רחלים אל' אתנייבו רחלות? אל' כדכתיב רחלים
מאתים אל' לשון תורה לעצמה וכו' והיה זה להם כי חששו מן יצואו עוד
אנשים אחרים וייעצו צעיריהם השמוס צמילת כנשים או כנשות ויוכל להיות
צצרות הימים שתמנה המלה הכשנית מפי דצירו הקדוש ויפול עי"כ הספק
על אחד מן הענינים אשר הוא המצדיל צין הנדקפים ההם, ואף שיכיה
הענין רחוק צמאד מאד מ"מ עשו צזה שמירה יתירה ומעולה צמה שלל
הניחו לשנות דצד מן המשנה; והעד הנאמן על הפירוש הזה הוא מה
שלל השיצ שם איסי לד' יוחנן ממשניות עדוכות הן ציריו שהשתמשו
החכמים צמלת רחלים כמ"ס חוץ מן הרחלים הכצונות (צצת פ"ה) ואין
הרחלים יונלות חוכנות, למד במלים ונמד רחלים (כלאים פ"ט) הדי שגס
לשון חכמים כן הוא וא"כ מה זה הקפיד ד' יוחנן? אללל ודאי לא היה
קפיא רק צמקום שהוא דוקא כדי להדחיק החלופים והשנויים לעטס
שהתצמד.

וע"פ הדגדים האלה התצד שמה שאמרו חז"ל לשון תורה לעצמה וכו'
אין המאמר הזה כולל להיות לשון מיוחדת ודרך לנצתה לכל דצרי
חז"ל, רק שלמדו צזה שאין פלא צהמאל צצדריהם איזה מלה היונלת חוץ

מדרכי המקרא, כי כנר יתכן היותה מוסכמת ע"פ החכמים על איוזה
הוראה מיוחדת. ואולם המלות המתוארות בדרכיהם ז"ל על עונג ענע
הלשון העברית ומלצמות צמימי הזמן ושמושי הגופים וזולתם על דרך
לשון המקרא אף שלא נמצא הדגש ההוא כלל במקרא, או שהשתמשו באיוזה
שרש על המשקל אחר מן הנמצא במקרא שרש ההוא, ראוי לסמוך על שלימות
ידיעתם ולגזור על כל אלה שהם פעלים עבריים מפליעי ל"הק הנשארם
לנו לפלטה מלצד אותם הנמצאים בתנ"ך וכיון לסדרם צין שרשי ל"הק.
ורחצ לב כיון העלין אשר צינתינו לא יפלא ממנו דבר להנדיל גם צין
הנדרפים הנמצאים בדרכי חז"ל מילקי העברים ודומים צהוראותיהם להוראת
איוזה שרש הנמצא בתנ"ך, והוד והדר תלצט צזה לשונינו הקדושה ורצ עוז
ותעצמות לעם צרוכי ה'!

מעשה נשים את פנינו להוכיח, שאותן הפעלים שהשתמשו בהם חז"ל

ולא נמצאו צנתוצ יש מהם שאין המלע מלגזור על היותו
מילקי ל"הק, ופה ראינו מקום להתוכח עם המדקדקים המשנים כוסחות
תפילתינו צהנמצא צהן צדורים אשר לא נמצאו דומיהם צנתוצ; כי האמנם
נחזיק להם עוצה על כל העוצ ההוא אשר העיצו לעשות, ושמו את לצס
לקרצה אל המלכה הזאת לישר הדורים ולתקן כוסחות התפלות נמוקשי
העעיות, ולהרים המכשולים אשר נפלו צהן צשווי הנקודות וחלופיהן
וחלופי חלופיהן, והציצו ציונים למקום המתג והנגינה והדגש והדפי שהם
למאירת עינים צהצנת המלות והמאמדים אשר ישתנה עינים על ידיהם,
וישימו את הדכסים לצקעה, צתיקון קשר הכעלים והמאמדים היוצאים
חוץ נענע המליצה הנאותה וכיוצא צדצדים האלה שיש מקום לתלות
המכשולים צשגנת המדפיסים ועללותם, ואכן לא עוצ עשו צמה שגזרו שאין
ראוי להכניס מלה תלמודית צנוסח תפלותינו. אף כי אמת יהגה חכם,
וכל איש משביל יתן תודה לצדריהם, כי כן המשפט לאלהים הוא, ושדאוי
לכל איש להתפלל ולהתפל תחינתו לפניו יתעלה צשפה צדורה, ולא להתערב
לשון אחרת צלשון הקודש, וגם על תכלית הכוונה הזאת תקנו אנשי כנסת
הגדולה סדר תפלותינו, למען יהיה כעס ככהן, ולשון עלגים תהיה לדבר
צחות, כמ"ש הדמצ"ס צהלכות תפלה פ"א הלכה ד"י ביון שגלו ישראל וכו'
יע"ש, אף מי הגיד להם הדורים התלמודיים שגזרו עליהם שהם מלשון
אדמי כי לא מילקי העברים המה? הבס שלא נמצאו במקרא? — הנה כמו
כן לא נמצא שרש יפך ותרם במקרא, ועכ"ז לא עלה על לב טהור הדמצ"ס
ז"ל לומר צהם שאינם מלשון עברי, דק תלה החסרון צדיעתנו ויתרון
הכשר חכמת הלשון הכודע לחז"ל, וכן נאמר צכל הדומה לזה מן המלות
שהשתמשו

שהשתמשו בהן כסדר תפלותיו, כי לולא שידעו איסדי התפלות שהמלות
 ההן מולאן ועוצאן מלשון העברי, לא היו משתמשים בהן החכמים השלמים
 ההם צעלי הלשון הנחה, ולא היו נותנים להן מקום כסדר התפלה,
 אחרי שכל פגמת פניהם לצד וללצן את כל דברי קדש הלולים, ולא יעצור
 זו בתוכם וכדברי הרמז"ם; ולכן אם הנאל תמלא איזה דבור בלשונם,
 הנראה מתנגד לדרכי המקרא, לא כגזר בתחילת הדעת על היותו שלא
 בדת ומשפט הלשון, רק מוטל על כל איש לתקן הדבור ההוא בכל מה
 דאפשר, עד שיהיה דבר דבור על אפניו, כי הם היו צעלי הלשון, ומי
 משלנו יגיד על פניהם דרכיהם כי לא כן עשו צמה שנצחו לפעמים משקל
 או פעל אחר ממה שנהג המקרא בו? כי לולא שידעו כי חק לישראל הוא
 המשקל או הפעל ההוא לא היו צוהרים בו, ולא זו בלבד שנוכו צלי ספק
 על ההוראה המיוחדת המנדלת צין הנרדפים, יש ג"כ ליחס אל צחידתם
 צמשקל אחר יותר מנזולתו להיות כוונתם לרמוז בו על דוים נעלמים
 תפלות תמים דעים, ועב"פ כלם שרשי ל"הק המה אף שלא נמלאו
 צמקרא

ומלבר מה שהשדשים הנמלאים צתפלותינו יש להם משקל ל"הק הנדל
 ממשקל לשון הארמי, הנה גם מלות העעם שאין להן משקלים
 בוללים יש מהן צמשנה ונוכל לקדצן צנקל אל לשון המקרא כמו מלת **בְּיָיִן**
 שענינה השאלה על מקום מולא ההלכה, היא צענמה הודאת מלת **בְּיָיִן**
 צאתם (צדאשית ע"ג) רק צנמלת מאין כתובה האל"ף, וז"רי המ"ס מורה
 על חסרון הכו"ן ממלת מן, וצמלת מנין כתובה הכו"ן, והאל"ף ממלת
 אין כנלעת במכהב אותיות אה"י ע"ד יתן ה' את שלתך (ש"א ח') שהוא
 כמו שאלתך, ועד"ז מלת **אֶפְיָדוּ** מורכבת מן **אָף** ו**אֵלּוּ** והלמ"ד דגושה
 והדאו"י צחסרון היו"ד אחרי הפ"א רק שכהגו חו"ל לכתב היו"ד אחרי חידק
 קטן וכן וי"ו אחרי שורק קטן מפני חסרון הנקוד מדצדיהם ז"ל כמ"ס צמשנס
 צ"ק פ"א הצהמה אינה מועדת לא ליבח ולא ליבוף ולא לישוך שכלם כתובה
 יו"ד אחרי הלמ"ד אף שיצוא דגש צאות שאחריה לתשלום כו"ן פ"א הפעל,
 וכן אמרו צבמ' כתובות דף צ' ע"ב לא נשאו לא קתני אלא לא נישאו, וכן
 העים המוכים (פרה פ"ח) שהכ"ף דגושה כמ"ס צתי"ט שם וכתובה צו"ר
 ודצים מאד דומיהם; גם מלת **בְּיָצָר** היא מורכבת וענינה כמ"ס **בְּאֵי צָר**
 וכן מלאתיה כתובה צב' צמדצד דצה פ"ד הא כאי נך מסורין לחס הפנים
 וכו' וכהנה מלות דנות צדצדיהם ז"ל ולא דחוקות הנה מלקצב תולאותיהן
 מלשון העברי, ואלו מלאנו מלות כאלה צסדור תפלותינו היינו בודים עליהן
 צלי

צלי ספק שהן עזריות אחרי טדעת שפתס צדוד חללו שפה אחת צל"הק
 וכל נבי התעוררות מלשונות אחרות הרחיקו מסדר התפלה וממעטע שאר
 הנצרות וכל אשר יאירו נרות מערכת דנדי הרמז"ס ז"ל .

ומן העעס הזה נדאה לי לקים ¹נוסח דרנתינו ל'ישב צסוכה, וכלא
 כמי שאומר שלאוי לצדך ל'שבת צעצוד שהוא המשקל הנמלא

צמקרא משא"כ משקל מלת ליטצ שלא נמלא כמורו צמקרא? כי אלו לא
 ביה המשקל הזה צדוד צלשון, לא היו צוחדים צו מתקני הנצרות וכת"ס

צמה שקדם; ומלכד זה איך כ"כ זרות צמשקל הזה אחרי שיש לו סמך מן
 המקרא צמה שמואלו צשאר השרשים מנחי ס"א יו"ד שמוח היו"ד צמקוד

עס אותיות צכ"ל כמו ב'ב'ש קצירה (ישעי' כ"ז) איננו מניח לו ל'ישון
 (קהלת ה') וצנר"י הלמ"ד ל'רוא מפני דוד (ש"א י"ח), ואף כי כל אלה

הס צחולס עי"ן הפעל מ"מ ידענו מלצותינו קריאתה צצירי וצצד נשתנה
 גזרה זו משאר הגזרות צמה שהעין נקודה צצירי צצווי ועמיד מצנין הקל

כמו צצ יך דך אשצ אלק אדר ודומיהס; וצדנדי חז"ל גם צאלה ל'ידד ל'ילך
 נקדאים צצירי ואיננו רחוק כ"כ משקל העצרי אחרי שמנהג הלשון הוא

להיות המקוד דומה למשקל היחיד צצווי כנודע למתחילים צמלאכת הדקדוק .
 ויותר מזה יש להתעורר צצדנת להפריש חלה שהפעל הזה מענין צדוד לא

מלאנו כלל צמקרא צצנין הפעול, אצל מלאוהו על ענין אחד כלפעוני
 יפדים (משלי כ"ג) שהוא מענין עקילה ויש כמורו ספיקות הדצה אס

נשים לצנו עליהן . אף צאמת כל הענין הזה סוצצ והולך על הכלל שאמרנו
 שמלכד שאין לתפוש על מיסדי תפלתינו צצדים כאלה, אדרצא צציה מהס

דאיה, ועל דרך משל כאמר ממה שעיינינו הדואות שתקנו לומר צצדכס
 להפדים חלה איך ספק שידעו צצדוד משפט הפעל הזה כי כן הוא, ואנחנו

עדת ישראל נסמוך על כל דצדיהס הנלמדים צאמת ולדק ונשתמש גם
 אנחנו צצדש פרוש צצנין הפעיל על הענין ההוא וכן כאמר צצמלת מוחל

לנו, הדמוזיר נשמות ודומיהס שלא נמלאו כלל צמקרא ונמלאו צמעטע
 הנצרות, וכן אמרו צמס' צ"צ ק"כ ע"א ויקח ויחזיר מצעי לי? ופשוטו

צמשמעו שהיה לו לכתוב ויחזיר ואלו לא היה הפעל עצדי לא היה מלמדם
 חסד כלום צלמדם וישצ מצעי לי . —

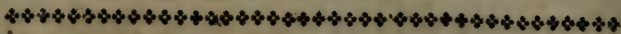
גם לא נכוניס המה דצדי המגיה צצדנת המורה לעשוק צסי"ן צצת
 ועעס שמהיה כוונת הצדכה על הפלפול התלמודי והמלה נגזרת מן
 כי התעשקו עמו (צדאשית כ"ו) הכתובה צסי"ן, והוא טעות מנמה
 פנים: דאשון איך הודאת ענין מלת התעשקו מלשון ריב ומנה כמו שנצאד

עוד; ועוד לו יהי כדצדוק, עדין לא תקן כלום, צעזוד שלל ממלא השדש
 הזה במקרה רק צננין התפעל ואין לבזוד ומנו צנין הקל כמבואר אלל
 המדקדקים; ועוד שאין זה ענין הצרכה כי עיקר כוונת הצרכה היא על
 העורה והיביעה ופנות המחשבה העורה והסרת טרדות עניני העולם
 מלבו צעפת הלמוד, והשפול בכלל הזה, אלל לא שתהיה ענין הפלפול
 עיקר כוונת הצרכה (יעוין צמ"א וע"ז ח"ח סי' ת"ז), וזהו צעלמו ענין
 מלת התעסקו כלומר שהיו ערודים וכתעלמו עמו צדצדי הדיב הזה, והוא
 ג"כ ענין מלת עסק בכל מקום שמוכר צדצדי חז"ל, וכ"ה דעת אונקלוס דש"י
 הדאצ"ע וד"ק ושאר המדקדקים ומפדשי המקרא ואין פולה פה ומלפנף
 להוליח המלה הזאת מענין עסק שצדצדי חז"ל, האמנם סכתו דש"י ז"ל
 עסק ערער אין כוונתו להיות הודלת המלה הזאת מיוחדת על הענין ההוא
 דוקא, רק שצא ללמד על ענינו צמקום הזה, לפי שלשון עסק כולל כל
 הענינים הנעשים תחת השמש אשר ימים האדם אל לבו ויעריך את מחשבותיו
 צהם אם למלחמה אם לשלום או לשאר הענינים. לכן הורה דש"י ז"ל
 צלשונו הלה צמקום הזה ענינו על עסק הערער והוא כולל ואל"כ מפרש
 צדצוד שאח"ז, כי התעסקו עמו כתעסקו עליה צמריצה וערער "ידלה
 צה שהעסק אמנם היה צמריצה וערער וכ"פ הרא"ם ז"ל. הרי טדעת
 המדקדקים והמפרשים צהודלת מלת התעסקו מסכמת לדעת הפוסקים
 צכוונת צרכת לעסוק צד"ת ושאין הצדל כלל צין מלת התעסקו הכתובה
 צסי'ן וצין השדש הזה המוכר תמיד צדצדי חז"ל צסמ"ך ואולם במקרא לא
 מלאנו שדש הזה צשאר הצנינים אלל צדצדיהם ז"ל ממלאים לרוב צננין הקל
 וגם צננין הפעיל צאמדם ומעסיקין אותו עד שיביע צמן השחיטה (יומא
 פי"א) ואין ספק שהיה צדוד אללם שמוש הפעל הזה צצנינים האלה.
ואם יאמר האומד שהאמת כן הוא שהודלת השדש הזה אחת היא צסי'ן
 או צסמ"ך, ומ"מ ראוי לצדך לעסוק צסי'ן אחרי שמלא כן צמקרא,
 ומה שהשתמשו בו חז"ל צסמ"ך כוונתם צזה להיות הולכי דרך ואוילים לא
 יתעו צקריאה והודלת המלות שהן משרש הזה אחרי צדצדיהם ז"ל אינם
 ממוקדים ונקל להתחלף ענין השדש הזה לענין עשוק וגזל ע"י חלוף ושנוי
 הקריאה וכמו שכתבו כן גם צשאר השרשים נשרש אדם, יום, נדם,
 ודומיהם הכתובים צמקרא צסי'ן וגם השתמשו צה"ס צסמ"ך צכל נוקמות
 מושבותם? התשובה שאין העעם הזה אחת, כיכד ממלאו שרשים שהשתמשו
 גם המה ז"ל צהם צסי'ן נשרש שוכר שום וזולתם וכשאלמו אל תקראו ושם
 אלא ושם (סוטה דף ה') היה זה המקום היותר ראוי לצך לכתוב המלה
 צסמ"ך לפי העעם ההוא ח"ו שאין זה עעם הצדך רק שהאמת כן הוא
 שיהיה

שהיה צדוד להם להיות עיקר השרשים ההם צמת"ך אף כי התעשים
הנמצאים והם צמקרא כתוצים צסי"ן; וכמו כן נמצאים שרשים רבים צנתוצ
כמו שמת עבית כשית (דצרים ל"צ) ושררות צאדזים (מ"א ו') בשורי מהם
(הושע ט') והנושאים צסבל עומשים (נחמי' ד'), כל אלה וכיוצא בהם עקרים
להיות צסת"ך כמו שנאו מהם לרוב צמקרא ומתי מעט יוצא צסי"ן תמורת
הצמ"ך ע"פ המסורה, וכן יש מהם צהיפך זה כמוסוכרים עליהם יועלים
(עזרו' ד') צמקוס וסוכרים והגע צעלמך אלו לא היה נמצא צמקרא משרש
עמם כ"א מלת והנושאים צסבל עומשים היינו אומרים ב"כ שראוי להיות
תמיד צסי"ן, וצלמת דואים אכחנו כי לא כן הוא וכן נאמר צשרש עסק
להיות עקרו צסת"ך אף כי השנים הנמצאים ממנו צמקרא כתוצים צסי"ן,
ולכן אין לשנות הנוסחא.

ויש עוד חלופים וסווי נוסחאות צמחצרת הנחצד ההוא וצמחצרת ששרי
תפלה לרד"ה ז"ל הצנוים על היסוד הזה אשר לא יקום צהתנשא
הכלל אשר יאיר צפתח דצרי, ועל אודות הכלל ההוא שמתו מחקרי וילאחי
צדרוש הזה לשאלו את פי דודשי הלשון ואורחי האמת, ואם שמתו כצ
מחסי צמחקרי, כחשי צפני יענו, והמה ידוני וצמעגלי דק ינחוני ויתמכו
לצני דצדיהם ויאירו עיני צאור חמתם כי את האמת אהצתי והנה
צנת לאת דצרי המחצד ההוא צתחלה לאור צעיני הבהתו צמלת לעסוין
קראתי לו לשלום צמכת צצרי דודים והודעתי לו שגבתו אשר שגב צהגבה
ההוא וסס עדנתי טענותי צקנדה כפי המספיק לננון כמוהו. אך האמת
אביד ולא אכחיד כי דרכו נסתרה נפלאת ממני לא אדע מדוע לא ענה
אותי דצד לא צצדור ולא צמכת, ואמרתני אני אל לני שתיקתו כהודאה
דמיא עד כי זה שנתיים ימים הביד לי צפפ"ך שיש צאולרו מכת צתשובה
על טענותי אשר קרא צשס באר עשק ולא היה המקום והזמן גודס לחקור
על אודות הצאר ההוא, ולסוף חניתני עד הנה לשנות ממני צצרו, לכן
חפרתי את הצאר הזאת וקראתי את שמה רחובות כי עתה הדחי' ה'
לנו את בצולות הלשון, ואולי יעשה גם הוא כמוני להסיד מעסה צצרו
למען ישתו את מימיה הנמצאים להקשיב מענהו, והמתאזים להעמיד את
תפארת הלשון על תלה, המה יצחנו את דצרינו ולאמת יולאו משפט ויוכיחו
צין שנינו והיה זה שלום.

חקטן חיים קעסלין מבערלין.

ה מ א ס ך

לחדש שבט תקמ"ו

א

קינה הגה והי תחת שירים

בת עמי חגדי שק, התפלשי צעפר, קראי לוס, קדשי עלרה, כי יוס
 מהומה ומזוכה לך צחש הזה, עזר עליך הכוס להסיר ממך כל
 עחמדיך, אצדה חכמתך, ונפלה תקותך צגויס, נתקדרו שמך, ונחשך
 מאורך, הוה — כי צא השמש צלהים! עוד לא הביעו ימי השלוס, עוד
 לא צאו שנות איך צס חפץ, ומשה האיש אשר העלנו מצוד היון, מצולת
 בצערות אל צמתי החכמה והדעת, עזצ אותנו הלך לו — צדרך האמת
 הלך כל ימי חייו, צאהצת האמת נרפה בויתו ותעל רוחו, וצלל האמת
 שוכנת נשמתו ה"ה נשמת הרצ החכס והקדוש החוקר האלהי בצוד מוהר"ד
 כושה צן ר' מנחם זכר לדיק לצדכה, כמותו ירצה צישראל, אשרי מי שזכה
 לצאותו, אשרי מי ששמע מפיו תורה, אשרי האיש הולך צעקצותיו, אשרי
 עכצדיו, אשרי שומרי לקחו, יהי כועס ה' עליהם כל ימי חלדס, ותהי
 אחריתם כמוהו!

נאלמנו דומיה מפתוח פה לצדד מתולדות הלדיק הזה ומדצ עוצרו וחסרו
 עמנו עס ה', עד אשר כצליגה, לשוס הפוגה לעינינו הכנרות
 על דצד הספר אשר צא אלינו היום יוס ד' ו"צ שצט מדיק לצנו ד' יואל
 צד"ל וזה לשונו:

אין שלוס אמר ה', כי לקח עטרת חפארתינו מעל ראשינו י אוי נא לנו
 כי שודדנו! כי זה משה האיש אשר אמרנו צללו נחיה צגויס, ערס
 ידענו מה היה לו, פתאום עזצנו צצקד השכס ציוס ד' העצד, יוס
 תוכחה ונאלה, אצי אצי רכצ ישראל ופרשיו! הנה למרוס נתעלה,
 ואיך עוד אמתו, נחלה מנתי לא אוכל דצד יואל צד"ל.

על

על זאת היתה דוה נפשנו, חללה מאתנו מלוא דרך נחמה, לכן צמד
נפשו השנובה דוד ציוס ה' י"ג הנ"ל. זה לשונו:

מה נאמר? ומה נדבר? הוה! תעינו כזה אצד תכלי דועה! הוה! כי
שתינו קוצעת כוס תמרודים, תחת כוס דווי' אשר שתינו דודדיך
הנעימים כפעם צפעס. המס נמס לנצ העס הזה על השמועה כי
צאה— מד לנו אחינו! מד! איך נפלו משמים ארצה! עם ה' איך
ידדת פלאים! אהה! נפונה אנה ואנה לנפש תנחומים ואיכינו! חכמי
לצ אצדו עשתנותם, ודודדי נחות לשון עלגים ידברו; כי כל ראש
לחלי וכל לנצ דווי! אוי נא לנו!

אנא ידיד נפשו! הואל נא לצערנו תנחומות מהר, יהי נא חסדך עמנו
לנחמנו תחת אשר עניתנו. שמח נפש עדיך אחיך המדוכאים.

חדל"ע

ב

מכתבים

מכתב מאליהו

הנחון לרגלי מנהיגי חברת חינוך נערים צק"ק בערלין יע"ח.
ראשית חכמה קנה חכמה, ושוקד על דלתותיה חיש יחדל מדאוג
אליה.

חכמה שלמה פ' י' ע"ז.

רבותינו שנצפון לצס מושיה ילפון הגזירים הרמים החכמים השלמים
קלינים ודוונים לדיקים; מנהיגי ופרנסי חברת חינוך נערים
צעיר אלהים קרית מלך רצ בערלין, אורס יאיד שנעתים באור שמש
צלהים.

אשרי הדוד שאתם מנהיגיו, ואסרי העומדים לפניכם, השומעים את
חכמתכם; הנה את הוד קולכם שמענו מקווי ארץ, קול מצד
שלום משמיע עוז, קול קודא לחכמות וצאנה, צגוים נשמע הדד קולכם,
וגש"מו

ובש"מו אומ"ל: מי האיש הידא את אלהיו ורך לנצו להיות מעיד לעזור,
 ולדאות את שלום אחיו, יקריב אלינו את העולה על לנו בעוז לתועלת
 חינוך הנעדים ותלמוד תורתנו הקדושה. ואשר ישיצו דצדיו צעינינו,
 חכים יתקרי, ויקראו דצדיו צפני קהל ועדה; ואשר דצדיו לא יאמנו,
 יבוננו עד כי יצוא אליהו, ואשר לא יורס לא יושפל, והעטרות תהיינה
 לעוציה ולידעים ולחן ולכבוד צהיכל ה', והיה כל מצקס ה' צלימוד תורתנו
 הקדושה יצא אל היכלו ואל יעד כדמלו וכתורה יעשה *

דון חוכן לצות הוא יודע, כי עודני נער ורך דע עלי המעשה אשר
 נעשה צחינוך צנינו צבלל, וצפרע צפרס להס ספר תורת האלהים
 בעולה על הרוח, וצדלון את מוחס צאגדות אשר צהצנת קנת מהס דצדו
 שקר, וצקלחס העוה נלאו, צאשר מתוכס למדו לשקר צפשע הכחוצים,
 צפידוס המשנה שנו את לשונס, וצהצנת התלמוד יחלק העס, ננד כי חלק
 ידעו, ומתניתין לא ידעו, וצהצנת ספרי המוסר הלכו צגדולות וצנפלאות,
 שנו צשמים פיהס ולשונס תהלך צארץ, ועל כי עשו העיקר טפל והטפל
 עיקר, הפכו הקעדה על פיה, ועל פיהס ינהג כל עמי והיה העקוב
 כמישור והדכסים כנקה, על זאת תפוג תורה והאמת נעדרת וסר מדע
 מסתולל, כאשר הוכחנו צמאמדינו אשר נצצנו צשנת תקמ"צ לצנות ספרי
 המליץ החכס והמשורר הנעים כפוסר"ד נפתלי הירץ וויזל, הנו לדגליכס
 לעוצה ולצרכה, שימו עיניכס העוצה עליו, ודאו אס כניס דצדו האמת
 חתי? אך הזמנים ההס היו כולס שווים לדעה, ולא היה לנו על מי להשען,
 כי אס ינוס איש מפני הארי ופגעו הדוב והניח ידו אל הקיד ונשנו הנחש,
 ואס היהודים האומללים יקימו אצני גיד תנופלות מערמות העפר יעלה
 שועל ויפרון את חומותיהם *

דון עתה לא כימים הראשונים לשארית העס הזה, כי זדע השלום תתן
 פריה, תאנה וגפן נשאו את יצולס יצול החכמה, וען הדעת יתן
 פדיו, צאשר תלפון זהב יאתה, רוח לפון תחולל גשס כדצות, ודוק צהיר
 ענדה על פני תצל, יפיץ ענן אודו, תחת כל השמים ישרהו, ואודו על
 כנפות הארץ, ה"ה מלבכס החכס אשר הולך עורים צדך לא ידעו,
 וצנתיצות לא ידעו הדרכס, מננו פנה ממנו יתד ממנו קרן מלחמה,
 מלכיס דאו וקמו שרים וישתחוו, ויותד שהיה חכס עוד למד דעת את
 העס צתורת האדס ואהצת הדיע, וכאשר אהצ החכמה היא ומציאה
 והיולדה ומחזיקה כן אסף אליו כל איש חיל ויהי להס לשד, ותמלא ארצו
 חכמה ודעת ואין קלה לאולדותיו, הסיף והספר ידו כרוכיס צדו, לא

נעשה כן לכל בוי לתיוס סוד ספרים מעל יהודה • צדוק סכתן מכבודו וחסנותו
לצדק ודס!

הן כל אלה דלתה עיני צספרי מצדרי הכנמות, ותקח אזני סמן מכהו
מרוזים ויועלו ארץ, אשר מדי עזרס עלינו הבידו לא נחדו את אשר
דאו, אך לא האמנתיו עד אשר צאתי ותדאיכה עיני, יקר ספדי החוקר
הגדול כמוהר"ר משה בן מנחם נר"ו אשר האיר עיני הגולה צפרוסיו,
והניטו אחרי משה אשר הביא פנס להאיר כל בני עולם צמה שאחר העצב
צכלל, וצהשאת הנפש צפרט, ואשר אין ערוך אליו צכל חכמי ישראל אחד
חתימת היד להרמז"ס ז"ל; ועודנו לא ישו צדעתי עת כי צאתי ציערת
הדגש ונפת לופיס המולך מפי המקיס פעפר לשונינו הקדוש כמוהר"ר
נפתלי הירץ וויזל נר"ו אשר לו דומיה תהלה, ואשר לא קס כעוהו צפאל
הדר זך ולחות הלשון אחד ר' יהודאן' חיוב ז"ל; והשלישי הדופא כל צטר
ומפליא לעסות הפלוסוף המעולה נר"ו מדרבי נר"ו אשר לו יד וסס צחכמת
העוצב וידצד על העציס ועל הצניס ועל אשר צמיס מתחת לארץ, דצר
קטן וגדול לא נעלס ממנו כאשר העידו שומעי שמעו וקוראי ספריו הלא
המה שלשה הגנוריס דאש לאסיפתנס היקרה, צדוק השס אשר לא השצית
לחכמות גואל, ואשר הדיס אחנס מעדת ישראל וקורא לכס עמנואל •

הן כולנס קודחי אש התורה מצערי זיקות החכמה, ומי אכני ומי ציתי,
כי אעיז פני לעלות ולדלות לפני יקר הדרחנס? אך צאשר ידעתי
כי החכמה צרה ולא תצול לעד, נקלה להבלות לאוהביה ולהמלא למצקסיה
אזרתי בצד חללי לכחוצ המעט אשר ידעתי, ועת כי אכצד צשמנס הטוב
וצעוצתנס הדעה, אדע כי לא אצוש, עת כי אענה אף אכי חלקי ואחורה
דעי בס אכי:

הן האדה היה כאחד מלצא המרוס צמרוס מפלת נפשו, ומלך גופו עיר
פדא ארס יולד, על כן בצלו דאשוניס כי האדס עץ הסדה; ועודנו
דך ועוצ נטנו כדלונינו, ועודנו צאצו וצחקמו צפתע ישצר ויהי ללא
הועיל, ואס יסמך איס עליו וצא צכפו וקצה; על כן נתחיל להשלים חוקר
מצטן, מלידה, ומכריון, כאשר הורונו כל חכמי הקוסר, וצפרט המאור
הגדול הרמז"ן ז"ל, חכמת ארס תאיר פניו הלא היה כחוצה על סמר הישרי
הן עתה כדצדנס כן הוא, נחשוב צכל תוקף לדעת מה נעשה לכער
היולד ללמדו ספר ולשון ולתת לפתאים עדמה, לכער דעת ומזימה,
להדיס מנסול מדך עמינו, ולתקן מולאס ומוצאס מצית ומחון, והיו
צנינו נטיעיס מוגדליס צנעודיהס, כאדזיס נעו ה', צדוק העס סככה
לו צדוק העס סה' אלהיו! על זה דטיתי וכתון אל לצי לכצב את פני הדגל
לשני

לשני ראשים הפדווקור והעדוקין, והיה הראשון לתקון הדבר, והשני להעמדתו, ומשם יפרד לסעיפים, כאשר ידוני סעיפי.

התיקון הראשון הוא לתקן מדות ועלויות מרווחים משוחים בשטר, על כי ידוע הוא כי כאשר הנפש כזונת מצחוץ מפרי עיניה היא יותר מזדככת במחשבותיה, והמליץ החכם צמשליו האלהיים השכין החכמה בראש מדומי קרת, ליד שעדים מצול פתחים, וקרא נוח: לא אמרתי לצית יעקב. תהו צקשוני במקום חשך דרשוני.

שנית, כי המלמדים עמנם יהיו מלוצסים צהוד והדר ולא יהיו צגדיהם צלים ומעולאים ולא יהיה דצ על צגדיהם כאשר הורונו דז"ל; ונסף על זה הזהרת החכם — עראסמוס — אשר כתב כי הנקיות החינוך הוא אות על הנקיות הפנימי.

שלישי, כי הנעדים יהיו נקיים צגופם וצגדיהם, קורנותיהם תלחלים, לפורניהם עשויות, פארם חצוש עליהם, מעליהם צרגליהם; ולפרש הכל צמלה אחת, יקויים צם, והיה מחניך קדוש ולא יראה צד עדות דצד.

רביעי, כי צין צשעת הלימוד צין צשעת התפלה ישצו נחוקת התורה, עיניהם למטה ולצם למעלה וצופם ישד הולך, ולא יתנועעו ומזדח שמש עד מצואו שלא כדרך כל הארץ כאשר עשו קצת חסידי דעת מאחיבו אשר היו ללעג וקלם לכל משפחות האדמה, על כי הדעת כותנת, כי צישצ הגוף תתייטצ הנפש, ועל דרך דמו אומר, ולא אותי קראת יעקב כי יבעת צי ישראל.

חמישי, צין סדר הזמנים יתוקנו שעות אשר צהם הנעדים ילחקו צמקל או צאצן יד או צכל דצד אשר יקל על האדם נענוע אצדיו, והוא דצד טוב לצדיקות ונחמד ללימוד המלאכות כגון לחוק הכדוד וכדומה, ולא כאותם אשר חצצו אותו לאיסור, כי שמורה ועדוכה היא צצדי דז"ל לא חרבה ירושלים אלא צצציל שהיו מצחקים צכדוד צצצת, אלמא צחול שרי! ומינה שמעינן שהלחוק הזה מנהג ישראל הוא.

ששי, צכל יוס מעלות המנחה המלמדים ותלמידיהם ילכו לטייל חוץ לעיר וזה יהיה להם למשיצ נפש ולכלכל את צדיקות צופם.

שביעי, המלמדים למלאכת שמים גדולה כזאת יונדרו לתת כל זמנם; אם כן איפוא, שצר צעלתם וחלף עצודתם יותן להם צדיוח ולא צצער כאשר קרה עד עתה לרובם כידוע, כי העניות וחוסר הפרנסה לא הכיחה מדה טובה, ומשל קדמון הוא: חסדרי מחסדא והיני קתני?

שְׁבִינִי, עוד חללה אחת יש לי לשאול והוא דבר נחמנחו-15 גדולי מפדשי
 תורת חינוך בערים, אשר לכל עם ועם, אם עוז הוא לקצן
 הבערים צניח יוועדו יחד עם יאכלו וישעשו, ויחי לצדס צלימוד התורה,
 או אם הפזור הוא עוז להם? ולפי דעתי על הענין הזה אי אפשר לתת
 תקון כלל, כי כפי המקום ההכנוח והזמן לא אדע היכשר זה או זה?
תשיעי, וכן על הדרך הזה, כי כפי הזמן והמקום יתוקן צית וועד לאסוף
 צו התלמידים העניים או יותן להם המזון צציתם? אך צזה כפי
 מחשצתי, הקצון כאה להם ונאה לעולם, על כני הקלות והעניות לא הניחה
 מדה טובה, ואשר הנער דואה מהוריו נחקק צללו, וצני עמי הארץ הם
 מדרש לפדושים, על כני הנער הוא ספוג שהוא סופג את הכל, ומה עוז
 ומה נעים אם יגודשו מהסתפח צנחלת נכאי רוח, והיו לאחדים צדיקו;
 ואולי כי על זה כוונו דו"ל צאשר הזהירונו, הזהירו צצני עמי הארץ שמהם
 חלל תורה, וצכל העתים וצכל העקומות יותן להם צגד לצדוש ולחס
 צצוקר לצדע צצית המדרש, ושלל צצייס יותן בס לעשירים צמדה עלמה,
 ומה נכצד אם יהיו שויס צצדושיהם העניים והעשירים!

עשירי, צצית אלהיס ילכו צרגש כל כפ ומלמדיה ושס יתוקן מקוס אשר
 צו ישצו יחד וישירו יחדיו את שיר ה', יען כי דאה דאיתי את
 עמי צענייתם צעניותם צצית הנכסת, זה אונד צכה וזה אומר צכה,
 ובס חלוחי ליצור צועקים ככרוכיאל, על כן עוז הוא ללמד הבערים דאשית
 חכמת הכינוח ואז צדצות הימים כל העם מקלה יענו צסגנון אחד ולין
 זה דצד אשר יאמרו עליו דאה זה חדש הוא, כי חכמת הכינוח לנו היא,
 על כי ליך בוי וממלכה אשר לה שלטים ושסה כלי שיר וארצנות אלפים
 מארדים כאשר היה לנו צצית קדשינו ותפארתינו, ועל זה שד התשורר
 הכעיס ד' עמנואל צן שלמה, "ליך תאמד חכמת הכינוח אל הכנדים?
 "כי בוכ צבוכתי מארץ הענדים" — והאמת הוא כי צין אחינו צני ספרד
 לא כהיתה כואת וולל צדעש ה' —

אחד עשר, להיות פעמים צצדע צצית המדרש דרש תוכחה וזירוח
 המעשים הטויים, כי מהס ילמדו מצחד התלמידים מלאכת
 שמים היקרה הזאת אשר היא כל האדם, יען כי נגש העם צשמחה וצטוב
 לצצ לשמוע דורש עוז לעשו, ודצדים היונליים מפי החי מתישבים על לצ
 השומע החי יותד מהנקדל על ספדי המתים ומרגלל צפי חכס אחד, כי
 להיטיר אותה ולעשות עם חכס וצנון די צהיות לה מלמדים חכמים ומוכיחים
 כנוכיס עתה איפוא אשר התקנתי ענמי צפרודור, לא אכנס לטרקלין

עך אשר אם דרדתי דרדי, ואומר: כי אמת הדבר ונצח גדול והיא מיוס
 כפילה עטרת ראשינו כי הלכנו מדחי אל דחי ואין דורש ואין מנקה תועלת
 כולל, אין מנקה צין טוב לרע, כל ישראל בני מלכים הם, כלנו משרי
 קטרין, דרשי דשומות, מודי דינין, לופי צמרכה, אחיס אנחנו, שוחט
 השור, מכה אים, וזבח הזהב, עורף כלז, כל אלה צהרו דדרכיהם ודרך
 אחד להם, כלנו בני אים אחד נחנו כאשר היתה לישראל ציוס דדתו
 מצרימה, וזה על כי היהודים האומללים שוו צמעשיהם וצמלנושיהם,
 ונחילוק שעריהם צלכתם ילכו וצעמדס יעמורו, צענת נכאי רוח והדיבר
 אין אמת, על כי הילדות והשחרות נהפכו למשחית, וצערס היותם לאיש
 היו נשואי אשה ומולידי צנים אשר גלרו כמותם, ולוקח מהם קללה לכל
 העמים, תחת אשר צימים הדאשוכים קורא להם עם חכם ונצון.

זאת איפוא ענתי, אם תאנו שמוע צקולי צעוד כפתינו דענכה, ומלכי
 ארץ מנשאין את היהודים לעבוד ולמשא, חוקו והיו לאנשים!
 ונהיה גם אנחנו ככל הגוים ושאר משפחות האדמה לעמוד ולשרת צכל
 מלאכת עץ ומלאכת ארץ וכל עצודה צשרה; כי יתרון ארץ צכל היוז —
 ולמה זה כולכם הצל תהצלו צמשא ומתן אשר צו צרבע אחד מי יורס ומי
 ושפל? — ננכה בדרות לעפינו אשר צהס כלס ילמדו סדר התפילות,
 ציאור ספר תורת האלהים, המעשה אשר יעשון, ותורת האדם: ועת
 היותם בני מלוה, היואלים למלאכה ידעו המוטל עליהם ואשר יוחרו
 עליו מדי חדס צחרשו ומדי שצת צצצתו כאשר נאמר, והנשארם צהס
 ילמדו משנה ש"ס דיני התורה ודמזים וכל אשר צשס חכמת התורה יקרא
 והיו לנס, והיה כל מנקה ה' יאל אל המחנה הוא לעלות ולהורות,
 לשצת על כסא משפט לדרוש דרזים ולהנהיג הקהלות; על כי חכמת אומה
 אחת אינה תלויה צמעע ידיעת הדצים כי אם צרוצ ידיעת היחידים;
 והצבור הכדון כפי רוצו די אשר כל אים ידע מלאכת חוקו והמוטל עליו
 להכהבת נפשו ואנשי ציתו, כי לא נוצרכו כלנו להצין הוויות לאציי ורצא
 או להעמיק ולהרחיב סתרי תורה, כי בצוה מעל בצוה שונד ובצוהים
 עליהם, ולעס הארץ חוק וזמן ניתן להם אשר לא יעצרו את תפקידם,
 ועת ומשפט ידע לצ חכם, אשר יול את העיר צחכמתו.

ועתה צצוא הכהן לרשות את הצית יחלק אותה לשטים, החדר והעליה:
 וצחד יוצאו נערי בני ישראל צעת היותם בני ששה שנים ועך
 ידעו לקרות צל"הק, אשר ילמדו אותו מן הנשים המלמדות על דרך
 אחינו בני ספרד וצני איטליה, על כי אמת הוא כי הנשים הם דרות
 לצ, ומלומדות צצצלקות לחנוך לנער על פי דרכו, ומקצלים הנערים

טרם היותם בני שלשה שנים, ובשלשה שנים תלמדות אורה סדר ואופן
 הקריאה, ועת עלותם לצית הספרידעו אשר יראו ויזינו את אשר ישמעו;
 ואז המלמדים ילמדום לשונינו הקדוש ולשון העם אשר הם גרים בתוכו
 באופן, סדר, וזמן, אשר נאמר: שני השנים הראשונים ישנו צצית הספר
 שתי שעות קודם חלות ושתי שעות אחריו, וילמדו ספר תורת האלהים
 עם דקדוק קלד וקל להצין בלע"ז, וצלסון ההוא עלמו דיני כבוד אז ואם
 ותפילה ק"ש לינית וצרכת המזון וכדומה להרמז"ס אשר הוא צלסון לח
 וקל להצין. צעה השלישית והיא התשיעית לעת לידתם ישמו שכל
 צחורת האלהים עם ציאור מספיק, כללי הדקדוק ודיני השצתות וימים
 טובים ככתבם וכזמנם להרמז"ס עלמו, וספר אשר יכתב כגד אמירת לשון
 הדע ולהרחיק תדנד שקר, רכילות וגנות הדיע, עם פסוקים מורים על
 כל ענין וענין דברי תורה או קבלה, וצפרט דברי משלי או צן סידר,
 כגון על כפויי טובה, משלם דעה תחת טובה, לא תמוט דעה מציתו,
 ורצים כהנה, כאשר עם לנצ המחזרים אשר תצחרו, ואשר קענס עצה
 ממתני, ואשיתם עטרת לראשי; ועוד טעה אחת צצוקד וצערצ ללמוד צה
 כתיבת לשונינו הקדוש, ולשון העם אשר הם צקדצו.

בר' שנים הכותרות עד היותם צני מצוה, יפורשו להם כל כ"ד ספרים
 עם פידוש מספיק אשר ממנו ילמדו חלק המעשי ומעט מהחלק
 העיוני דיני אורח חיים ויורה דיעה וצצט מוסר, ועל הכל ילמדו ספר
 יחוצר להם, וצו יפורשו תורת האדם צאשר הוא אדם ותורת היהודי
 צאשר הוא יהודי, וצו יאמר חוצת האדם למלכו האצורה לעירו האיש לדעהו
 והיהודי לאחיו ונאמר צו (דרך משל) כי בלנו צני איש אחד נחנו אז אחד
 צדאנו צללמו ותצניתו, וכי רוצ עשרת הדצדים הוסדו על אהצת הדיע כי
 ואהצת לדעך כמוך הוא עקד אשר עליו תלויה כל התורה כלה; ויפורש
 מעשה הלל הזקן עם הגר, דיני גר תושב, ורצ כהנא כאשר השיצ מוצק
 הזהב לגוי, ורנות כאלה; וכי משפחות האדמה לא חויצו כ"א צצ' מצות
 וחלק לעולם הצא שגר הוא להם חלק עצודתם, כי אין הקצ"ה מקפח
 שגר כל צדיה, וכל אשר צדא לא צדא לא לצדודו, ויציאו דאיה מן
 הפסוקים, כל אשר יקרא צצס ה' ימלט, צי נצצתי נאום ה', כי לי
 תכרע כל צדך תצצע כל לשון, כל הכקרא צצמי ולכצודי צדאיתו יצרתיו
 אף עשיתיו וכדומה; וכי מאהצת ה' אותנו ומצמרו את השצועה אשר
 נצצע לצצותינו הצדילנו מן העמים וקדשנו צמלותיו, ולפוס צעדא אגדא.
 אך תחת השמים וצכל אשר נעשה תחת השמש משפט אחד לכלנו, וצתורת
 האדם אין הצדל צין עוצר אלהים כתורתיו לאשר עצדו כמנהג אצותיו,

ובני מיוס צדוק אלהים אדם על הארץ לא השמיד אומה על עבודתה, אך על אשר עזבו המלות אשר הם עיקר תורת האדם, הביא המצול על בני השחית כל צער את דרכו, הפיל צוני המבדל על גאה וגאון ודרך רע, הפך סדום וצנותיה על גאון שנעת לחס ועל כי יד עני ואציון לא החזיקה, הכה המלרים בכל מכה על אשר לדרונו נגד תורת האדם, לוונו להשמיד שצעה וצממים, לא על כי עזדו לאלהיהם כי אם על כי כל תועבות ה' עשו לאלהיהם ויזנחו את צביהם ואת צנותיהם לשדים, ועד כאמן ע"ז הכניא עמוס אשר חזה על רוצי הגוים וצהויחם על אשר שלשו פשניהם, כל תונחותיו אל כל הגוים והמנות אשר העיף עליהם הם על עזנס את תורת האדם; ויהודה אשר עוד דד עם אל הוכיחם על מאסם את תורת ה' וחוקיו לא שגרו. זאת היא קצלת אצותינו, כך היא חונותינו להאמין וכך יפה לנו ללמוד את צנינו אחרינו, למען ידעו קחת מוסר יראו דנים ויחכמו ויראו ארצינו ויזושו ותדא ארצתי ותנסה צושה. —

במשך הד' שנים האלו יחולק להם שתי שעות ציוס הלימוד הנקרא צמדניותינו (Studia humanitatis), והם למוד כתיבת לשון

אשכנזי, החשבונות, מעט מהקורות את מדינתם והסמוכות להם, דקדוק הלשון, חילוק מפת הארץ ושם הימים הנחלים הנהרות וההדים וכל אשר מרים רוח האדם מדרך עם הארץ, ועם זה צלאתם למלאכה או לסחורה תהיה דעתם מעורבת עם הצדיות, ולא תהא כזאת ציטרלל, באשר צימים הראשונים הכל נשנה מעדתינו ולא ידעו צין ימינס לשמאלם, וצשמרם הסדר העוב הזה אדרבה ישונו משאר העמים לעובה ולצרכה וכל דואיהם כיודוס כי הם זדע צרך ה' ואף אחר לאתם למלאכה או לסחורה כאמור עד תוס שנת י"ו יחויצו לצוא לצית המדרש שעה אחת ציוס השנת ושתי שעות ציוס חגי העם אשר הם דרים צתוכו, וצימים ההם יחזורו למודי השנים האחרונים עד אשר יהיו שגורים צפיהם, וציוס השנת ילמדו קילוד ספר משלי וספר צן סידך אשר העתקנו, וציוס חגי העם יכתצו וישיצו אל לנס קילוד החכמות וידיעת עניני העולם הנוצרים למעלה.

בני הגצידים אשר לא ילאו למלאכה, או הרוצים ללמוד וללמד, הנם צני עליה, והם צשנת הי"ד ילמדו משנה עם פירוש ר"ע וגמרא עם רש"י, ספרי התורה עם פירוש הראצ"ע, וספר מנחר הפנינים; צשנת הע"ו ילמדו משנה עם פירוש תוספות י"ט, עוד גמרא עם רש"י, ספר חובת הלבבות וספר אפן צוחן; צשנת הי"ו משנה ככ"ל, גמרא עם תוספות, עקידת ינחק וספר הנדרש"י עם פירושו, וצשנת הי"ז היא

השנה האחרונה לשמוע צלמודים במדא עם תוספות כנ"ל, ספר הכוזב
 וספר התורה וספר מחצת עמנואל, אשר יסודם ואשר יודפס צמדיכתינו.
 או תחתיו חסיפת שירים אשר יודפסו פה, או אשר ידפיסו בני חצנת
 לשון ענב יר"ה.

אזהרת ראשית היא שעד תום שנת י"ג לא יבשו הנעדים אל הקדש
 למוד תשנה ובמדא, עד אשר לא מלאו כדסה לחס המקדא,
 צטר קדש הדינים, ויין המוסר; ואזהרה הזאת רצה היא לכל בני
 הגולה בכלל, ובפרט למקנת אחינו אנשי גאולתינו אשר סרו מדרך תורה
 שנכתב ולא ידעו את המעשה הטוב אשר נעשה לישראל ולא נשאר
 להם לא כתב ולא לשון. צמעותא מיניינו לך אמרינן לנזידא וסחור
 לכדמא לא יקרב!

ראשית שנת י"ח לימי חייהם היא השנה הראויה לעלות לבתי המדש
 הכולל ושם כל איש כפי אשר ידצו לצו לקדשה אל המלאכה
 לעשות אותה, ילמד הכתוב, ההקצה, והרפואה, המדיקה, הניגון,
 וחכמת הכוכבים, חוקי העמים ודיני ומשפטי המדינה והעיר, הכל כפי
 דלוננו. אף אשר יער ה' את רוחו לצחור צמלאכת שמים התוכחה ההוראה
 ופרכוס הקהלות אחר למדו ד' שנים צמדש הכולל חכמת העצו, עורכו
 עלוד לפני ה' יהיה שלוש שנים ושם ילמד פה אל פה ההוראה והתוכחה
 וצננה הרציעות יהיה כל פדיו קדש הלולים, ולהוסיף לנס תצולתו, זה
 דרכו כל הימים למשך השנה ההיא לחנך עצמו ולהיות גמופת לאחרים:
 יום א' לימי השנוע יפרש אגרות, יום ב' יפסוק דיני איסור והיתר, יום
 ג' דין צין אדם לחצירו, יום ד' דיני קדושין וביטין, יום ה' דיני קנסות
 ומשא ומתן, וכן יחזור חלילה, יום ש"ק ידרוש צדנים. ואחר כל הדברים
 והאמת האלה יוכתר החצירות וינך ללמד הנעדים צערי הפרוות או
 צמדש העיר, ואחרי כן יושם סניף לרצ, עד צא יומו ליטע על כסא דין
 או הודאה או תוכחה. ועל כרון הזה מודה אני כי עוד עלוד צעלמותי
 לכתוב ספר צלע"ז צו יוכללו כל דרשות השנה מדי שנת צצנתו על עדה
 טובה או כנד מדה רעה, כאשר עשו צעל ציטה לעמים וצעל צצנת
 שאול, אך לנטות מעט אל דרך הגויים אשר אנו דדים ציניהם,
 הצוחדים להם איזה פסוק ודודשים עליו ועל חלקיו דצדי מוסר, ואעשה
 בן גס אני.

עוד לאלוה מילין ואזהרה רצה לאודייתא, כי בכל למודי הנעדים לא
 ידאה ולא יתלא למוד טגדה לא מיניה ולא מקצתה, כי הסובה
 צה עורכו נער יארע לו מה שניצח עליו דינ"ל האומרה אינו מתקבל

שכר והשומעה מתחדך, כי כאשר הונחנו במאמרנו הנ"ל איך ללמד להיות לו עסק בנסתרות ההם עד אשר ידע מה הוא הדמיון בהם; וזה צלע צלון את ראשי בניו דברים אשר אחרי כל העמל והעורר להצניס, וכרחי להזכיר אותם כי לא ידעו את אשר הבינו? איך זה כ"א צנות בית ועח אותו תפל! ורעה עוד מזה, כי אשר לקחום כפשיטם שחקו עליהם, ואשר תאמינים אותם משתגעים בהנחתם, והמצניס פניותם הם בני עליה והנס מעוטים. הכלל העולה כי הדברים היקרים האלו הם אשר קדמונינו ז"ל קראום סתרי תורה, על כי הסתירו צם הדברים אשר לא ראו לגלות לנשים לנערים ולקלי הדעת, ואצותינו האחרונים נשתמשו צם הפך כוונת מחזריהם כאשר למדום להנערים וקדשו צם דברים, הם כי לא להזכיר!

ורעה חולה עוד מזה פשתה צין עקלת אחינו אשר כל החפץ ימלא את ידו צספרי הזוכר ומדשים הנעלמים, הכי קראו ספרי חכמת הקבלה סתרי תורה להסתיר אותה, ותבי להיפך, כאשר כל מאהציה היצולה צפתה ציד כל עוצר, עליה קונן הרצ הפד' קסו צחרויו המתחילין: הקבלה תתן קולה וכו' ועליה ידו כל הדווים, על כי תחת אשר צימים הראשונים נעלמה מעיני כל חי, עתה תדמסנה דבל, וצאו צה פדילים וחללוה, עליה צנה היכל הצלוי החיוני המהצהיל, וצה ראו אחרי לצי"י שצור ויצואו מדתה, וימדדו את חייהם וצאו צהם המים המאדדים, למדים וישתו התלמידים הצאים אחריהם ועתו; ונמלא עוד שם שמים מתחלל צהנחשת פמליה של מעלה ודברים אחרים שלא נתנו להכתב, ואשימם צראשיכם להסיר ממקרי הנעדים כל דבר סוד ואשר לא יוצן כפשוטו.

ועתה טרם אלזו תלפניכם שלם אלה אני כועל עליכם כמזכיר ולא כמזהיר, ואלו הן: א' להוועד ולהוענן על ענין המצטא ולא להיות בקורא לעיינין אלפיין ולא לפיין עיינין, ואשר צמצטא האותיות לא ינחיו החק הוא הדפה? ועוד דבות כאלה; ועל כיוצא צזה שחק הרצ עמנואל צסידו הנעים על תיצות קרסיו — קרסיו — קרא שוא — קרא צרי ויהי הנקל לכת צנצקות אחינו הספרדים אשר צאמשטרדם אשר להם עשר יקות צמצטא וצלסון, צ' להשיגח על דצורי ומעשי הנערים ולישר אותם על ראשית מעשיהם הדעים, ואשר לא יוסד יוסר מאתם ויגודש מהסתפה צנחלתם, על כי הנערים הם כתאנים הדעות אשר האחד מקציב האחרים, וחועט אחד יאצד טובה הדעה; ולהיות זדוים צחקירת הנערים

הנעדים מדי חדש צחקו ופעם אחת בכל שנה חדשים צחקוה הנוללת ,
ולאשר נעלה על כלם צלימוך וצמעשה , יותן שגר צדצר נדאה וגיכר על
הכוצע או ניסם על חיק כמשיחת זהב או מעוצע אשר יוחק מלכה אחת
לדת המלך ומלכה השנית פסוק יורה על חכמת ועל זדיוות הנער , כי
אין טוב לאדם כי אם לראות את נפשו עוזה צעמלו וכל העם
דואים! — ג' על ענין ספדי המוסר ושאר ספדי הלמוד לדיך שימת
עין על בותציהם , ולחזות מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת ,
על כי דצר אלהים הוא וקשה להולמו , ושימו עיניכם העוזה עליו כי
לא דצר רק הוא מכס , ודצרז הזה תאריכו ימיכם וזכות הדנים יהיה
תלוי בכם *

עוד להודיע מחשבותי על נדון חקירת התלמידים , הא לכס השאלות
והתשובות אשר כתבתי אשתקל להורותם , ואם לא ישרו צעיכס
שימו תחתיכם כאשר על לצבכם ולא אונער קבלו דעתי כי אתם רשאים
ולא אני *

את כל אלה חשבותי למשפע חינוך נערי בני ישראל והנס נתונים
לרגליכם ואתם תשאו את אשר העוה עצדיכם , כי לא לכדורי
עשיתי אלא להרצות כבוד שמים; ואם ימלא תמלא צידי שמך מן העוזה
אשר עם לצני , הנה היא לכס למנה , ואם אין הקצ"ה ידך המחשבה
למעשה * ואתם כהני ה' מערתי אלהינו חזקו ואמנו לכבוד תורת אבותינו!
ואל שדי ינדך אתכם , יפנה אליכם , וירצה כבוד תורתכם באות התלמיד
הנפוץ והעצד הנלע המשתחוה מדחוק *

הצעיר אליה מורפורגו *

גראדיסקה ר"ח אדר תקמ"ד *

ח ש ו ב ת

דז מפורסם אחד צמדינת פולין ע"ד השאלות צענין הלכת המתים אשר
צאו צמאסף צשנה העצרה , ומרוב ענותנותו בוד עליכו להעלים את שמו ,
עד אשר יזוה אומנו להזכירו *

על חדות שאלת כבודם צם' המאסף לשתי תקופות הראשונות דשנת
תקמ"ה דף פ"ז , הנה לפי הסוגיא דמס' צ"צ נדאה שהיו מביחין
הארון

הארוך באופן שהיו יכולין לזדוק, וגם אם יתעורר מתדממת ההתעלפות
לא יזק, וזה לאמרינן שם עושה תוכה של מערה וכו' וכוּכין ד' אמות
ארכן ורומן ז', תוספ' ד"ה ורומן ז' פי' דנינו שמואל שלא תהא עומתה
צוקעת ומפרש דיצ"ס שהכוּכין היו פתוחין מן הצד וכו', ולכאורה יקשה
לא יעשו חלל טפח וגם לא יפתחו מן הצד, אלא ש"מ שהוא מטעם
שיוכלו לפקוד, וגם מטעם שאם יתעורר המות מתדממת ההתעלפות חזו
עלתו בארון ותפול המנקה אחד שידום אותה לאויר טפח שנינה וצין
הקרקע: הרי לפנינו שאם עושין מערה וכוּכין ומניחין הארון צו אין
עוצרין, אך הארון לריך שיהי' צו נקב מן הצד, או מעט מעט קרקע
תחת ראש המות כמצואר צש"ע י"ד סי' ס"ג ס"א.

אבנאם על אודת שהקשו על הגהת אשר"י מי שרובה לגלות את המות
וכו' וזה דבר שא"א, אליג לפניכם הדין על צדויו, ואז יוסר
תלוּנת כבודם, והוא ש"ע י"ד סי' ס"ג סעיף א', ואם נתנו בארון
וקצרו בקרקע אינו עוצר עליו, ומ"מ יפה לקצרו בקרקע ממש, ועיין צש"ך
שצנקב שיש בארון סבי שיהא כאילו קוצרו בקרקע ממש, ולפ"ז כוכל לקצור
המות בקרקע ד"ל להסיס אותה בארון (ד"ל בארון שאינו קבוע במסמדות
למען לא יהא עיכוב לפתחו אם ישמע קול רגש, וגם לא ישימו עליו
עפר כהר מצור) שיש צו נקבים ונקב א' יהי' פתוח החוּמה לאויר למען
אם יפח נשמת חיים לא תשהות ויהצל הסגור, ולפקוד עליו כל שלשה
ימים כמצואר צש"ע י"ד סימון שג"ד ואם ישמע קול רגש אז יעזור
הפוקד, ויצואו דברי הרב צ"י וכל כהן שכתב הדין דפוקדין על הנותים,
ש"פ ז' דעת הפדישה אינו נוהב צו"הו, והוא נגד דרכי הצ"י לכתוב דינים
שאינם נוהגין צומניו, ולפ"ז סרה גם תלוּנת כבודם על הב"ת אשר"י
שכתב מי שרובה לגלות את הקצר וכו' ד"ל אחר ששמר כל הב' ימים ולא
שמע קול רגש רולה ציוס שלשה לגלות אולי יש צו איזה סימן חיות אפ"ה
מותר לאפוקי מדברי הש"ע י"ד סי' ס"ג סעי' ז' אסור לפתוח הקצר
וכו', שהוא דעת דנינו ידוחס הביאו הר"אש מ"ש מ"ק.

ובצואר יפלא צעיני על כל חכמי אשכנז שאינם מוחין להקצר בארון
ש"ס. ועיין צ"ס הוזהר פ' ויחי על פסוק ויוסם בארון צמאדים
שכתב, שמי שאינו שלם בצדיתו כיוסף הצדיקן דינא יפקד עליו אם יוסם
בארון שלם, ולכן כהגו כל חכמי פולין שאין קוצרין כלל בארון; אמנם
עכ"פ לריך לעשות צו נקבים.

ועל

ועל אודת אשר שאלו כבודם מדוע אמרו צמתנותן הרי זה מנוולו ולא
 זכרו עונד צל"ת , כדלה לי כי הטעם עונד צל"ת לא היה מספיק ,
 כי גם השני עונד צל"ת ; אך מטעם דהרי זה מנוולו הרי זה משום כבוד
 המת ול"כ הראשון שמת ראשון כבודו קודם לשני , ואז השני אינו עונד
 צל"ת דהוי כאילו הלינו לכבודו .

ואקוד' ואשתחווה ואומר שלום לכל הנביאים והחכמים אנשי חזרתכם
 ישלח ה' צדקה צמעשי יריכס וצבל אשר תמנו מליוחו הק' .

ה מ א ס ף

לחדש אדר א' תקמ"ו

א

קול נהי *

על מות

דני משה ז"ר מנחם

מדעסויל

תנצב"ה *

בְּאַרְח־צְדָקָה חַיִּים

וְדַרְךְ נְתִיבָה אֱל־מֹות (משלי י"ג כ"ח) *

נֶחַל שׁוֹמֵף מֹות! תִּשְׁטוֹף עַל חֶלֶד

מִדֵּי עֵבֶרְךָ תִּקַּח גַּם שָׁב גַּם יָלֵד

לֹא תִשָּׂא פָנָי אִישׁ לֹא תִהְדָּר גִּבֹּר

גַּם זֶה הָאִישׁ מִשֶּׁה אָף בּו פְּגַעַת

וּבְשִׁבְט עֵבֶרְתָּךְ עֵת בּו נִגַּעַת

שָׁב רוּחוֹ אֶל אֵל וְעִפְרוּ קִבְר

רבות

* * *

* נדפס כבר בדפוס חוגך בערים 337 ליון, חמנס להרחות לעין כל וסיו הדפסנוהו
סה שנית בדפוסין האחד 737י האחדספוס *

רבות פה פעלת משה! ריך
אך קול נהי נשמע אומרים איך!
יללת אוהבי חכמה נחם שבסך
כי רבים השבעת ממטעמיה
הנסתרות מהם דרשו ממך
מדרש קשה כצור בקע מטך

* * *

איה ספר חכמה לא בו דרשת
איה מחקר שכל לא בו חקרת
בך הגו סיגיהם שבע זקנו
אם מעטך על ספר הוכלו
או מדלתי פיה לחוץ נזלו
גם משמן רכו מדבש מתקו

* * *

מות! עץ הטבת שאר פריהו
לא כלו שחת אפס קצהו
עוד מכתב חכמתו חרות על לוח
עוד דובר עם ריעיו לשון וספר
לא משפתי בשר עפר ואפר
לא אומר ודברים כי אם ברוח

* * *

גם רוזנים תמהו על מפעליך
כי פאבן ספיר נוצצים מליך
זין מכוס זהב אותם השקית

עַל בֶּן פֶּאֶר הַיִּיתָ לְבָנֵי עֲמָה
מִמָּשָׁךְ קִסְתָּךְ חָתוּ קִמְיָךְ
כִּי לֹא קָטַן יַעֲקֹב אוֹתָם הֲרֵאִיתָ

עַל נִשְׁמַת הָאָדָם כְּבוֹד סְכוּתָ
הוּת בּוֹי צִלְמוֹ הַבּוֹק בְּקוּתָ
וּנְתִיבַת * אֶל-מֹות שְׁתָּה לָּהּ נֶצַח
אָךְ ** יֵשׁ אֵל מִמַּעַל רִנּוֹ שְׁפָתֶיךָ
מִזְרֵי אֹר הַכְרַעַתָּ בְּעִזּוֹ מוֹפְתֶיךָ
*** וְלִמּוֹעֲרֵי שַׁחַר חָרְדוּ עִזֵּי מִצַּח

בַּל רַק עַל מוֹפְתֶיךָ נִשְׁעַן לְבָבְךָ
**** אִמּוֹן כִּי! אֲמַרְתָּ אֵל אִישׁ רִיבְךָ
צְנִיף טְהוֹר זֶה לָךְ וּפֶאֶר רֵאשֶׁה
לוֹ חֲקְרֵי יָב בְּלָם כְּזֹאת יִשְׁכְּלוּ
מִתְהוּ לֹא דָרְךָ נִפְשָׁם יִצְלוּ
כִּי יִגַּה גַּם לָהֶם לֵהֵב אֵשֶׁה

שֶׁבַע הַלֵּלְתֶיךָ עַל ***** תִּרְגוּמָה
עָתָה רַבִּים רָאוּ כִּי טוֹב טַעְמָה
גַּם הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן עַל זֶה יוֹדֵה

ומה

* ספרו פּעראָן עַל הַשְׁחָרָה הַנֶּפֶשׁ

** ספרו עַל תְּזִיחַת הַסֵּם

*** כֵּן קָרָא שֶׁס סֵפֶרוֹ הַנֶּלְכָּז בְּנוֹעַר (רִיא מֵאַרְגֻנְטִינָה שְׁטֵרנֶרען)

**** כֵּן הִסִּיב בְּסֵפֶרוֹ לְחַיִּים רִיבּוֹ יֵאָמְרוּ צִיִּיר דִּיסֵעֶלְדֶּחֶק (Pag. 29—34) הַדּוֹר

הַדּוֹר לְמִשִּׁיב נְכוּחֹת כְּחַלָּה, וְתוֹכַחַת תְּגַלֶּה הַיּוֹד לְכָל חַיִּים הַנִּשְׁעֵן עַל תְּזִיחַת הַסֵּם

***** שִׁיר מְהַלֵּל רִיעַ שְׁכַחְתּוֹ, לְכַבֵּד תִּרְגוּמוֹ הַשְּׂכַמִּי

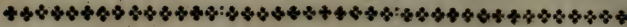
מה אוסיף דבר רבות פעלת
לולי אץ המות יותר עמלת
אך בין שוכבי קבר פתאום שמך

* * *

משה! על משכבך תישן! תנות!
אור לא ראתה עין תראה ברות
כי מכסה הארמה כל עוד עליך
וליום פיות שוכבים שנית ינוכו
ובקול * שירי דוד הלום ישוכו
גם אתה בקהלם תרים קולך

נפתלי הירץ וויול:

(* לזכרון תרגומו, שתרגם ספר ההלים צלחה סיר צלשון אשכנזי.

ה מ א ף

לחדש אדר ב' תקמ"ו

א

שירים

על קבר אשת נעורי אשר אהבתי בעל כל, ועוד לא כלו ימי המשטה,
עלה מות בחלוני ויקח אותה מעל פני ולאכני נשארתי בלמוד מצלי מנחם *

1.

בְּרוּךְ בּוֹאֵכֶם, צְלִילי עָרְבִי!
אֲשֶׁרְךָ הִדְלִיקָה, חֲשָׁקִי וּמְאֹוִי!
נָא פִרְשֵׁי שְׂמִלְתְּךָ, תַּחֲתֶיהָ הַחֲבִיאֵינִי *
כִּי אֶתְבוֹדֵד לְהִתְרוּעֵעַ עִם הַמֵּתִים *

2.

הָהָה! רוּמָה שְׁכַנְנָה מְקוֹם בּוֹאֵךְ פֶּה,
כְּבִשְׂאוֹל אֲמָנָם חָרַשׁ סְבִיבוֹתֵי *
בוֹדֵד אֶתְהַלֵּךְ עָלַי גִּילִי עֶפְרוֹת,
לְכִי אֶסְפּוֹד; עֲלִיךָ, נִרְדַּמְתָּ! אִשָּׁא נְהִי *

דומיה

3.

דוֹמִיָּה נְעִימָה הִנֵּה מְסַבֵּב לִי
בְדַמְמָה אֲאִיזִן קוֹל אֲנַחוֹתַי;
בְּמִסּוּפֶתֶךָ לַיִל! אֲבַלִּיגָה. אֶסְפּוֹד וְאֶקּוֹנֵן.
עַד יְרוֹנוֹ כּוֹכְבֵי בּוֹקֵר נוֹעֵם שִׁרְמוֹ *

4.

עַל קִבְרֶךָ יִפְתִּי! אֶפּוֹל וְאֶשְׁתַּטַּח.
בְּנוֹגַה הִסְהַר עָלַי הָאָרֶץ;
לְכִי רַעֲיִיתִי! אֶקְרִיב דְּמַעֵי הָאֲהָבָה
אֵלֶיךָ תַמְתִּי! אָבִיא אֲנַחוֹת לְכִי *

5.

רוּחֶךָ אִם בֵּין רוּחוֹת קָרִים
(מְנַשְׁבוֹת בֵּין הַדּוֹדָאִים עַל קִבְרֶךָ) מְרַחֶפֶת
אָנָּה, הִטִּי אֲזַנְךָ, שִׁמְעֵי קוֹל בְּכִי,
וְלַעֲיִן נִגְרָה הַשְׁמִי הַפּוֹגָה!

6.

הוֹאִילִי הֶרֶק נְחָמוֹת לְנַפְשִׁי
הַנִּדְחָה, וְהַאֲמִלְלָהּ, מִיַּחֲלַת שְׂאוֹף מְנוּחַ
אוֹמֶרֶת מְצוֹא אוֹתוֹ הִנֵּה.
בְּחִירֵשׁ מִצֵּל מִשְׁכֵּן עֶפְרָיִם *

7.

אֲתַנְּחָה הַרוּחוֹת! הַתְּחַזְרִנָּה אַחֹר?
הַתּוֹסִיפְנָה שׁוֹב עַל הָאֲדָמָה,
מְקוֹם יְנוּעַ שֵׁם הַהֶלֶךְ,
מְגוֹרְתְכֵן רֵאשִׁית יְמוֹת הַיּוֹתְכֵן?

8.

אם בן, נא היינה מלאכי ושמרוני,
הורינה דרך אלך כל ימי חלדי,
ואם אמוט, ואם ימעדו קרסולי,
חושנינה ובואינה חיש לתמכני!

9.

וליום הפקודה, עת רוחי
(בבריתה את צבאות השמים)

מוסרות הנגיה תנתק,
וקל מעל פני הארץ, תעלה.

10.

אזי בואי את, יפתי! בזיו יקרתי,
ושכרי מחיר אהבתי קחי עמך;
רוצי לקראתי, ובדיך פפות תומר,
לעגדם עטרה לראשי *

11.

מרחוק השמעני קולך הערב,
קראי נא ואנכי אענך;
וקרן אור פניך, לקראתי שליחי,
להאיר לי דרך בואי אליך *

12.

אחוזי יד נלכה יחד
בין מהלכי השף וצלמות
אל ארץ טובה ועדינה,
שם — פרחי האהבה יתנו ריח *

ע פ

ב

מכתבים הונתן ותמר *

הונתן

אחותי דעיתי! הנה הסגמת היום ללאת, ערס נראה השמש גדלש
הכד; עוד לא החל בעטלף לשורר, והסגוי עוד לא העיר
השחר, וצעוד סגנת העל על הארץ, מעגלותיך נעו. מה החג הזה
אשר היום העשי, כי לראש אשפורות אספת נסלך מדולסי השדה ונלני
העמקים? —

תמר

שלום לך אחי! והאין תבוא אחי? מדוע כמוני מהדת היום ללאת
צדן כוכבי בוקר? מה תעשה פה צדמנת נש? —
אנכי אל הנחל ידתי, לאסוף דולאים שושנים עוד ואכלות, ואזרה
אותם לפני ערס הודי, הסוככים צתנומות עלי משכנ,
ונבקיאותם ישימו קעורה בלפס, ויתעננו מנועס ריחם, וישמחו וידננו
כי נפתי משכנס.

הונתן

אחותי דעיתי! נפלאה להנתך לי, מאהבת הדבורים אל הנלנים! —
הנה שמעתי את אצונו מדבר — הלא גם את שמעתי! אחותי
אחש לעת הערנים — כאשר עפעפיו יצונו, אל פני הגנעה, שמה אור
למושג לו, "מי יתן ותהי פה סוכה לנל יומם ומחסה משרד" גם אנכי
שמעתי, אולם מחדש הייתי ודעיתי בלתי שמוע מאובה. ועתה לפני
השמש

* Nach Geffners Idylle Myrtel und Daphne, 2. Band, S. 61.

החמש השבועות קום וצניתי הסוכה וזמורות הבפן קשרתי אל ידכותיה ;
תשרי אחותי מדאש הבצעה, כי כליתי המלאכה, אך אל נא תגידו דבר,
עך אשר צניניו יציע, כי זה היום כגילה וכשמחה זו

תמר

אחי! איך ישתומם, ונפשו תגיל לראות מעשי ידך מדחוק, גם עתה
אתהלך בלאת אל ערש יועו, ואניע לפניו הנלנים האלה

יהונתן

אם יקילו ויריחו את ריח הנלנים, אז ימלא שחוק פיהם, ויאמרו הנה
תמר צתנו עשתה זאת: איפוא היא העלמה העוצה? אשר תאמן
זדעותיה לתת שמחה וגיל לנו ערש הקילנו!

תמר

אורה דבק ואח! אם צעך החלון יסקיף, וידא את הסוכה נוונת
לצתנו, אז שפתותיו ירוצנו: איך? לא חולם אנכי? היום
סוכה תעמוד על גב הבצעה? אין זה כי אם יד הצן יקיר עשתה זאת,
גם צדוך יהיה! כלילה לא ינוח, ותדום שנתו מעיניו למען כלכל שנתנו
צשמחת נפש, כה יאמר, ולצנו יעלות, זה היום כגילה וכשמחה זו,
כי תשכים בצוקר לעשות טוב, מאוד ילחץ בכל מעשיו, ועל כל נדר
פודה גיל!

* * *

אשרי משביל אל זרעו, צדקה יקלוד מאה שערים שמחת נפש ומושם
רוח, בצוקר ימיו יגיל צם, וצעדו ימיו הנה לתשען לו. —

שמעון בר"ז

משלי הערב (*).

פתיחה.

הכון אנוש לקראת אלהיך אשר
נטה כרוך שחק וארץ יסד.
כי מה אלהיך מבקש ממך
כי אם עשות משפט, ואהבת הסוד.

השרו יושני תבל, דומו! ונידמה הקטיו תורם עליון.

בכל מקום אשר תופיע השמש, ואשר יש כרוך; איך חזן לשמוע, מי
כזן וידע?

נא

(* הספר הזה קטן הכמות ובודל האיכות חנה הזמן לידי, והוא נכתב זלשון
לרפתי, ולכרז יוסיו ולחות לשונו והפסחת חין ערכו צעניי המידות הטובות
ודעת המוסיות אשר בקרבנו נעתק מלשון ענגלערי אשר היה כתב צו בתחילה,
וסם המוצר פלאי; והקרא צו פעם ושהים, שלשתי והוספתי לעיון צו, וכל
עוד שקראתיו בליתי סגולות יוסי והפסחת חדש אשר יופיע מהוך כותלי
מדברותיו, אז אמרתי אל לבי, לא יהיה לנכרים לדס כ"א יהנה גם לעירו
אומתיו מחורו ויהחממו מבחלי תורותיו, ויזכו לתכונות יקרות ומדות
תרוניות, כה חשנתי — אז חשתי ולא התמהמתי, לחזוני היל, לקרצ אל
המלחמה והכתוב — וא' היה צעזרי לצמוד צעדי

ועתה
התנצל לד, שאם תמלא הקורח הוקר, סרזו שהקתי חיינה ונסכמת עם
דברי הספר עלמו כאשר תקרצ אחד אל אחד, שא נח לפסע עזדך; כי לא
צמעל ולא צמד עשיתיו" נח על כל פשעי תכסה אהבת חדס וההבת האמת
לדונני לכף זכות, יען את האמת חני מודה, שעיקרי הדברים נאמרים צאונת,
לא שניתי את ענינו ולא הפסדתי את טעמו, כ"א הנחתי הדברים כמו שהם
לא להוסיף ולא לגרוע ואם צלל זאת נחלתי. אתה הקורח הנעון! נלמה
על דל פסתי! ולי ויה יקרו רעיק' עזדך שמעון צד"ן.

נא תבון בלצנכס תורת חיים, ככרו את חוקי האמת, ועשיתם אותם]

* * *

משדי ילא הכל, אין בכול לעוזו, חכמתו לעד עומדת, ועוצתו
גדלה עד אין חקר.

* * *

יושב הוא על כסאו, וכשמת דוחו יתן חיים לארץ ולאליה:

* * *

יגע בכוכבים וישמחו, ישיבו לרוך ארחותם.

* * *

הולך על כנפי דוח, ורלונו מלא תבל, ילך עד אפסי עולם:

* * *

המשפט, הכבוד, והתפארת — מידו נתנו.

* * *

אותות החכמה, בכל מעשיו ידעו אף ילדיו, ובינת אנוש קלרה
מהש'גם.

* * *

בינת האדם כלל עוצר, תעשה דוחו לחלוט יעוף, יגיע בכסף
והכהו כמתעתע.

* * *

אבל חכמת שדי תמיד כאור השמים, לא תכוז, כי דוחה מקור
האמת.

* * *

המשפט והרחמים להגלי כסאו, חסרו ואהבתו דשומות בכל מעבלותיו.

* * *

בני ישראל לה', הנעטת כללנו תהלה?

* * *

בני ישראל אל עזוזו? מי יתמשל אליו בחכמה, ואל חסרו מי יסור?

* * *

אנוש! הלא הוא עשך, פקודתו כתבך בלדך, רוחו רוחך ופעולתו,
מתת כבודו וכדיבתו המה?

* * *

ארחך ורצנך פללות ילדיך, מעשי ידיו המה?

* * *

שמע בקולו, כעומה היא לאזן, שומעה ישכן צעח כפשו!

משלי הערב

חלק ראשון וכולל שמונה פרקים

פרק ראשון

מדבר מנחמת האדם את עצמו ומחזירו להיותו עם פדעי

טוב לי כי ענתי אם אך נפשי תתברר!
אבחר להיות עבד אם אך רוחי תשתרר! — —
בה אתענג ואמאם כל מהמדי עין

ילודי אשכ! דבר על לבך ונחון את עצמך, והשתכל על תכלית צדקתך

* * *

חקור

חקור הטיב כחותיך, התזונן את לרכך, דאה על כל אשר סבינך, אז
תלמוד חקי חיים ואז תלך לנעה דרכך.

* * *

אל תפתח פיך, ואל תעשה מאומה, טרם שקלת מליך, והתזונת את
הכולד מפעולותיך, אז ירחק ממך כל רע, והחדפה תמום מציתך,
החדטה לא תגוד צאובליך, והכעס לא יקמע פניך.

* * *

הפתי לא יחסום לשונו, מדצה דנדים הוא, ונלכך צדשת אולתו;
באדם דלב צמדולתו עלי גדד, וטם יפול אל הפחת אשר חרוד
סניצותיו, כן מקדם האדם הנצהל צמעטיו, כל ידאה את הכולד.

* * *

שבו עקול התזונה, כי אמדותיה אנדי חכמה, ונתיצותיה אל תכלית
הנלה ינחוד!

השאר בדפים הבאים.

ה מ א ס ך

לחדש ניסן תקמ"ו

א

שירי

שיר על חדש האביב נעתק משירי המשורר האיעאל"ל ילני מעשעו"טאויא
משורר הקיסר יר"ה, ע"י הדופא הסנס המשורר מוהר"ר אפרים
לוצאטו היושב כעת בלאנדן *

הן האביב הגיעה

ביפי צלמה פורחת;

הן רוח הן ונתת

בנצנים צחקה *

* * *

עלים לעצים שבו,

שב החציר לאחו.

אך פליותי לא נחו.

שלות לבי רחקה *

* * *

בשביב אשו השמש

בהר ימסה הקרח.

חַמְדַּת כָּל-צִיץ וּפְרַח
סָבִיב סָבִיב יִצְמִיחַ.

נְהַר , כִּי אֵל הָעֵבֶר
בְּלֹאט מִיָּמָיו יִנְהָקוּ
עִם שְׁקִינָיו נִמְקוּ
אֶת הַשָּׁפָה יִפְרִיחַ •

אֱלִים , אֱלוֹנֵי זֹקֵן
כִּי בַמּוֹרֵד שָׁרְשָׁמוֹ
קָרַח כִּי אִזּוּ כִּסְמוּ ,
מִפְּאֲרוֹתֵם יִפְלוּ •

עֲדוֹת יִשְׂאוּ לְאֵלֶּךָ
צִיִּים הִנֵּה וְהִנֵּה ,
עֲלִימוֹ לֹא עַד הִנֵּה
אֶת הָאֲתִים הִטִּילוּ •

וְדָרוֹר אֵף חֵיא מַעֲתָה ,
אֵל קֵן אֱהוּב מִקְדָּם
כָּאֵה מֵאַרְץ קָדָם ,
אַרְחוֹת יָמִים עֲבָרָה •

ובְעוֹד תְּחִישׁ הָאָבֵר.
פַּח הַנְּטוּי לֹא תֵרָא,
הַלֹּךְ אֶל מוֹל אִישׁ פָּרָא,
בְּמִצּוֹרְתוֹ גַּעְצָרָה *

* * *
גַּם הִרְעָה אֶהְבֵּתִי,
בָּרָה וַיִּפֹּת הָעַיִן,
וַתִּרְץ אֶל הָעַיִן,
וַתִּיטֵב אֶת הַשְּׁעָר *
* * *

בְּחוּיָן יֵצֵא הָעֵדֶר
לְרַעוֹת מִיטֵב כָּל-שִׁיחַ;
דָּיַג הַחֹל יָנִיחַ
הַהֶלֶךְ אֶת הַשְּׁעָר *
* * *

גַּם הִדְוָה רַב שִׁיט,
כִּי שָׁב לְמַחֲזוֹ הַחֶפֶץ
בְּצָחוֹק זָרִם וְנִפְץ,
וַיִּבְהַל וַיַּעַף *
* * *

כְּרֵאוֹת גְּלִים יִשְׁתַּקּוּ,
טוֹב לֵב יִפְרוֹשׁ הַדָּגֵל.

אדיר יבין הרגל.
לא עוד יזכור הנזף*

* * *

ואת, רחל! תכלאי
ממני עזרת רגע
במעט, כי זאת הנגע
אשם לא היא אליך?

* * *

רק אם חפשי אשוכה.
כי כל-מוטה אשליכה;
לא עוד שנית אוליכה
הרגל בכבליך*

* * *

חנור מצנפת ירק,
לתת לשמך תפארת;
הנה ביקר אדרת
הכלי זהב הביתי*

* * *

עתה אם את אנושה.
הואלתי, כי הנזם
נקם ילמד הפעם,
כי כוז עבדי קנאתי*

* * *

הָהָה לֹא! טוֹבֵי תַסְלָחֵי
אֶת רוֹב שִׁיחֵי עַד הַנְּהָ;
וּתְלוּנֹתַי הֵן הַנְּהָ
אוֹת בִּי חֶשְׁקִי בְּלִ תְּלֵה *

* * *

תְּבִזְיֵי, אִם תּוֹאִילֵי,
תְּרַצִּינֵי, אִם תְּכַסּוּפֵי,
תְּחַמְלֵי, אוֹ תְּקַצּוּפֵי,
חוֹתֶם לְבִי אֶת סֶלֶה *

ב

מִכְתָּבִים

רעיוני איש בעלות השחרי

החושך לא ינסה עוד לרד, ערפל וקדרות נפולו, השחר עלה ויעח
רוח חיים צאף כל, אין עוד תמומה על עפעף ושינה על פנים,
הקיזו כל חיתו ציער, ועוף השמים עזז קנו, שוכני דג זין לאלים ותחת
תומד זמירות יתנו, עקרי לאן יצקשו מדעה, ואיל מקפץ על הגזעות,
גם אדיה ישאג, דוב יכהם וכסיד יתן קולו; ממעונתם ילכו לזקש ערף
ולמלא אכל לנפשם. אף שכני רחוק מתשאות קדיה, והמוץ עיר (כי מה
חפני צם צעוזם וצגאונם? ומה ישעי כי אהיה כאחד מיושביהם? הקדיה
היא מושב הגאווה, צה תעוז הקנאה, תמשול הדעיה, ויושביה חסדי טוב,
זכז ימלאו אולדותיהם, וצתיים כסף, יאספו כחול פז, וכחומד חולות
כחם; אך צם לא ודימו קרנס, צם לא יתנשאו, אחוה לא ידעו ואהצת
חיים נעלמה מהם, אס לנצע כסף, צרית דעים אצוה, וענותות האהבה
חתו נשדו, אים את דעהו עקוב יעקוב, יבזלו אף ידמאו, ילשינו אף

ירצו שקד ; אלא צחילם , אצוה עשרם , ויעז לי מלכותי מארמונותיהם ;
 אהלי מהיכלי עונג . הצוקד אור ואנני קץ משכתי , שמה ועוז לצ הלכתי
 על השדה , ונה מתוק ריח הדולאים ! ומה נעים לראות צפרודי-השושנה !
 על כלות דשא אשז ועיני הולכים ותרים כל הכלי . השמימה אציע , מה
 נאור תהרם ! מה מאד גדלו ! ארכם ורחבם מי יביקם ? אדאש ועיני לא
 תכילם . על הארץ אשים פני , והנה חיות ודמש אין מספר , כל אים ימלא
 עמיה לנפשו , כלם ילאי שסון וגיל ; זאת התצוננתי ואחרי שוט מחשבותי ,
 ואמר : אך ה' אלהים הוא יורד כל היצורים הכל יכול . את כל צדא ועשה ,
 תכן שמים צחמה , יסד ארץ על עמודיה , מוליא צמספר כל צדא הכנצים
 וסופד החול על שפת הים ; מה טוב לאדם כי יצן אלה , כי יתווכס לידע
 את יודאו להתצונן את מעשיו ולחקור כל פלאי העצב ! — דער נדיבי
 זקני עם ! היושבים צעירות ובהכלים שוכצים על חרות סן עד חלי היום
 צחיק לעיניהם , מלוצשים צגדי שש ורקמה , אולכים מעדני מלכים ואין
 קנה למאכלם , שותים יין מדקח צכל מיני מדקחים וצשמים כמים , מכלים
 ימיהם צשחוק וצלחוק , כל היום דודים יצקשו ואחרי האהבה ירצו , דער !
 כי עוד לא ידעתם את הטוב , שוא ועמל כל תענובותיכם אין שמחה
 כשמחת אים מחקר ומתצונן , למא לדעת , גם ימלא די רוות למאו , הוא
 לנדיב ישחק וצקלין עם יתקלם , כי המה דעים ימיהם , דאגה תשחה אותם
 ובעס חלקס , גם העה נבועים ומזכים , כל חלי וכל מדוה עליהם יתחדרו ;
 זכור חפשי מדאגה , צריא כל העס , ובאצ לא ידע , מנת חלקו עוצה
 צארץ וגידלו נעים . פה אשז משתומם ושומע קול התור , מנגד לי צני
 היורה בהג ירהו , משיקות צננפיהם ונושקות אשה אל אחותה , שס צין
 עפאים , העיף צשיר ימלא פיבו , יתן תודות לאל , ויזמר לאלוהיו —
 לכה נא ידידי ! אשר לי צשיריך , ארוב אכני את נביכותיך מנבינות צכל
 וחליל — למה תדום תחדים פתאום ? למה תנוסוך חיתו ציער ? למה נודד
 אתה , יונתי ! תחציא צנאיק הסלע ? מה דליתי ? גם אכני חרד ולצציירגו ,
 השמים התקדרו צעצים , גסס וצנד כלפו , אין כח צעלמי ונוע אתנועעה ,
 השמים האירו , קולות אירידים וקול דעס אשמע , אהה ! כי קדמתי , אנה
 אצנה ? האלה נוערת , תחיל הארץ , ובאדמה תחת תדנו , אהה ! כי אפס
 כחי ונפשי כדונג כנסה , חרדה גדולה אחזתני , על פני כפלתי ואדום ,
 פתאום צא רוח קדים ופיץ ענני חושך , קול הדעס לא נשומע עוד וצדקים
 לא אמרו הכנו , שקעה כל הארץ צהמות וחיות פלחו דנה לקדחת צא השמש
 וישנחו אל הוד ורגה החוסה , הנותנת חן וחסד צנותק מאורה ; אך אכני
 קלתי תחלוני , ונעוצד על יס עת יבהוס צעצרתו , יהמו ויאבעטו מימיו ,

יחמדו בליו, והאניה פעם עד למרום תגיע ועל מפלסי עז התנשא ותעם
 ממרום צמלולות ים תפול ועד מתחת לארץ תשלכת, ינעק ויילול האיש
 וצנרת נפשו מד יצבה, עד כי ישתוק היס מנהמו וחדל הפחד ורובו אין,
 ילך בשלום אל אליו ויצא אל מחוז חפצו, ישמח כי יראה ארץ חדשה ושמים
 חדשים יציע: כן קמתי גם אני ואראה כל הכבוד מתהפכת לגן אלהים,
 הארץ המיחלת לבגס דומה את למאונה והאדמה לנחה תלמיח ונאות דשא
 לבשו כל ירק כל עשב, זאת ראיתי וביל כמלאתי, אך עיף ויגע הייתי,
 עוד לא אכלתי מאומה ומחוס השמש אני נחה למא; עתה ידעתוך ה'
 מלכי וקדושי! מה רצו חסדיך! מה גדלו טוונותיך אשר עשית לבני האדם!
 קטונתי מלתן תורות לך ומלהלל לשמך; הרוח נשז אלי פרי נחמד למראה,
 טעמתי והנה גם היא טוב למאכלי מה נעמת פדתי! מה מתקת לחכי!
 החזקת ותאמן אותי, נתת כח נפשי ועלמותי חלנת בני אדם! אם תאצו
 תלמדו לדעת את ה', השכילו את טונו וחסדו אשר כליוס ויוס שלי חסוך
 יעשה לבני האדם, אז בכל לבו תאהבו אותו ותמיד תדנקו בו; אך אל
 יסגל לבצב לאמר, מאותות נוראות, ממלחמה ומדעש נדע את ה', יצבהתפלך
 אדני האדמה ועמודיה ירופפו, צנהוס היס בתקפו וצנצנתו, יסיס ארץ
 פרי לשממה וכדמל למחה, או צפנות האדמה את פיה תקיא כחלי בפריית
 ואש ותשרוף ותחרים כל סניצה, או אם תהיה מגפה צאוך ודצר ימית
 פתאם, ואלפים ימותו צלי מצון, יגועו צלי מסיס, מאלה נכיר את יולד
 האדמה ואלהי התצל" אך אויל יחשוז כזה וחסד תצונות ידצר כאלה, אם
 יחדד איש והוא ידא לצל תשיגיניו הדעה, צשמחון ילך, צלצ רבו ינוס
 לקול דממה דקה, עיניו תמיד המות ידאו, יציע שאול מתחת, ונעלמו
 ממנו מזימות ותצונה לא ידע, יפחד ולא ידע למה יפחד, יירא ותמיד
 צחושך ילך, כצני מדדך וכאויל ידליקבו הליד ינוס אנה ואנה; יסוד הדצר
 לא יקטש ואל תכליתו לא יצא, גם אם ידרוש ויחקוד הדצר היטב ככלות
 הפחד, יירא אך אל יאהב את ה'; היאהב ילך את אציו או את מורו אם
 תמיד צשועים ייסדוהו, תמיד עליו קצפו, ואפו צו יחדה, גם לא יתנו
 לו אות אהבה וכסיקות דיע? גם את ה' לא נאהב אם לא נתצונן בי הוא
 אל טוונ, ואהבת אז אהב את צניו וכל יורדיו, ידוה אותם מדחן ציתו,
 ומעוז אוילו ימלא נפסם.

בני אדם! היס עוד צנס איש אשר יסקר צה' ויבצז צאלהיו? היס עוד
 צנס איש אשר צקטה עורף וצמלח נחושה יאמר אין אלהים
 צאלך וצורא התצל אין? דוצר כאלה חסד שכל הוא ואין לו תצונות, לא
 התצונן חסדי ה' ונפלאותיו לא השכיל, צחושך ילך וצאפילה ימשש, כל
 ימי

ימי היותו על האדמה לא ראה אור, דרך טוֹב לא ידע וישועה רחקה מנו; אם תצא עליו דעה אז אם יחלא חלי ונפל למשכב אזי לנפשו! מה דבר מלאווצי וננזומים נגעו! כל ימי היותו על האדמה היו מחשבות לבו ותחבולות נפשו אך לאכול ולשתות לשמוח ולהשתעב, גם עתה על ערש דוי לא יקרה לראות את ה' צדק החיים ולא יחיל כי יראה בגאווה, צנעם יבוע וצדגו ישוֹב אל עפרו ונאצרה ממנו תקיה ותוחלת אין, באצו אנוש וחליו דע עד כי יאסף אל חדרי מות והיה כלא היה; לא כן מות האיש הישר אשר ישים צאלהים כסלו ונאמנה את אל רוחו ישחק ליום לדה וצמות יתקלם, לקתו לפניו תלך ותסלול לו מסילה לשמים, שם תחיה נפשו, צקהל ישרים ותמימים ישוֹב ושם ישר ולדיק נכח עיניו, ודע והיעל רחקו מנס. אחי רעוי! יושבי האדן כלכם! המצקסים האמת וחפילים צדעת שמעו לי! אם תדלו איש מעול ומדשיע אומר ה' אכזרי הוא, חפץ צמות צדצו וצמנפה, ואורב להוכיח וליסר, דחקו ממנו אל תגעו צו! כי הוא סרה יצדו וחרכות יגיד פיהו, הוא יסיר אתכם מן הדרך הטוב וסקר ועמל יעוף לכם — — הוי! לאיש הולך צדרכיו ושומע לפותרו ויגדף אלהים תמעל ויצזה את צוראו; — — וה' צהיכל קדשו צבל זאת ירחם עליו כי לא איש הוא ויתקלף וצן אדם ויתרגו, לא יסבידיהו ציד המות גם לא אל שאול יודידיהו אף לא יוליכיהו צמחשכות, אך ישלח אליו אנשים אשר צדצו צפיהם, המה יורו אותו הדרך הטוב ויסירו ממנו תכפוכות לבו, ישפכו עליו רוחם עדי יציאורו אל אדן עיפתה, ומאעילה לאורה יוציאורו.

יוסף בר"ה בר"ן.

משלי הערב

פרק ב.

מדצו מעניני מוסר.

אם אין לאיש מוסר מרפה כל צער
לא יראה אור, סגור יהיה השער! —

מי אתה, אדם! אשר תתגאה על חכמתך? מקוע תתנאר צמעלות אשר צמחיר כציר קנית?

ראשית

ראשית חכמה לדעת שלא מדע, ואם חפצת שלא תחשז לאויל צעיקי
אחרים, הסר ממך האולת, לחשוז את עצמך לחכם.

בעלמה יפיפיה מעדי מלכזז כבוד ללכת הלכע, כן כוהב צמוסד השכל
תפארת חכמה.

דברי פי חכם ירימו כוהה האמת, יפלק מליו, על כן מעשותיו ישאו.

לא ינעח על דעתו, אך יפלק עלת דעתו, וממנו יגיע לו תועלת יחד.

יסיר אזנו משמוע תהלה לא נארה לו; והוא אחרון לגלות את ערכו.

כצעקה יגדיל היופי, כן מלל מוסרו דקותיו יזהירו.

התבונן את איש הנסיל, יעטה באון, עיניו ככל זופות, יהלך להראות
את עצמו, ויבקש תמיד להיות מופת לרבים.

ילך בקלות ראש, וצעין צג יביע על חלכה.

יעוז מלמדו כגד מערתיו, עדי הגדולים ממנו ישחקו על גאונו ועל אולתו.
דעת זולתו יבז, לזד על דעתו ישען, על כן יבז.

רעיון דוח ומחשבות כוזב הסיתוהו לשמוח כאשר ישמע שתדצרים ממנו,
ולדבר מעצמו כל היום.

בתשוקה כמלה, ישאף תהלת עצמו, ובאחריתו החנף ישל כפשו.

אנקינדיגונג

איבער נייען קאָרדעקטען אונד פֿערבעססערטען אויזנאכע דער

ה מ ש ה ה ו מ ש י ת ו ר ה

געבסט איבער וואָרטליכען דייטשען איבערזעטצונג

פֿאָן יואל ב"ר ל"ל גענאנט לאָווע

דער אונטערצייכעטע האט דען מיט איהם אין פֿערבינדונג שטענדיג
הענדען העררען בוכהאַנדלערן שפּאָן פֿאָר גערוימער צייט דיא
אנצייגע געמאכט, דאס ער לאָנגסט וויללענס וואר, אָכניגע וואָרט
ליכע איבערזעטצונג דער תורה נייא אויפֿלעגען צו לאססען, אונד
דאס ער נור דיא געלעגענהייט אבווארטען וואָללטע, אום דיוע אויפֿ
לאגע מיט מינדערעס קאָסטען - אויפֿוואנדע בעווערקשטעלליגען,
דאדורך דען פרייז איינעס זאָלכען געמיינטיציגען ווערקעס מעגליכסט
העראבזעטצען, אונד דעססען אנשאפֿונג ערלייכטערן צו קאָננען
דיוער צייטפונקט איזט נון איינגעטרעטען, אונד דאז ווערק בע
דייטס אונטער דער פרעסע עז שיינט בייאנאהע איבער
פֿליססיג, צור עמפֿעהלונג דער געדאכטען, אָהנעהין פֿאָרטהייל
האפֿט בעקאנטען ארטייט איינעס, אונטער דען נייערען געלעהר
טען דער איזראעליטישען נאציאָן זאָ בעריהמטען מאנעס, וויא
יואל ב"ר ל"ל וואר, עטוואס צו בעמערקען. — יעדער, דער זיך
מיט דעם אונטערריכטע דער איזראעליטישען יוגענד אים העבראָאיי
שען פֿאכע בעשאפֿטיגעט, ערקעננעט דיא נאָטהווענדיגקייט איינער
וואָרטליכען איבערזעטצונג דער תורה (וועלכע דעם קינדע אויז
אללען ביבלישען שריפֿטען צוערשט פֿאָרגעטראגען ווירד) פֿיר אַנ
פֿאָנגער, דענען עז נאָך צו זעהר אן שפראכקעננטניס אונד בעאור
טהיילונג פֿעהלט, אלז דאס מאן דיא אונטערווייזונג דערזעלבען,
מיט דער איבערטראגונג גאנצער זאָטצע אים צוואממענהאנגע בע
גינגען קאָננטע, ווייל זיא צו וועניג פֿאָרבערייטעט, דורך איינע

זאלכע איבערלארונג איהרעס געדאכטניסעס גור פֿערוויררט, אָפֿט
אירע געלייטעט, אונד אן דער ערלערנונג דער בעדייטונג יודעס
איינצעלנען וואָרטעס פֿערהינדערט ווערדען.

דאס בייא איינער פֿעדרייטשונג דעז טעקסטעס, אין וועלכער דאז
קינד פֿיר יעדעס העבראָאישע וואָרט אויך גלייך דעססען
דייטשע איבערזעטצונג אויפֿפֿינדען זאָלל, דא דייטשע וואָרטפֿאָלגע
אָפֿט ליידען מוס, איזט, וויא עז בייא דערגלייכען בעארכייטונגען,
צומאהל בייא דער איבערזעטצונג אויז איינער אלטען שפראכע אין
איינע נייערע, אויז איינער אָריענטאלישען אין איינע אָקצידענטא-
לישע, אימער דער פֿאלל איזט. — גאנץ אונפֿערמיידליך; אונד
קין בילליג דענקענרער ווירד עז דעס איבערזעטצער. צום פֿאָרוואָרפֿע
מאכען, דאס ער אן פֿילען שטעללען זיינעס צוועקקע געטעס, דיא
דייטשע קאָנשטרוקציאָן דער העבראָאישען אונטער צו אָרדנען אונד
ערשטערע נאך דער לעטצטערען צו מאָדעלן זיך געצוואונגען זאָהי
דאז צוויילען אויפֿפֿאללענדע אונד פֿרעמדארטיגע דזיער פֿיגונג,

ווירד איבריגענס בייא איינער מינדליך, וואָרט פֿיר וואָרט
פֿאָרגעטראגענען איבערזעטצונג, ווייט ניכט זאָ זעהר געפֿיהלט,
אם וועניגסטען פֿאָן קינדערן, דענען זעלכסט דיא האָהערען רעגעלן
איהרער מוטטערשפראכע נאָך פֿרעמד זינד. — האבען זעלבע אבער
איינמאהל גרינדליכערע שפראכקעננטניסעס ערלאנגט, דאן איזט
עז אָהנעהין צייט, זיא דיא תּוֹרָה אין איינער צוואַממענהאָנגענדען
איבערזעטצונג — וויא דיא מענרעלס זאָהנשע איזט — צו
לעהרען מיט דער בעדייטונג יעדעס איינצעלנען וואָרטעס פֿער-
טרויט, ווערדען זיא דאן אויס זאָ דאשערע פֿאָרטשריטטע אין דער
העבראָאישען שפראכע אונד ליטעראטור מאכען.

בייא דער קאָרדעקטור דזיער נייען אויפֿלאגע ווירד אללע מויהע
אנגעווענדעט, אויס דיא אין דער אָריגינאל-אויסאבע זעהר
אונגלייכע אָרטהאָגראפֿיא דער דייטשען וואָרטע, גלייכפֿאָרמיג איינ-
צורייכטען מאן פֿאנד עז פֿערנערס פֿיר צוועקמאָסיג, יענע וויכטי-
גערען שטעללען, וואָ יואל ב"ר י"ל אָהנע בעקאנטען גרונד פֿאָן
דער

דער מיינונג אונד ערקלאָרונג דער מעהרצאהל אונטער דען קאָממענ-
 טאטאָרען אבוויך, צו אָנדערן, זיא דען לעצטערען אנפאססערנער,
 אונד דארוך מייסט מיט דער מענדעלסזאָהנשען איבער-
 זעטצונג מעהר איבעראיינשטיממענד צו מאכען; וואָמיט דען אויך
 ערצוועקט ווירד, דאס דאז צוערשט אין דיוער וואָרטליכען פֿעה-
 דייטשונג אונטערדיכטעטע קינד, אויף קיינען ווידערשפרוך שטאָסט,
 ווען עז דיאזעלכע, וויא בעמערקט, דעראיינסט געגען דיא מענ-
 דעלסזאָהנשע פֿערטוישט; אינדעם פֿילמעהר דיא נעגעוואָרטטיגע
 אויגאבע דער ב"ר"לשען בעארבייטונג אים וואהרען זינע איינע
 פֿאָרשולע פֿיר דיא נאך דערזעלכען צו בענימצענדע מענדעלס-
 זאָהנשע איבערזעטצונג בילדעט. —

דאז ווערק ווירד אין קווארט-פֿאָרמאט, אונד צוואר דער העבראָ-
 אישע טעקסט מיט גראָסען לעטטערן, אונד דיא גלייך נעבען
 יעדער העבראָאישען טעקסט ציילע צו שטעהען קאממענדע דייטשע
 איבערזעטצונג, מיט דען בוכשטאבען דיער אנקינדיגונג אבעדרוקט.
 דער פרייז דעז גאנצען, אין פֿינף טהיילען אבעטהיילטען ווער-
 קעס איז: אויף שאַנעס ווייסעם דרוקפאפיר אונגעבונדען

4 fl. C. M. אונד 2 fl. 30 kr. C. M.
 איינע פראָנומערציאָן אויף איין ווערק, פֿאָן פֿעהרהאָלטיניסמאָסי-
 זאָ גערינגעם פרייזע צו עראָפֿענען, פֿינדעט דער אונטער-
 צייכעטע פֿערלעגער, בעזאָנדערס דיא דער דרוק עהעסטענס גאנץ
 פֿאָללענדעט זיין ווירד, ניכט נאָטהיג, אינדעסען בעליכען יענע
 הערדען כוכהאָנדלער, דיא דאז ווערק אין איינצעלנען טהיילען
 אונד אין גראָסערען פארטהיען אכצונעהמען ווינשען, זיך אן דען
 אונטערצייכעטען צו ווענדען, אונד דער בילליגסטען בעדינגניסע
 פֿערויכערט צו זיין.

אנטאָן שמיד

ק. ק. פריפֿיל' אונד נ. א. לאנדשאַפֿטס-

בוכדרוקער

דאז געגענווארטניגע ווערק בכורי העתים, ווירד אויך אין דען
 פֿאָלגענדען יאהרען אונאונטערבראָכען פֿאָרטגעזעטצט, יע-
 דאָך דיא רעדאקציען דעסזעלבען פֿאָן דעם דיסיאָהריגען רעדאקטאָר
 הערן מ. י. לאַנדוי ניכט פֿערנער בעיאָדגט ווערדען.
 עז ווערדען אבער אללע דיאיעניגען הערדען געלעהרטען אונד שריפֿט-
 שטעללער איזראעליטישער נאציאָן, וועלכע דיזע זאממלונג מיט
 איהרען בייאטראָגען (ועלכע מעגען וויססענשאַפֿטליכען אָדער פֿאָע-
 טישען אינהאלטס זיין, אָדער וויכטיגע דע פֿאטערלאַנדישע אונד ביאָ-
 גראפֿישע נאָטיצען ענטהאלטען), הירמיט האַפֿליכסט ערוכט,
 דיאזעלבען שפּאַטעסטענס ביו ענדע דעס מאָנאטס פֿעברואר 1826
 אונמיטטעלכאר אן דען פֿערלעגער, הערן אַנטאָן שמיד, ק' ק'
 פּרינץ' בוכדרוקער אין וויען, טוכליכען No. 439 פֿאָרטאָ
 פֿרייאַ איינצוזענדען, וועלכער אויך דיזע בייאטראָגע, ווען זיא צור
 איפֿנאהמע געאייגנטט בעפֿונדען ווערדען, אויף פֿערלאנגען נאָך גע-

האלט האַנאָרירען ווירד. —

sich erbarmt. Die Zeit der Erfüllung des Bündnisses, das unsern Vorfahren, Abraham, Isaak und Jacob der Herr Jehova, der Eine, zugesagt, ist nah. Am Himmelszelte hab ich's Nachts gelesen; und einen Stern noch nie gesch'n, gewahrte ich da, der wunderbar, ob cuerer Hütte weilte: dann zog er hin gen Osten, nach jenem Lande deutete er, nach jenem Lande des Segens und der Weihe, dahin der Herr uns baldigst möge erlösen; und in dem Morgenrothe tauchte er dann auf, und schwand so meinem Blicke. — Da unterbrach rohes Schelten und Getöse den Seher; denn draußen trieben die Schoterim die Israeliten zur harten Frohnarbeit — und sie zu trösten stürzte Kahath hinaus: kopfschüttelnd sah ihm Amram nach, mit freudigen Blicken Jochebed, und sinniges Lächeln im kindlichen Antlitz breitete Aron die Arme nach ihm aus. Und kein Mondenjahr war seitdem verflossen, da wurde Jochebed eines holden Knableins entbunden; das Knäblein aber war Mosah: und was sich mit dem begeben, erzählen die heiligen Bücher des Bundes.

gend, rief er aus: Nein, nimmer so! nicht bleib ich ungerührt deinen Keden, deiner Liebe: — aus dir hat ein Gott gesprochen, der vor Uebel mich bewahrte. Und als sie wieder das Wort nehmen wollte, verschloß er ihr den Mund mit Küssen.

Und eine klare melodische Stimme ertönte draußen durch die Nacht. Es war Miriam, die die Schafe heimtrieb.

Er läßt deinen Fuß nicht gleiten,
 Auch nicht in der Finsterniß.
 Wenn dich Gottes Augen leiten
 Wandelst du gewiß.

Siehe der, der dich behütet
 Wachtet, und entschlummert nie
 Der, der Israel behütet
 Schläft und schlummert nie.

Er umfah dich! Nimmer fehle
 Dir zur Zeit der Angst sein Schutz!
 Er behüte deine Seele;
 Sey dein Schirm und Trutz!

Im Osten röthete sich der Himmel und schon fielen einige Lichtstrahlen in die ärmlich bekleibte Hütte: darinnen aber knieete zu Füßen des Vinsenlagers, der Sonne zugewandt Sochebed, im brünstigen Gebethe. Und hinter ihr stand Amram, der sprach zerknirscht: Bethe du für mich mein Weib, ich wage es nicht die Augen zu Ihm aufzuheben, der in der Sonne uns erscheint; ich sündiger Mensch wollte es wagen einzugreifen in sein Rächeram; bethe für mich! — Da trat herein im weiten Linnengewande, mit verstorren Silberhaaren, die gleich magnetischer Lichtstrahlen von seinem greisen Haupte ausgingen, der Patriarch Rahath; und himmlische Ruhe im verklärten Antlitz, trat er den Vater nicht beachtend hin zur Mutter. Du bist erhört Mutter! Unseres Jammers hat der Herr

Weh! wer kann das wollen? jammerte Sochebed, und sank hin an die Matte ihres zweyjährigen Aron, den sie fest umklammerte, daß er vor Schmerz zu schreyen anfing.

Der dessen Wille die Macht sich eint, der undankbare Pharao = Tyrann.

Und in wilder Hast ergriff er die metallene Keile, und gen Osten gewandt das Gesicht, kniete er nieder an der Pfoste. Laß dich erbarmen unsers Jammers — stieß er aus gedrängter Brust in einzelnen Lauten aus — Hort Abrahams! laß aufsteigen vor dir das Wehgeschrey deines im Bündniß dir ergebenen Volkes; und das Kreischen der im zwiefachen Weh' vergehenden Mütter. Begünstige du mein Vorhaben; und schwebe du ob meiner That. Mit diesen Worten erhob er sich, und schritt über die Pfoste des Weges gen Thebá zu.

Aber Sochebed die im Dumpfsinn gelegen, doch sein Vorhaben geahndet hatte, raffte sich auf, und hinaus in die Nacht rief sie: So wahr der Gott den du beschworen, mein Amram, du bleibst.

Nun muß ich wohl — tönte es schon von ferne längs des Flusses zurück — und er wandte die Schritte und kehrte zur Hütte.

Aber Sochebed umfing ihn in Liebe, um ihn zu besänftigen, und mit innigem Tone fragte sie: was beginnst du mein Lieber? —

Er aber sah starr vor sich hin, und wollte sich losmachen. Und unvermerkt entwand sie ihm die Waffe; so sollte es wahr werden, was deinem Stamme von Israel gekündet ward? „Mörderwaffen ihre Schwerter“!

Aber wild noch rollten seine Augen und schoßen Feuerblicke, sie aber hatte ihm vollends die Sandalen gelöst und mit liebevoller zarter Stimme fuhr sie fort: Ja wohl weißt du, wie er ferner sprach: „Verflucht ihr Zorn, er schonte nicht! ihre Wuth — sie blieb ungerührt“! Da entwürzten Thränen seinen Augen, und sie brünstig umschlin-

Die Verkündung.

(Biblische Idylle.)

Vom Frohdienste heim gegen Abend kehrte Amram, und in der Abendsonne Abglanz erhielt sein von edlem Zornmüthe geröthetes Antlitz ein feyerliches Aussehen. Sein Weib Jochebed, die im Eingange der papyrusbedeckten Leimenhütte ihm entgegenharrte, glaubte den heldenmüthigen Altvater Abraham zu sehen, als da er auszog für Loth gegen Kdarlaomer und dessen Verbündete. Und in jugendlicher Frische blühend glich der gesegneten Vordermutter Sara, als da sie Abraham der Fromme ausgab für seine Schwester, nahte sie ihm kosend nachdem er eingetreten, und wollte ihm lösen die Sandalen zum Fußbade, das sie in ärmlichen Thongeschirre bereitet. Er aber sprach wild, was soll Labung mir und Kühle, da in Wuthbrand sich verzehrt mein Herz. Ich will nicht Ruhe noch Rast, die weil doch der Pharao = Tyrann nicht Ruhe noch Rast hat in Erfindung neuen Sammers für uns. Da sagte Jochebed: was neuen Sammers mag der Herr über uns verhängt haben? Er der uns verheissen an Isis Brüsten zu nähren, der uns verheissen das Land des Segens und der Weihe: laß mich's wissen mein Amram! und angstvoll sah sie an ihm hinauf. Du sollst es wissen, stürmte Amram; was den Segen uns wandelt in Fluch, die Fruchtbarkeit zum qualvollen Sammer; was zur Ehelosigkeit verdammt die Töchter Israels; was Liebende in Mörder wandelt, und Mütter zu reißenden Thieren. O der Qual! stöhnte zu seinen Füßen Jochebed, sprich es aus.

Nicht bevorzugt sey uns mehr die Erstgeburt; die nur früher dem Chaos entrissen, um früher wieder gleich in Nichts zu kehren: ersäuft werde jedes neugeborne Knäblein; daß aussterbe der Mannsstamm Israels, und unbeschirmt dem Götzenvolke anheimfallen die Jungfrauen zum Grauel.

Verderben komme über die ganze Erde! habe ich vom Gott Zebaoth vernommen.

23. O, gönnet mir euer Ohr! hört meine Stimme! merkt auf! hört meine Rede!
24. Wer auszusäen pflügt, wird er den ganzen Tag nur pflügen? seinen Acker nur umwühlen und furchen? —
25. Gewiß wird er, hat die Oberfläche er geegget, hier austreuen Kummel, dort Wicken auswerfen, Weizen abgemessen anbauen, die Gerste am bezeichneten Ort, an den begränzten Platz den Dinkel.
26. Auf diese Weise züchtigt Gott, zu belehren (zu fruchten) —
27. So wird auch mit dem Dreschwagen der Kummel nicht gedroschen, über Wicken nicht des Wagens Rad gewälzt: mit dem Stabe nur wird Kummel ausgeschlagen, Wicken nur mit dem Flegel.
28. Getreide sollte stark gedrückt werden, er drischt es aber nicht fort und fort; ja, einst zertrümmert er gar das Wagenrad, das Gespann wird es nicht mehr drücken.
29. Auch diese Zusicherung kommt von dem Ewigen Zebaoth: wunderbar im Rathschlusse, in der Vollendung groß!

Bund geschlossen, der Hölle eine Gränze gesetzt: wenn auch ein alles überschwemmender Strom daher fährt, zu uns kommt er nicht;" (so spricht ihr einst) Betrug war unser Schutz, die Lüge unser Zufluchtsort.

16. „Darum leg' ich einst, spricht Gott, der Herr, in Zion einen Grundstein, einen wohlbewährten, kostbaren Grundstein, gut gegründet und befestigt (der auf die Dauer arbeitet, übereilt sich nicht.)
17. Das Recht mach' ich zur Meßschnur, die Tugend zum Senkbley, ein Hagelwetter zerstört den trügerischen Schutzort, eine Wasserfluth den verborgenen Aufenthalt.
18. Aufgelöst ist der Bund mit dem Tode, jene der Hölle angewiesene Gränze besteht nicht; fährt ein alles überschwemmender Strom daher, er zermalmt euch;
19. Er reißt euch fort, indem er strömt, mit jedem Morgen strömt er stärker, Tag und Nacht immer fort, immer fort nur Erschütterung: dies Gericht wird wohl verstanden werden!
20. Denn die Unterlage ward endlich zu kurz, sich auszudehnen, die Decke zu schmal, als sich so vieles sammelte.
21. Wie auf dem Berg Perazim tritt Gott auf, ergrimmt, wie im Thale zu Gibeon, seine That zu vollführen — eine Ihm fremde That — und sein Werk zu verrichten — ein Ihm ungewöhnliches Werk. —
22. Spottet nun ja nicht mehr, euere Strafe möchte noch stärker werden; denn Verderben, ja schnelles

7. Aber auch diese schweifen beym Weine aus, wanken vom berauscheden Getränke; selbst Priester und Prophet schweifen aus im Trunke; vom Weine zugedeckt, von starken Getränken taumelnd, schwärmt der Seher, schwankt der Rechtspruch.
8. Wenn alle Tische sind voll Unflaths, kein reines Plätzchen mehr.
9. Wen nun Weisheit lehren? Wen die Lehre verständigen? Etwa den Milchentwöhnten, den Brustentnommenen Kindern!
10. Denn meinem Befehl setzen sie einen Gegenbefehl, meinem Geboth ein Gegengeboth, meiner Richtschnur ihre Richtschnur, meiner Ordnung ihre Ordnung entgegen; (sage ich) das Unglück ist nicht fern! (erwiedern sie) dort ist nahes Glück.
11. Als möchte man stotternd, oder in einer fremden Sprache zu diesem Volke reden.
12. Spricht man zu ihnen: „hier ist Seelenruhe“ — sagen sie; nun so laßt den Müden rasten! dieß heißt Ruhe. — Sie wollen nicht verstehen.
13. So haben sie auch von Gott das Wort: „sie mögen meinem Befehl ihren Befehl, meinem Geboth ihr Geboth, meiner Richtschnur ihre Richtschnur entgegen setzen, und sag' ich: das Unglück ist nicht fern, mögen sie immerhin erwiedern: dort ist ein nahes Glück: auf daß sie so fort wandeln, zurück straucheln, zerschmettert, verstrickt und gefangen werden.“ —
14. Vernehmet also Gottes Ausspruch, ihr Spötter! Fabeldichter! das Volk in Jerusalem zu beherrschen.
15. „Wir haben, spricht ihr, mit dem Tode einen

Uebersetzung

des acht und zwanzigsten Kapitels

des

Jesaja

vom

Herrn K. K. Schulrath Homberg.

1. **W**eh! dem Blumenkranz des Uebermuths auf der Betrunknen Ephraim's, Haupt! Einer welkenden Blüthe gleicht der Prachtschmuck des Stolzen, von Salben triefenden Hauptes, der vom Weine taumelnden.
2. Einen Gewaltigen hat Gott — mächtig, wie Hagelwetter, wie verderbender Sturm, wie Fluthen reißender Ströme — den läßt er mit Kraft ausgerüstet zur Erde herab.
3. Mit Füßen zertreten ist der Blumenkranz des Uebermuths der Trunkenbolde Ephraims.
4. Einer welkenden Blüthe gleicht der Prachtschmuck des Stolzen, von Salben triefenden Hauptes der Trunkenbolde Ephraims, wie eine halbreife Frucht im Frühjahr, die Jemand, kaum erblickt, kaum ganz abgepflückt, schon verschlingt.
5. Der Ewige Zebaoth nur, wird an jenem Tage dem Nests seines Volkes eine Krone der Herrlichkeit, ein prachtvoller Schmuck seyn.
6. Aber auch ein Geist der Gerechtigkeit dem, der zu Gericht sitzt; auch ein Heldenmuth, die Sieger in ihr Stadtthor ruhmvoll zurück zu führen.

Tempel zu Jerusalem aufstellen wollte, erinnerte ihn der jüdische König Agrippa an die Ehrfurcht und Achtung, welche seine Vorfahren und Augustus selbst gegen diesen Tempel bezeugten, an die Geschenke die sie demselben geschickt, an die Vorrechte, die sie demselben ertheilt, an die Opfer, zu welchen sie ansehnliche Summen beigetragen, an die Bewunderung von welcher Markus Agrippa durchdrungen wurde, als er von der Majestät der Verehrung, die man darin Gott erwies, Zeuge war. ^{a)}

Legt man nun diese den Juden günstigen Zeugnisse der alten Griechen und Römer in eine Waagschale, und in der andern jene Spöttereyen der spätern lateinischen Dichter, und die Schmähungen ihrer nachplaudernden neuen französischen und deutschen Aufklärlinge und Raisonneurs, die allem Wahren und Guten Hohn sprechen, so muß das Uebergewicht der erstern leicht sich zeigen. Es wird augenscheinlich, daß man zu sachkundigen und denkenden Philosophen und Geschichtschreibern mehr Zutrauen, als zu geschwägigen feichten Deklamatoren haben müsse.

^{a)} Apol. 26.

chem er anzeigt, daß die Spartaner mit den Juden verwandt sind, und mit diesen von Abraham abstammen, welches er sich zur Ehre rechnet. Ist es auch an dem, daß dieser König in dieser seiner Angabe sich irrt, so ist es doch immer ein Beweis von der Hochachtung der Griechen gegen die Juden.

Der Zusammenstoppler der Meinung der Alten über die Juden a) aus dem die neueren Verleumder dieser Nation geschöpft haben, hat keine dieser hier angeführten Beweise für sie angeführt; er hat sorgfältig alles gesammelt, was sich in den heidnischen Schriftstellern Nachtheiliges für die Juden fand, aber, nach Art aller Verleumder, das für sie Günstige in diesen Schriften verschwiegen. Wäre er redlich zu Werke gegangen, so hätte er beydes, das Vor- und Nachtheilige für sie dem Leser vor Augen gelegt, und das Urtheil ihm zur Entscheidung überlassen.

Indessen war er doch gezwungen einzugestehen, daß sie von vielen Fürsten und Regenten freundlich aufgenommen wurden. Alexander gewährte ihnen in der seinen Namen führenden Stadt Alexanderien gleiches Bürgerrecht mit den ägyptischen und griechischen Bewohnern dieser Stadt. Die Ptolomäer beschützten sie in ihren Rechten, Philometor erlaubte ihnen einen Tempel nach dem Muster des zu Jerusalem in Heliopolis zu erbauen, und Philadelphus schaffte sich eine Uebersetzung ihrer Schriften an. Die Römer bekannten sehr oft durch Senatbeschlüsse, die Treue und Dienste der Juden, welche sie ihnen geleistet haben, und gestatteten ihnen nicht nur die freye Ausübung ihrer Religion im ganzen römischen Reiche, sondern auch das volle Bürgerrecht. b) Als Kaligula seine Bildsäule in dem

a) Opin. des Arc. Sur le juifs. b) Jos. Antiq. jud. I. 14. etc.

zugleich auch die Gunst des Volks besaßen, und machte sie zu Priestern, denen er alles anvertraute, was den Gottesdienst angienge, und bestimmte sie zugleich als Wächter der Geseze und Richter in allen wichtigen Sachen. Am Schlusse seines geschriebenen Gesezbuches liest man folgende Worte: Moses hinterbringt den Juden diese Worte, die er aus dem eigenen Munde Gottes vernommen hat. a) Trogus Pompeius lobt die Juden, daß sie ihren Wohlstand auf die mit der Religion vereinte Gerechtigkeit, *Justitia religione permixta*, gegründet hatten. b) — Dio Kassiuss sagt: „Es giebt kein Bildniß zu Jerusalem, weil die Juden, ihren Gott für unsichtbar und unaussprechlich halten, und sie übertreffen alle andern Völker in der religiösen Verehrung, die sie ihren Gott erweisen. Sie haben einen großen und prächtigen Tempel ohne Dach c); und feyern den Tag, den wir dem Saturn weihen.“ d) Varro billiget die Gewohnheit der Juden, Gott ohne ein sichtbares Bild anzubeten, welches auch bey den frühern Römern üblich war. Wenn dieser Gebrauch, sagt er, immer unter den Römern fortgedauert hätte, so würde die Anbethung der Götter weit reiner seyn. e)

Als die Juden durch ihre Kriege wider die Könige von Syrien berühmt geworden waren, erhielten sie von einigen Republiken Griechenlands Zeugnisse der Achtung. Es findet sich in dem 12. Kapitel des ersten Buchs der Machabäer ein Brief des Arius, Königs von Sparta, an den hohen Priester Onias, in wel-

a) Frag. de Diod. trad. de Terrasson. Tom 7. Pag. 247.

b) Justin. Hist. I. 36. c) S. Geschichte der jüdischen Secten von Peter Beer. Brünn 1824. 1. B. S. 338. d) Hist. Rom. I. 37.

e) Aug. de Civit. Dei I, 4. C. 31.

Gesetzen seiner Nation unterhielt, und die er als sehr vernünftig, und für das Menschengeschlecht sehr wohlthätig anerkannt. a)

Strabo giebt, indem er von den Juden redet, einen hohen Begriff von Moses. Er sagt zu seinem Lobe, daß derselbe erhabnere Begriffe von der Gottheit hatte, als die Aegypter, Griechen und Lybier. Ferner daß Moses Aegypten verließ, weil er die Religionsbegriffe und den Gottesdienst der Aegypter nicht billigen konnte, und daß ihm bey seinem Auszuge aus Aegypten eine große Anzahl tugendhafter Menschen nachfolgte. Moses, sagt er, lehrte diese die Gottheit im Geiste und ohne eine sichtbare Abbildung zu verehren, Frömmigkeit in die Unschuld der Sitten und in die Tugend zu setzen, und alles, was unanständig und ungereimt war, von dem Gottesdienste abzuschneiden. b)

Diodorus von Sicilien, der oft gegen die Juden ungerecht ist, giebt dennoch dem Moses ein großes Lob. Er war, sagte er, ein Mann, der sich durch seine Klugheit und seinen Muth sehr auszeichnete; er bemächtigte sich des jüdischen Landes, bauete darinn viele Städte, und die allerberühmteste hieß Jerusalem. In dieser Stadt errichtete er einen Tempel, der von seinem Volke in größter Ehre gehalten wurde. Er lehrte sein Volk den Gottesdienst, ordnete die Religionsgebräuche an, und gab diesem Volke, das er republikanisch einrichtete, die vortrefflichsten Gesetze. Aber er wollte kein Bild in den Tempel setzen, indem er dafür hielt, daß sich die menschliche Gestalt nicht zur Vorstellung von der Gottheit schicke. Er wählte unter seinem Volke diejenigen aus, welche die meisten Fähigkeiten, und

a) Joseph. Cont. Appion. I. 1. C. 3. Orig. Cont. Cels. I. 1. N. 15.

b) Strabo Geog. I. id. p. 1104.

ner, Regenten und Republicken, in Bezug auf die Juden sich ausgesprochen. Hirmipus, ein von dem Josephus — aber nicht nur von Josephus dem Juden, sondern auch von Origenes dem Christen ^{a)} angeführter alter Schriftsteller, sagt in der Biographie des Pythagoras, dieser Philosoph habe einen Theil der Lehre die er nach Griechenland brachte, von den Juden entlehnt. Numentius, ein Pythagoräer dachte eben so; er sagte, daß Plato der Atheniensische Moses war ^{b)}. Die erste und ehrwürdigste philosophische Secte hatte also Achtung gegen die Juden. Klearchus, ein Schüler des Aristoteles erzählt, daß sein Lehrer auf seinen Reisen durch Asien, sich viel mit einem gelehrten Juden, von dem er die vortheilhafteste Schilderung machte, sich unterhalten, und viel von ihm erlernt habe. ^{c)} Theophrast ein anderer Schüler des Aristoteles, dem Porphyrius aufführt, stellt die Juden als ein Volk von Philosophen vor, die gewohnt sind von der Gottheit, der sie die höchste Verehrung erweisen, immerwährend zu unterreden ^{d)}. Porphyrius selbst sagt, daß die Hebräer die Erfinder der Weisheit oder der Philosophie gewesen sind ^{e)}. Der von Klemens von Alexandrien angeführte Mogasthenes hatte eben denselben Begriff von ihnen. Hekataüs von Abdera ein von Alexander und Ptolemäus geschätzter Philosoph, hat ein ganzes Buch über die Juden geschrieben. Er redet in demselben mit vielem Lobe von einem Priester, Namens Gzechias, und rühmt ihn als einen sehr ausgezeichneten Mann, mit dem er sich oft von dem Glauben und den

a) Joseph. Cont. Appion I. 1, c. b. Orig. Cont. Cels. I. 1. 1. 23.

b) Euseb. präp. Evang. I. 19. Orig. I. 4. N. 51.

c) Joseph. Cont. Ap. I. 1. C. 8. Euseb. ibid. C. 5.

d) Porphyr. de Abstin. I. 1. N. 26. e) Theodoret.

noch mit dem unbescheidensten Spott, mit dem sie dieselben belegten. — Thaten dieß die Krieger schon, so machten es die römischen Schöngeister, die weder an den Krieg noch an den Sieg Theil hatten, es noch weit ärger. Sie machten es gleich dem Diogenes, der, als die Griechen einst mit Zurüstung zu einem Kriege sehr beschäftigt waren, um doch etwas zu thun, seine leere Tonne von einem Orte zum Andern rollte. Da diese Schöngeister, während ihre Mitbürger den Kriegsstrapazen sich unterzogen, feige zu Hause dem Wohlleben und der unbändigsten Ueppigkeit sybaritisch fröhnten, so suchten sie, um ihre Feigheit zu bemänteln, und doch einigermaßen als Patrioten sich thätig zu zeigen, die gedemüthigten, gekränkten, und wehrlosen Juden, weibisch in einen Schwall von Klatscheren und Spottgedichten zu ertränken, und ihnen aus Ignoranz und Schmähsucht, Gesinnungen, Handlungen und Eigenheiten anzudichten, von denen größtentheils keine Spur bei ihnen zu treffen war. Es konnte aber auch nicht anders kommen, denn es ward ihnen nicht von oben gegeben, indem diese Menschen weder Juden noch Christen, ja nicht einmal Heiden waren, da sie ihre eigene Religion eben so lächerlich machten als sie es mit den Juden thaten, sondern sie waren *Atheisten*, die ihr eigenes Ich zum höchsten Princip aufstellten, für den alles ins Daseyn Gerufene da sey, und seiner Willkühr preisgegeben ward. — So machten es die Römer und — damit das tout comme chez nous sich bewähren, sprachen in den frühern Zeiten die französischen, und in den spätern Zeiten auch manche seynwollende Schöngeister in Deutschland, mit einer eben solchen Ignoranz und Partheylichkeit papageyenmäßig ihnen nach. *Exempla sunt odiosa.* —

Nicht so haben die frühern Philosophen, Staatsmän-

weiter, bis sie das jüdische Reich als eine eroberte Provinz usurpirten, ob sie gleich Anfangs nur als Freunde und Bundesgenossen herein berufen wurden. Sie setzten den Juden tyrannische, unersättlich geizige und blutdürstige Statthalter vor, und um sie in der drückendsten Unterwürfigkeit zu erhalten, überschwemmten sie ihr Land mit römischen Legionen, wovon der gemeinste Mann, das Beyspiel seines Obern vor sich habend, sich alle Arten von Ausschweifungen erlaubte. Die Klagen der Unterdrückten bey den römischen Vorgesetzten blieben unbeachtet und unbefragt, weil sie den Vorwurf ihrer Untergebenen, noch größere Ungerechtigkeiten selbst begangen zu haben, scheuten. Die auf ihre, mit dem größten Unrecht ihnen entzogene Freyheit eifersüchtigen Juden, da ihre Nachgiebigkeit und angebrachten Klagen alle fruchtlos blieben, konnten die Tyrannen der römischen Statthalter und die Ungezogenheiten ihrer Sataliten nicht länger dulden, und sie empörten sich. Dieß war die Losung zur Vertilgung des ganzen Volks. Freylich wehrten sie sich tapfer und thaten den Römern großen Abbruch, aber Uneinigkeit und Parteywuth zersplitterte die Gesamtkraft und — sie unterlagen, nicht so sehr der Macht der Römer, als vielmehr ihrer eigenen Mißhelligkeit. Ihr Tempel ward verbrannt, ihr Bund verwüstet, Millionen fraß das Schwert, Tausende dienten der blutigen Schaulust der Römer in den Kämpfen mit wilden Thieren, und Unzählige füllten die Sklavenmärkte und wurden um einen Spottpreis und oft auch umsonst hingegeben.

Die von der geraubten Beute bereicherten, daher übermüthigen, und auf ihrem Siege stolzen Römer, kannten in ihrem Uebermuth weder Großmuth der Verzeihung, noch hatten sie Gefühl für menschliches Elend, sondern sie unterdrückten vielmehr jene, die sie selbst in das unsäglichste Elend gestürzt hatten,

gotteslästerlich und verworren darzustellen, und es giebt kein Laster und keine Lächerlichkeit, welche sie nicht in dem mosaischen Geseze zu finden glaubten, weil sie es darinn finden wollten, oder besser bey den Haaren herbezogen und mit Keulen hinein trieben. Ja die Bosheit gieng so weit, daß sie sogar die Existenz des Moses läugneten.

Doch sind ihre Spöttereyen nicht neu, indem sie größtentheils solche einigen römischen Philosophen, als: Cicero, Plutarch, Tacitus, und Dichtern, Horaz, Juvenal, Martial, Numentius, nach sprechen. Die meisten dieser spätern Römer waren Epikuräer oder Skeptiker, die ihre eigene Religion verachteten und zur Zielscheibe ihres Wizes machten. Konnte die ihnen größtentheils unbekannte mosaische Religion bei ihnen ein besseres Schicksal erwarten, und besonders da sie derselben Glauben und Gebräuche zuschrieben, die dem was sie lehrt, ganz widersprechen?

Die Verachtung der Römer gegen die Juden war nicht von jeher. Als die Juden so heldenmässig ihre Religion und Freyheit wider die Angriffe des Antiochus Epiphanius vertheidigten und siegten, fand der römische Senat es für gut, sie als Bundesgenossen anzunehmen. Die Juden waren die ersten Morgenländer, welchen die Römer ihre Befreyung vom griechischen Joche bestätigten, weil Rom nur mit fremden Gute freygebig war. *Facile tunc Romanis de alieno argentibus*, sagt Justin. Aber in eben dieser anscheinenden Begünstigung lag schon der Hinblick zur Unterdrückung der Juden. Der Bruderzwist zwischen Hynkan und Aristobulus, die sich um die Krone stritten, bewirkte den Einfluß der Römer auf die Juden, zwar erst bloß als Vermittler des Friedens, aber ihre Herrsch- und Eroberungssucht gieng Schritt vor Schritt immer

Und treffendste Mittel. Man popularisirte und verdeutlichte die sonst bloß in der sogenannten gelehrten Sprache ausgesprochenen Ideen von Atheismus, Pantheismus, Deismus und Indifferentismus, schalt Jeden der anderer Meinung war, dumm, abergläubig und bigott, goß über das Wahre und Gute, eine Brühe von Spott und Sarkasm, fleidete das Gesagte in schönklingende Worte und verführerische Phrasen ein, benebelte dadurch Jene, die bloß an den todten Buchstaben zu hangen, und nie über den Sinn nachzudenken gewohnt sind, und die Falle, die ihnen gelegt ward, nicht zu bemerken vermochten. Das Gift schlich sich unter diesen verzuckerten Pillen ein, verarbeitete sich bey dem Volke gleichsam in succum et sanguinem, und die Folgen haben wir leider in unsern Tagen allzusehr empfunden.

Sollten nun nach dem Dafürhalten dieser Menschen die Existenz Gottes und seine Vorsehung aus dem Wege geräumt werden, so mußte als nothwendige Folge es auch mit aller geoffenbarten Religion, also auch mit dem Christenthume geschehen. Man spannte daher alle Segel der Sophistik auf, und suchte es mit den Waffen der vermeintlichen Vernunft, der Geschichte, der Dialektik und des Spottes zu untergraben und zu erschüttern. Um nun dasselbe bey der Wurzel zu fassen und aus den Angeln zu heben, suchte man das Judenthum, nämlich Moses und die Propheten, welche der Stifter der christlichen Religion zur Basis nahm *) mit Riesenkraft anzugreifen, und es mit beißendem Spott, und faden Raisonnements, als unwahr, unmoralisch,

*) Ihr sollt nicht wahren, daß ich gekommen sey, das Gesetz und die Propheten aufzulösen. Ich bin nicht gekommen aufzulösen, sondern zu erfüllen. (Math. 5. 17)

nünftigen, mit einem freyen Willen begabten Geschöpfe. Sie beredeten sich, daß dieses allerhöchste Wesen zu erhaben sey, um sich mit der Aufsicht über die Handlungen des Menschen abzugeben, und glaubten durch diesen Seitensprung ihr dann und wann aufgeregtes Gewissen zu beschwichtigen. Von der ersten Klasse spricht David schon a) „In seinem Troste fragt der Schalk nach nichts, es ist kein Gott sind alle seine Tücken,“ und von der andern Klasse sagt der Prophet Ezechiel b) „Sie sprechen: Gott siehet uns nicht, er hat die Erde verlassen.“ Beyde Klassen wännen, weil sie es so glauben, so müsse es auch so seyn, und gleichen dem Strauße, der, wenn Jäger ihn verfolgen, seinen Kopf unter den Flügeln verbirgt, in der Meinung, daß wenn er die Jäger nicht siehet, sie auch ihn nicht sehen.

So lange diese Idee in der Sprache der vermeintlichen Philosophen, das heißt, überladen mit vielen Prunkworten und Bombast sich äußerte, that es im Allgemeinen wenig Schaden, indem diese Ideen bloß in dem Zirkel einiger Superflügen sich herumtrieben, und der gemeine Mann keine Notiz davon bekam. Als aber ungefähr zu Anfang des vorigen Jahrhunderts man auf die unselige Idee gerieth, das zusammenhaltende Band der menschlichen Gesellschaft aufzulösen, die Menschen zu individualisiren, die Schranken aller, sey es göttlichen oder menschlichen Leitung durch zu brechen, und den Scepter der unbeschränkten Willkühr in die Hand zu geben, glaubte man es damit anfangen zu müssen, daß man zuerst die allerhöchste Leitung und Aufsicht, nämlich die G ö t t l i c h e, weg raisonire, und so sie vom Throne zu stürzen.

Man wählte hiezu, wie man glaubte, das beste

a) Psalm 10, 14. b) Ezech. 8. 14.

mit ungebundenem Sinne, frey und harmlos aufgefasset werden; wenn sie die Saiten unserer Empfindung so berühren sollen, daß solche harmonisch ertönen. Der arme Landmann, der im Schweiß seines Angesichtes pflügen und erndten muß, wird (trotz Idyllen und ländlicher Gemälde) im prächtigen Schauspiel der aufgehenden Sonne nur an den Beginn der harten Arbeit denken, und bey ihrem majestätischen Untergange keine andere Sehnsucht als die nach Sättigung und Ruhe empfinden. — Daraus ergibt es sich, daß bey den alten unkultivirten Völkern, nur bey kriegerischen und Hirtenvölkern, nie aber bey Ackerbau-treibenden, Poesie gedeihen konnte.

Was hielten die griechischen und früheren römischen Philosophen und Geschichtschreiber von den Juden.

Von Peter Beer.

Von jeher gab es Menschen, die, um nach eigener Willkühr handeln zu können, sich aller Aufsicht und daher auch aller Strafe zu entziehen wähnten, wenn sie das Daseyn Gottes läugneten. Andere aber, denen jeder Halm, jedes Infusionsthierchen, jedes Sandkorn des Gegentheils überzeugte, nahmen wohl einen Gott als Welterschöpfer an, indem sie aber dennoch ihre Willkühr in den Handlungen nicht aufgeben wollten, entzogen sie dem Welterschöpfer, die Regierung seiner erschaffenen Welt, und damit zugleich das ausübende Richteramt über die guten und schlechten Handlungen der ver-

dieses Palladium unbefiegbar, sondern selbst die Philistäer zitterten vor diesen mächtigen Gegner. a) Auch ist kaum zu zweifeln, daß bei Israel in späteren Zeiten während des Kampfes heilige Gesänge und Psalmen (zum B. der 20te und 48te Psalm, welcher letztere u. loß eine Nachbildung des Verses b) קוֹמָה ה' וַיִּפְצוּ מִפְּנֵי אֱוִיָּה וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵי אֵיזֵר (ist) gesungen und gespielt worden. Der philosophische Geschichtsforscher könnte sich, wenn er die unmittelbare Einwirkung Gottes nicht anerkennen wollte, doch leicht erklären, warum, sobald der Glaube, die einzige Federkraft dieser Nation, erschlaffte, die Nation selbst überall unterlag; so bald sie sich aber wieder ernstlich und reuevoll in Gottes Arme warf, sie unüberwindlich werden mußte. —

Wenn aber auch, wie wir angenommen, die Grundzüge zur Charakteristik der nationellen Poesie in der Religion zu finden sind; so ist es doch unlängbar, daß auch die Lebensweise und Regierungsform auf die Eigenthümlichkeit der Volkspoesie einen entschiedenen Einfluß haben. Wir müssen also die Verfassung Israels, auch in dieser Hinsicht betrachten, um dessen Poesie gehörig würdigen zu können. Auch hier muß sich dasselbe Resultat — daß der Hebräer in der heiligen Poesie excelliren konnte — ergeben. Wir müssen aber weit ausholen, und in das inäere Heiligthum der Poesie eindringen, um diesen Gegenstand gehörig beleuchten zu können. —

Die Schönheiten der Natur, sie mögen sich fürchtbar = erhaben oder sanft = angenehm zeigen, erwecken einzig und allein in uns einen poetischen Sinn. Dieses lehren uns selbst die Biographien eines jeden einzelnen Dichters neuerer Zeit. — Aber sie müssen

a) 1. S. Samueh 14. b) 4. S. D. 18. 35.

Daß aber solche poetische Schulen, selbst wenn deren Vorsteher nicht Propheten gewesen wären; dennoch nur heilige Sänger erziehen konnten; geht aus der religiösen und politischen Verfassung der Nation, nach deren Bedürfnissen sich die Poesie jedes Volkes modeln muß, hervor. Wenn Barden und Scalden während der Schlacht durch Absingung von Heldengedichten, ihre Völker zu begeistern suchten, und deren Muth bis zur Tollkühnheit steigerten; — so brauchte bey Israel, um Heldenmuth zu entflammen, der Priester nur vor die Reihen zu treten, und die kraftvollen Worte zu sprechen אל הרגו ואל תעצבו מפניהם כי ה' ההולך לפניכם להלחם עם אויביכם להושיע אתכם, und er war überzeugt, daß seine Schaaren siegen werden, weil sie siegen zu müssen glaubten. Und nach diesem Aufrufe durften es die Hauptleute kühn wagen, Jedem der ein neues Haus gebaut, einen Weingarten angelegt, ein junges Weib geheirathet hattet, ja sogar jedem Verzagten und Feigen die Heimkehr zu gestatten. Sie waren gewiß, daß sich niemand dieses entehrenden Vorrechts bedienen, und Gottes Fahne verlassen werde. a) Als sich Joab von Feinden eingeschlossen sah, rief er seinem Bruder, und wahrscheinlich dem ganzen Herre zu: הזק ונתהוק בער עמינו ובער ערי אלהינו וה' הטוב בעיניו יעשה und hiemit stürzte er sich auf den Feind, und errang den schönsten Sieg. Als zu Eli's Zeiten die heilige Lade im israelitischen Lager erschien, hielt sich nicht nur Israel durch

tieferschütterten Vater zum Widerruf zu bewegen. Nicht einmal zu erwähnen, daß während der zweimonathlichen Frist, die sie außer dem väterlichen Hause im Gebirge zubrachten, es ihr schwerlich an Gelegenheit zu entweichen gefehlt hätte.

a) 5. B. N. 20. 1 — 10.

nicht aufbewahrt. Wahrscheinlich, weil die Handlung, so groß sie auch scheint, nach der mosaischen Religion, die Menschenopfer als das abscheulichste Laster betrachtet, nicht nur nicht verdienstlich, sondern sogar höchst schändlich war. Nur die sanfte Weiblichkeit, das jungfräuliche Zartgefühl weihete dieser Unglücklichen eine Thräne ^{a)} ותלכנה בנות ישראל לתנות לכת יפתה ^{b)} הנלעדרי ארבעה פעמים בשנה וכו'

^{a)} Richter 21, 36 2c. 2c.

^{b)} Not a. Ein Sachkundiger wendete mir hier ein, daß bey der aufgestellten Parallele zwischen der Tochter Agamemnon's und der des Jephtas zu berücksichtigen wäre, daß dort eine freye Griechinn handelte; hier aber nur eine slavische Orientalinn gehorsamte. Es sey ja bekannt, daß im Morgenlande der Vater die höchste Gewalt in der Familie ausübte, und daß das Weib sowohl im Vaterhause als im Ehestande in der niedrigsten Unterwürfigkeit leben mußte. Ich gestehe es, daß dieser Einwurf richtig ist. Allein bey dem Semitischen Stamme, und besonders nach dem mosaischen Gesetze war sowohl die Macht des Vaters als die des Ehemannes sehr beschränkt. Schon bey רבקה heißt es (1. B. M. 24. 26.) נקרא לנערה ונשאלה את פיה. Den lieberlichen ungehorsamen Sohn mußte der Vater dem Gerichte zur Bestrafung übergeben. — (5. B. M. 27. 18.)

Zwar hatte der Vater das Recht, seine Tochter als Magd zu verkaufen (2. B. M. 28); aber ungerechnet, wie mitd. ein israelitisches Dienstbothe bey seinen Glaubensgenossen behandelt wurde, indem er bloß als ein Familienglied angesehen war, so wie dieses Kapitel es deutlich zeigt, wie eine solche Magd sich Hoffnung machen durfte, daß sie der Herr selbst oder sein Sohn eheliche. Dieses ungerechnet, so dauerte auch wahrscheinlich, wie es der Talmud annimmt (Tractat Kiduschin 1. Abschnitt) und wie auch aus der Verordnung selbst hervorgeht, dieses Vaterrecht nur während der Minderjährigkeit des Mädchens; sobald es aber mannbar wurde, erhielt es seine Selbstständigkeit. Auch braucht man die Geschichte der Tochter Jephtas nur etwas aufmerksam zu lesen, um einzusehen, daß dieses heldenmüthige Mädchen sich freiwillig opferte; und daß es ihr leicht gewesen wäre, den

David in seinen Klagliedern über Saul, Jonathan und Abner, rühmt zwar deren Herzhaftigkeit und Heldemuth; aber nur im allgemeinen, ohne ein bestimmtes Factum anzugeben, ganz dem Charakter des ebräischen Gedichtes angemessen.

Ueberhaupt konnten aus jenen Zeiten nur nationale und religiöse Gedichte auf uns kommen. Denn nicht nur waren die Sammler der heiligen Schrift Propheten, die bloß Das der Vergessenheit zu entreißen dachten, was für das ganze Volk wichtig war, oder zur Verherrlichung des Ewigen bestrug, sondern selbst die Muse der ebräischen Dichter, die bloß in der Prophetenschule gebildet wurden, befaßt sich am liebsten mit Hymnen und Psalmen. *) — Schwerlich hat die Geschichte je ein größeres tragisches Drama als das der Tochter Jephthah's uns dargebothen. Größer, viel größer und edler ist sie als Iphigenia. Denn nicht um das Schicksal zu versöhnen, nicht den Vater zu retten — denn der Sieg über מוֹצֵיץ war ja schon erfochten — sondern bloß des Vaters Gelübde zu erfüllen, opferte sich die Heldinn; und zwar nicht in einem aufblühenden Enthusiasmus wo das Ungewöhnliche so gewöhnlich ist; sondern mit ruhiger Besonnenheit und kalter Entschlossenheit stellte sie sich nach zwey Monaten freywillig zur Vollziehung des gefällten Urtheils. Und dennoch finden wir diese Großthat nicht nur nicht besungen; sondern selbst der Name der Heldinn wurde uns von der Geschichte

a) Nota. Schon Samuel scheint eine poetische Schule angelegt zu haben, (Samuel 1. 5.) und in Elisa's Zeiten stieg die Zahl der Jünger schon auf 100. (1. B. Könige 4, 43.) Früher nannte man die Schüler נְבִיאִים und den Lehrer, den Propheten selbst רֵאָה. Als aber später der Prophet selbst nur נְבִיא hieß, nannte man die Lehrlinge בְּנֵי הַנְּבִיאִים (1. B. Samuel 11.) קרא' לפניהם רֵאָה.

Die ebräische Poesie aus diesem Gesichtspunkt erfasst, macht es uns erklärbar, warum wir bey diesem Volke keine eigentliche Epopäe finden. So sehr auch in jenen Zeiten Heldenmuth über Alles gelten mußte, so konnte sich keine heroische Tapferkeit, kein ausgezeichnetes Feldherrngenie, eines Liedes das seinen Nahmen verewigen sollte, erfreuen. Denn nur Gott ist es, der die Schlachten lenkt, und den Sieg verleiht; der Mensch ist bloß sein schwaches Werkzeug, und nur dem Meister allein gebührt der Ruhm. Dem Helden, ergrünte, wenigstens im Gedichte, kein einziges Lorbeerblatt. Man lese den Siegespsalm. a) Der Nahme des Helden Joab, der doch einzig und allein den Sieg erfocht, kommt außer in der Aufschrift nicht einmahl vor. Nur im Siegesliede Deborah's b) konnte die weibliche Eitelkeit sich nicht verläugnen; sie rief mit Pathos aus: **עַד שְׁקַמְתִּי דְבוֹרָה עַד שְׁקַמְתִּי אִם בְּיִשְׂרָאֵל**. Eine Anmassung die selbst der Talmud tadelnswerth findet. — Aber auch hier siehet man c) wo es heißt **קוֹם בְּרֹק אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲנִי יְרֵד לְאֵדָרִים עִם הַיָּרְדֵּן** daß dem Helden sogleich die Siegespalme wieder aus der Hand gerissen wird, indem dieser Vers mit **ה' יֵרֵד לְאֵדָרִים** schließt. Und wenn es auch heißt **הֲכֵינָה לְיָמֵינוּ וְדוֹד בְּרַבְבוֹתָיו** d), so waren es Weiber, nicht Dichter die diesen Lobgesang ertönen ließen. Auch

die Wunder seiner Schöpfung aufzählt, — nur hier zeigt sich bey Schilderung der Naturgegenstände ausführliche Deutlichkeit, strenge Bestimmtheit, und geregelte Ordnung; und wie umständlich, wie genau detaillirt finden wir nicht das Ross, den Behemoth und Leviathan beschrieben. Nur dem Schöpfer ist es möglich, von seiner Schöpfung mit ruhiger Besonnenheit, einen jeden Theil einzeln und im Zusammenhange durchschauend, Rechenschaft abzulegen.

a) Psalm 60. b) Richter 5. c) daselbst 5. 12 — 13.

b) 1 S. Samuel 18, 7.

zeigt sich besonders das Eigenthümliche der ebräischen Poesie. Die Bilder sind zwar kühn, und kolossal, aber unausgeführt; ohne geregelte Ordnung, ohne verknüpfenden Zusammenhang. Und wie wäre es auch anders möglich? sobald der Gedanke des Dichters auf Gott zurückgeführt wurde, lag das ganze Universum vor seinen Augen. Zeit und Raum entschwanden seinem Blicke; der exaltirte Geist konnte die Fülle der zuströmenden Bilder nicht fassen, und in chaotischer Verwirrung vermengten und durchkreuzten sich die Erscheinungen; wie konnte man daher Klarheit und Deutlichkeit erwarten? — Und aus diesem Grunde besteht ein Hauptbestandtheil der ebräischen Poesie in כפל הענין במלות (die Wiederholung Eines Begriffes mit verschiedenen Worten.) Der hochbegeisterte Dichter, sich wohl bewußt, daß er sich nicht rein ausgesprochen habe, ringt nach Deutlichkeit; allein sein überschwengliches Gefühl erlaubt ihm selten mehr, als das schon Gesagte, nur mit anderen Worten zu wiederholen.

Zur Bestätigung des hier Bemerkten will ich bloß die Beschreibung eines Sturmes als Parallele der heidnischen und hebräischen Poesie wählen. Man lese wie solcher von dem klassischen Virgil im ersten Buche der Aeneide so weitläufig, umständlich, und in seinen Ursachen so vereinzelt dargestellt wird; und vergleiche damit die kraftvolle gedrängte Schilderung in den Psalmen. a) Man wird sie dort vielleicht schöner; hier aber größer finden. — b)

a) Psalm 107. 23 — 31.

b) Nota. Selbst in der mit Recht so hochgeeyerten Hymne Psalm 104, sind die Bilder nicht gehörig gesondert und aufgestellt. Die Naturschönheiten bloß oberflächlich, und gleichsam im Fluge nur erhascht. Nur in dem מענה ה' (Hiob 38 — 42) wo Gott selbst redend eingeführt,

עושה בימה וכסיל ^{a)} und לרוכב בערכות ביה שמו
 והפך לבקר צלמות ויום לילה החשיך הקורא לני
 u. a. m. Der Dichter, wohl fühlend, wie unmöglich es sey, Gott
 unter einem Bilde vorzustellen, oder auch nur alle seine
 Eigenschaften aufzuzählen, preßt das ganze Uebermaß
 seiner Empfindungen in diesen beyden Wörtern »ה' שמו!
 zusammen. Dasselbe ist auch der Fall bey ganzen Ka-
 piteln als z. B. dem 93ten Psalm, der mit ה' לאורך
 וברכי נפשי את ה' הללויה ^{b)} und dem 104ten, der mit
 schließt.

Es ergibt sich natürlich daraus, daß im Ebräischen
 aus jeder Dichtungsart eine Hymne werden mußte,
 und selbst im Prosaischen ein poetischer Aufschwung un-
 vermeidlich war; weil der Dichter sich immer auf Gott
 als die allesbedingende Ursache hingezogen fühlte. Man
 wundere sich daher nicht, wenn selbst im Geschichtlichen
 so oft der Dichter über den Historiographen den Sieg
 davon trägt. ^{b)} Bey Schilderung der Naturscenen

^{a)} Amos 5, 8.

^{b)} Nota. Nur im hohen Liede kommt nirgends der Name Gott vor;
 man wollte denn den Ausdruck שלרבת יה dafür gelten lassen. Aber der
 Kenner wird beynt ernstprüfenden Blicke, in diesem Gedichte, trotz
 seiner mannigfaltigen Schönheiten, dennoch den ächten Geist der ebrä-
 ischen Poesie vermessen; und den Schlüssel dazu in dem Charakter des
 großen Verfassers, in seiner höheren Cultur in Künsten und Wissen-
 schaften, in seinem Hang zur Ueppigkeit, und in seiner Vorliebe für
 alles Ausrändische, leicht finden; und daher sich weder über den An-
 creon im Schir Haschirim, noch über der Seneka im Ko-
 heleth wundern. — Die ebräische Poesie mußte sich freylich unter
 seiner Meisterhand verfeinern und an Rundung gewinnen; aber das
 Gigantische ihres Charakters ging verloren. —

Daß aber im Buche Esther, so sehr es auch von Gottes waltender
 Vorsehung über Israel zeugt, dennoch der Name des Ewigen nie vor-
 kommt; darüber hat bereits der scharfsinnige Aben Esra sich hinläng-
 lich erklärt.

fließen, zu dem sie insgesammt wieder zurück strömen, und in dem alle Erscheinungen, so heterogen sie auch immer seyn mögen, ihren vereinten Ursprung haben.

Und Dieses ist es vorzüglich, was der ebräischen Poesie den ihr eigenthümlichen Riesen-Charakter gab. Die kräftige Energie ihrer Ausdrücke, die gedrängte Einfachheit ihrer Bilder, das lebhafteste, unverlöschbare Colorit ihrer Gemälde, können von keiner bekannten Sprache, von keiner Nation erstrebt werden. Wenn man es wagen dürfte sich so auszudrücken, so würde man beynähe versucht zu sagen, sie sey so allgewaltig, so unendlich groß, wie das ewige Wesen, auf das sie jede Anschauung, jede Empfindung hinweist; und wer mit der göttlichen Muse des Hebräischen so vertraut wäre, wie der heilige Sänger es war, der dürfte mit Recht ausrufen: רוח ה' דבר בי ומלתו על לשוני. —

Die ebräische Poesie steht mit der heidnischen gerade im umgekehrten Verhältnisse. Wenn das Aesthetische der letzteren vorzüglich darin bestehet, das Uebersinnliche zu versinnlichen, so war die Tendenz der Ersteren, das Sinnliche zu verübersinnlichen. Kaum erfaßt der Geist des ebräischen Dichters eine sinnliche Wahrnehmung, und wird nach den Gesetzen der Vernunft, auf die Ursache hingeleitet, so taucht seine Seele im Meere der Unendlichkeit unter. Nur der Name Gottes: „Jehova“ (יהוה) dieses eben durch seine so bilderleere Bedeutung, so umfassende, so vollkräftige und gehaltvolle Wort, reißt ihn aus der ganzen Sinnenwelt hinweg. Man bemerke nur, wenn ja manchmahl dem Dichter unwillkürlich ein Bild von diesem unvorstellbaren Wesen entwischte, wie er es sogleich bereuet, und wieder gut zu machen sucht. Und dieß macht die ebräische Poesie so höchst imposant. Wie göttlich groß sind nicht die Verse: a) אִישׁ מִלְחָמָה ה' שָׂמוּ; dann b) סִלוּ

a) 2. M., 16, 3. b) psalm 68, 5.

mosaischen Religion verlor, um so mehr gewann sie auf der anderen Seite durch die Begriffe der unbeschränkten Allmacht und untheilbaren Einheit eines einzigen Urwesens. Die Verbindung des Mannigfaltigen zu einer Einheit ist schon längst als Grundprincip der ästhetischen Schönheit anerkannt. Nun aber ist selbst die ausschweifendste Phantasie als Seelenkraft in so fern den Kriterien der reinen Vernunft untergeordnet, daß sie für jede Vorstellung einen zureichenden Grund fordert. Daher kann in der Poesie jener Völker, wo der Polytheismus oder auch nur der Glaube an selbstmächtige Geister herrschend war, keine absolute Einheit zu finden seyn. Denn die Ursachen der verschiedenen Erscheinungen, auf die doch jede Vorstellung immer zurückkommen muß, sind, so wie die Erscheinungen selbst, sehr verschieden, und stehen höchstens in einer korrespondirenden Verbindung.

Aus diesem Grunde mußte die Dichtung der Heiden so mahlerisch und beschreibend werden, weil ihnen ein jedes Naturereigniß ein für sich abgeschlossenes Factum war, das ins Detail motivirt und entwickelt werden konnte. So mußte z. B. bey einem Sturme, Juno die Wolken zusammentreiben, Aeolus die Winde entfesseln, und Neptun die Wellen des Meeres mit dem Dreizack aufspeitschen. Und sollte sich der Sturm wieder legen, so war es wieder nothwendig, daß Apoll die Wolken zerstreue, Zephyrus an der Stelle wüthender Winde erscheine, und Neptun dem Meere Stille gebiethe. Freylich sehr anschaulich, sehr darstellend, aber lauter besondere Gemälde, nur einzelne, vorüberschwebende Bilder. Ein Panorama, wo eine jede Figur nur ein Theil des Ganzen ist, konnte die heidnische Poesie nicht aufstellen. Wie ganz anders aber in der israelitischen Religion: hier hat das unermessliche Weltall nur einen einzigen Centralpunkt, von dem alle Naturkräfte aus-

liten mit der Zeit ganz anders gestaltet; und daher auch ihre Poesie einen ganz veränderten Charakter angenommen. Man vergleiche nur das Buch Samuel ^{a)} und das der Chronik ^{b)} wo eine und dieselbe Begebenheit so verschieden erzählt wird. Wie rein intellektuell im ersten; wie versinnlicht materiell im letzten. Denn nach dem Talmud war der Verfasser von Samuel der Prophet gleiches Namens; von den Chroniken aber waren es Esra und Nehemia. Besonders aber hat die Geisterlehre der Hebräer nach ihrer Rückkunft aus der babylonischen Gefangenschaft eine gänzliche Umformung erlitten. Dieses hat schon der tiefe umsichtige Blick des Talmuds erspäht; indem es heißt: שמות המלאכים עלו עמהם מנבב ^{c)}

Allein so viel auch die Poesie der Hebräer von der Einen Seite durch die intellektuelle Uebersinnlichkeit der

a) 2. B. Samuel 24. — b) 1. B. der Chronik 21. —

c) Nota. Schon zu Gideon und Manoah's Zeiten waren die Volksbegriffe von Engeln und Geistern sehr abgewichen von ihrer frühern Einfachheit und Klarheit. Hier war die Erscheinung eines Engels, ein sehr böses Dämon, und deutete auf nichts weniger, als daß der, dem ein Geist erschien, bald selbst zum Geisterreich übertreten müsse. — So heißt es bey Gideon (Richter 6. 23.) אל תירא לא תמות und bey Manoah (daselbst 13. 25.) מות נמות כי אלהים דאינו. — Möglich, daß die Stelle im Pentateuch wo es heißt (2. B. M. 33. 20.) כי לא יראני וחי zu dieser Meinung Anlaß gab — da doch früher die Geister, sogar für Weiber nichts Furchtbars hatten. So erschien der Sagar zweymahl ein Engel Gottes, ohne daß er sie im mindesten beunruhigte. In B o c i m (Richter 2.) hielt ein solcher nach dem buchstäblichen Wortverstande eine förmliche Predigt an ganz Israel. Und wenn wir auch bey Jakob finden (1. B. M. 32. 31.) כי ראיתי אלהים פ"א"פ ו; ותנצל נפשי; so bezieht sich dieses bloß auf den gehabtten Kampf, und muß daher in dem Sinne wie לכה נתראה פנים (2. Könige 14. 18. 11.) oder ויתראו פנים רוא ואמציה וכו' (2. Chronik 25. 21.) genommen werden.

von Gott kam. Man sieht also leicht ein, daß Wesen, für unsere sinnliche Erkenntniß von einer so kurzen Dauer, und von einem beschränkten Wirkungskreise, der Phantasie nur sehr wenig Spielraum, und folglich der Poesie einen nur sehr mageren Stoff liefern können.

Aber was sie für ein poetisches Sujet beinahe ganz unbrauchbar macht, das ist: daß sie selbst während ihrer temporären Erscheinung, nur als gemeine Menschen auftraten. Keine Spur verrieth den Himmelsbürger, den Abkömmling lichter Regionen. Abraham bewirthe eine Engel, dasselbe wollten auch Gideon und Manoah thun. Lot beherbergte sie nicht nur, sondern glaubte sie noch gegen die freche Sittenlosigkeit der Sodomiter schützen zu müssen; und Jakob kämpfte sogar wacker mit einem Engel. Nur das plötzliche Verschwinden beurfundete den Himmelsbothen, den Gesandten des Herrn, wie bey Hagar: a) הגם הלם ראי; und ebenso bey Manoah: b) ויעל מלאך ה' בלהב המזכה. Nur bey Gideon, den der Engel in einer sehr mißlichen Lage, zum Feldherren aufzumuntern wollte, war es nothwendig, daß er ein Wunder als Beweis seiner göttlichen Sendung zeigte: c) וישלח מלאך ה' את קצה המטה אשר בידו ותצא אש מן הצור d) Freylich hat sich die Geistertheorie der Israe-

a) 1. B. M. 16, 13. b) Richter 13, 26. c) Richter 6, 21. —

d) Nota. Zu bewundern ist es, daß die, wahrscheinlich von Moses bey seinem Volke schon vorgefundene Tradition vom ערן גן (wo doch die Mythen vom Sündenfalle, von der Schlange, und den Cherubim nebst dem המתהפכת לרש; der Poesie so viele religiös-sinnliche Bilder darbiethen) von keinem einzigen Dichter benützt worden. Nicht die leiseste Anspielung finden wir in der ganzen heiligen Schrift auf jene so interessante Legende. Bloß der Ausdruck עין החיים kommt dreymahl in נושלי vor; wo er aber überall nur ein Tropus ist, so wie wir באר חיים und בים חיים finden.

von ihnen hervorgebracht werden. Denn in dieser reinen Lehre ist es Gott allein, der Alles schafft, erhält und ordnet. Seine waltende Fürsorgung wacht ebenso über Sonnenstäubchen wie über Sonnensystem e. Wenn wir daher in Josua ^{a)} finden: **שֵׁר צְבָאָה**; so heißt dieses nicht ein „Heerführer Gottes“ sondern der Satz muß so getheilt werden: **שֵׁר | צְבָאָה** „ein Vornehmer aus dem Heere Gottes“ das heißt ein Engel vom ersten Range. Nur auf Gottes Geheiß konnte ein solcher Geist eine körperliche Hülle annehmen, und als momentane Erscheinung in der Sinnenwelt wirken. Dieses zeigt schon die Etymologie des Wortes: **מְלַאךְ** welches bloß: einen Boten bedeutet, der seinen Auftrag zu vollführen hat, und seine Vollmacht nicht überschreiten kann.

Daher der Talmud sehr richtig behauptet „**אֵין מְלַאךְ נִקְרָא אֱלֹהִים עַל שֵׁם שְׁלִיחוֹתוֹ**“ das heißt „die Benennung eines Engels ist bloß die nach seiner Botenschaft;“ weil die Existenz eines solchen Wesens nur so lange als seine Erscheinung dauert, von uns wahrgenommen, und mit einem Namen belegt werden kann. Gewöhnlich bestand auch die Function solcher in Körper gehüllter Geister bloß darin: den Auserwählten die Zukunft zu enthüllen, wie bey Abraham, Hagar, Gideon, Manwah u. A. Aber selbst da, wo sie in der Natur etwas zu bewirken schienen, wird die Erscheinung doch nur Gott allein zugeschrieben. So heißt es zwar bey Sodom ^{b)} **כִּי מִשְׁחִיתִים אֲנַחְנוּ**; aber gleich darauf ^{c)} wieder **וְהָהֵמטִיר וְכוּ' אֲשׁוּבָרִית מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם**. Dieser letzte Satz ist keineswegs ein Pleonasmus, sondern da im Vordersatz das **וְהָהֵמטִיר** welches im Hiphil steht, eine bloße Zulassung bedeuten könnte, so zeigt der zweite Satz an, daß die Verheerung unmittelbar

^{a)} Psalm 8. 5. 14. — 15. ^{b)} 1. B. M. 19, 13. ^{c)} daselbst 19, 24.

„schleudert Blitze umher, läßt I h e m a n's Stürme
 „wüthen, L i b a n o n's Zedern niederstürzen und Mee-
 „reswogen sich himanelan thürmen. Er gebeut der
 „Sonne, daß sie nicht scheine, und versiegelt das
 „Sternenlicht. Aber auch auf sein Geheiß verstummt
 „der Sturm, und empörte Wellen gleiten sanft dahin.
 „Er zeugte die Thautropfen und läßt Schnee die Erde
 „bedecken. Er öffnet die Pforten des Morgens, und
 „läßt die Sonne in bräutlichem Schmucke hervorgehen.“

Ebenso in der moralischen Welt, ist Gott einzig und allein, der schafft und wirkt. Gott selbst war es, der Pharao's und Sichon's Herz verhärtete. a) und der David reizte Israel und Juda zu zählen. b) Kein böser Geist, kein verführerischer Dämon konnte in die Sittlichkeit der Menschen eingreifen. Denn daß unter dem *רוח רע* der Saul erschreckte, bloß eine düstere Gemüthsstimmung, ein von Vorwürfen gezeißeltes Gewissen zu verstehen sey, haben bereits die besten Commentatoren c) erklärt. d) —

Zwar nahmen auch schon die frühesten Ebräer eine ungeheure Zahl von höheren Geistern und Engeln an. So sagte schon Moses *ואתא מרכבות קדש* e) und der heilige Sänger *ורכב אלהים רכבות אלפי שׁאן* f) Aber diese überirdischen Wesen hatten mit der irdischen Schöpfung durchaus keinen Berührungspunkt. Keine Naturkraft war ihnen unterthan, keine Erscheinung konnte

a) 1. Buch M. 7. 3. — 5. B. M. 2, 30. b) Samuel II. 24, 1. c) Kimchi und Kalbag. d) Nota. ueber Satan im ersten und zweyten Kapitel Hiobs, und im Propheten Sacharia (3. 1—2) behalte ich mir vor, an schicklichem Orte zu sprechen. — Hier nur die Bemerkung, daß so wichtig auch die Rolle war, die Satan im Hiob spielte, dennoch sein ganzes Wirken sich bloß auf die Körperwelt beschränkte. Auf Hiob's moralisches Wesen, auf seine sittliche Freyheit, hatte Satan nicht den mindesten Einfluß. e) 5. B. M. 33. 2. — f) Psalm 68. 18.

kömmt. Denn, daß dieser Hang nach Erzählungen von überirdischen Dingen nicht das Werk der Erziehung oder der Religion sey, beweist die Vorliebe, die selbst die zarte Jugend für Geister- und Wundergeschichten hat; und in diesem Sinne spricht der göttliche Dichter: „Der unmündigen Kinder Lallen befestiget dein Reich.“*) Da aber Religion die einzige Brücke ist, die Zeit und Ewigkeit verbindet, so ist ihr Einfluß auf die Phantasie sehr entscheidend. Und da die Imagination das Organ der Poesie ist, so muß die Poesie jeder Nation vorzüglich den Charakter der Volksreligion an sich tragen. Die Poesie der Helden wird daher, da ihre Religion der Sinnenwelt so nahe verwandt, ihr höchst Intellektuelles nur veredelter Körper war, im Darstellenden und Beschreibenden unerreichbar bleiben. Aber es mangelt ihr jenes elegische sanfte Lispeln der Geisterwelt, jener leise Hauch aus der Unendlichkeit, wo die Phantasie im Ringen nach Bildern die außerhalb ihres Vorstellungs-Vermögens liegen, so hoch beseligt sich fühlt. —

Nach dieser Voraussetzung sollte man sich von der ebräischen Poesie eben nicht viel versprechen. Keine Religion biethet der Einbildungskraft so wenig dar; keine ist mit den Sinnen so wenig befreundet als die mosaische. Nicht nur daß Gott hier das unbegreifbarste, über alle Vorstellungen erhabene Wesen ist; wovon wir uns kein Bild machen können noch dürfen; sondern dieser höchst intellektuelle Gott regiert auch unmittelbar das ganze physische und moralische Weltall selbst. „Gott ist es, der das Heer der Sterne mustert; aber auch aus seiner Hand erhält „alles Lebendige seine Speise. Gott der Ehre donnert,

*) Psalm 8, 3.

Einleitung

zu einer

Geschichte der ebräisohen Poesie*)

von

Wolf Mayer,

öffentlichem Lehrer der ebräisohen Sprache

an der k. k. Hauptschule der Israeliten zu Prag.

Das ungeheure Reich der Phantasie, dieses gränzen- und schrankenlose Gebieth, ist der Poesie als Wirkungs- kreis angewiesen. Diese muß daher nicht nur Alles, sowohl das Bergangene als das Zukünftige vergegen- wärtigen, für einen jeden Gegenstand einen vergrößer- ten Maßstab annehmen, ganz getrennte Anschauungen komponiren, sondern sie muß auch, wenn sie der Phan- tasie vollkommen Genüge leisten will, ein übersinnli- ches Objekt haben, wozu sie durchaus hienieden keinen Stoff findet, und blos das Ideal ihres Vorstellungs- vermögens zur sinnlichen Anschauung verarbeiten muß. Und dieß ist wahrlich ein sehr genügender Beweis unserer höheren Abstammung.

Warum spricht uns jede Sage aus dem Geisterrei- che so sehr an? — wahrscheinlich, weil wir, obschon uns unbewußt fühlen, daß sie von unserer Heimath

*) Dieses Fragment mache den Leser auf ein größeres Werk aufmerksam, welches nächstens der Preße übergeben werden soll.

Fünfter Auftritt.

Zwei egyptische Sklaven

(treten hinter dem Monument hervor).

Erster Sklave.

Hast du's vernommen, Brüderchen? Das ist
So wiederum was für die Königin?

Zweiter Sklave.

Dem guten Posten danken wir die Post.

(Beide ab).

(Der Vorhang fällt).

Der Priester (erschrocken)

Wo denkst du hin? Ich, dem Gehorsam nur

Zweiter Bürger.

Nein, nein! das kann so schlecht hin nicht geschehen,
Der König könnte dennoch es verübeln

Dritter Bürger.

Der list'gen Königin geheimen Wegen
Muß man auf list'gen Weg geheim begegnen.
Behutsam, und von fern .. .

Erster Bürger.

So seyd ihr Alle!

Da stehen die Tugend = und die Weisheit = Schwäzger,
Erklären Gut und Böses, Recht und Unrecht;
Und wagen, gilt's das Gute und das Rechte,
Nichts muthig anzufassen und zu rücken.
Es juckt sie hier und dort, und überall;
Doch wagen nirgends sie zu fragen, weil
Es sonst noch irgend anders könnte jucken.
Sie ängsten sich ihr ganzes Leben lang,
Vorsehen, vorbereiten sich, und haben,
Ist's aus, vom Leben nichts, als den Triumph,
Mit Einsicht stets gesücht sich zu haben.

(indem er unwillig abgeht, zerstreuen witzeln sich die Uebrigen).

Zweiter Bürger.

Die weifen Einrichtungen dieses Hof's
 So einfach sonst, und so geschmackvoll edel,
 Wo sind sie hin? An ihre Stelle trat
 Ein heller Prunk, ein augenblendender,
 Der die Gewalt'gen weckt, die Kleinen schreckt;
 Denn keiner wagt den schimmerlosen Fuß
 An diesen Sitz des Schimmers und des Glanzes.
 Hier in der Hauptstadt, in Jerusalem,
 Sind sichtbar schon die Folgen. Alles ist
 Bemüht, dem ersten Hof des ersten Königs
 Es nachzuthun, das Groß' im Kleinen nachzubilden.
 Bald wird die Wollust und die Ueppigkeit
 — Der Beinfraß jedes Staats — sich auch in den
 Provinzen zeigen; und das junge Reich
 In seiner Blüth' absterben und versinken.

Erster Bürger.

Nun denn, wenn so die Sachen stehen, dann sollten
 Die Bürgerschaften keinen Anstand nehmen,
 Dem König ihr Bedenken vorzutragen,
 Es mit bescheiden Gründen unterstützend.
 Nie hat der Weise fremden Rath verschmäht.

(zum Priester)

Du würd'ger Priester, solltest unser Redner....

Bald dürfte sich verbreiten diese Pest,
 Und der Gemeine leicht verführter Sinn
 Den sinneschmeichelnden Gebräuchen folgen.

Vierter Bürger.

Die Königin, — dieß sieht, wer Augen hat —
 Ist auf ein neues Regiment bedacht.

Ihr ist's zu eng an diesem Hof; und die
 Bewährten Biedermänner scheinen ihr
 Des engen Raumes dornige Umzäumung.
 Schon schiebt sie hie und da, wo eine Lück'
 Entsteht, den eignen, fremden Günstling ein.
 Bald wird sie selbst die Lücken machen, um —
 Nur selbst ersetzen sie zu können.

Fünfter Bürger.

Und Salomo? Berechtigt er zu solcher
 Besorgniß? Gab er nicht erst heute noch
 Des alten Sinnes sichres Unterpfand?
 Ward nicht erst heute noch zum Reicheskanzler
 Abuj, Abinadab zum Vicekanzler
 Und sonst noch mancher Ehrenwerth befördert?

Vierter Bürger.

Weil noch die Königin die anzutasten nicht
 Gewagt. Wer ein Gebäude stürzen will
 Verspart die festen Stützen bis zulezt. —

Zweiter Bürger.

Doch um so größer

Erscheint neben ihm die Königin,
Die, mit des Auslands fremder Pracht und Sitte,
Als Fremde einem treuen Volk begegnet.

Dritter Bürger.

Mich ärgert es, so oft den Tempel sie
Betritt, den ihre Gegenwart entheiligt.
Mit stolzen Schritten schreitet sie hinein,
Als brächt ihm Ehre ihr Besuch; und in
Dem Herzen höhnt sie die Religion
Und unsrer Väter heilige Gebräuche.

Vierter Bürger.

Den fremden Göttern ist ihr Sinn ergeben;
Und stünd's bei ihr, wir giengen alle von
Dem wahren Glauben ab, zum Götzendienst.

Der Priester.

Das wolle, der im Himmel wohnt, verhüten!
Doch ist, ich muß gestehen, bedenklich sehr
Der jüngsten Zeit erstaunliche Verwandlung.
Schon hebt ein fremder Altar fremden Gottes,
Sich in des Königs tempelgleichem Haus,
Und Opferdüste, unserm Gott ein Gräul,
Entweihen seine reinen Säulenhallen.

Sunem.

Und sollt es kommen — sollt' ich untergeh'n. —

Thamar.

Dann wirst du Thamar dir vereinigt seh'n.

(Beide schauen sich noch einen Augenblick, mit schweigender Bärtlichkeit an; und gehen dann Arm in Arm ab).

Vierter Auftritt.

(Die ganze Tiefe des Theaters. Ein großer Platz vor dem Tempel in Jerusalem. Zur Rechten des Zuschauers ein öffentliches Monument. Im Augenblick, da der Vorhang aufrollt, ertönt aus dem offenen Tempel ein feyerlicher Gesang, unter Begleitung einer gedämpften Instrumentalmusik. Bald darauf strömt aus demselben vieles Volk, welches sich zu verschiedenen Seiten gruppirt. Hierauf unter Vortritt der Kronbedienten und königlichen Trabanten, der König und die Königin, im Diadem und königlichen Ornate, dessen Schleppen von Sklaven in egyptischer Tracht getragen werden. Ein vielstimmiges: Es lebe der König! nur selten von einem: Es lebe die Königin! unterbrochen, begleitet den Zug, der sich langsam nach einer im Vordergrunde, zur Linken des Zuschauers angebrachten Ehrenpforte, hinbewegt, durch welche er, nebst dem größten Theil des Volks, verschwindet. Ein Priester und einige Bürger bleiben zurück).

Ein Bürger.

Es ist doch, traun, ein rührend schöner Anblick,
So einen hoheitstrahlenden Monarchen,
Desß Ruhm und Weisheit eine Welt erfüllt,
So traulich gegen seine Unterthanen
Benehmen sich zu seh'n.

Thamar.

Noch mehr! o Gott!

Sunem.

Die Unglückselige,

Geweihet der Frevelthat und dem Verderben,
Verfolgt mich selbst mit schnöder Dankbarkeit,
Des Königs Recht, und des Gemahls verletzend.

Thamar.

O Gott! Auch dieses noch!

Sunem.

Ha, Thamar! stünd'

Es so in meiner Macht, das erste Unglück,
Wie dieses zweyte abzuwenden, dann
Bedürft es wahrlich nichts, als — dich — und mich.

Thamar. (ihn zärtlich anblickend)

Ja, Edelmüthiger! Ich kenne nun
Die Stärke deines Gram's wie deiner Liebe;
Und hoffend schau' ich auf, zum Sternenrichter,
Auf seiner Gnade volle Huld vertrauend.
Nicht wird er einer That schuldvolle Frucht
An dieser That schuldlosem Thäter rächen.
Was auch des Priesters Zunge sprach, er kennt
Nicht des Erbarmens, nicht der Gnade Gränze.
Drum werde ruhig, Freund, wie ich es bey (täseltnd)
Der königlichen Nebenbuhlerin bin.

Hast du Jehova's Richterschuß zerstört.
 Die Königin, durch dich dem Tod entrafft,
 Sie ist's, die Sünde und Verderben schafft.
 Sie, die des Auslands Götter noch regieren,
 Wird unsres Königs frommes Herz verführen;
 Und er an Himmelsgaben sonst so reich,
 Wird stiften ihr ein fremdes Gözenreich.
 Und fremde Opferdünste werden wehen
 Im Zauberhain und auf der Berge Höhen,
 Und Juda's blindbethörte Menge wallt
 Zu eines Gözen scheußlicher Gestalt.
 Doch dieses Tempels heilig stille Mauern,
 Sie werden einsam und verlassen trauern,
 Bis er, der Länder Schutz, der Völker Hirt,
 Einst Zion's Mauern sich erbarmen wird. "

So weit entsinn' ich mich des Priesters Worte,
 Die mich betäubt zur Erde niederstreckten.
 Doch was mit mir noch ferner sich begab,
 Nicht weiß ich's selbst; es war um Mitternacht,
 Als ich mich auf dem Zimmer wieder fand,
 In wachem Traum das Gräßliche vollendend.

T h a m a r.

Unglücklicher, beweinenswerther Sunem!

S u n e m.

Und doch ist dieß des Jammers Hälfte nur!

War seinem sterbenden Erlöschen nah.
 Ein ehrfurchtsvoller Schauer faßte mich;
 Ich sank zu des Altares Stufen, mein
 Gefühl in heißen Strömen zu ergießen.
 Doch war's, als ruht' ein Fluch auf meiner Andacht;
 Das Wort blieb in dem Busen mir gefesselt,
 Umsonst sich auf die bange Lippe drängend.
 Beschämt, verworren, richtet' ich mich auf;
 Und — ohne daß ich seinen Tritt vernommen —
 Stand vor mir da des Tempels Hohepriester,
 Gleich einer höhern, göttlichen Erscheinung.
 „Unglücklicher, begann er feyerlich,
 Du wolltest beten und vermochtest nicht!“
 Da warf ich schluchzend mich an seine Brust,
 Ihn um des Räthsels schwere Deutung bittend.
 Und wehmuthsvoll mich in die Arme schließend,
 Gab er mir Aufschluß über mein Verhängniß.
 „Nur r e i n e n Lippen — dieß sind seine Worte —
 Mag reine Andacht froh und leicht entwallen.
 Du aber bist ein Sünder, bist gefallen,
 Und unbewußt der That, die du gethan,
 Vermagst Du nicht, dem Heil'gen dich zu nahn“
 „„ Und welche Schuld ist's denn die auf mir lastet? „“
 „ Vom falschen Menscheneifer falsch bethört,

Dir ist wohl gegenwärtig noch der Tag,
 Da in des weisen Königs Gunst so plötzlich
 Zu steigen ich begann. Man pries mich glücklich.
 Es folgte mir die Freundschaft wie der Neid
 Erwartungsvoll auf meine neue Bahn.
 Man sah des Glücks schnell aufgeblühte Rose,
 Und nicht den Wurm, der, in den Blättern wühlend,
 In Fluch die segensvolle Gabe wandelt.

Thamar.

Willst du ein Räthsel mit dem zweyten lösen?

Sunem.

Geduld. — Es war am Abend jenes Tag's,
 Da ich vom Sturz die Königin gerettet.
 Mich trieb es in den Tempel, zu des Altars Stufen,
 Um meinen Dank Jehova darzubringen
 Der mich, den Winzigsten in Israel,
 Zur Rettung unsrer Herrscherinn erfor.
 Still war's und einsam in des Tempels Hallen,
 Verstummt das Hosanna der Leviten;
 Und keiner Stimme Laut durchbrach die Stille
 Allein von meiner Füße Tritt erhebend.
 Die Lampe schwebte, düster leuchtend, an
 Der Decke nächtllichem Gewölbe; und
 Des Altars Brand, der ewig loderende,

T h a m a r.

Hier nicht. Denn was ist meine Schwermuth anders
Als Gram, ob Deines Gram's verschlossener
Quelle!

Ich kenne dich nicht mehr. Ein fremder Geist,
Unheimlich, grausenhaft ist zwischen Dich
Und mich getreten, unsrer Herzen Einklang
Durch falsche Zaubermacht verwirrend.

Du bist der Borige nicht mehr. Der Text,
Der Buchstab Deiner Liebe ist geblieben;
Doch ist der holde Geist daraus entschwunden
Und herzlos läßt mich das entseelte Wort.

S u n e m.

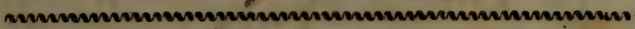
Ach, Thamar wenn du wüßtest, was mich quält,
Für unsre Zukunft mich erbangen läßt!—

T h a m a r.

Und dürft ich das nicht wissen? hast du nähern
Vertrauten, als das Mädchen, dem du dich,
Das dir sich für die Ewigkeit geweiht?

S u n e m. (nach einer Pause).

Wohlan, es sey. In deinen Busen will ich
Den heiligen, die Quelle meines Gram's
Ergießen, und dein unbefleckter Sinn
Soll mir Orakel eines Priesters seyn. (abermahlts Pause)

Probescenen
 aus dem romantischen Trauerspiele:
 der

Siegelring Salomonis;
 nach einer Tradition

von
 L. M. Büschenthal. *)

*) Der verewigte Dichter hatte mir im Jahre 1814, als ich mit dem Plane beschäftigt war eine Anthologie biblischer Dramen herauszugeben, gegenwärtiges Drama zu diesem Zwecke überlassen. Verschiedene Con-
 junkturen haben die Ausführung verhindert. D. N.

Dritter Austritt.

(Zimmer der Thamar).

Thamar (Tochter des Abujah). Sunem (Sohn des Abinadab).

Thamar.

Du hast der Väter frohen Kreis gemieden,
 Um traurig bei der Traurigen zu weilen.

Sunem.

Die Schwermuth thaut an gleicher Schwermuth auf,
 Wie sich im Schnee der Frost der Glieder löst.

1851
1852
1853
1854
1855
1856
1857
1858
1859
1860

1861
1862
1863
1864
1865
1866
1867
1868
1869
1870

1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880

Erstlinge,

eine ✓

Almanach

Almanach
für

Freunde der hebräischen und biblischen Literatur

überhaupt,

und für gebildete Israeliten insbesondere;

redigirt

von

M. J. Landau,

Inspektor der israelitischen Hauptschule zu Prag.

Wien 1824,

im Verlage bey Anton Schmid, k. k. priv. und n. öst.
Landschafts-Buchdrucker.

ה'ק אל'ה קאפול ג'אבר

Handwritten text in a cursive script, possibly a list or inventory, with several lines of text.

Handwritten text enclosed in a large, hand-drawn oval.

Handwritten text, possibly a signature or a title, written in a cursive script.

Handwritten text, possibly a list or inventory, with several lines of text.

Handwritten text, possibly a list or inventory, with several lines of text.

Handwritten text written vertically on the left side of the page.

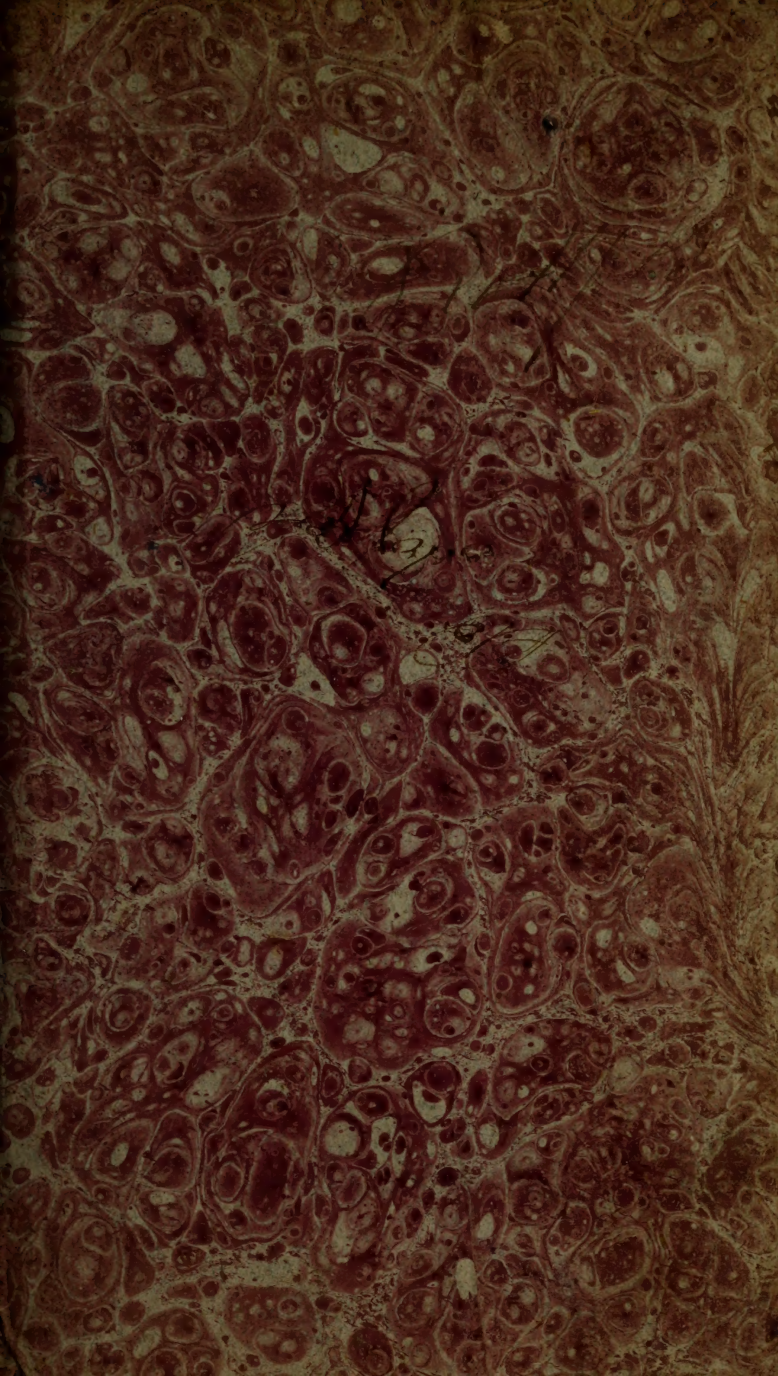
Handwritten text, possibly a list or inventory, with several lines of text.

Handwritten text, possibly a list or inventory, with several lines of text.

Handwritten text, possibly a list or inventory, with several lines of text.

Cser Potykli

Kalisk

THE UNIVERSITY OF
NORTH CAROLINA

Brandeis University Library
RESTRICTED
CIRCULATION

